“हाम्रो रहर सुन्दर, सभ्य, समृद्ध नगर”

पञ्चदेवल विनायक नगरपालिका : आवधिक नगरविकास योजना

(२०७९/८०–२०८४/८५)

पञ्चदेवल विनायक नगरपालिका
सुदुर पश्चिम प्रदेश
अछाम

<u>पेश गर्ने निकाय</u>

फेनापति कन्सल्टेन्ट प्रा.लि.
शंखमूल, काठमाडौँ

तयार गर्ने

पञ्चदेवल विनायक नगरपालिका

सहजीकरण

फेनापति कन्सल्टेन्ट प्रा.लि.
शंखमूल, काठमाडौँ

प्रकाशक :

सर्वाधिकार : प्रकाशकमा

प्रकाशन वर्ष : २०७९

मुद्रक :

धन्यवाद ज्ञापन

यस पंचदेवल विनायक नगरपालिकाको योजनावद्ध विकासका लागि, आवधिक योजनाको खाँचो खडकिरहेको बेला यस नगरपालिकाका निर्वाचित पदाधिकारी, विषयगत कार्यालयका प्रमुख तथा कर्मचारी, विकास निर्माणसंग सम्बन्धित संघसंस्था, स्थानीय सहभागी एवं परामर्शदाता संस्थाका अनुभवी विज्ञहरुको प्रयासबाट यो पाँच वर्षीय आवधिक योजना (२०७९/८०- २०८४/८५) तर्जुमा भएको पाउँदा म हर्षविभोर भएको छु। अतः यस योजना तर्जुमा कार्यमा अहोरात्र खटिनु भएका सम्पूर्ण महानुभावहरुप्रति सधन्यवाद आभार व्यक्त गर्दछु।

यस नगरपालिकाको यो पहिलो पञ्च वर्षीय आवधिक योजना भएको हुँदा यस नगरपालिकाको आर्थिक तथा सामाजिक विकासका प्राथमिकताका क्षेत्रहरुको पहिचान गरी यस योजनाले निर्दिष्ट गरेका उद्देश्य र लक्ष्यलाई छिटो छरितो तरिकाले हासिल गर्न कटिवद्ध रहन प्रतिवद्ध भएका छौं।

यस नगरपालिकाको सर्वाङ्गिण विकासको लागि नगरपालिकाका सबै वासिन्दा, सरकारी/गैरसरकारी/निजी र सहकारी क्षेत्रसँग आवद्ध पदाधिकारी, कर्मचारी, शिक्षक, समाजसेवी, नागरिक समाज, बुद्धिजीवि, पत्रकार, राजनैतिककर्मी एवं निर्वाचित पदाधिकारीहरुको संयुक्त प्रयास अपरिहार्य हुने यथार्थ स्मरण गराउँदै यहाँहरु सबै समक्ष यस योजनालाई सफल तुल्याउन आ- आफ्नो तर्फवाट महत्वपूर्ण योगदान सक्रिय रुपमा प्रदान गर्न सादर आह्वान गर्दछु।

अम्बिका चलाउने
नगर प्रमुख

धन्यवाद ज्ञापन

पंचदेवल विनायक नगरपालिका अछामको योजनावद्ध विकासका लागि आवधिक योजनाको आवश्यकता रहेको यर्थाथ हो । आवधिक योजना तर्जुमा गर्ने निर्णय गरे अनुरुप नगरपालिकाका नगर प्रमुख, सम्पूर्ण वडा अध्यक्ष, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, विषयगत कार्यालयका प्रमुख, सम्पूर्ण कर्मचारी, विकास निर्माणसंग सम्बन्धित संघसंस्था, स्थानीय गैरसरकारी संस्था एवं परामर्शदाता संस्थाको प्रयासवाट यो आवधिक योजना तयार भएको पाउँदा म हृदयदेखी नै खुसी छु ।

आवधिक योजना सामाजिक आर्थिक विकासका योजनाहरुको पथप्रर्दशक हो जसको आधारमा योजनाहरुको पहिचान, प्राथमिकीकरण, कार्यान्वयन, अनुगमन र अपेक्षित उपलब्धि प्राप्त गर्न सकिन्छ । पंचदेवल विनायक नगरपालिकाले तय गरेका उद्देश्य, लक्ष्य र दीर्घकालीन सोच पुरा हुन एउटा यथार्थपरक आवधिक योजनाको आवश्यक थियो जुन यस प्रयास वाट पूरा भएको छ । अतः आवधिक योजना तर्जुमा कार्यमा संलग्न सम्बन्धित सबैमा हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । आवधिक योजना तर्जुमाका लागि महत्वपूर्ण पहल गर्नु हुने नगरप्रमुख श्री अम्बिका चलाउने लाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु । नगरपालिकाका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, वडाका वडा अध्यक्षहरु, सम्पूर्ण नगरसभा सदस्यहरुले यस पुनित कार्यमा पूर्याउनु भएको विशिष्ट योगदानको कदर गर्दछु । यसै गरी स्थानीय गैरसरकारी संस्थाका प्रतिनिधि, नगरपालिकाका कर्मचारी मित्र विभिन्न विषयका स्थानीय विज्ञ, जानकार र राजनीतिक दलका प्रतिनिधि जसले यस आवधिक योजना तर्जुमाको कार्यमा अमूल्य योगदान पुयई सहयोग गर्नु भएको छ, वहाँहरु सबैलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

हर्क बहादुर रावल
नगर उप- प्रमुख

मन्तव्य

संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको संविधानले परिकल्पना गरे बमोजिम गठन भएका स्थानीय तहहरुको आफ्नो क्षेत्रको विकासमा महत्वपूर्ण जिम्मेवारी रहेको छ । स्थानीय जनताहरुको अर्थपूर्ण सहभागीतामा योजनाहरुको सही छनोट, प्रभावकारी कार्यान्वयन, निरन्तर अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, विकासको प्रतिफल प्रतिको सन्तुष्टी जस्ता महत्वपूर्ण कुराहरु स्थानीय सरकारका अधिकार, कर्तव्य, दायित्व हुन ।

स्थानीय तहलाई संविधानतः प्राप्त अधिकार र जिम्मेवारी प्रति कर्तव्यको वोध गर्दै पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाले पञ्च वर्षीय आवधिक योजना (२०७९/०८०-२०८४/८५) तर्जुमा गरेको छ । नगरपालिकामा उपलब्ध सीमित साधन र स्रोतको अधिकतम उपयोग गर्दै आगामी पाँच वर्ष भित्रमा नगरपालिकालाई एउटा आत्मनिर्भर, उन्नत र प्रगतिशील स्थानीय तहका रुपमा विकास गर्न यो आवधिक योजना महत्वपूर्ण औजार सिद्ध हुने मेरो दृढ विश्वास छ ।

पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको यस प्रथम आवधिक योजना तयारीको क्रममा अहम भूमिका निर्वाह गर्नु हुने नगरपालिकाका नगर प्रमुख र नगर उप-प्रमुख हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । निर्देशक समितिका सम्पूर्ण पदाधिकारी र विभिन्न विषयगत समितिहरुमा बसी महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नु हुने संयोजक र वडा सदस्यहरुमा धन्यवाद व्यक्त गर्दछु । त्यसै गरी आवधिक योजना तर्जुमा कार्यमा प्रत्यक्ष सहभागिता जनाई सहयोग गर्ने विभिन्न संघ संस्था, गैरसरकारी संस्था,स्थानीय बुद्धिजीवि, समाजसेवी, सरोकारवाला,नगरपालिकाका विषयगत शाखाहरुका प्रमुख, सम्पूर्ण कर्मचारी लगायत यस आवधिक योजना तर्जुमा कार्यमा प्रत्यक्ष/अप्रत्यक्ष रुपमा सहयोग पुर्याउनु हुने सबै आदरणीय महानुभावहरु तथा परामर्शदाता संस्था प्रति हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

शिव प्रसाद रेग्मी
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

विषय सूचि

परिच्छेद १: परिचय	१
१.१ पृष्ठभूमि	१
१.२ आवधिक योजना तर्जुमाका उद्देश्यहरु	२
१.३ आवधिक योजना पूर्वतयारी क्रियाकलाप तथा चरण	२
१.३.१ सन्दर्भ सामाग्रीको अध्ययन	२
१.३.२ वहुसरोकारवालाहरुसँगको प्रारम्भिक छलफल तथा अभिमुखीकरण	२
१.३.३ तथ्याङ्क संकलन तथा वस्तुस्थिती विश्लेषण	२
१.३.४ वडा स्तरीय परामर्श भेला	३
१.३.५ आवधिक योजना तर्जुमा कार्यशाला	३
१.३.६ तथ्याङ्कको प्रशोधन, विश्लेषण तथा मस्यौदा प्रतिवेदन तयारी	३
१.३.७ प्रमाणीकरण कार्यशाला	३
१.३.८ अन्तिम प्रतिवेदन पेश	३
१.४ सीमा, जोखिम तथा पूर्वानुमान	३
परिच्छेद २: पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको विकासको विद्यमान स्थिति र उपलब्धिको समिक्षा	**५**
२.१ नगरपालिकाको परिचय	५
२.१.१ भौगोलिक अवस्थिति एवं राजनीतिक/ प्रशासनिक विभाजन	५
२.१.२ जनसांख्यिक अवस्था	६
२.२ आर्थिक विकास अवस्था	**६**
२.२.१ कृषि तथा पशुपालन	६
२.२.२ उद्योग तथा व्यापार	७
२.२.३ पर्यटन तथा सस्कृति	८
२.२.४ बैंक, वित्तीय संस्था तथा सहकारी	८
२.२.५ सुरक्षित आप्रवासन रोजगारी, तथा मानव संसाधन	९
२.३ सामाजिक विकासको अवस्था	**१०**
२.३.१ शैक्षिक विकास	१०
२.३.२ स्वास्थ्य तथा पोषण	१०
२.३.३ खानेपानी तथा सरसफाइ	१०
२.३.४ **महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण**	११
२.३.५ युवा, खेलकुद तथा कला	१२
२.३.६ कला तथा साहित्य	१२
२.४ पूर्वाधार तथा शहरी विकासको अवस्था	**१२**
२.४.१ आवास, वस्ती विकास एवं सार्वजनिक निर्माण	१२
२.४.२ सडक, पुल तथा यातायात	१३
२.४.३ विद्युत् तथा वैकल्पिक ऊर्जा	१३
२.४.४ सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि	१३
२.५ वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन	**१३**
२.५.१ वन तथा जैविक विविधता	१३
२.५.२ भूसंरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन	१३
२.५.३ जलवायु परिवर्तन तथा विपद् व्यवस्थापन	१४
२.५.४ महामारी तथा विपद् व्यवस्थापन	१४
२.६ सुशासन तथा संस्थागत व्यवस्था	**१४**

परिच्छेद ३: सोच तथा विकासको अवधारणा	**१५**
३.१ पृष्ठभूमि	१५
३.२ समस्या तथा चुनौती	१५
३.३ अवसर तथा सम्भावना	१५
३.४ आवधिक योजना तयारीका सिद्धान्त	१६
३.५ दीगो विकास, राष्ट्रिय र प्रदेश लक्ष्यसँग आवधिक योजनाको तादाम्यता	१७
३.५.१ राष्ट्रिय पन्ध्रौ योजनाको सोच	१९
३.५.२ प्रादेशिक प्रथम योजनाको सोच र लक्ष्य सम्बन्धितत प्रदेशको सोच र लक्ष्य	१९
३.६ पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य	१९
३.७ परिमाणात्मक लक्ष्य	२१
३.८ रणनीति तथा प्राथमिकता	२५
३.९ प्रमुख कार्यक्रम	२६
परिच्छेद ४: आर्थिक क्षेत्र	**२८**
४.१ कृषि तथा पशुपन्छी विकास	२८
४.१.१ विद्यमान अवस्था	२८
४.१.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती	२८
४.१.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	२९
४.१.४ रणनीति तथा कार्यक्रम	२९
४.२ उद्योग, व्यापार, व्यावसाय तथा आपूर्ति	३३
४.२.१ विद्यमान अवस्था	३३
४.२.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती	३३
४.२.३ दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	३३
४.२.४ रणनीति तथा कार्यक्रम	३४
४.३ पर्यटन, सँस्कृति तथा सम्पदा	३७
४.३.१ विद्यमान अवस्था	३७
४.३.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती	३७
४.३.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	३७
४.३.४ रणनीति तथा कार्यनीति	३८
४.४ बैङ्क, सहकारी तथा वित्तीय संस्था	४१
४.४.१ विद्यमान अवस्था	४१
४.४.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती	४१
४.४.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	४२
४.४.४ रणनीति तथा कार्यक्रम	४२
परिच्छेद ५: सामाजिक क्षेत्र	**४६**
५.१ स्वास्थ्य तथा पोषण	४६
५.१.१ विद्यमान अवस्था	४६
५.१.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती	४६
५.१.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	४६
५.१.४ रणनीति तथा कार्यक्रम	४७
५.२ शिक्षा, विज्ञान तथा नवप्रवर्तन	५१
५.२.१ विद्यमान अवस्था	५१
५.२.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती	५१

५.२.३ दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	५२
५.२.४ रणनीति तथा कार्यक्रम	५२
५.३ खानेपानी तथा सरसफाइ	५६
५.३.१ विद्यमान अवस्था	५६
५.३.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती	५६
५.३.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	५६
५.३.४ रणनीति तथा कार्यक्रम	५७
५.४ महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्ग	६०
५.४.१ विद्यमान अवस्था	६०
५.४.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती	६०
५.४.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	६०
५.४.४ रणनीति तथा कार्यक्रम	६०
५.५ युवा तथा खेलकुद	६६
५.५.१ विद्यमान अवस्था	६६
५.५.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती	६६
५.५.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	६६
५.५.४ रणनीति तथा कार्यक्रम	६७
५.६ कला, भाषा, साहित्य तथा संस्कृति	६९
५.६.१ विद्यमान अवस्था	६९
५.६.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती	६९
५.६.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	६९
५.६.४ रणनीति तथा कार्यनीति	७०
परिच्छेद छ : पूर्वाधार विकास	७२
६.१ बस्ती, आवास, भवन तथा सार्वजनिक निर्माण	७२
६.१.१ विद्यमान अवस्था	७२
६.१.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती	७२
६.१.३ दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	७३
६.१.४ रणनीति तथा कार्यक्रम	७३
६.२ सडक, पुल तथा यातायात	७६
६.२.१ विद्यमान अवस्था	७६
६.२.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती	७६
६.२.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	७६
६.२.४ रणनीति तथा कार्यक्रम	७७
६.३ जलश्रोत, विद्युत् तथा वैकल्पिक ऊर्जा	८०
६.३.१ विद्यमान अवस्था	८०
६.३.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती	८०
६.३.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	८०
६.४.४ रणनीति तथा कार्यक्रम	८०
६.४ सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि	८३
६.४.१ विद्यमान अवस्था	८३
६.४.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती	८३
६.४.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	८३
६.४.४ रणनीति तथा कार्यनीति	८४

परिच्छेद ७: वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन	८६
७.१ वन तथा जैविक विविधता	८६
७.१.१ विद्यमान अवस्था	८६
७.१.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती	८६
७.१.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	८६
७.१.४ रणनीति तथा कार्यक्रम	८७
७.२ भूसंरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन	८९
७.२.१ विद्यमान अवस्था	८९
७.२.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती	८९
७.२.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	८९
७.२.४ रणनीति तथा कार्यक्रम	९०
७.३ वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन	९२
७.३.१ विद्यमान अवस्था	९२
७.३.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती	९२
७.३.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	९२
७.३.४ रणनीति तथा कार्यनीति	९५
७.४ विपद जोखिम न्युनीकरण र व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशिलता	९५
७.४.१ विद्यमान अवस्था	९५
७.४.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती	९५
७.४.३ दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	९५
७.४.४ रणनीति तथा कार्यक्रम	९६
७.४.५ अपेक्षित उपलब्धि तथा नतिजा खाका	९४
७.४.६ अनुमान तथा जोखिम पक्ष	९४
परिच्छेद ८: संस्थागत विकास तथा सुशासन	**९८**
८.१ सुशासन, ऐन, नियम तथा जवाफदेहिता	९८
८.१.१ विद्यमान अवस्था	९८
८.१.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती	९८
८.१.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	९९
८.१.४ रणनीति तथा कार्यक्रम	१००
८.२ वित्तीय श्रोत परिचालन	१०२
८.२.१ विद्यमान अवस्था	१०२
८.२.२ समस्या /चुनौती तथा अवसर/ सम्भावना	१०२
८.२.३ दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य	१०२
८.२.४ रणनीति तथा कार्यक्रम	१०३
८.३ वित्तीय श्रोत परिचालन	१०५
८.३.१ विद्यमान अवस्था	१०५
८.३.२ समस्या/ चुनौती तथा अवसर/ सम्भावना	१०५
८.३.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य	१०५
८.३.४ रणनीति तथा कार्यक्रम	१०६
परिच्छेद ९: वित्तिय अवस्था तथा कार्यान्वयन व्यवस्था	**१०९**

९.१ पृष्ठभूमि	१०९
९.२ संस्थागत संरचना तथा मानव संसाधन	११०
९.२.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती	११०
९.२.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	११०
९.२.४ रणनीति तथा कार्यक्रम	१११
९.२.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	११२
९.३ विषयक्षेत्र अनुसार अनुमानित बजेट	११३
९.४ स्रोत अनुमान तथा प्रक्षेपण	११४
९.५ वित्तीय स्रोत परिचालन तथा सहकार्य	११६
९.६ **वित्तीय स्रोत परिचालनका रणनीति तथा कार्यनीति**	११६
९.७ आवधिक योजना कार्यान्वयन	११६
९.७.१ वर्तमान अवस्था	११६
९.७.२ कार्यान्वयन कार्ययोजना	११७
९.७.३ मार्गदर्शन तयारी	११७
९.७.४ कार्यान्वयन विधिको छनौट	११७
९.७.५ अख्तियारी	११७
९.७.६ वार्षिक कार्यान्वयन कार्ययोजना	११७
९.७.७ अनुगमन प्रतिवेदन र समीक्षा	११७
९.८ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रक्रिया	११७
९.८.१ अनुगमन तथा मूल्याङकनको आवश्यकता	११७
९.८.२ अनुगमन तथा मूल्याङकनका लागि जिम्मेवार निकाय	११८
अनुसूचि	
अनुसूचि १ नगर गौरवका आयोजना	
अनुसूचि २ रुपान्तरणकारी आयोजना	
अनुसूचि ३ आयोजना वैंक	
अनुसूचि ४ नगरपालिकाको नक्शा	
अनुसूचि ५ आवधिक योजना तर्जुमा प्रकृयाका सहभागीहरुको विवरण	
अनुसूचि ६: बैठकको माईन्युट्स	
अनुसूचि ७: फोटोहरु	

तालिका सूचि

तालिका विवरण	पेज नं.
तालिका १: पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको जनसांख्यीक प्रवृत्ति, २०६८(२०७८	६
तालिका २ : बैंक तथा वित्तिय गतिविधि	८
तालिका ३: नगरपालिकासँग सम्वन्धित मानव संसाधन	९
तालिका ४: सडक तथा पुलको अवस्था	१३
तालिका ५: दीगो विकास लक्ष्य तथा सुचक	१८
तालिका ६ : दीर्घकालिन राष्ट्रिय लक्ष्य तथा सुचक	१८
तालिका ७: दीर्घकालिन प्रदेश लक्ष्य तथा सुचक	१९
तालिका ८ : राष्ट्रिय तथा प्रदेशको लक्ष्य	२१
तालिका ९: परिमाणात्मक लक्ष्य	२३
तालिका १० विषयक्षेत्रगत वजेट बाँडफाँड	११५
तालिका ११ : राजश्व प्रक्षेपण	११७
तालिका १२ कार्यान्वयन कार्ययोजनाका चरण	११८

शब्द संक्षेप

अ.मु.	:	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
अ/गैसस	:	अन्तराष्ट्रिय/गैर सरकारी संस्था
आ.व.	:	आर्थिक वर्ष
आ.वि.	:	आधारभुत विद्यालय
मा.वि		माद्यमिक विद्यालय
उ.स.	:	उपभोक्ता समिति
कि.मि.	:	किलोमिटर
न. पार्श्व चित्र		नगर पार्श्व चित्र
न पा	:	नगरपालिका
गा पा	:	गाउँ पालिका
प्रा.वि.	:	प्राथमिक विद्यालय
मा.वि.	:	माध्यमिक विद्यालय
मे टन	:	मेट्रिक टन
रायोआ	:	राष्ट्रिय योजना आयोग
रु.	:	रुपैंयाँ
लि	:	लिटर
व. नं.	:	वडा नम्वर
दिविल	:	दिगो विकास लक्ष
दिराल	:	दिगो राष्ट्रिय लक्ष्य
प्रसस	:	प्रदेश समृद्धि संकेत
स.सं	:	सहकारी संस्था
सा.सं	:	सामुदायिक संस्था
हे.	:	हेक्टर

परिच्छेद एक : परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

राजनीतिक व्यवस्थाको रुपान्तरण सँगै वि.सं. २०१३ सालदेखि शुरु भएको नेपालको योजनाबद्ध विकास प्रणालीमा पनि रुपान्तरण आएको छ । संघीय राजनीतिक व्यवस्थालाई व्यवस्थित गर्न निर्माण गरिएको वर्तमान संविधानले संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तह बीच सहकार्य, समन्वय तथा सहअस्थित्वका आधारमा समग्र देशको समृद्धिको आधार तय गर्ने कुरालाई अंगिकार गरेको छ। संविधानले राज्य शक्तिको बाँडफाँड तथा वित्तीय हस्तान्तरण मार्फत तीन तहका सरकारलाई नीति तथा योजना तर्जुमा तथा त्यसको कार्यान्वयनका लागि समान हैसियत प्रदान गरेको छ भने समग्र देशको तीव्र विकासका लागि तीन तहका सरकार बीच परिपुरकताको सम्बन्ध हुनु पर्ने कुराको परिकल्पना गरेको छ। यस संदर्भमा, संघीय तथा प्रदेश सरकारले आवधिक योजना तर्जुमा गरी योजनाबद्ध विकासलाई संस्थागत गरिरहेको सन्दर्भमा स्थानीय सरकारले पनि संघीय तथा प्रदेश सरकारको विकास सँग तादम्यता मिलाउन आवधिक योजना तर्जुमा गर्नुपर्ने आवश्यकता महसुस गरिएको छ ।

नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा २४, राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्तीय आयोग, २०७४, अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४, संघीय तथा प्रदेश सरकारले जारी गरेका नीति तथा निर्देशिका, स्थानीय तहमा बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, आर्थिक व्यवस्थापन तथा सम्पत्ति हस्तान्तरण सम्बन्धी निर्देशिका, २०७४ लगायतका ऐन तथा नीति नियमले स्थानीय सरकारहरुले आवधिक योजना तर्जूमा गरी त्यसका आधारमा वार्षिक तथा रणनीतिक योजनाहरु जारी गर्नुपर्ने कुरालाई जोड दिएको छ ।

संघीय सरकारले जारी गरेका ऐन तथा दिग्दर्शनहरुले स्थानीय सरकारले बनाउने वार्षिक योजनाहरु मध्यकालिन खर्च संरचना र दीर्घकालीन रुपमा निर्माण गरिएका योजनाहरु भाग (अंश) को रुपमा रहनुपर्ने नीतिगत व्यवस्था गरेको छ । तसर्थ स्थानीय सरकारले मध्यकालिन खर्च संरचना लगायतका व्यवस्थाहरुको अन्तरवस्तुलाई सम्बोधन गर्नका लागि आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्न आवश्यक देखिन्छ । अर्कोतर्फ संयुक्त राष्ट्र संघले घोषणा गरेको दीगो विकासका लक्ष्य, राष्ट्रिय लक्ष्य तथा प्रादेशिक लक्ष्यहरुलाई व्यवहारिक रुपमा सम्बोधन गर्ने प्रमुख जिम्मेवारी स्थानीय सरकारको हुने भएकाले स्थानीय तहले आवधिक विकास योजना निर्माण गर्नुपर्ने अपरिहार्यता रहेको छ ।

संविधान र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले सरकारको रुपमा परिभाषित गरेको पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाले सामाजिक तथा आर्थिक लगायतका क्षेत्रहरुमा आफूलाई अव्वल सावित गर्न तथा संघ सरकार र सुदूरपश्चिम प्रदेश सरकारको योजनासँग तादम्यता मिलाउन दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य तथा रणनीति निर्माण गरी काम गर्नु पर्ने अपरिहार्यता पनि छ । तसर्थ नगरपालिकाले आ.व २०७९/८० देखि लागु हुने गरी प्रथम पञ्चवर्षिय योजना (आ.व २०७९/८०– आ.व २०८४/८५) तर्जुमा गरेको छ। यो आवधिक योजनाले वि.सं २०८६ सम्ममा विकासोन्मुख देशको रुपमा स्तरोन्नती हुने र वि.सं. २१०० सम्ममा समृद्ध नेपाल सुखी नेपालीको सपना साकार पार्ने सपनालाई मूर्त रुप दिन पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको तर्फबाट योगदान पुऱ्याउने अपेक्षा लिईएको छ ।

१.२ आवधिक योजना तर्जुमाका उद्देश्यहरु

- नगरपालिकाको वस्तुस्थिती तथा साधन श्रोतको पहिचान र विश्लेषण गरी स्थानीय सरकारको मूल्य मान्यता तथा स्थानीय आवश्यकताका आधारमा पालिकाको विकासको खाका कोर्ने,
- पन्ध्रौ पञ्चवर्षीय योजनाको आधारपत्र तथा संयुक्त राष्ट्र संघका दिगो विकासका लक्ष्यहरु प्राप्तिका लागि योगदान पुर्याउने,
- नगरपालिकाको दीर्घकालीन सोच, निर्देशक सिद्धान्त, लक्ष्य, रणनीति र प्राथमिकता निर्धारण गर्ने,
- आवधिक योजनाको कार्यान्वयनका लागि मध्यकालीन तथा वार्षिक कार्यान्वयन कार्ययोजना, अनुगमन र समीक्षा सूचकहरुको खाका तयार पार्ने,
- भविष्यमा विषय क्षेत्रगत रणनीतिक योजना (Sectoral Plan) तथा विकास प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रमहरु तर्जुमा गर्न मार्ग निर्देशित गर्ने,
- नगरपालिकाले अंगिकार गरेको नीति तथा कार्यक्रम, दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य तथा क्षेत्रगत उद्देश्यलाई मूर्तरुप दिनसक्ने कार्यनीति तथा प्रमुख कार्यक्रमहरू तय गर्ने ।

१.३ आवधिक योजना पूर्वतयारी क्रियाकलाप तथा चरण

१.३.१ सन्दर्भ सामाग्रीको अध्ययन

आवधिक योजना तर्जुमाका लागि नगरपालिका सँग सम्बन्धित अभिलेख तथा उपलब्ध लेख रचना तथा सम्बन्धित साहित्यहरुको डेस्क अध्ययन गरी नगरपालिकाको आर्थिक, सामाजिक, ऐतिहासिक, सांस्कृतिक, भौगोलिक, प्राकृतिक लगायतका सम्भावनाका विविध पक्षको समीक्षा गरियो । यसका अतिरिक्त नगरपालिकाको समग्र सम्भावना तथा चुनौतीका क्षेत्रको विश्लेषणका साथै नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्तीय आयोग अन्तर्गतका ऐन, कानून तथा निर्देशिका, प्रदेश सरकारका नीति तथा कार्यक्रम, नगरपालिका सँग सिमाना जोडिएका स्थानीय सरकारका नीति तथा कार्यक्रम, राष्ट्रिय योजना आयोग अन्तर्गतका आवधिक योजना तर्जुमा निर्देशिका तथा अन्य सम्बन्धित स्रोत सामाग्रीको अध्ययन गरियो । उल्लिखित अध्ययनहरुको आधारमा नगरपालिकाले अंगिकार गर्नुपर्ने नीति तथा कार्यक्रमहरुको विश्लेषण गरियो ।

१.३.२ वहुसरोकारवालाहरुसँगको प्रारम्भिक छलफल तथा अभिमुखीकरण

प्रारम्भिक चरणमा नगरपालिका कार्यालयको सहयोगमा नगरपालिका स्थित बहुसरोकारवालाहरुसँग योजना निर्माणको सैद्धान्तिक पक्षलाई समेटेर नगरपालिकाका सरोकारवाला (राजनीतिक दलका प्रतिनिधि, स्थानीय जानकार, संस्थाका प्रतिनिधि, शिक्षक, कृषक समूह, महिला तथा आमा समूह, लक्षित वर्गका प्रतिनिधि आदि) को सहभागितामा भएको उक्त छलफलमा संघीय संरचना अन्तरगत स्थापित स्थानीय सरकारहरुले अवलम्बन गर्नुपर्ने योजनाबद्ध विकासको आवश्यकताको बारेमा अन्तरक्रिया गरियो ।

क्रियाकलाप	सम्पन्न मिति
अभिमुखीकरण कार्यशाला	मंसीर ७, २०७९
वडागत छलफल तथा योजना संकलन	पौष १–१५, २०७९
तथ्याङ्क प्रशोधन, लेखन	माघ २–२०, २०७९
योजना तर्जुमा कार्यशाला	फागुन १४ र १५, २०७९

१.३.३ तथ्याङ्क संकलन तथा वस्तुस्थिती विश्लेषण

आवधिक योजना तर्जुमा पूर्व नगरपालिकाको जनसाङ्ख्यिक, आर्थिक, सामाजिक, पूर्वाधार, वन वातावरण तथा संस्थागत विकास सम्बन्धी आधारभूत तथ्याङ्क संकलनका लागि संस्थागत सर्वेक्षण गरियो । आवधिक योजना तर्जुमाको प्रयोजनका लागि भएको तथ्याङ्क संकलनका लागि आवश्यक सूचकहरु तथा प्रश्नावली तयार पारियो । सूचकमा उल्लिखित सूचनाहरु नगरपालिकाको शाखाहरुबाट प्राप्त गरियो भने प्रश्नावलीमा तयार पारिएको सूचकहरु वडागत छलफलमा सहभागी प्रतिनिधिबाट भराईयो ।

१.३.४ वडा स्तरीय परामर्श भेला

नगरपालिकाको आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, पुरातात्विक, ऐतिहासिक, प्राविधिक, भौगोलिक, मानवीय र प्राकृतिक श्रोतको वर्तमान अवस्थाको आँकलन गर्दै आवधिक योजना तर्जुमा कार्यका लागि वडा वडाको वस्तुस्थिति विश्लेषणका प्रत्येक वडासँग सम्बन्धित राजनीतिक दलका प्रतिनिधि, निर्वाचित जनप्रतिनिधि, स्थानीय जानकार, विभिन्न संघ संस्थाका प्रतिनिधि, नीजि क्षेत्र, उद्यमी, आमा/महिला समूह प्रतिनिधि, कृषक समूह आदिको उपस्थितीमा वडास्तरीय परामर्श भेला आयोजना गरिएको थियो ।

१.३.५ आवधिक योजना तर्जुमा कार्यशाला

नगरपालिकाका आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, पुरातात्विक, ऐतिहासिक, प्राविधिक, भौगोलिक, मानवीय र प्राकृतिक श्रोतको वर्तमान अवस्थाको वस्तुपरक विश्लेषण, सोको आधारमा दीर्घकालीन सोंच, आवधिक लक्ष्य, विषय क्षेत्रगत उद्देश्य, रणनीति, समष्टिगत लक्ष्य सहित कार्यक्रमहरु तर्जुमा गर्ने उद्देश्यले राजनीतिक दलका प्रतिनिधि, स्थानीय जानकार, विभिन्न संघ संस्थाका प्रतिनिधि, नीजि क्षेत्र, उद्यमी, आमा/महिला समूह प्रतिनिधि, कृषक समूह आदिको उपस्थितीमा तीन दिवसीय योजना तर्जुमा कार्याशालाको आयोजना गरियो ।

१.३.६ तथ्याङ्कको प्रशोधन, विश्लेषण तथा मस्यौदा प्रतिवेदन तयारी

पालिका स्तरीय कार्यशालाले निर्धारण गरेको दूरदृष्टी, लक्ष्यलाई दृष्ट्रिगत गरि विषयगत क्षेत्रहरुका अवसर र चुनौतीको विश्लेषणका आधारमा समूहबाट आएका विषयगत उद्देश्य, रणनीति र प्रमुख कार्यक्रमहरु, उपलब्ध मापनका सूचकहरुलाई प्लेनरी छलफल गरी अन्तिम रुप दिईने छ । यसको अलावा अन्तरपालिका, प्रदेश तथा संघीय सरकारसँग सरोकार राख्ने योजनाहरु, पालिकाले सेवाग्राहीलाई सेवा प्रदान गर्न आवश्यक पर्न जाने पालिकाको प्रशासनिक भौतिक पूर्वाधार, संस्थागत विकास र मानव श्रोत संसाधनको विकास र व्यवस्थापनलाई पनि छलफल गरिएको थियो । यसको साथै आवधिक योजनाको लागि आवश्यक पर्ने जिआईएस नक्साहरु तयार गरिएको छ । अन्तमा, नगरपालिकाको पार्श्वचित्र तथा कार्यशालाबाट निर्माण गरिएका दस्ताबेजको सहयोगमा नगरपालिकाको पाँचवर्षे (२०७९/०८०-२०८४/०८५) मस्यौदा योजना तयार पारियो ।

१.३.७ प्रमाणीकरण कार्यशाला

माथि उल्लिखित अध्ययनका सम्पूर्ण क्रियाकलापहरु पुरा गरी आवधिक योजना सम्बन्धी प्रारम्भिक खाका तयार पारियो । तयार पारिएको प्रारम्भिक खाकाको प्रमाणीकरणका लागि नगरपालिकाका सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको सहभागितामा प्रतिवेदन प्रमाणीकरण गोष्ठीको आयोजना गरियो । प्रमाणीकरण गोष्ठीमा नगरपालिकाको आवधिक योजनामा समावेश हुने सम्पूर्ण विषयवस्तु तथा अध्ययनको सम्पूर्ण प्रारुप प्रस्तुत गरी सरोकारवालाबाट प्राप्त सुझावलाई सँग्रहित गरियो । ।

१.३.८ अन्तिम प्रतिवेदन पेश

प्रतिवेदनको मस्यौदा खाकामा भएको छलफल तथा सुझावहरुको सम्बोधन गरी अन्तिम प्रतिवेदन तयार पारी नगरपालिकाको कार्यालयमा पेश गरियो ।

१.४ सीमा, जोखिम तथा पूर्वानूमान

- आवधिक योजना तर्जुमाका क्रममा प्रयोग गरिएका परिमाणात्मक लक्ष्य प्रस्तावित हुन जसले यथार्थ अवस्थाको प्रतिनिधित्व नगर्न पनि सक्छन् ।
- पार्श्वचित्रमा प्रस्तुत कतिपय तथ्याङ्क द्वितिय स्रोत (शाखा, नगरपालिका योजना पुस्तिका) बाट लिइएको हुनाले यसले वर्तमान अवस्थाको चित्रण नगर्न पनि सक्छ ।
- आवधिक योजनामा प्रस्तुत दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीतिको सहज प्रतिफल संघीय व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयन, स्थिर सरकार तथा अन्य कुनै प्राकृतिक तथा अकल्पनीय घटना नघटेको अवस्थामा मात्र प्राप्त हुनेछ ।
- **आवधिक योजनाको सफल कार्यान्वयनका निमित्त देहायका अवस्थाहरुको सहयोग अपरिहार्य हुनेछ :**
  - संघीयताका मर्म बमोजिम संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको संरचनात्मक विकास भएको हुनेछ ।
  - संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका आवश्यक कानूनहरुको निर्माण भएको हुनेछ ।
  - स्थानीय सरकारले संवैधानिक रुपमा प्रदत्त अधिकारको प्रयोग गर्न पाउनेछन् ।
  - स्थानीय आवश्यकताका आधारमा कानून निर्माण भएको हुनेछ ।
  - सरकारी, सहकारी, गैरसरकारी र निजी क्षेत्रको लगानी र कार्यक्रममा वृद्धि हुनेछ ।
  - पालिकाले रणनीतिक कार्यक्रमको कार्यान्वयन लाभ लागत विश्लेषणका आधारमा गर्नेछ ।
  - जलवायु परिवर्तन वा अन्य कुनै प्रकारले हुने प्राकृतिक विपदको अवस्था सामना गर्नु पर्ने छैन ।

परिच्छेद - २
पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको विकासको विद्यमान स्थिति र उपलब्धिको समिक्षा

२.१ नगरपालिकाको परिचय

उत्पत्ति र नामाकरण

साविकको विनायक गाविस र मल्लकालीन समयमा बनेका पञ्चदेवलको नामबाट नामकरण गरिएको यस पञ्चदेवल विनायक नगरपालिका सुदूरपश्चिम प्रदेश अन्तर्गत अछाम जिल्लामा अवस्थित छ। साविकका विनायक, कालिकास्थान, लयाँटी तोली, पुल्लेतोला, बारला र कालेडाँडा गरी ७ वटा गाविसहरु तथा कुईका गाविसको तीनवटा वडा नं ७, ८, ९ मिलाएर नेपाल सरकारबाट वि.सं. २०७३ साल फागुन २७ गते पञ्चदेवल विनायक नगरपालिका घोषणा भएको हो । नगरपालिका बन्नु अघि अछाम जिल्लामा रहेका १३ वटा इलाका मध्ये विनायक १० नं. इलाकाको सदरमुकाम थियो, जस अन्तर्गत विनायक, कालिकास्थान, लयाँटी, तोली, पुल्लेतोला, बारला र कालेकाँडा गरी ७ वटा गाउँ विकास समितिहरु पर्दथे ।

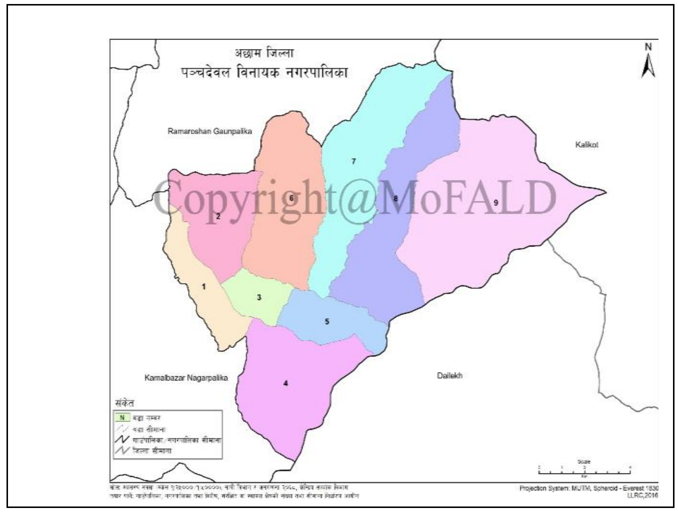

२.१.१ भौगोलिक अवस्थिति एवं राजनीतिक/ प्रशासनिक विभाजन :

➧ **भौगोलिक अवस्थिति :**

नेपालको सुदूरपश्चिम प्रदेश अन्तर्गत अछाम जिल्लाका ४ ओटा नगरपालिका र ६ ओटा गाउँपालिका मध्ये पञ्चदेवल विनायक नगरपालिका निर्वाचन क्षेत्र नं. २ मा पर्दछ । जल, जमिन, वनजङ्गल, जडिवुटी, जङ्गली जनावर र उर्वर भूमि रहेको साथै मध्य पहाडी लोकमार्ग पनि बीच भाग हुँदै जाने हुँदा यस नगरपालिकाले उच्च आर्थिक एवं पर्यटकिय संभावना बोकेको छ । यस नगरपालिकामा ९ वटा वडाहरु छन् । वि.सं. २०६८ सालको राष्ट्रिय जनगणना अनुसार २७४८५ जनसंख्या रहेको यस नगरपालिकाको कुल क्षेत्रफल १४७.७५ वर्ग कि.मि. रहेको छ। यस आधारमा हेर्दा यस पालिकाको जनघनत्व १८६.०२ जना प्रति वर्ग कि.मि. रहेको छ, जुन राष्ट्रिय औसत भन्दा थोरै मात्रामा उच्च रहेको देखिन्छ ।

➧ **राजनीतिक तथा प्रशासनिक विभाजन :**

पूर्वमा कालिकोट जिल्ला, पश्चिममा कमलबजार नगरपालिका, उत्तरमा रामारोशन गाउँपालिका तथा दक्षिणमा दैलेख जिल्लाको आठविस नगरपालिकाको बीचमा अवस्थित पञ्चदेवल विनायक नगरपालिका प्राकृतिक सम्पदा र साधनस्रोतमा सम्पन्नशाली नगरपालिका हो । पञ्चदेवल विनायक नगरपालिका अछाम जिल्लाको मध्यपहाडी राजमार्गको कोरिडोरमा पर्ने जिल्लाकै एक प्रमुख बजार केन्द्र हो र उक्त राजमार्गले पञ्चदेवल विनायकलाई जिल्ला सदरमुकाम मंगलसेनसँग जोडेको छ । मध्यपहाडी राजमार्ग अन्तर्गत १५ किलोमिटर दक्षिणमा रहेको बेलखेतस्थित कर्णाली नदीमाथि निर्माण भएको पुलले नेपालगञ्ज, सुर्खेत, कालीकोट, दैलेख आदि बाहिरी जिल्लासँगको आवागमनमा सहज भएको छ । बेलखेत पुलले सुर्खेतजुम्ला राजमार्गसँग पञ्चदेवल विनायक

नगरपालिकालाई जोडेको छ। क्षेत्रीय र स्थानीय अन्तरसम्बन्धको दृष्टिकोणबाट पञ्चदेवल विनायक भविश्यमा एक राम्रो व्यापार केन्द्र र शहरको रुपमा विकास हुने देखिन्छ भने कृषि, पर्यटन र वाणिज्य विकासको सम्भावना पनि प्रचुर रहेको छ।

खासगरी नगर क्षेत्रमा बढदो चापका कारणबाट शहरी पूर्वाधारहरु बढदो क्रममा रहेका कारण नगरपालिकामा जमीनको माग दिन प्रतिदिन बढिरहेको छ। परिणामतः त्यसबाट प्रत्यक्षरुपमा कृषि क्षेत्रलाई समेत प्रभाव पारिरहेको छ। यो नगरपालिकाको उत्तरी क्षेत्रमा पानीका स्रोतहरु, जङ्गल, जडिवुटी, जङ्गली जनावर, स्लेट, ढुंगा पाइनुका साथै हराभरा जङ्गल भएको कारण पशुपालनको लागि चरन क्षेत्रको उच्च संभावना रहेको छ। यो नगरपालिकाको मध्य भागमा पशुपालन तथा फलफूल खेतीको संभावना रहेको छ भने पुर्वी भागमा धान, गहुँका साथै तरकारी खेतीको संभावना रहेको छ। यी खोलाहरुबाट ढुंगा, गिटी, वालुवा जस्ता निर्माण सामग्रीहरु उपलब्ध गर्न र गराउन सकिने अवस्था छ। पञ्चदेवल विनायक नगरपालिका क्षेत्र भित्र ऐतिहासिक पञ्चदेवलहरु, बारला र कालेकाँडामा रहेको पेट्रोलियम पदार्थ र काइनाइट तथा फलामको धाउ पाइन्छ।

यस नगरपालिकामा विभिन्न जातजाती र भाषाभाषिका मानिसहरुको बसोबास रहेको हुँदा धार्मिक र सांस्कृतिक विविधता पनि उत्तिकै रहेको छ।

२.१.२ जनसांख्यीक अवस्था

- **जनसंख्या :**

राष्ट्रिय जनगणना, २०६८ मा कूल जनसंख्या २७४८५ रहेको थियो भने बि.सं. २०७८ को जनगणनाको प्रारम्भिक प्रतिवेदन अनुसार २६,३१६ पुगेको छ। यस नगरपालिकाको वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर ऋणात्मक रहेको पाईन्छ। (तालिका १)

तालिका १: पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको जनसांख्यीक प्रवृत्ति, २०६८–२०७८

घरपरिवार संख्या, २०६८	जनसंख्या, २०६८	घरपरिवार संख्या, २०७८	जनसंख्या, २०७८	आकारमा परिवर्तन (१० वर्षको अवधिमा)	जनसंख्या वृद्धिदर (%)
४९६६	२७४८५	५४३२	२६३१६	–११६९	–०.४२ %

स्रोत, पञ्चदेवल विनायक नगरपालिका वार्षिक योजना किताव २०७९, राष्ट्रिय योजना आयोग,

२.२ आर्थिक विकास अवस्था

२.२.१ कृषि तथा पशुपालन

पञ्चदेवल नगरपालिकामा अधिकांश घरधुरीको आयआर्जनको प्रमुख श्रोत कृषि हो । मुख्यतः परम्परागत शैलीमा कृषि पेशा अंगाल्ने प्रवृत्ति रहे पनि नगरपालिकामा केही कृषकले आधुनिक र व्यवसायिक कृषि कर्म पनि थालेका छन् । वडागत सर्बेक्षण अनुसार हाल नगरपालिकामा कुल ४२ घरधुरीले व्यवसायिक खेती गर्ने गरेका छन् । (रेखाचित्र १)

कृषि क्षेत्रमा प्रयोग हुने यन्त्र उपकरणका सन्दर्भमा नगरपालिकामा मुख्यतः कोदालो, हलो, कुटो, बौसो जस्ता परम्परागत औजारको प्रयोग गर्ने गरिन्छ । अद्यपि कतिपय कृषकले स्प्रे, पावर टिलर जस्ता आधुनिक औजारको प्रयोग गरेको पनि पाईएको छ ।

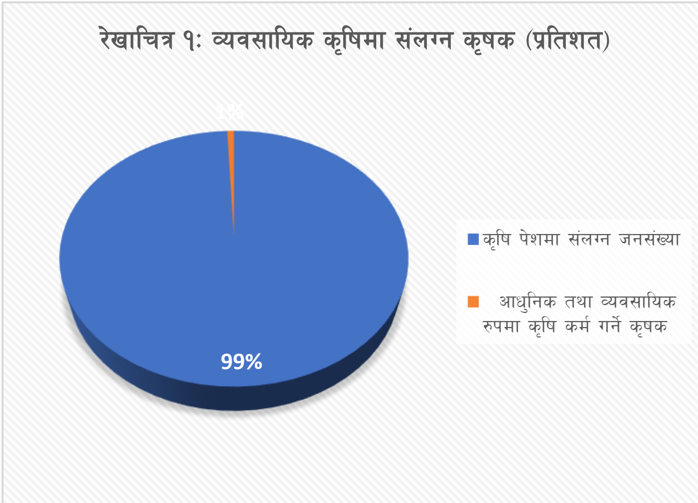

धान, मकै, गहुँ, कोदो, जौ यहाँका मुख्य अन्न वाली हुन भने दलहन अन्तर्गत मास, भटमास, तेलहन अन्तर्गत तोरी तथा नगदेवाली अन्तर्गत अदुवा, आलु, बदाम, हल्दि, प्याज, लसुन, कपास, सुर्ती आदिको खेती गरिन्छ ।

नगरपालिकामा पछिल्ला दिनहरुमा किसानहरुमा तरकारी खेती तर्फ आकर्षण बढ्दै गएको देखिन्छ । यहाँ काउली, टमाटर, सिमी, गोभी, वन्दा आदि तरकारीको खेती गरिन्छ । कृषिजन्य उत्पादनका लागि अधिकांश कृषकले प्रांगारिक मलको प्रयोग गर्ने गरेका छन् भने केही वडामा रासायनिक मलको प्रयोग भएको देखिन्छ । अर्को तर्फ विउबिजनको प्रवन्ध नगरक्षेत्रका कृषकहरुका लागि चुनौतीपूर्ण हुने गरेको छ । यातायातको सुविधा सँगै यहाँका कृषकहरुले मकै, भटमास, अदुवा, तरकारी स्थानीय बजारका अलावा सुर्खेत, दैलेख, जुम्ला, नेपालगञ्ज मंगलसेन, खिड्कीप्युला लगायतका बजारमा निर्यात गर्न थालेका छन् ।

कृषि क्षेत्रको सम्भाव्यताका सन्दर्भमा पञ्चदेवल विनायक नगपालिकामा तरकारी, आलु, मकै, भटमास, अदुवा, टिमुर, आँप, किवी, कागती, केरा, मेवा, सुन्तला, प्याज लगायतका तरकारी, अन्न तथा नगदेवालीको उत्पादन हुन सक्ने देखिन्छ ।

व्यवसायिक हिसाबले पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको अवस्था समग्र नेपालको भन्दा फरक छैन । पछिल्लो समय नेपाल कृषिजन्य वस्तुमा आयातमुखी हुदै गएको छ । पञ्चदेवल नगरपालिकामा पनि चामल, दाल,चिनी, तले नुन आलु, खुर्सानी जस्ता कृषिजन्य वस्तुका अलावा अधिकांश फलफुलजन्य वस्तुको पनि आयात भएको देखिन्छ । तर नगरपालिकाबाट अन्यत्र निर्यात हुने कृषिजन्य उत्पादनको हिस्सा नगन्य छ । भारत लगायत अन्य तराईबाट हुने आयातले नगरपालिकाको लगभग ६० प्रतिशत माग धानेको छ भने नगरपालिकाबाट नगन्य मात्रामा सुन्तला र नास्पाति निर्यात हुने गरेको छ । आँप, केरा, सुन्तला, अंगुर, स्याउ, अनार आदि भारतबाट आयात हुने मुख्य फलफुल हुन । (रेखाचित्र २)

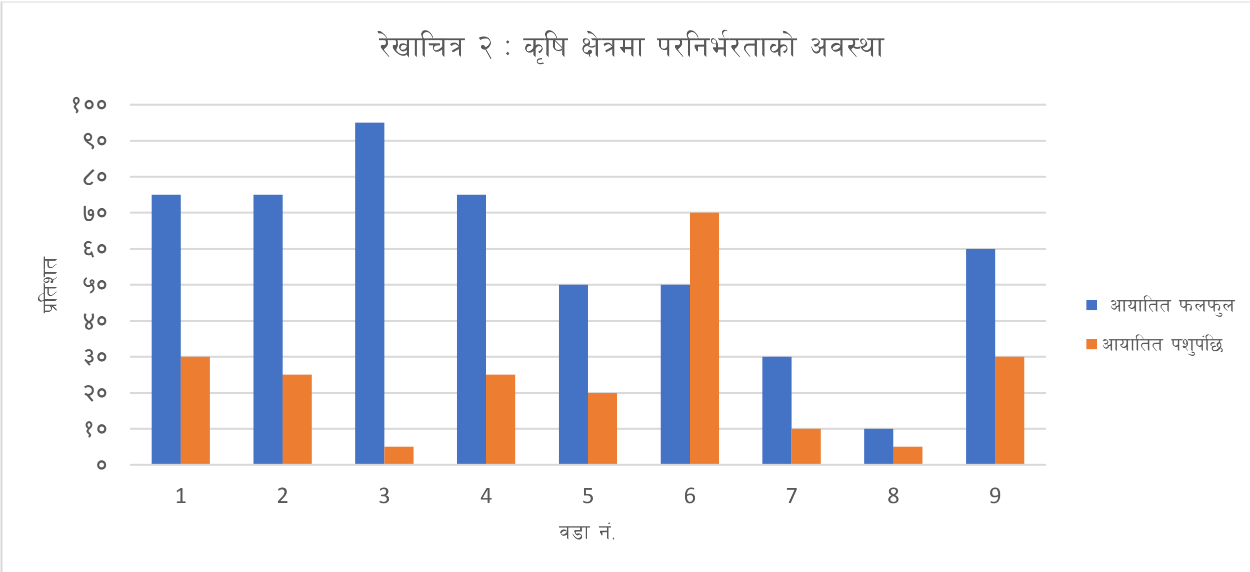

कृषि जन्य उत्पादनको तुलनामा पशुपालनमा नगरपालिका आत्मनिर्भर उन्मुख देखिन्छ । नगरपालिकामा हाल ६३ वटा आधुनिक पशुपालन फर्म छन् जसमध्ये बाखा फर्म, कुखुरा फर्म, मौरी र वंगुर पालनको संख्या उल्लेखनीय छ । त्यसै गरी नगरक्षेत्र भित्र २ वटा दध डेरी रहेका छन् । पशुजन्य उत्पादनको अधिकांश हिस्सा स्थानीय बजारमा नै खपत हुने गरेको छ भने केही मात्रामा नेपालगञ्ज, दैलेख, सुर्खेत तर्फ पनि निर्यात हुने गरेको छ । पशुपालनले स्थानीय मागको लगभग ७६ प्रतिशत हिस्सा ओघट्छ ।

२.२.२ उद्योग तथा व्यापार

नगरपालिकामा हाल १२४ वटा दर्तावाल व्यवसाय सञ्चालनमा रहेका छन् भने उद्यम सिर्जना, व्यवसायिक विकास सम्बन्धी तालिम प्राप्त उद्यमीहरु १६५, सीपमूलक व्यवसायिक तालिम आर्जन गरेका व्यक्तिहरु ४५ र महिलाद्वारा संचालित उद्योग व्यवसायहरु २१ वटा रहेका छन् । व्यवसायिक हिसाबले विनायक बजार नगरपालिकाको सबैभन्दा ठुलो बजार हो भने अन्य बजारहरु तथा ग्रामिण भेगमा सञ्चालित साना तथा घरेलुहरु सञ्चालित छन् । उद्योग तथा व्यवसायले करीव ५ प्रतिशत युवालाई राजगारी प्रदान गरेको छ ।

२.२.३ पर्यटन तथा संस्कृति

पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकामा एतिहसिक, सांस्कृतिक तथा पर्यावरणीय क्षेत्रहरु प्रशस्त छन् । विकटिया, मष्ठामार्डौ, पञ्चदेवल, विनायक, टुटुली खम्बा, मुग्रा आदि यहाँका ऐतिहासिक ठाउँहरु हुन भने देउडा, होलि, रत्यौली, पञ्चेवाजा यहाँका सांस्कृतिक सम्पत्ति हुन । त्यसै गरी गुन्यु चोली, दौरा सुरुवाल यहाँका प्रमुख पहिरन हुन । भाषिक सन्दर्भमा अछामी यहाँको मौलिक भाषा हो । साउल्ला, अइरिडाँडा, बाठेडाँडा खलडाँडा, पञ्चेभाडु, धजबान्ना, डाँडागडा, ढुंगेगडा, लेष्टेकोट, कर्णाली नगरपालिकाका प्रमुख प्राकृतिक तथा पर्यटकीय स्थलहरु हुन । त्यसै गरी नगरपालिका भरी साना ठुला गरी कुल ३५ वटा पोखरी रहेका छन् ।

पर्यटकीय सम्भावनाका संस्कृति, प्राकृतिक तथा ऐतिहासिक ठाउँहरु प्रशस्त भएपनि नगरपालिकामा पर्यटकको अवागमन उत्साहजनक देखिदैन । यहाँका धार्मिक तथा ऐतिहासिक क्षेत्रहरुमा वार्षिक करीव ५०० को हाराहारीमा स्थानीय पर्यटकहरु आउने गर्छन भने बाह्य पर्यटकको आवागमन लगभग शून्य छ । पर्यटकीय पूवाधारका हिसाबले पनि नगरपालिकाको अवस्था कमजोर छ । विनायक बजारमा केही होटल भए पनि तिनीहरु पर्यटकमैत्री भैसकेका छैनन् ।

२.२.४ बैंक, वित्तीय संस्था तथा सहकारी

कुल ३ वटा बैंक, १९ वटा माईक्रो फाईनान्स, १७ वटा सहकारी संस्थाहरु, १९ वटा विषयगत सहकारी संस्था रहेको पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकामा वित्तीय क्षेत्रको पहुँच तुलनात्मक रुपमा सहज देखिन्छ । यसबाट स्थानीय कृषक तथा व्यवसायीहरु लाभान्वित हुन सक्ने अवस्था पनि देखिन्छ । अर्को तर्फ अनौपचारिक रुपमा मौद्रिक कारोबार गर्ने आमा समूह करीव ४९ वटा हुनुले अनौपचारिक रुपमा पनि ग्रामिण क्षेत्रमा वित्तीय कारोबार हुने गरेको देखिन्छ । बैंक खाता हुने सरदर घरधुरी ६८ प्रतिशत भएको नगरपालिकामा वडा नं. ८ र ६ मा सबैभन्दा कम घरधुरीको बैंकमा खाता भएको पाईएको छ । त्यसै गरी नगरपालिकामा बैंक खाता हुने जनसंख्या मध्ये करीव १८ प्रतिशतले मोवाईल बैंकिङ चलाउने गरेको वडागत सर्वेबाट प्राप्त तथ्याङ्कले देखाउछ । (तालिका २)

तालिका २ : बैंक तथा वित्तीय गतिविधि

बैंकिङ, सहकारी तथा वित्तीय संस्था	**१**	**२**	**३**	**४**	**५**	**६**	**७**	**८**	**९**	**जम्मा**
बैंकको संख्या	०	१	१	०	१	०	०	०	०	३
माइक्रो फाइनान्स	०	३	३	८	२	०	१	१	१	१९
सहकारी संस्थाहरु	३	३	१	२	१	४	१	१	१	१७
विषयगत सहकारी संस्थाहरु	३	२	१	१	५	२	१	३	१	१९
वडामा मौद्रिक कारोवार गर्ने आमा समूहहरु	४	०	१०	१२	९	०	९	५	०	५०
बैंक खाता हुने घरधुरी (प्रतिशत)	१००	९७	८०	९०	८०	२०	५०	१५	७०	
मोबाईल बैंकिङको खाता (प्रतिशत)	३०	२५	१०	२०	२०	१०	५	१५	३०	
बैंकबाट ऋण कृषक (प्रतिशत)	३५	०	२	५	९०	५	१०	१०	१०	
बिमामा संलग्न घरधुरी कति होलान	५०	२०	२	१०	३०	१०	१०	१६	३०	

स्रोत, वडागत सर्वेक्षण, पञ्चदेवल विनायक नगरपालिका, २०७९

कृषि कर्जामा स्थानीय कृषकको पहुँच नगरपालिकाका लागि सबैभन्दा महत्वपूर्ण विषय हो । नगरपालिकामा लगभग १९ प्रतिशत किसानले मात्र बैंक बाट ऋण लिएको देखिन्छ भने कृषि बिमामा संलग्न कृषक करीव ५ प्रतिशत मात्र छन् । यसबाट बैंक तथा वित्तीय संस्था पुर्णरुपमा कृषि र कृषक मैत्री हुन नसकेको देखिन्छ ।

२.२.५ सुरक्षित आप्रवासन रोजगारी तथा मानव संसाधन

पछिल्लो समय नेपालमा वैदेशिक रोजगार प्रति युवाहरुमा बढ्दो आकर्षण रहेका तथ्य विधितै छ । पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाबाट पनि ठुलो संख्यामा युवा युवती वैदेशिक रोजगारीका लागि भारत तथा खाडी मुलुक तर्फ जाने गरेका छन् । वडागत सर्बे अनुसार नगरपालिकाबाट करीव ५१० पुरुष र २५४ महिला रोजगारीका लागि विदेश गएका छन् । अर्को तर्फ रोजगारीका लागि भारत तर्फ जानेको संख्या झन ठुलो छ । सर्बे अनुसार वार्षिक करीव १५०० युवा रोजगारीका लागि भारत जाने गरेका छन् ।

वैदेशिक रोजगारबाट प्राप्त आयको उत्पादनशिल प्रयोग नगरपालिकाका लागि अर्को महत्वपुर्ण विषय हो । नगरपालिकाको हकमा विदेशबाट पठाएको विप्रेषणको ठुलो हिस्सा गाँस, बास, स्वास्थ्य, ऋण तिर्न आदि प्रयोजनमा खर्च हुने गर्दछ । जसबाट युवाहरुले कमाएको पैसाको पुजीनिर्माण युक्त क्षेत्रमा कम लगानी हुने देखिन्छ ।

नगरपालिका भित्रका विद्यमान रोजगारीका अवसरहरुमा शिक्षा, व्यापार, उद्योग र व्यवसायिक कृषि मुख्य छन् । जसमध्ये सबैभन्दा बढी रोजगारी शिक्षा क्षेत्रले प्रदान गरेको छ जहाँ १९९ पुरुष र १०८ जना महिला, व्यापारमा १५८ पुरुष र ६७ जना महिला, उद्योगमा ८ जना पुरुष र ६ जना महिला तथा व्यवसायिक कृषिमा ७५ जना महिला र ७४ जना पूरुष संलग्न रहेका छन् ।

दक्ष मानव स्रोत साधन नगरपालिकाको विकासको मेरुदण्ड हो । यसको उत्पादशील प्रयोगबाट नगरपालिकाले आर्थिक समृद्धिलाई अपेक्षिक उचाइमा पुऱ्याउन सक्छ । पञ्चदेवल नगरपालिका भित्र पनि देश विदेशमा रही राम्रो आर्थिक तथा शैक्षिक प्रगति गरेका व्यक्तिहरु छन् । वडागत सर्बैबाट प्राप्त तथ्याङ्क अनुसार नगरपालिकासँग संम्वन्धित वा नगरपालिका नै पूख्यौली थलो भएका इन्जिनियर ५५ जना, डाक्टर १६ जना, प्राविधिक १२२ जना, व्यापारी २१३ जना, शिक्षक २५९ जना, बिभिन्न देशमा गएर ख्याती कमाएर वसेका मानिसहरु ३३ जना, र देश भित्र राम्रो आर्थिक प्रगति गरेर वसेका मानिसहरु ५३ जना रहेका छन् । (तालिका ३)

तालिका ३: नगरपालिकासँग सम्बन्धितत मानव संसाधन

मानव संसाधनको विवरण	वडा नं.									
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	जम्मा
इन्जिनियर	०	७	१०	५	२	२०	८	३	०	५५
डाक्टर	०	०	३	५	८	०	०	०	०	१६
प्राविधिक	१	९	३०	१०	२०	४०	५	५	२	१२२
व्यापारी	२५	४१	६०	२०	९	१६	२०	२०	२	२१३
शिक्षक	१८	२८	२५	४०	३०	५०	३०	३०	८	२५९
बिभिन्न देशमा गएर ख्याती कमाएर वसेका मानिसहरु	०	०	१०	२०	०	०	०	३	०	३३
देश भित्र राम्रो आर्थिक प्रगति गरेर वसेका मानिसहरु	५	५	५	१०	२०	५	०	३	०	५३

स्रोत : वडा गत सर्बैक्षण, २०७९

२.३ सामाजिक विकासको अवस्था

२.३.१ शैक्षिक विकास

राष्ट्रिय जनगणना अनुसार, पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको औषत साक्षरता दर ६९.८ प्रतिशत रहेको छ। कुल ६४ वटा विद्यालय रहेको नगरपालिकामा सामुदायिक विद्यालय ६१, नीजि २, एउटा क्याम्पस, उच्च मावि (९–१२) ४, मा.वि (९–१०) र आधारभूत विद्यालय ५२ वटा रहेका छन्। विद्यालयका पुहँच र उपलब्धता सन्तोषजनक भएपनि भौतिक पूर्वाधारका सन्दर्भमा नगरपालिकाले अझै लगानी केन्द्रित गर्नु पर्ने देखिन्छ। हाल नगरक्षेत्र भित्र २४ वटा पक्की संरचना भएका, २७ वटा पक्की शौचालय भएका, १४ महिला मैत्री, एउटा अपाङ्ग मैत्री र ७ वटा बालमैत्री विद्यालय छन्। (रेखाचित्र ३)

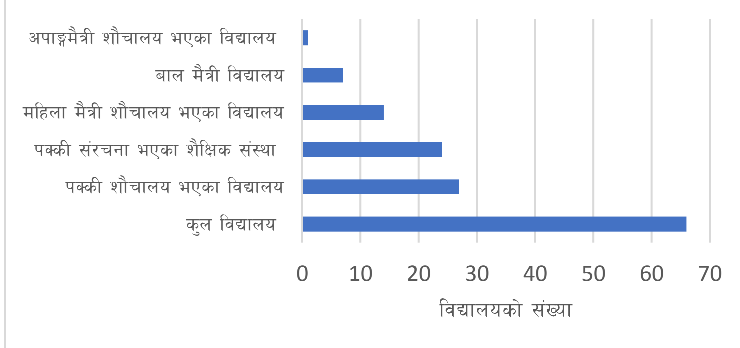

रेखाचित्र ३ : विद्यालयको भौतिक संरचना

नगरपालिकामा नीजि विद्यालय तर्फको आकर्षण वढ्दो देखिन्छ। वडागत सर्बैक्षण अनुसार वडा नं. २ र ९ मा लगभग प्रतिशत भन्दा वढी घरधुरीले नीजि विद्यालयमा बालबालिका पढाउने गरेका छन् भने सरदर ६८ प्रतिशत घरधुरीका बालबच्चा नीजि विद्यालय तर्फ आकर्षित देखिन्छ।

२.३.२ स्वास्थ्य तथा पोषण

नगरपालिकाका सबै बडामा स्वास्थ्य चौकी रहेका छन्। प्राय सबै स्वास्थ्य चौकीले आधारभूत स्वास्थ्य सेवा पुर्‍याएका छन् भने वडा नं. २, ४ र ८ मा प्रसुती सेवा, ल्याव परीक्षण र ANC, PNC सेवा उपलब्ध छन्। नगरपालिकामा स्वास्थ्य संस्था वाहेक प्रकृतिक चिकित्साසँग सम्बन्धितत व्यायाम, योग लगायतका सेवाहरु उपलब्ध छैनन्। नगरपालिकामा सरकारी र नीजि अस्पताल प्रतिको आकर्षण लगभग उस्तै छ। वडासर्बै बाट प्राप्त तथ्याङ्क अनुसार विगत एक वर्षमा सरकारी अस्पतालबाट सरदर २८७४ जनाले सेवा लिएको देखिन्छ भने नीजि अस्पतालबाट लगभग २२०० ले सेवा लिएका थिए। नगरबासीको स्वास्थ्य क्षेत्रको औषत वार्षिक खर्च ६२७७६ रहेको देखिन्छ जुन ग्रामिण क्षेत्रका परिवारको अमुमानित वार्षिक आयको तुलनामा अधिक हो। त्यसै गरी नगरपालिकामा वडाबासीलाई लाग्ने मुख्य दीर्घरोगहरुमा पक्षघात, क्यान्सर, मुटुरोग, दम, क्षयरोग, निमोनिया, मृगौला सम्बन्धित रोग आदि पाईएको छ।

२.३.३ खानेपानी तथा सरसफाई

पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकामा सबै वडाको औषत खानेपानीको उपब्धता ४२ प्रतिशत रहेको छ भने खानेपानीको वितरणमा समानता देखिएको छैन (रेखा चित्र ४) । लाड्छे कुरिपाटि देखि अगरसैन, लाड्छे भुक्रेशैन खानेपानी, लाम्पाटा भुक्रेशैन खानेपानी, लाम्पाटा खानेपानी, लिती गुरुथापे लार्छे, किमाने, किमुगैरा, कल्यन लाडक्ष खानेपानी, विनायक बृहत खानेपानी, हल्लु खोलालारछे खानेपानी योजना, फडारा खेत खानेपानि आयोजना कलधरा खानेपानी, जम्फुरुख खानेपानी जामुने खानेपानी आयोजना, ढोडा खोला खानेपानी आयोजना, भक्काने मूल खानेपानि आयोजना, भाटगाउँ खानेपानी आयोजना, ताम्कोट खाने पनि आयोजना, कालेकांडा खानेपानि आयोजना, रोकु खानेपानी आयोजना नगरपालिकाका हाल सञ्चालित खानेपानी आयोजना हुन । यी खानेपानी आयोजनामा खानेपानीको शुद्धताको परीक्षण गरिएको छैन ।

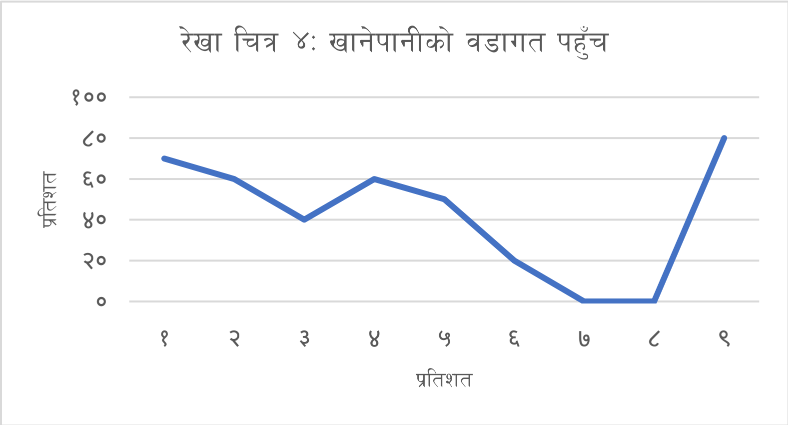

सरसफाई तर्फ नगरपालिकाले एक घर एक चर्पी अभियान शुरु गरेको छ भने फोहोर संकलनका लागि कतिपय वडाका सार्वजनिक ठाउँमा डस्टविन तथा कन्टेनरको व्यवस्था गरिएको छ भने कतिपय वडामा खोला किनारमा फोहोर फ्याल्ने गरेको पाईएको छ ।

२.३.४ महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण

समावेशी पूर्वाधारको विकास, समाजका आर्थिक तथा सामाजिक रुपमा विपन्न समुदायको क्षमता अभिवृद्धि, उनीहरुमा रोजगार वन्न सक्ने क्षमताको विकास, लक्षित समुदायको सहज जिवनयापनको प्रत्याभूति साँचो अर्थमा समावेशी विकासको थालनी हो जसका लागि नगरपालिकाले आवधिक योजनाका माध्यमबाट आवश्यक भूमिका खेल्नु पर्ने हुन्छ ।

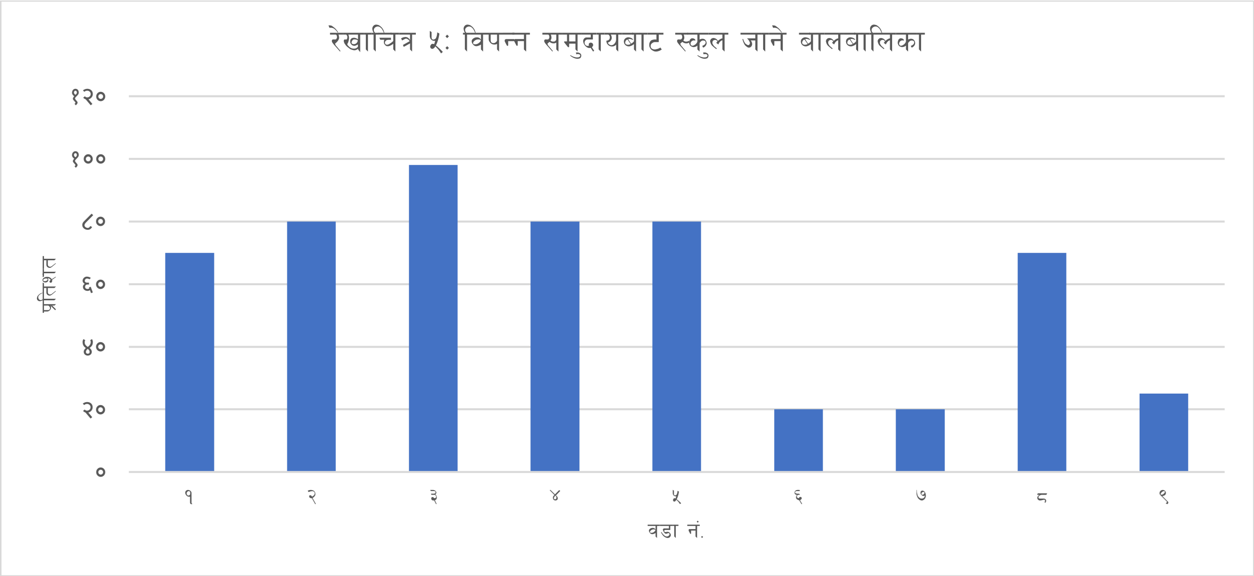

यस सन्दर्भमा पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाले समावेशी पुर्वाधारको विकासमा उल्लेखनीय काम हुन सकेको छैन । नगरपालिकाका भौतिक पूर्वाधारको विकासमा महिला, बालबालिका, तथा अपाङ्गमैत्री संरचनाको विकासको अवस्था लभगभ शुन्य छ । भेद भाव, तथा हिंसा रहित समाजको निर्माण गर्नु नगरपालिकाको अर्को कर्तव्य हो । पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकामा सरदर १५ प्रतिशत परिवारमा कुनै न कुनै किसिमको भेदभाव र हिंसा हुने गरेको छ । त्यसै गरी बालविवाह नगरपालिकाको प्रमुख चुनौतीका रुपमा रहेको छ । यहाँ न्युनतम १३ देखि १८ वर्ष सम्ममा बालबालिकाको विवाह हुने गर्दछ । त्यसैगरी विगत एक वर्षमा वडामा सामाजिक विकृतिका रुपमा रहेको वोक्सी, छाउपडी प्रथा जस्ता प्रथाबाट महिलाहरु हिंसामा पर्ने गरेका छन् । (रेखाचित्र ५)

नगरपालिकामा पिछडिएका समुदायहरु संख्या उल्लेखनीय छ । दलित, माझी, मगर र बाहुन क्षेत्री समुदायका कतिपय वर्ग आर्थिक रुपमा कमजोर छन् । पालिकामा करीव २२०० घरधरी आर्थिक रुपमा विपन्न छन् । कृषि, ज्यालादारी, बैदेशिक रोजगार यी समुदायको आय आर्जनको मुख्य स्रोत हो । विपन्न समुदायबाट करीव ९५ प्रतिशत बालबालिका स्कुल जाने गर्दछन् भने उनीहरु अधिकतम १२ कक्षा सम्म पठनपाठन गर्ने गर्छन । पिछडिएका र आर्थिक रुपमा कमजोर परिवारबाट डाक्टर, इन्जिनियर वा प्राविधिक २० जना, शिक्षक ६७ जना, शिक्षिका ४९ जना, आर्थिक रुपमा प्रगति गरेका २८ जना रहेका छन् । नगरपालिकामा महिलाले नेतृत्व गरेका संस्था १९ वटा रहेका छन् ।

२.३.५ युवा, खेलकुद तथा कला

पञ्चदेवल नगरपालिकामा युवाहरु विशेषगरी कृषि, व्यापार, सरकारी तथा गैर सरकारी क्षेत्रको नोकरी, निर्माण, तथा वैदेशिक रोजगारीमा संलग्न छन् । स्थानीय स्तरमा करीव १० प्रतिशत युवाले रोजगारी पाएका छन् भने बैदेशिक रोजगारमा करीव ७० प्रतिशत युवा आश्रित छन् । त्यसै गरी युवा दुर्व्यशनी पनि नगरपालिकाको चुनौतीका रुपमा रहेको छ । नगरपालिकामा दुर्व्यशनी तर्फ उन्मुख युवाको संख्या उल्लेखनीय छ ।

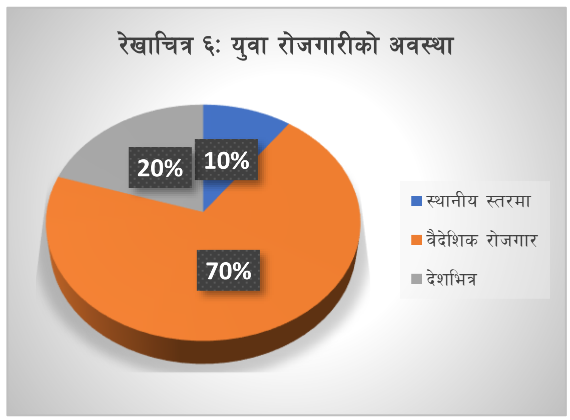

खेलकुद तर्फ नगरपालिकाले खेल मैदान तथा खेलकुद सामग्रीको व्यवस्था गरेको छ । नगर क्षेत्र भित्र करीव ८ जना राष्ट्रिय तथा नगर स्तरीय खेलाडी रहेका छन् ।

२.३.६ कला तथा साहित्य

अछामी भाषा, देउडा, छर्क नाच, रत्यौली, मारुनी, सारङ्ग नाच, थामी नाच र मष्टामाण्डौ मेला, गौरा पर्व नगरपालिकाका मौलिक कला तथा संस्कृति हुन भने साहित्य तर्फ नगरपालिकामा ३ जना कलाकार र ५ जना गायक छन् । साहित्य क्षेत्रको विकासमा नगरपालिकाले आवश्यक भूमिका खेल्नु पर्ने देखिन्छ ।

२.४ पूर्वाधार तथा शहरी विकासको अवस्था

२.४.१ आवास, वस्ती विकास एवं सार्वजनिक निर्माण

आवासको दीगो विकास नगरपालिकाको प्रमुख दायित्व हो । पञ्चदेवल नगरपालिकामा सुरक्षित आवास तथा वस्ती विकासका लागि कतिपय वडाहरुमा उपयुक्त क्षेत्र छन् । अद्यपि नगरपालिकाले सुरक्षित अवासको व्यवस्थापनमा ठोस कदम चाल्नु आवश्यक छ । नगरपालिकामा सडक छेउमा घर र वस्ती विकास हुने क्रम वढ्दो गतिमा रहेको देखिन्छ (रेखाचित्र ७) । वडागत सर्बैक्षण अनुसार नगरपालिकामा अधिकांश घरहरुमा भूकम्प

प्रतिरोधी प्रविधिको प्रयोग गरिएको छैन । वस्ती विकास तर्फ मष्टामान्डौ फालीगोट, देउटुकरा, बागदुला, बाटाखाल, माडु, सालडाँडा, ढुंगेबजार दोबाटा, टोट्केसाल बसन्त डाँडा बजार, बात्ते बजार नगरपालिकाका वस्ती विकास गर्न उपयुक्त क्षेत्रहरु हुन ।

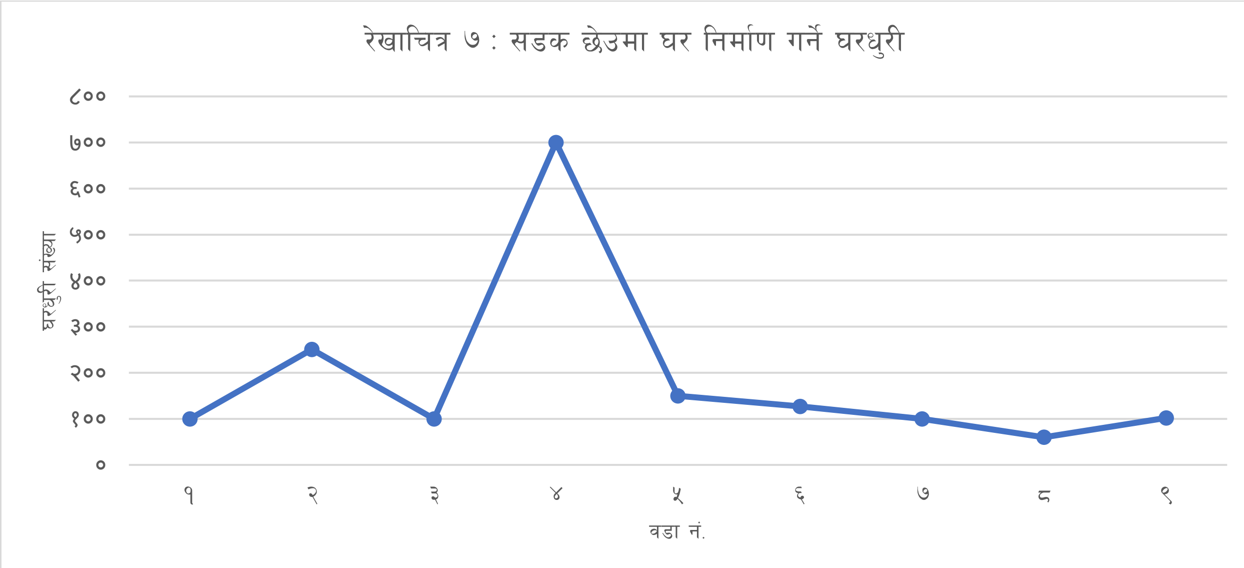

सार्वजनिक निर्माण तर्फ नगरपालिका अन्तर्गत वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकी, विद्यालयहरुका आफ्नै भौतिक संरचना छन् भने मनोरन्जन पार्क, वालउद्यान, तथा वसपार्कको निर्माण भएको छैन । त्यसै गरी नगर क्षेत्र भित्र १/१ वटा सार्वजनिक शौचालय र खेल मैदान रहेका छन् ।

२.४.२ सडक, पुल तथा यातायात

पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकामा कुल २२४ किमी सडक निर्माण भएकोमा पक्की सडक २१.५ किमी, कच्चि सडक २०३ किमी र सडक नाली १५ किमी रहेको छ । त्यसै गरी झोलुङ्गे पुल २६ र एउटा पक्की पुल रहेको छ । नगरपालिकामा ग्रावेल सडकहरु उल्लेख्य छैनन् । नगरपालिकामा करीव १० प्रतिशत नगरवासी पक्की सडकको पहुँचमा छन् । नगर क्षेत्रका अधिकांश सडकको चौडाई न्युनतम ३ मिटर देखि अधिकतम ८ मीटर सम्म छ । (तालिका ४)

तालिका ४: सडक तथा पुलको अवस्था

सडक तथा पुलको विवरण	वडा नं.									
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	जम्मा
पक्की सडक (किमी)	१.५	५	३	१२	०	०	०	०	०	२१.५
कच्चि (किमी)	१९	३०	१५	१५	१९	२५	२०	४०	२०	२०३
झोलुङ्गे पुल (संख्या)	२	१	१	२	५	२	४	६	३	२६

पक्की सडकको पहुँच (प्रतिशत)	०	०	०	१०	०	०	०	०	०	१०
पक्की पुलको (संख्या)	०	०	०	१	०	०	०	०	०	१
सडक नाली किमि	०	०	१	१५	०	०	०	०	०	१६

स्रोतः वडागत सर्बेक्षण, २०७९

२.४.३ विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा

पञ्चदेवल नगरपालिकाको सबै वडामा राष्ट्रिय प्रशारण अन्तर्गतको विद्युतको पहुँच पुगेको भएपनि यसको वितरण पक्ष समान छैन भने कुनै पनि वडामा सतप्रतिशत पहुँच पुग्न सकेको छैन । विद्युतको अधिकतम पहुँच वडा नं.१ मा ८० प्रतिशत, ५ र ८ मा ७० प्रतिशत तथा ४ मा ५० प्रतिशत पुगेको छ । सबै भन्दाकम पहुँच वडा २ मा १५ प्रतिशत र ६ मा १० प्रतिशत रहेको छ । विद्युतको पहुँच पुग्न नसकेको अवस्थामा सोलार तथा बायो उर्जाको प्रयोग हुने गरेको छ । नगरपालिकामा वैकल्पिक उर्जा उत्सर्जनका लागि धोब्रेखोला बसन्त डाँडा, डबसेन, डाँडाभडा, खापरकोट, केलुकोता, भन्थान बाले, काटिया, पुराना गडा र कोट उपयुक्त क्षेत्र मानिन्छन् ।

२.४.४ सूचना, सञ्चार तथा प्रविधि विकास

सूचना, सञ्चार तथा प्रविधिको विकासमा नगरपालिकाको मिश्रित अनुभव छ । सबै वडा नं. ५, ६ र ९ बाहेकका सबै वडाहरुमा इन्टरनेटको सुविधा पुगेको छ । त्यसैगरी वडा नं. ६ वाहेकका स्वास्थ्य चौकी, विद्यालयहरु, सार्वजनिक सेवा प्रदायकहरुमा सूचना प्रविधिको व्यवस्था गरिएको छ । वडा नं. १ मा रगत परिक्षणर वडा नं. ७ र ८ मा PM, CT, र बर्थिंग सेन्टरको व्यवस्था छ । नगरपालिकाका सबै विद्यालय प्रविधिमैत्री भैनसकेको अवस्था छ भने पालिकाको सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा सूचना प्रविधि मैत्री भैसकेको छैन ।

२.५ वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन

२.५.१ वन तथा जैविक विविधता

पञ्चदेवल विनायक नगरपालिका अन्तर्गत ४४ वटा सामुदायिक वन, ६ वटा नीजि वन र १६ वटा कबुलीयती वन रहेका छन् । नगरपालिकामा सबैभन्दा वढी सामुदायिक वन वडा नं. ७ मा १२ वटा रहेका छन् । बाघ, बनेल, कालिज, रतुवा, चाखुरो, खरायो रतुवा, चाखुरा, बनेल कालिज, मयुर, स्याल, बाँदर, मृग यहाँका मुख्य जिवजन्तु हुन भने सजेना, टडकुलले, खतमु, सस्ज मूल, बनखडी मुख्य जडिवुटी हुन ।

२.५.२ भू-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन

पञ्चदेवल नगरपालिका अन्तर्गत लगभग ५००० हेक्टर भन्दा बढी सार्वजनिक जग्गा छ । जसमा सबैभन्दा वढी वडा नं. ६ मा ५००० हेक्टर रहेको छ । त्यसै गरी कार्ने खोला, ढाड खोला, कल्याणरथे डिस्सी खोला, गाड खोला, बाडी खोला, कर्णाली नदि, मटेला खोला, ढोड खोला, राउतेरह खोला, भूम खोला, विनायक गाड, कुधम खोला, पडा खेत सिचाई कुलो, धनराएड सिचाई कुलो, आमरुख सिचाई कुलो, कार्ने खोला, ढाड खोला, कल्याणरथे डिस्सी खोला, गाड खोला, बाडी खोला, छडे खोला, बुढा खोला, घट्ट खोला, केतुकाना आदि नगरपालिकाका मुख्य जलाधार हुन । त्यसैगरी पोखरी ताल तलैया संरक्षण अन्तर्गत मुगापानी, रातीमाटे, ढाडे नगरपालिकाका प्रमुख संरक्षण गरिनु पर्ने ताल तलैया हुन ।

२.५.३ जलवायु परिवर्तन तथा विपद् व्यवस्थापन

वडामा आपतकालीन प्रतिकार्य संचालन केन्द्रको स्थापना वडामा बिपदका लागि आवश्यक सामाग्रीहरुको व्यवस्था

वडामा प्राथमिक उपचार केन्द्र एवं रक्त संचार केन्द्र निर्माण, वडामा समुदायमा आधारित विपद जोखिम व्यवस्थापन समिति, वडामा विपद जोखिम न्यूनीकरण सम्वन्धी जनचेतना कार्यक्रम, वडामा भू-कम्प प्रतिरोधात्मक सार्वजनिक संरचना, आपतकालीन कोष, वडामा विपद पूर्व तयारी तथा पूर्वसूचना प्रणाली कार्यान्वयन, तथा वडामा आपतकालिन भवन जस्ता पुर्वाधारहरुको व्यवस्थापन गरी जलवायु परिवर्तन तथा विपद् व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी वनाउन नगरपालिकाले अग्रणी भूमिका खेल्नु पर्ने हुन्छ । पञ्चदेवल नगरपालिकाको हकमा यी पुर्वाधारको पूर्णरुपमा विकास भएको पाईएको छैन ।

२.६ सुशासन तथा संस्थागत विकास

नगरपालिकाको कामकारवाहीलाई चुस्त वनाई जनतालाई स्थानीय सरकारको प्रत्याभूति दिन पञ्चदेवलविनायक नगरपालिकाले आवश्यक ऐन तथा कानुनहरु निर्माण गरेको छ भने नगरपालिकाले गरेका विकास निर्माणका कामहरुका बारेमा जनतालाई सुसुचित गर्न समयसमयमा सार्वजनिक सुनुवाईहरु गर्ने गरेको छ ।

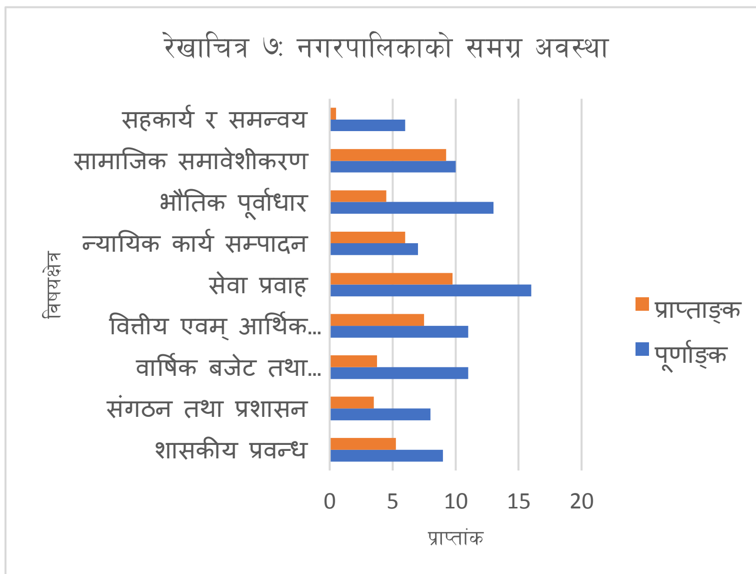

नीतिगत व्यवस्थापनका सन्दर्भमा नगरपालिकाको अवस्थालाई अझ सुधार गर्न सकिने ठाउँहरु छन् । स्थानीय सरकार स्वमुल्याङ्कन प्रतिवेदनमा पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको प्राप्ताङ्क ५२ छ (रेखाचित्र ७) भने वडागत सर्बेक्षण बाट प्राप्त नतिजा अनुसार जनताका आँखामा नगरपालिका प्रतिको सन्तुष्टि मापन लगभग ४५ प्रतिशतको हाराहारीमा छ । विगत पाँच वर्षको कामलाई मुल्याङ्कन गर्दा सडक, स्वास्थ्य र खानेपानीको क्षेत्रमा नगरपालिकाले गरेको कामलाई जनताले सबैभन्दा वढी रुचाएका छन् ।

आन्तरिक आयको सन्दर्भमा सिफारिस र मालपोत वडाबाट नगरपालिकाकालाई प्राप्त हुने मुख्य आयका स्रोत हुन भने व्यवसाय र घरभाडा कर पनि नगरपालिकाले नगन्य मात्रामा उठाउने गरेको छ । पक्की सडकको निर्माण सँगसँगै नगरपालिकाको जग्गाको मुल्याङ्कनमा पनि क्रमिक रुपमा बृद्धि भएको अवस्था छ । तसर्थ नगरपालिका अन्तर्गत करीव ३०० धरधुरी सम्पत्ती कर तिर्न सक्ने हैसियतमा पुगेका छन् । नगरपालिकामा हाल प्रत्येक वडाबाटबाट वार्षिक न्युनतम ३० हजार देखि ४ लाख सम्म कर उठ्ने गरेको छ ।

परिच्छेद तीनः सोच तथा विकासको अवधारणा

३.१ पृष्ठभूमि

संघीय संविधानको धारा ५७ ले सम्पूर्ण राज्य शक्तिलाई संविधानको अनुसूची ५, ६, ७, ८ र ९ मा उल्लिखित अधिकार क्षेत्रका आधारमा संघ प्रदेश र स्थानीय तहमा एकल र साझा अधिकारका रुपमा बाँडफाँड गरेको छ। संविधानको मर्म अनुसार उल्लिखित एकल र साझा अधिकार क्षेत्रको व्यवहारिक कार्यान्वयनबाट सामाजिक, आर्थिक, भौतिक पूर्वाधार, वन वातावरण तथा संस्थागत विकासका क्षेत्रले समृद्धि हासिल गर्न सक्छन् । अर्को तर्फ सहकार्य, समन्वय तथा सहअस्तित्वका आधारमा संघ, प्रदेश, स्थानीय तहले सहकार्य गरी विकास संयन्त्रको संस्थागत विकास गर्ने प्रमुख जिम्मेवारी स्थानीय सरकार सँग रहेको छ। यस सन्दर्भमा प्रस्तुत आवधिक योजनाले दीगो विकास लक्ष्य, संघ तथा सुदूरपश्चिम प्रदेशको लक्ष्यलाई आधार बनाई प्रथम पञ्चवर्षिय योजनाको खाका तयार गरेको छ।

३.२ समस्या तथा चुनौती

संघीय लोकतान्त्रिक व्यवस्थालाई व्यवस्थित गर्न वनेको संविधानले स्थानीय तहहरुलाई जनताको सबैभन्दा नजिकको सरकारका रुपमा परिभाषित गरेको छ। यसका लागि संविधानको धारा ५७ ले तीन तहका सरकारवीच राज्य शक्तिको बाँडफाँड गर्ने कुरा उल्लेख गरेको छ भने अनुसूचीहरुमा तीन तहका सरकारवीच एकल र साझा अधिकारहरुको व्यवस्था गरिएको छ। संविधानले अधिकारको बाँडफाँड गरेको भएपनि स्थानीय तहका निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरुमा संघीय प्रणाली सम्वन्धी वुझाईमा पूर्णता पाईदैन। पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकामा पनि यही पक्ष लागु हुन्छ। जुन नगरपालिकाका लागि महत्वपूर्ण चुनौती हो। त्यसै गरी संविधानले तीन तहका सरकार बीच सहकार्य समन्वय तथा सहअस्तित्वका आधारमा विकासका गतिविधिलाई अघि वढाउने कुराको परिकल्पना गरेको भए पनि व्यवहारिक रुपमा अन्तरपालिका सहकार्य भएको देखिदैन। यसका अलावा नगरपालिकामा विज्ञ कर्मचारीको अभाव हुनु, दरवन्दी अनुसारको कर्मचारीको अभाव हुनु, पर्याप्त मात्रामा ऐन, नीति तथा निर्देशिकाहरुको तर्जुमा हुन नसक्नु, आन्तरिक स्रोतको परिचालन तथा व्यवस्थापन हुन नसक्नु, संघीय सरकारबाट प्राप्त अनुदानमा समानीकरण अनुदानको हिस्सा घटदै जानु अन्तरपालिका समन्वय तथा सहकार्यको वातावरण बन्न नसकुन आदि नगरपालिकाका मुलभूत समस्या तथा चुनौती हुन।

३.३ अवसर तथा सम्भावना

नेपालको संविधानले स्थानीय सरकारलाई सबै भन्दा नजिकको सरकारको रुपमा परिकल्पना गरेको छ। जनतामा निहित सार्वभौमसत्ताको प्रयोगद्धारा कानुन निर्माण, कर लगाउन सक्ने र खर्च गर्न सक्ने, जनभावना अनुरुप नीति, कानून, कार्यक्रम तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्ने जनादेश, कानून निर्माण, नीति, नियमको परिपालना र उलंघनमा दण्ड सजाय गर्न सक्ने, स्थानीय तहमा सेवा सुविधाको स्तर निर्धारण र अनुगमन, तथा अन्य सरकारी, गैरसरकारी निकाय, पेशागत तथा सामाजिक संघसंस्था लगायत नागरिक समाज वीच सहजकर्ताको भुमिका निर्वाह गर्न सक्ने भूमिका पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाले प्राप्त गरेको छ। जुन नगरपालिको अवसर हो।

अर्को तर्फ तुलनात्मक रुपमा सहज पहाडी भूभाग, नगरपालिका हुदै विकास भईरहेका सडक लगायतका भौतिक पूर्वाधार, तरकारी तथा फलफुल खेतीका साथै पशुपालनका लागि उपयुक्त भूमि, देउडा लगायतका स्थानीय संस्कृति, पञ्चदेवल, तालाकोट, साकुल्ला, मष्ठामाण्डौ जस्ता पर्यटकीय स्थल, पालिका भित्र र वाहिर रहेका विभिन्न क्षेत्रमा दक्षता हासिल गरेका मानव संसाधन यो नगरपालिकाका सम्भावनाहरु हुन।

३.४ आवधिक योजना तयारीका सिद्धान्त

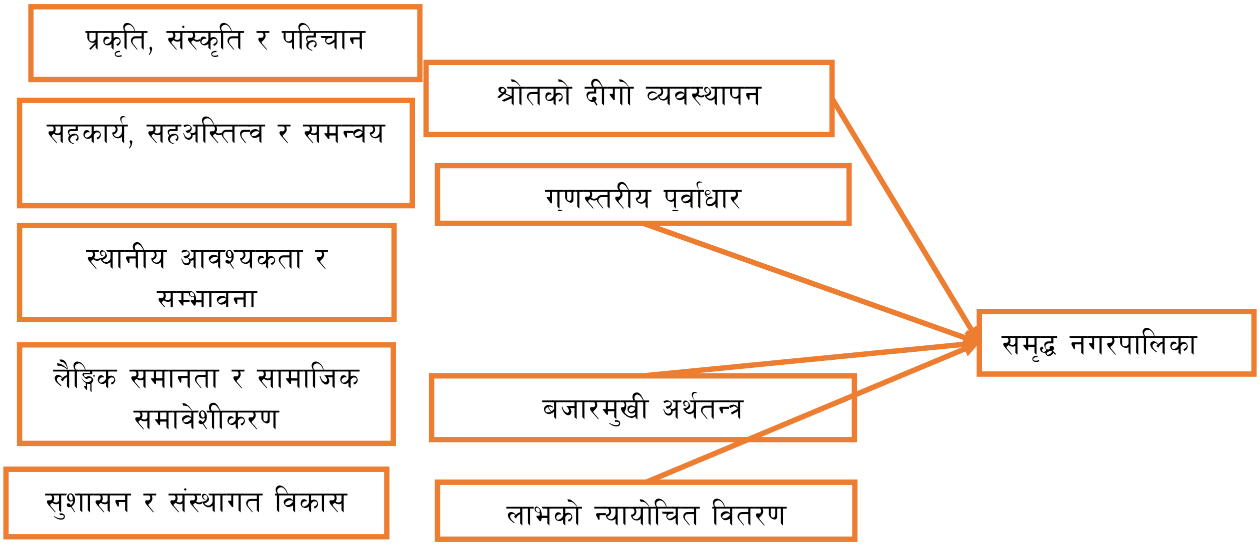

क) प्रकृति, संस्कृति र पहिचान

प्रकृति प्रदत्त स्रोत तथा साधनको पहिचान र उच्चतम तथा सन्तुलित प्रयोगले दिगो विकासलाई सुनिश्चित गर्छ । त्यसै गरी सामाजिक पूजीका रुपमा स्थापित संस्कृति र पहिचानको उच्चतम प्रयोगले विकास प्रति सम्बन्धित समुदायमा अपनत्व भाव पैदा गराउछ जसले अन्तत्वगत्वा दिगो विकासमा योगदान पुऱ्याउछ । तसर्थ प्रस्तुत आवधिक योजनाले नगरपालिकाको पाँचवटा विकासका मूल्य मान्यता मध्ये प्रकृति, संस्कृति र पहिचानलाई एउटा खम्बाको रुपमा अंगिकार गरेको छ ।

ख) सहकार्य, सहअस्तित्व र समन्वय

नेपालको संविधानले तीन तहका सरकारहरु बीच सहकार्य, सहअस्तित्व र समन्वयको सम्बन्ध स्थापित गराएको छ । संविधानको धारा २०६ (१) (ट) मा संघ, प्रदेश, र स्थानीय तहलाई संघीय इकाई भनी परिभाषित गरेको छ भने राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग ऐन २०७४ ले राजस्व र अनुदान सिफारिस र प्राकृतिक स्रोतको परिचालन गर्दा लिईने अधिकार र हिस्साको निर्धारण गर्ने व्यवस्था गरेको छ । त्यसैगरी स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले प्रदेश समन्वय परिषदको व्यवस्था गरी प्रदेश र स्थानीय तहले गर्ने काममा नीतिगत सामञ्जस्यता, योजना व्यवस्थापनमा रणनीतिक साझेदारी, साझा अधिकारको प्रयोग तथा प्राकृतिक स्रोतको उपयोग तथा बाँडफाँड सम्बन्धी व्यवस्था गरेको छ । यसर्थ नगरपालिकाको आवधिक योजनाले विकासको खाका कोर्दा उल्लिखित संवैधानिक व्यवस्थाको मर्मलाई अंगिकार गरेर अघि बढनु पर्ने भएकाले संघीय तथा प्रदेश सरकार सहित निजी क्षेत्र, गैरसरकारी संस्था, सामुदायिक संस्था, कृषक समूह, महिला तथा विपन्न वर्ग आदि सँगको सहकार्य, सहअस्तित्व र समन्वयलाई नगरपालिकाको विकासको खम्बाको रुपमा लिईने छ ।

ग) स्थानीय आवश्यकता

स्थानीय सरकारको मुख्य जिम्मेवारी समन्यायिक, समतामूलक तथा कल्याणकारी समाजको विकासमा योगदान पुऱ्याउनु हो जसले समाजका सबै तह, तप्का र वर्गक्षेत्रका नागरिकको आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न सक्छ । सहभागितामूलक, समावेशीमूलक तथा उत्प्रेरणात्मक विकास प्रक्रियाले मात्र महिला, पछाडि पारिएका वर्ग,

आदिवासी जनजाति, दलित, लगायतका समुदायको आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्ने भएकाले नगरपालिकाले अंगिकार गर्ने विकास प्रक्रियाले ती स्थानीय सम्भावनाहरुको पहिचानमा ध्यान पुऱ्याउनेछ ।

घ) लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण

लोकतान्त्रिक शासन व्यवस्थाको सुन्दर पक्ष भनेकै समाजका सबै तह र तप्काका नागरिकको राज्यमा समान र सहज पहुँच सहितको सहभागितामूलक शासकीय व्यवस्थापन गर्नु हो । तसर्थ प्रस्तुत आवधिक योजनाले नगरपालिकाको योजनाबद्ध विकासका लागि लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणका सबै आयामलाई समावेश गर्ने छ ।

ङ) शुसासन तथा संस्थागत विकास

संघीय लोकतान्त्रिक राज्य प्रणालीमा वर्तमान राजनीतिक व्यवस्था रुपान्तरित भैसकेको अवस्थामा स्थानीय तहको संरचनालाई मजबूत बनाउनु आवश्यक छ । तसर्थ प्रस्तुत आवधिक योजनाले नगरपालिकाको संस्थागत संरचनालाई प्रभावकारी र चुस्त बनाउन अपनाउनु पर्ने कार्यनीति तर्फ ध्यान केन्द्रित गर्नेछ ।

च) स्रोतको दीगो व्यवस्थापन

संविधानले स्थानीय तहलाई अधिकार सम्पन्न सरकारको रुपमा परिकल्पना गरेको परिप्रेक्षमा नगरपालिकाले आफना नागरिकमा सरकारको प्रत्याभूति दिन सक्नेगरी काम गर्नुपर्ने आवश्यकता भएकाले प्रस्तुत आवधिक योजनाले नगरपालिकालाई दीगो श्रोतको व्यवस्थापनको योजनाबद्ध खाका प्रस्तुत गर्ने छ ।

छ) गुणस्तरीय पूर्वाधार

विकासको आधार नै गुणस्तरीय पूर्वाधार भएकाले प्रस्तुत आवधिक योजनाले गुणस्तरीय पूर्वाधार निर्माणको योजनाबद्ध व्यवस्थापनलाई ध्यान दिने छ ।

ज) बजार अर्थतन्त्रसँगको सम्बन्ध

उदारीकरण, नीजिकरण र बजार प्रतिस्पर्धामा आधारित आजको विश्व, अनि त्यसैबाट निर्देशित नेपाल सरकारको नीतिबाट नगरपालिका अछुतो रहने कुरै भएन । तसर्थ नगरपालिकाको विकास क्षेत्रिय, राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय बजार अर्थतन्त्रको विकास, उत्पादन, उद्यमशीलता, तथा रोजगारी जस्ता जोडिन सक्नु पर्छ । त्यसका लागि नगरपालिकाको उत्पादित वस्तु तथा सेवामा गुणस्तरीयता कायम हुन आवश्यक हुन्छ भने स्थानीय उद्यमीमा वित्तीय पहुँचको सहजता पनि उत्तिकै आवश्यक हुन्छ । तसर्थ प्रस्तुत आवधिक योजनाले नगरपालिकालाई त्यस दिशातर्फ उन्मुख गराउने छ ।

झ) लाभको न्यायोचित वितरण

स्थानीय सरकारको मुख्य कर्तव्य नागरिकको सन्तुष्टीको स्तरलाई उच्च बनाउनु भएकाले प्रस्तुत आवधिक योजनाले नगरपालिकाका त्यस्ता पक्षहरुको विकास र प्रवर्द्धनमा जोड दिने छ जसले लाभको न्यायोचित वितरणलाई टेवा पुऱ्याउने छ ।

३.५ दीगो विकास, राष्ट्रिय र प्रदेश लक्ष्यसँग आवधिक योजनाको तादाम्यता

नगरपालिकाको विकास लक्ष्य, दीगो विकास, राष्ट्रिय तथा प्रदेश लक्ष्य बीच तादाम्यता कायम गर्दै संघीय सरकारले परिकल्पना गरेको समृद्ध नेपाल सुखी नेपालीको परिकल्पनालाई विक्रम संवत २१०० सम्ममा पुरा गर्न सकिने भएकाले पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको प्रस्तुत आवधिक योजनाले दीगो विकास लक्ष्य तथा राष्ट्रिय तथा प्रदेश लक्ष्य बीच तादाम्यता कायम गरेको छ ।

तालिका ५: दीगो विकास लक्ष्य तथा सूचक

दीगो विकास लक्ष्य (दिविल)	**सूचक नं.**
हरेक क्षेत्रमा रहेका सबै स्वरुपका विषम गरिबीको अन्त्य	१
भोकमरीको अन्त्य गर्ने, खाद्य सुरक्षा तथा उन्नत पोषण प्राप्ति र दिगो कृषिको प्रवर्द्धन	२
सबै उमेर समूहका व्यक्तिको स्वस्थ जीवनको सुनिश्चितता	३
समावेशी तथा समतामूलक गुणस्तरीय शिक्षा	४
लैङ्गिक समानता हासिल गर्ने	५
खानेपानी तथा सरसफाईको उपलब्धता र यसको दिगो व्यवस्थापन	६
खर्चले धान्न सकिने, भरपर्दो, दिगो र आधुनिक उर्जामा सबैको पहुँच	७
स्थिर, समावेशी र दिगो आर्थिक वृद्धि, पूर्ण उत्पादनशील रोजगारी र मर्यादित श्रम	८
उत्थानशील पूर्वाधारको निर्माण, समावेशी र दिगो औद्योगीकिकरण र नव प्रवर्तन	९
मुलुक भित्र र अन्य मुलुक बीचको असमानता कम गर्ने	१०
शहर र मानव बस्तीलाई समावेशी, शुरक्षित, उत्थानशील र दिगो बनाउने	११
दिगो उपभोग र उत्पादन	१२
जलवायु परिवर्तन	१३
स्थानीय तहका लागि असान्दर्भिक	१४
पारिस्थितिकीय प्रणालीको दिगो उपयोग	१५
दिगो विकासका लागि शान्ति र समावेशी समाजको विकास गर्ने, सबैका लागि न्यायको पहुँच, प्रभावकारी, जवाफदेही तथा समावेशी संस्थाको निर्माण गर्ने	१६
दिगो विकासका लागि विश्व व्यापी साझेदारीलाई जीवन्त तुल्याउने	१७

तालिका ६ : दीर्घकालिन राष्ट्रिय लक्ष्य तथा सूचक

दीर्घकालिन राष्ट्रिय लक्ष्य (दिराल)	**सूचक नं.**
समृद्धिका सूचक	१
उच्च समता मूलक **राष्ट्रिय आय**	१
मानव पूँजी निर्माण तथा सम्भावनाको पूर्ण उपभोग	२
सर्बैसुलभ आधुनिक पूर्वाधार एवम सघन अन्तर आबद्धता	३
उच्च र दिगो उत्पादन तथा उत्पादकत्व	४
सुखका दीर्घकालिन **राष्ट्रिय लक्ष्य**	
परिष्कृत तथा मर्यादित जीवन	५
सुरक्षित सभ्य र न्याय पूर्ण समाज	६
स्वस्थ र सन्तुलित पर्यावरण	७
सुशासन	८
सबल अर्थतन्त्र	९
राष्ट्रिय एकता, सुरक्षा र सम्मान	१०

तालिका ७: दीर्घकालिन प्रदेश लक्ष्य तथा सूचक

दीर्घकालिन प्रदेश लक्ष्य (दिप्रल)	सूचक नं.
भौतिक, आर्थिक, हरित र सामाजिक पूर्वाधारको सन्तुलित विकास	१
कृषि, उर्जा र उद्योगको उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा अभिवृद्धि	२
मानव पूँजीको विकास	३
गरीवी निवारणका लागि उच्च, दिगो र समतामुलक प्रादेशिक आय	४
समावेशी, लैङ्गिक समतामुलक, विभेद र वञ्चितीकरण रहित सुरक्षित, सभ्य, मर्यादित र न्यायपूर्ण समाज	५
सुशासन	६

३.५.१ राष्ट्रिय पन्ध्रौ योजनाको सोच

- **दीर्घकालीन राष्ट्रिय सोच : समृद्ध नेपाल सुखी नेपाली**

समुन्नत, स्वाधीन र समाजवाद उन्मुख अर्थतन्त्र सहितको समान अवसर प्राप्त, स्वस्थ, शिक्षित, मर्यादित र उच्च जीवनस्तर भएका सुखी नागरिक बसोबास गर्ने मुलुक ।

- **दीर्घकालीन राष्ट्रिय लक्ष्य**

क) समृद्ध नेपाल	क) सुखी नेपाली
१. सर्बैसुलभ आधुनिक पूर्वाधार एवम सघन अन्तरआबद्धता	१. परिष्कृत तथा मर्यादित जीवन
२. मानवपूँजी निर्माण तथा सम्भावनाको पूर्ण उपयोग	२. सुरक्षित, सभ्य र न्यायपूर्ण समाज
३. उच्च र दिगो उत्पादन तथा उत्पादकत्व	३. स्वस्थ र सन्तुलित पर्यावरण
४. उच्च र समतामूलक राष्ट्रिय आय	४. सुशासन
	५. सबल लोकतन्त्र
	६. राष्ट्रिय एकता, सुरक्षा र सम्मान

३.५.२ प्रादेशिक प्रथम योजनाको सोच र लक्ष्य सम्बन्धितत प्रदेशको सोच र लक्ष्य

- **सोच : आत्मनिर्भरता उन्मुख, समृद्ध सुदूरपश्चिम**

आर्थिक र सामाजिक क्षेत्रमा आत्मनिर्भरता तथा समृद्धि सहितको सम्मानजनक जीवनयापन गर्ने सुखी नागरिक बसोवास गर्ने प्रदेश ।

- **प्रादेशिक लक्ष्य (सार)**

सन्तुलित विकास सहितको उत्पादन उत्पादकत्वको अभिबृद्धि गर्न दक्ष मानव पूजीको विकास गरी समावेशी उच्च, दीगो, समतामुलक तथा सुशासन युक्त प्रदेशको लक्ष्य पुरा गर्नु

३.६ पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य

- **दीर्घकालिन सोच**

हाम्रो रहर सुन्दर, सभ्य, समृद्ध नगर

- **लक्ष्य**

मानवसंसाधन विकास, व्यावसायिक कृषि तथा पशुपालन र उद्यम विकासमार्फत आत्मनिर्भरताको आधार तय गरी गुणस्तरीय स्वास्थ्य शिक्षा र सामाजिक समावेशीकरणसहितको दिगो पूर्वाधार निर्माणद्वारा समृद्ध नगरको जग बसाल्नु

- **उद्देश्य**

✓ **आर्थिक विकास** : समुदायको बजार र वित्तीय क्षेत्रमा पहुँच वृद्धि गरी आधुनिक प्रविधि सहितको व्यवसायिक कृषि, पशुपंछिपालन, उद्यमशिलता र पर्यटन विकास मार्फत समुदायलाई दिगो आर्थिक विकास सहित आत्मनिर्भर तर्फ उन्मूख बनाउनु,

✓ **सामाजिक विकास** : गुणस्तरीय स्वास्थ्य, शिक्षा, सहभागितामूलक कार्य पद्दति तथा विकासमा लैंगिक र समावेशी अवधारणाको अवलम्बनबाट नागरिकहरु खास गरी महिला, अपाङ्गता भएका, जनजाति, दलित तथा विपन्न वर्गमा आधारभूत शिक्षा, स्वास्थ्य, सामाजिक सुरक्षाको प्रत्याभूतिका साथै स्थानीय स्तरमा दक्ष जनशक्ति विकास गर्ने,

✓ **पूर्वाधार विकासः** दिगो तथा समावेशी पूर्वाधार विकासका माध्यमबाट नागरिकको जीवनयापनलाई सहज, स्वस्थ र मितव्ययी बनाउने,

✓ **वन तथा तथा वातावरण** : पर्यावरणीय तथा जैविक विविधताको संरक्षण, सम्बर्द्धन, सार्वजनिक जग्गाको सदुपयोग, सामुदायिक र कबुलियती वन विकास गरी समुदायको मागलाई सम्बोधन गर्दै हरियालीयुक्त नगरपालिका निर्माण गर्ने,

✓ **विपद व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन** : समुदायलाइ दैवी प्रकोप सम्बन्धी सचेतना अभवृद्धि, पुर्व तयारीका साथै जलवायु परिवर्तनका असरलाई न्यूनीकरण गर्न अनुकूलनका उपायहरुको अवलम्बन गर्ने,

✓ **सुशासन तथा संस्थागत विकास** : पूर्ण प्रविधियुक्त तथा दक्ष मानव संसाधन सहितको विद्युतिय सुशासनका माध्यमबाट नागरिकलाई जवाफदेही, पारदर्शी र प्रभावकारी सेवा प्रवाहका साथै नगरपालिकाको आन्तरिक तथा बाह्य वित्तीय स्रोतको अभिवृद्धिमा योगदान पुऱ्याउनु,

- **प्राथमिकता क्षेत्र**

नगरपालिकाले अङगिकार गरेको दीर्घकालीन सोच, आवधिक नगर विकास योजनाले निर्धारण गरेको लक्ष्य र बृहत तथा क्षेत्रगत उद्देश्य हासिल गर्न देहाय अनुसारका विषय क्षेत्रलाई विशेष प्राथमिकता दिइने छ ।

क) व्यवसायिक कृषि तथा पशुपंछीपालन

ख) उद्यम विकास

ग) स्वास्थ्य, शिक्षा

घ) समावेशी दीगो पूर्वाधार

३.७ परिमाणात्मक लक्ष्य

तालिका ८ र ९ मा **राष्ट्रिय तथा सुदूरपश्चिम प्रदेशले अल्पकालीन, मध्यकालीन र दीर्घकालीन रुपमा परिकल्पना गरेको समृद्धि र सुखका लक्ष्यका आधारमा पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको आवधिक लक्ष्यको अवस्था चित्रण गरिएको छ।**

तालिका ८ : राष्ट्रिय तथा सुदूरपश्चिम प्रदेशको लक्ष्य

क स	सूचक	इकाई	राष्ट्रिय लक्ष्य			सुदूरपश्चिम प्रदेश	
			आधार वर्ष आ.व.		वि सं. २१००	आधार वर्ष आ.व.	
			०७५/७६	०८०/८१		०७७/७८	०८२/८३
	समृद्धिका अल्पकालीन, मध्यकालीन र दीर्घकालीन लक्ष्य						
१	आर्थिक वृद्धिदर	प्रतिशत	६.८	९.६	१०.५	३.६	१०.५
२	प्रति व्यक्ति वार्षिक आय	डलर	१०४७	१५९५	१२१००	९.१८	१७१५
३	कृषि क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	२७	१९.४	९	३५.६	३१.५
४	उद्योग क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	१५.२	१६.७	३०	१३.७	१८.२
५	सेवा क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	५७.८	६४.२	६१	५०.७	५०.३
६	आम्दानीमा माथिल्लो १० र तल्लो ४० प्रतिशत जनसंख्याको अनुपात	अनुपात	१.३	१	१	१.१	१.०४
७	सम्पत्तिमा आधारित गिनी गुणक	गुणक	०.३१	०.२९	०.२५	०.३२	०.२९
८	अपेक्षित आयु (जन्म हुँदाको)	प्रतिशत	६९.७	७२	८०	६९.८	७२
१०	मातृ मृत्युदर (प्रति लाख जीवित जन्ममा	संख्या	२३९	९९	२०	१४.१	१०
११	पाँच वर्ष मुनिका बाल मृत्युदर (प्रति हजार जीवित जन्ममा	संख्या	३९	२४	८	४५	२५
१२	साक्षरता (१५ वर्ष माथि)	प्रतिशत	५८	९०	९८	५८	८५

१३	युवा साक्षरता दर (१५ देखि २४ वर्ष	प्रतिशत	८५	९९	१००	६३.५	९०
	९ देखि १२ कक्षाको खुद भर्ना दर					९२	९९
१४	आधारभूत तहमा (१ देखि ८ कक्षा) खुद भर्ना दर	प्रतिशत	९२.३	९९.५	१००	४९.३	६५
१५	श्रम शक्ति सहभागिता दर	प्रतिशत	३८.५	४८.५	७२		
१६	बेरोजगार दर	प्रतिशत	११.४	६	३	११.५	७.५
१७	रोजगारीमा औपचारिक क्षेत्रको अंश	प्रतिशत	३६.५	५०	७०	३९	५५
१८	राष्ट्रिय र प्रादेशिक लोक मार्ग (कालोपत्रे)	किमि	६९६९	१५०००	३३०००		
१९	रेल मार्ग	किमि	४२	२००	२२००		
२०	३० मिनेटको दुरीमा यातायात पहुँच भएको घरपरिवार	प्रतिशत	७८.९	९५	९९		
२१	विद्युत सेवामा पहुँच भएको जनसंख्या	संख्या	९०.७	९९	१००	६४.६	९९
२२	आधारभूत खानेपानीको पहुँच पुगेका घरपरिवार	किमी	९४.९	९९	१००	८६.५३	९९
२३	इन्टरनेट प्रयोग कर्ता	प्रतिसत	५५.४	७५	१००	४७.८	८०
२४	जलविद्युत उत्पादन जडित क्षमता	मेवा	१०७४.१	५०००	४००००	५२	२५०
२५	प्रति व्यक्ति प्रतिवर्ष विद्युत उपभोग	कि वा	१९८	७००	३५००		
२६	कषि उत्पादकत्व (धान मकै गहुँ	टन /हे	२.९७	४	६		
	सुपका अल्पकालीन, मध्यकालीन र दीर्घकालीन लक्ष्य						
२७	गरिबीको रेखा मुनी रहेको जनसंख्या	प्रतिशत	१८.७	११	१	२४.६	११
२८	वहुआयामिक गरिबीमा रहेको जनसंख्या	प्रतिशत	२८.६	१३	३	२५.३	१३
२९	५ वर्ष मुनीका कम तौल भएका बालबालिका	प्रतिशत	२७	१५	२	३३.३	१५

३०	मानव विकास सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.५७	०.६२	०.७६	०.५४७	०.६२१
३१	आफनै स्वामित्वको आवासमा बसोबास गर्ने परिवार	प्रतिशत	८५.३	८९		९५.१	९६
३२	जीवनकालमा शारीरिक वा मानसिक वा यौन हिंसा पीडित महिला	प्रतिशत	२६.३	१३		२०.२	१३
३३	दर्ता भएका लैङ्गिक हिंसा लगायतका अपराधका घटना र अनुसन्धानको अनुपात	प्रतिशत	९६.५	१००	१००		
३४	आधारभूत सामाजिक सुरक्षामा आबद्ध जनसंख्या	प्रतिशत	१७	६०	१००	५	५०
३५	हेलो सरकारमा प्राप्त उजुरीको फछर्यौट	प्रतिशत	४८.१३	९८	९९		
३६	राष्ट्रिय परिचय पत्र प्राप्त गरेका नेपाली नागरिक	प्रतिशत	०	१००	१००		
३७	पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकाको जन्म दर्ता	प्रतिशत	५६	१००	१००		
३८	आधारभूत खाद्य सुरक्षाको स्थितीमा रहेका जनसंख्या	प्रतिशत	४८.२	७०	१००	५०.३	७०

तालिका ९: पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको परिमाणात्मक लक्ष्य

नतिजाको तह	सूचकहरु	इकाइ	आधार वर्ष २०७९/८०	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण २०८०/८१	२०८२/८३	२०८४/८५	पुष्याईको आधार	पूर्वानुमान तथा जोखिम पक्ष
प्रभाव : आयस्तरमा अभिवृद्धिका साथै समतामूलक एवं सुसंस्कृत समाज निर्माण	**आर्थिक विकास**							
	मानव विकास सूचकाङ्क*						प्रदेश नीति तथा योजना आयोग *	
	वहुआयामिक गरिबी*		२५.३				प्रदेश नीति तथा योजना आयोग *	
	निरपेक्ष गरिबी (मासिक ८५०० भन्दा कम कमाउने घरधुरी)	प्रतिशत	२९	२८	२३	१७	वडा सर्वे २०७९	
	आफ्नो उत्पादन तथा आयले वर्षभरी खान पुग्ने जनसंख्या	प्रतिशत	८०	८०	७५	६५	वडा सर्वे २०७९	
	बेरोजगारी दर	प्रतिशत	६०	५५	५०	४०	वडा सर्वे २०७९	
असर - १ **(आर्थिक विकास क्षेत्र)** रोजगारी अवसरहरु श्रृजना एवं आय वृद्धि	रोजगारीमा गैरकृषि क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	४०	५०	६०	७०	वडा सर्वे २०७९	
	कृषि पेशामा संलग्न जनसंख्या	प्रतिशत	९५	९५	९०	८५	वडा सर्वे २०७९	
	आयात-निर्यातको वार्षिक औसत अनुपात	अनुपात	४:१	३:२	२:३	१:४	वडा सर्वे २०७९	
असर- २ **(सामाजिक विकास क्षेत्र)**	**सामाजिक विकास**							
	माध्यामिक तह (९-१२) को खूद भर्नादर	प्रतिशत	८२	८५	९०	९५	वडा सर्वे २०७९	

नतिजाको तह	सूचकहरु	इकाइ	आधार वर्ष	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			पुष्याईको आधार	पूर्वानुमान तथा जोखिम पक्ष
			२०७९/८०	२०८०/८१	२०८२/८३	२०८४/८५		
समन्यायिक, समतामूलक एवं सुसंस्कृत समाज निर्माण	साक्षरता दर	प्रतिशत	९६	९६	९७	९९	वडा सर्बे २०७९	
	औसत आयु	वर्ष	७०	७०	७०	७१	वडा सर्बे २०७९	
	५ वर्ष मुनीको कुपोषण	संख्या	१७	१५	१०	९	वडा सर्बे २०७९	
	झाडापखालाको संक्रमण दर (प्रति हजारमा)	संख्या	३१३	३००	२५०	१५०	वडा सर्बे २०७९	प्रस्तुत परिमाणात्मक प्रक्षेपण नगरपालिका संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकार बीच सहकार्य भएको अवस्थामा, कुनै दैवी प्रकोप नआएको अवस्थामा र सहज आर्थिक तथा सामाजिक गतिविधि भएको अवस्थामा मात्र लागु हुनेछ
असर - ३ **(पूर्वाधार विकास क्षेत्र)** आधारभूत सेवा सुविधामा पहुँच अभिवृद्धि	**भौतिक पूर्वाधार विकास**							
	विद्युत सेवामा पहुँच प्राप्त घरधुरी	प्रतिशत	७०	७२	७८	८६	वडा सर्बे २०७९	
	दिगो, सुरक्षित र नियमित सडक यातायात सेवाबाट लाभान्वित जनसंख्या	प्रतिशत	२०	२५	३५	५०	वडा सर्बे २०७९	
	नियमित सिंचित क्षेत्र	हेक्टर					वडा सर्बे २०७९	
	इन्टरनेट सेवा प्रयोग कर्ता	प्रतिशत	३५	३६	४०	५०	वडा सर्बे २०७९	
	वन वातावरण र विपद							
	वन जंगलले ढाकेको क्षेत्र	प्रतिशत					वडा सर्बे २०७९	
असर - ४ **(संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्र)** सुशासनको अनुभूति	**सुशासन र संस्थागत विकास**							
	पालिकाको सेवा प्रवाहबाट सन्तुष्ट अनुभूति गर्ने सेवाग्राही	प्रतिशत	४५	५०	६०	७५	वडा सर्बे २०७९	

नतिजाको तह	सूचकहरु	इकाइ	आधार वर्ष	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			पुष्याईको आधार	पूर्वानुमान तथा जोखिम पक्ष
			२०७९/८०	२०८०/८१	२०८२/८३	२०८४/८५		

✷ प्रदेश नीति तथा योजना आयोग, प्रथम पञ्चवर्षिय योजना २०७६/७७–८०/८१

✷✷✷व्यवसायिक कृषि पेशामा संलग्न घरधुरीका आधारमा, (कुल व्यवसायिक फर्म सञ्चालन गर्ने घरधुरी ३५७)

३.८ रणनीति तथा प्राथमिकता

- ✓ **दीगो तथा समावेशी विकासका लागि पञ्चवर्षिक लक्ष्यले निर्देशित गरेका विषय क्षेत्रको नीति तथा कानुन तयार गर्ने**
    - पञ्चवर्षिय लक्ष्यले सेमेटेका विषय क्षेत्रलाई समेटेर आवश्यक नीति तथा कानुनको निर्माण गरिने छ ।
- ✓ **प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाको संरक्षण, सम्वर्धन र दीगो तथा उच्चतम व्यवस्थापनको नीतिगत व्यवस्था बाट समुदायको आर्थिक विकास गर्ने,**
    - नगरपालिकाको जल, जंगल तथा संस्कृतिसँग जोडिएका पक्षहरुको उजागर गरी पर्यापर्यटन तथा सांस्कृतिक पर्यटनको विकासका लागि आवश्यक पूर्वाधारको विकास गरिने छ ।
- ✓ **पूर्वाधार विकासको गुणस्तरीयता तथा दीगोपना कायम गर्न नीतिगत व्यवस्था र त्यसको कार्यान्वयन गर्ने,**
    - नगरपालिका भित्र बन्ने सम्पूर्ण भौतिक पूर्वाधारहरुलाई महिला, अपाङ्ग, बालबालिका तथा जेष्ठनागरिक मैत्री बनाईने छ ।
    - पूर्वाधार विकासको न्युनतम मापदण्ड निधार्रण गरी कार्यान्वयनमा ल्याईने छ ।
- ✓ **गुणस्तरीय तथा व्यवसायिक शिक्षा तथा आधारभूत स्वास्थ्य सुविधामा नगरपालिकाका सबै नागरिकको पहुँच विस्तार गर्दै लगिने,**
    - शिक्षामा व्यवसायिकता अभिवृद्धि गर्न नगरपालिकाका विद्यालयलाई क्रमिक रुपमा व्यवसायिक विद्यालयमा रुपान्तरण गरिने छ ।
    - स्वास्थ्य क्षेत्रको सुधारका लागि नगरवासीको स्वास्थ्यसँग जोडिएका सबैालहरुलाई लिएर आवश्यक नीति तय गर्ने छ ।
    - नगरपालिका स्तरीय सुविधा सम्पन्न अस्पतालको व्यवस्था गरिने छ ।
    - स्वास्थ्यमा असर पार्ने खानपान नियन्त्रण गर्नका लागि आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गरिने छ ।
- ✓ **अन्तरपालिका समन्वयका माध्यम वाट अन्तरपालिका एकीकृत विकास खाका तथा लगानीको मोडालीटी वनाउने**
    - पञ्चदेवल, रामारोशन, कमलबजार लगायतका पालिकाको साझा सरोकारका विषयवस्तु समेटी सहलगानीको मोडालिटी तयार पार्ने

३.९ प्रमुख कार्यक्रम

क्रस	कार्यक्रम	सहकार्य						
		पालिका	अन्तरपालिका	संघ	प्रदेश	नीजि क्षेत्र	सहकारी	जनसहभागिता
१	कृषि तथा पशुपंक्षीपालन क्षेत्रको व्यवसायिकरण, आधुनिकीकरण कार्यक्रम	√	√	√	√			√
२	एकीकृत पर्यटन विकास कार्यक्रम	√	√	√	√	√	√	√
३	विद्यालय सुधार तथा स्वास्थ्या सेवा विस्तार कार्यक्रम	√	√	√	√			
४	एकीकृत पूर्वाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम (अन्तरपालिका समन्वय)		√	√	√	√		√
५	पर्यावरण प्रवर्द्धन कार्यक्रम		√	√	√			

खण्ड एक : क्षेत्रगत विकास आयोजना

परिच्छेद–चार

आर्थिक क्षेत्र

४.१ कृषि तथा पशुपंछि विकास

४.१.१ विद्यमान अवस्था

पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकामा अधिकांश घरधुरी परम्परागत कृषि व्यवसायमा आश्रित छन् । कृषि क्षेत्र आम्दानीको मुख्य श्रोत भएपनि यसको व्यवसायिकरणमा पर्याप्त काम हुन बाँकी छ। न्युन उत्पादन तथा उत्पादकत्व, उत्पादनमा विविधकरणको कमी, कृषि उपजको सहज बजारीकरणको अभाव आदि कारणले युवा शक्ति यो क्षेत्रमा आकर्षित हुन सकेका छैनन् । अर्को तर्फ उत्पादित कृषि जन्य वस्तुको उचित मुल्य निर्धारण गरी कृषकको मनोवल उच्च वनाउनु पनि पञ्चदेवलको हकमा आवश्यक देखिन्छ ।

कृषि क्षेत्रको विकासको अर्को महत्वपूर्ण पक्ष प्रविधिक दक्षता हो । नगरपालिका क्षेत्र भित्र सञ्चालित कृषि फर्म र पशुपालन फर्मको व्यवसायिक क्षमता विस्तारका लागि नगरपालिकाको कृषि शाखाको क्षमतालाई उच्च बनाउन आवश्यक छ। पञ्चदेवलमा कृषि क्षेत्रको विकाससँग जोडिएको अर्को पक्ष भनेको बजार व्यवस्थापन हो। विशेष गरी फलफूल, तरकारी र पशुपंछीपालनको सम्भावना बोकेको नगरपालिका भए पनि यसलाई दीगो आयको श्रोतका रुपमा विकास गर्नु नगरपालिकाका लागि चुनौतीपूर्ण आवश्यकताका रुपमा रहेको छ ।

४.१.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती

क) कृषि क्षेत्र

सम्भावना/अवसर	समस्या चुनौती
➢ प्रशस्त बनजंगल भएकोले प्रांगारिक मल खेतमा प्रयोग गर्न सकिने ➢ निर्बाहमुखी खेतीलाई व्यवसायी प्रणालीमा रुपान्तरण गर्न सकिने ➢ आधुनिक उपकरणको प्रयोग ➢ फलफुल तथा तरकारी खेतीको सम्भावना ➢ कृषि क्षेत्रमा रोजगारीको अवसर	➢ स्थानीय सरकारले कृषि पशुपालनको क्षेत्रमा प्रयाप्त लगानी नगर्नु ➢ कृषि जन्य वस्तुको बजारीकरण ➢ कृषकलाई क्षमता अभिबृद्धि ➢ नीति तथा कार्यक्रमको प्रभावकारी कायान्वयन ➢ मल, जलको तथा आधुनिक बिउबिजनको अभाब ➢ सिचाईमा समस्या ➢ बालीनालीमा रोगको समस्या ➢ कृषियोग्य जमिनमा घडेरीमा रुपमान्तरण हुने बढ्दो क्रम

ख) पशुपंछि पालन

सम्भावना/अवसर	समस्या चुनौती
➢ स्थानीय बजारको व्यवस्था गरी दुधजन्य पदार्थको संकलन र प्रशोधन केन्द्र निर्माण तथा सोको निकासी गर्न सकिने ।	➢ रोगि पशु-पंछीको समयमानै उपचार हुन नसक्नु साथै पशु खोप कार्यक्रम प्रभावकारी हुन नसक्नु ।

➢ सबै वडामा बाख्रा, भैसि, मौरी र कुखुरा पालनको पकेट क्षेत्र निर्माण गर्न सकिने सम्भावना रहेको ➢ सबै वडामा युवा उद्यमशिलता वृद्धि गरी पशुपालन सम्बन्धी तालिमको विकास गरी रोजगारीको अवसर सृजना गर्न सकिने ➢ प्रशस्त मात्रमा खेतियोग्य जमिन हुनु, घाँस, दाउरा, स्याउलाको प्राप्ती तथा चरन क्षेत्रको सुविधा	➢ बैंक तथा वित्तीय संस्थाको पहुँच पर्याप्त नहुनु, ऋणको व्याज बढि हुनु, पशु बिमा कार्यक्रम प्रभावकारी नहुनाले सो क्षेत्रमा बैङ्कीङ क्षेत्रको लगानी प्राय शून्य हुनु । ➢ बजार व्यवस्थापनको समस्या । ➢ दक्ष जनशक्ति ➢ पशुपालनमा रुची र निरन्तरताको अभाव । ➢ पशु चिकित्सक र प्राविधिकको अभाव रहेको, पशु नश्ल सुधारको चुनौती । ➢ गोठको व्यवस्थापन हुन नसक्नु ।

४.१.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच,

व्यवसायिक कृषि प्रणाली तथा पशुपालनबाट रोजगार उन्मुख दिगो अर्थतन्त्र निर्माण ।

लक्ष्य,

१. कृषि क्षेत्रको आधुनिकीरण तथा यान्त्रिकरणका माध्यमबाट रोजगारी सृजना गरी गरिबी न्युनिकरण गर्ने ।

२. युवा उद्यमशिलता वृद्धि गर्दै व्यवसायिक पशुपालनबाट रोजगारी सृजना गरी गरिबी न्युनिकरण गर्ने ।

उद्देश्य,

१. उपभोगमुखी कृषि प्रणालीलाई परिमार्जन गर्दै आधुनिक कृषि प्रणाली, प्रविधि तथा यन्त्र उपकरणको प्रयोग द्धारा कृषि क्षेत्रको उत्पादकत्व वृद्धि गरी व्यावसायिकरणका माध्यमबाट आर्थिक उपार्जन तथा रोजगारीको वृद्धि गर्नु ।

२. पशुपालन व्यवसायको आधुनिकीकरण, विविधिकरण तथा व्यवसायीकरण गर्दै कृषकहरुको दीगो आयश्रोतको रुपमा स्थापित भई गरिबी न्यूनीकरण गर्नु

४.१.४ रणनीति तथा कार्यक्रम

रणनीति	कार्यक्रम	आयोजना	लागत रु. (लाखमा)
कृषि तथा पशुपंछिपालनको विकासका लागि नीतिगत प्रवन्ध गर्ने	नीतिगत सुदृढीकरण कार्यक्रम	कृषि तथा पशुपंछिपालन क्षेत्र लाई समेटेर आवश्यक नीति तर्जुमा	२०
कृषि तथा पशुपालन विकासका लागि संस्थागत क्षमता अभिबृद्धि गर्ने	क्षमता अभिबृद्धि कार्यक्रम	नगरपालिकाको संस्थागत क्षमता (मानव संसाधन, भौतिक संरचना तथा सूचना प्रणाली विकास आयोजना	२००
		कृषि प्राविधिकको क्षमता विकास	५०
		व्यवसायिक पशुपंक्षीपालनमा घरपरिवारको दक्षता अभिबृद्धि	५०
		प्रविधि मैत्री व्यवसायिक पशुपंक्षीजन्य पालन आयोजना	३००
		(तरकारीबाली, नगदेवाली अन्नवाली) कृषि व्लक, पकेट तथा जोन विकास तथा व्यवस्थापन आयोजना	१०००
		सक्रिय कृषक तथा पशुपंक्षीजन्य समूहको क्षमता विकास	१००
कृषि तथा पशुपंछिको उत्पादकत्व बृद्धि गर्ने	कृषि तथा पशुपालन योग्य भूमि व्यवस्थापन कार्यक्रम	भुइघाँसको व्यवसायिक उत्पादन	५०
		कृषि योग्य भूमि संरक्षण आयोजना (भूमि बैंक) स्थापना	२००
		व्यवस्थित चरन क्षेत्र निर्माण	३०
	कृषि तथा पशुपंछि उत्पादन अभिबृद्धि कार्यक्रम	प्राङ्गारिक मलको विकास, मौसमी तथा वेमैसमी विउविजन,	५०
		सिँचाई पूर्वाधार (थोपा, रिचार्ज पोखरी, कुलो) विकास आयोजना	२०००
		वाली उत्पादनका लागी आवश्यका प्राविधिक तथा संरचनामा सहजता ।	१००
		तरकारी, वाखापालन, कुखुरापालन, वंगुरपालन, फलफुल खेती, विउ उत्पादन, रैथाने बाली तथा नश्ल संरक्षण आयोजना	२००

		रोग /किरा नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन ।	५०
कृषि तथा पशुपंछि जन्य उत्पादनको सुरक्षित बजारीकरण गर्ने	कृषि सडक व्यवस्थापन कार्यक्रम	रणनीतिक कृषि सडक निर्माण, स्तरोन्नती तथा व्यवस्थापन आयोजना	१०००
	कृषि तथा पशुपंछि जन्य उत्पादन संकलन तथा सुरक्षण कार्यक्रम	कोल्ड वुट, कोण्ड स्टोर तथा रष्टिक स्टोर निर्माण	५००
		वडागत कृषि तथा पशुपंछि जन्य उत्पादन संकलन केन्द्र	५००
		दुग्ध चिस्यान केन्द्र/संकलन केन्द्र	४००
कृषि तथा पशुपंछि जन्य उत्पादन बृद्धि, सुरक्षण तथा व्यवस्थापनका लागि आधुनिक प्रविधि तथा सेवाको प्रयोगलाई जोड दिने	आधुनिक सेवा प्रवाह कार्यक्रम	नश्ल सुधार तथा प्राथमिक उपचार केन्द्र	१००
		कृषि तथा पशुपंक्षी बिमा सेवामा कृषकको संलग्ना अभिबृद्धि गर्ने	१००
		पशुपंक्षीपालन सम्बन्धी उपलब्ध प्रविधि (खोप, कृत्रिम प्रजनन, क्यासट्रेसन) को वडागत व्यवस्थापन आयोजना	२००
		कृत्रिम गर्भाधान केन्द्र स्थापना तथा व्यवस्थापन	२००
कृषि तथा पशुपंछिपालन क्षेत्रमा संलग्न विपन्न तथा सिमान्तकृत समुदायको आर्थिक क्षमता अभिबृद्धि गर्ने	विपन्न तथा संरक्षित क्षेत्रका कृषकको अभिलेखीकरण तथा प्रोत्साहन कार्यक्रम	विपन्न तथा संरक्षित क्षेत्रका कृषकको तथ्याङ्क संकलन तथा अभिलेखीकरण	२०
		लक्षित समुदायलाई उत्पादनम आधारित अनुदानको व्यवस्था	२००
		लक्षित समुदायका बालबालिका केन्द्रित “कृषि तथा पशुपालनमा किशोर किशोरी” आयोजना	१००
पशुपंछिजन्य उत्पादन व्यापार प्रवर्द्धनमा सरोकारवालासँग सहकार्य गर्ने	अन्तरपालिका, सहकारी तथा अन्तरजिल्ला सहकार्य कायक्रम	दुध तथा दुधजन्य वस्तुको उत्पादन तथा व्यवस्थापन आयोजना	२००
		खसी, सुगुँर तथा राँगा भैसीको व्यवसायिक उत्पादन तथा व्यवस्थापन आयोजना	२००
		कुखुरा, कालिज लगायतका पंछिको व्यवसायिक उत्पादन अयोजना	२००
जम्मा			

- **नतिजा खाका (कृषि तथा पशुपंछि पालन क्षेत्र)**

सूचकहरु	इकाइ	आधार वर्ष २०७८/७९	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			पुष्टयाईको आधार	जिम्मेवार निकाय
			२०७९/८०	२०८१/८२	२०८४/८५		
प्रभाव तह : युवा उद्यमशिलता वृद्धि गर्दै व्यवसायिक पशुपालनबाट रोजगारी सृजना गरी गरिबी न्युनीकरण भएको हुने							
पशुपालन क्षेत्रको रोजगारीको दर	प्रतिशत	१.१५	१.६	२.०	२.५	न.पार्श्व चित्र	नपा
असर तह : पशुपालन व्यवसायको आधुनिकीकरण, विविधिकरण तथा व्यवसायीकरण गर्दै कृषकहरुको दीगो आयश्रोतको रुपमा स्थापित भई गरिबी न्यूनीकरण भएको हुने							
व्यवसायिक पशुपंक्षीपालनमा संलग्न घरपरिवार	संख्या	९६१	१२००	१५००	१८००	न.पार्श्व चित्र	नपा
सुचारु व्यवसायिक पशुपंक्षीजन्य फर्म	संख्या	६३	७०	७५	७९	न.पार्श्व चित्र	नपा
भुइघाँसको व्यवसायिक उत्पादन क्षेत्र	हेक्टर	०	१०	५०	८०	न.पार्श्व चित्र	नपा
गैरकृषि पेशा (उद्यम, व्यापार र जागिर) मा निर्भर जनसंख्या	प्रतिशत	५	१०	१५	२०	न.पार्श्व चित्र	नपा
संचालनमा रहेको कृषि ब्लक, पकेट, जोन तथा सुपरजोन	संख्या	०	२	२	३	न.पार्श्व चित्र	नपा
कृषि उपजहरु बिक्रीका लागि नजिकको बजार क्षेत्रमा पुग्न लाग्ने समयावधि	घण्टा	३	२	१	:३०	न.पार्श्व चित्र	नपा
तरकारी व्यवसायिक उत्पादन क्षेत्र	रोपनी	५०	१००	३००	४००	न.पार्श्व चित्र	नपा
कृषि उपजहरुको वार्षिक उत्पादन	मे.टन	२०	५०	१००	३००	न.पार्श्व चित्र	नपा
नगदे वालीले ओघटेको क्षेत्र	हेक्टर	०	१००	२००	३००	न.पार्श्व चित्र	नपा
नगदेवाली वार्षिक उत्पादन	मे.टन	०	२०	४०	५०	न.पार्श्व चित्र	नपा
कोण्ड स्टोर तथा रष्टिक स्टोर क्षमता	मे.टन	०				न.पार्श्व चित्र	नपा

सक्रिय पशुपंक्षीजन्य समूह	संख्या	४६	५१	५८	६५	न.पार्श्व चित्र	नपा
नश्ल सुधार तथा प्राथमिक उपचार केन्द्र	संख्या	०	३	५	९	न.पार्श्व चित्र	नपा
व्यवस्थित चरन क्षेत्र	हेक्टर	०	१	५	९		
पशुपंक्षी बिमा सेवाबाट लाभान्वित कृषक	संख्या	३७०	४१०	५००	१०००	न.पार्श्व चित्र	नपा
क्रियाशिल ग्रामीण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता	संख्या	२	५	७	९	न.पार्श्व चित्र	नपा
पशुपंक्षीपालन सम्बन्धी उपलब्ध प्रविधि (खोप, कृत्रिम प्रजनन, क्यासट्रेसन....) उपयोग गर्ने कृषक	प्रतिशत	५०	६१	७०	७७	न.पार्श्व चित्र	नपा
सुचारु कृत्रिम गर्भाधान केन्द्र	संख्या	०	१	२	३	न.पार्श्व चित्र	नपा
दुग्ध चिस्यान केन्द्र/संकलन केन्द्र	संख्या	०	२	५	७	न.पार्श्व चित्र	नपा
पशुपंक्षी जन्य वस्तु बिक्रीका लागि नजिकको बजार क्षेत्रमा पुग्न लाग्ने औसत समयावधि	घण्टा	२	२	१.५	१	न.पार्श्व चित्र	नपा
दुध तथा दुधजन्य उत्पादन	मे.टन	०.२२	२.२	५	१०	न.पार्श्व चित्र	नपा
दुध तथा दुधजन्य उत्पादनको वार्षिक बिक्री	रु. लाखमा	२	२०	४०	८०	न.पार्श्व चित्र	नपा
खसी बोकाको मासु वार्षिक उत्पादन	मे.टन .	५	१२	१५	२०	न.पार्श्व चित्र	नपा
खसी बोकाको मासु वार्षिक बिक्री	रु. लाखमा	३.८	८	१६	२०	न.पार्श्व चित्र	नपा
सुंगुर बंगुरको मासु वार्षिक उत्पादन	मे.टन .	०	१७०	१८०	१९०	न.पार्श्व चित्र	नपा
सुंगुर बंगुरको मासु वार्षिक बिक्री	रु. लाखमा	०	६०००	६५००	७०००	न.पार्श्व चित्र	नपा
कुखुराको अण्डा वार्षिक उत्पादन	संख्या लाखमा	०	६	७	८	न.पार्श्व चित्र	नपा

कुखुराको अण्डा वार्षिक बिक्री	रु. लाख	०	८०	९०	१००	न.पार्श्व चित्र	नपा
राँगा भैसीको मासु वार्षिक उत्पादन	मे.टन	०	१६०	१७०	२००	न.पार्श्व चित्र	नपा
राँगा भैसीको मासु वार्षिक बिक्री	रु.	०	५०००	५५००	६०००	न.पार्श्व चित्र	नपा
प्रतिफल तह : देहायका कार्यक्रमले नगरपालिकाको पशुपालन व्यवसायलाई आधुनिक तथा रोजगार उन्मुख बन्न सहयोग पुगेको हुने ।							
बाखापालन, माछापालन भैसिपालन र कुखुरा पालनको पकेट क्षेत्र रुपमा विकास गरीने ।						न.पार्श्व चित्र	नपा
दक्ष पशु प्राविधिक र चिकित्सालय व्यवस्थापन तथा स्वास्थ्य उपचार कार्यक्रम ।						न.पार्श्व चित्र	नपा
कृषकको गोठ, खोर सुधार कार्यक्रम ।						न.पार्श्व चित्र	नपा
यूवा सहभागिता वृद्धि तथा तालिम र क्षमता विकास कार्यक्रम ।						न.पार्श्व चित्र	नपा
व्यवसायिक पशुपालनमा अनुदान तथा सहुलियत कार्यक्रम ।						न.पार्श्व चित्र	नपा
पशुपालन ऋणमा ब्याज अनुदान कार्यक्रम ।						न.पार्श्व चित्र	नपा

४.२ उद्योग, व्यापार, व्यवसाय र आपुर्ति

४.२.१ विद्यमान अवस्था

पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकामा उद्योग तथा व्यापार व्यवसाय विकासोन्मुख अवस्थामा रहेको छ । नगरपालिका क्षेत्र भित्रका अधिकांश व्यवसाय विनायक बजारमा केन्द्रित छन् जसले नगरपालिकाको लगभग ९५ प्रतिशत भन्दा वढी अंश ओघट्छ । नगरपालिका बाट प्राप्त तथ्याङ्क अनुसार यहाँ जम्मा ९ वटा दर्तावाल उद्योगहरु रहेका छन् भने ती उद्योगले सरदर २० जनालाई रोजगारी प्रदान गरेको छ ।

४.२.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती

सम्भावना/अवसर	समस्या/चुनौती
➢ हाटबजार र तरकारी संकलन केन्द्रको सम्भावना । ➢ दुग्ध डेरी कोल्ड स्टोरको स्थापना । ➢ अचार तथा चुक उत्पादन ➢ जडीवुटी जन्य उत्पादनको सम्भावना ➢ दुध र दुधजन्य उत्पादन संकलन केन्द्र र प्रशोधन केन्द्रको स्थापना । ➢ सिलाई कटाई तालिम र स्वरोजगारीको अवसर सृजना ➢ क्रसर उद्योगको सम्भावना	➢ औद्योगिक चेतनाको तथा दक्ष जनशक्तिको कमी । ➢ उचित अनुदान कार्यक्रमहरु र सहुलियत ऋणको अभाव रहेको । ➢ व्यवसायीक कच्चा पदार्थको कमी । ➢ उपजको बजारिकरण, भण्डारण र बिक्री वितरण चुनौतीपूर्ण भएको । ➢ उद्योग व्यापारका लागि आवश्यक पुंजी जुटाउन चुनौतीपूर्ण रहेको । ➢ निकासीजन्य उद्योगको स्थापना गर्न चुनौतीपूर्ण । ➢ लगानिका क्षेत्रप्रतिको लगानिकर्ताको आकर्षण नहुनु । ➢ विद्युत तथा यातायात पूर्वाधारको अभाव ➢ भौगोलिक विकटता ➢ बैंक तथा वित्तीय संस्थाको उपस्थिति न्यून आदि ।

४.२.३ दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच,

स्थानीय उद्योगको विकास स्थानीय रोजगारी तथा जीवनयापनको आधार

लक्ष्य,

स्थानीय स्रोत र कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगको स्थापना बाट स्थानीय रोजगारीको वृद्धि सँगै जीवनयापनको दरिलो आधार सिर्जना हुनेछ ।

उद्देश्य,

औपचारिक तथा अनौपचारिक रुपमा सञ्चालित उद्योग तथा व्यवसायलाई सार्वजनिक, सहकारी तथा नीजि क्षेत्रको सहकार्यमा विस्तार गरी रोजगारीका अवसर सिर्जना गर्नु,

४.२.४ रणनीति तथा कार्यक्रम

रणनीति	कार्यक्रम	आयोजना	**लागत रु. (लाखमा)**
उद्योग तथा व्यापार व्यवसायको नीतिगत तथा संरचनात्मक सुदृढीकरण गर्ने	उद्योग तथा व्यवसाय व्यवस्थापन कार्यक्रम	उद्योग तथा व्यवसाय लक्षित नगरपालिका लक्षित नीति तर्जुमा	२०
		उद्योग तथा व्यापार व्यवसायको अध्ययन, नियमन तथा निरीक्षण गर्ने संयन्त्रको विकास	२०
		उद्योगबाणिज्य संघ र नगरपालिका सहकार्यमा साना तथा मझौला उद्योगको स्थापना	३००
		उद्योग तथा व्यापार व्यवसायको तथ्याङ्क, सृजित रोजगारी तथा वार्षिक आर्थिक कारोवार अद्यावधिक गर्ने संयन्त्रको विकास	५०
स्थानीय पहिचानमा आधारित उद्योग विस्तारमा जोड दिने	स्थानीय कच्चा पदार्थ आधारित औद्योगिक क्षेत्र प्रवर्द्धन कार्यक्रम	शुद्ध पिउनेपानी उद्योग (वागधारा)	१००
		सावुन उद्योग स्थापना	२००
		अल्लो प्रसोधन (तुवैन, केतुकाना)	१००
		सस उद्योग - विनायका बजार,	१००
		कसर उद्योग - वेलखेत	१००
		चिप्स उद्योग - विनायक	१००
		जडिवुटी उद्योग - विनायका बजार,	१००
		अचार उद्योग - कालिकास्यान	१००
		दुनाटपरी उद्योग - वारल, कालिकास्यान,	१००
		सिस्नो प्रसोधन - तोली, विनायक, पुलेतोला,	१००
		चाउमिन तथा दालमोठ - विनायक बजार	१००
		टिमूर, वेसार, सिस्नो, अल्लो, आँप, टमाटर, तितेपाती, अमला, उनको प्रयोगमा आधारित उद्योग	१००
लक्षित समुदायको आर्थिक क्षमता अभिबृद्धि गर्ने	लक्षित समुदाय उद्यम विकास कार्यक्रम	उद्यम सिर्जना, व्यवसायिक विकास सम्बन्धी तालिम	२०
		सिपमूलक व्यवसायिक तालिम	३०
		जडिवुटीमा आधारित उद्योग व्यवसाय	५०

		स्थानीय हस्तकलामा आधारित उद्योग व्यवसायको विकास	५०
		महिलाद्वारा संचालित उद्योग व्यवसायको प्रवर्द्धन	५०
		शिप विकास तालिम, औजार उपकरण र बजारीकरणमा अनुदान,	४०
		उद्योग र कृषि जन्य उद्यमका लागि जग्गाको उपलब्धता	२००
	समुदायको सांस्कृतिक सम्पत्तिको व्यवसायीकरण कार्यक्रम	जनजाति समुदायको पहिरन उत्पादन	२०
		स्थानिय मदिराको ब्राण्डिङ	२००
		वाजागाजा संरक्षण	
		आरन व्यवसायको आधुनिकीकरण	२०
जम्मा			

- **नतिजा खाका**

सूचकहरु	इकाइ	आधार वर्ष २०७८/७९	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			पुष्टयाईको आधार	जिम्मेवार निकाय
			२०७९/८०	२०८१/८२	२०८४/८५		
प्रभाव तह : स्थानीय स्रोत र कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगको स्थापनाबाट स्थानीय रोजगारीको वृद्धि सँगै जीवन यापनको दरिलो आधार सिर्जना हुने ।							
उद्योग क्षेत्रको रोजगारी	प्रतिशत	१	१	२	४	न.पार्श्व चित्र	नपा
असर तह : औपचारिक तथा अनौपचारिक रुपमा सञ्चालित उद्योग तथा व्यवसायलाई सार्वजनिक, सहकारी तथा नीजि क्षेत्रको सहकार्यमा विस्तार गरी रोजगारीका अवसर सिर्जना भएको हुने							
औपचारिक र अनौपचारिक क्षेत्रका चालु मझौला उद्योग (रु.१ करोड सम्मको)	संख्या	९	१२	१५	२०	न.पार्श्व चित्र	नपा
औपचारिक र अनौपचारिक क्षेत्रका चालु मझौला उद्योग (रु.१५ करोड सम्मको)		०					
कानुन अनुसार सम्बन्धित निकायमा कर चुक्ता गर्ने उद्योगहरु	संख्या	०	२७०	३००	३५०	न.पार्श्व चित्र	नपा
उद्योग बाट सृजित रोजगारिको संख्या	संख्या	२०	३०	३५	४०	न.पार्श्व चित्र	नपा
व्यवसायिक क्षेत्रमा संलग्न मानिसहरु	प्रतिशत	६	१२	१५	२२	न. पार्श्व चित्र	नपा
सुचारु व्यवसाय	संख्या	१२४	२००	२५०	३००	न.पार्श्व चित्र	नपा
वाँस, अल्लो, केरा जस्ता वनस्पतिजन्य रेशामा आधारित उद्योग व्यवसाय	संख्या	०	४	६	१०	न.पार्श्व चित्र	नपा
निकासीजन्य कच्चा पदार्थको उपलब्धता	क्विन्टल	०	२००००	२२०००	२३०००	न.पार्श्व चित्र	नपा
जडिवुटीमा आधारित उद्योग व्यवसाय	संख्या	०	२	४	६	न.पार्श्व चित्र	नपा
स्थानीय हस्तकलामा आधारित उद्योग व्यवसाय	संख्या	०	३२	३४	४०	न.पार्श्व चित्र	नपा

उद्यम सिर्जना, व्यवसायिक विकास सम्बन्धी तालिम प्राप्त उद्यमीहरु	संख्या	१६५	३००	६००	८००	न.पार्श्व चित्र	नपा
सिपमूलक व्यवसायिक तालिम आर्जन गरेका व्यक्तिहरु	संख्या	४५	१००	२१५	३५०	न.पार्श्व चित्र	नपा
महिलाद्वारा संचालित उद्योग व्यवसायहरु	संख्या	२१	४५	५०	५५	न.पार्श्व चित्र	नपा
प्रतिफल तह							
औधोगिक चेतना तथा दक्ष जनशक्ति विकास कार्यक्रम बाट उद्यम क्षेत्रमा लाग्न युवा बर्ग अभिप्रेरित हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
स्थानीय उद्योग स्थापना तथा सञ्चालनबाट स्थानीय उत्पादनको मागमा वृद्धि भई रोजगारीमा सकारात्मक प्रभाव परेको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
सम्भाव्य बजार प्रबर्धन तथा व्यापार मेला सञ्चालनबाट औद्योगिक वस्तुको बजारीकरणमा सहयोग पुगेको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
स्थानीय कच्चा पदार्थ संकलन तथा प्रशोधन केन्द्र निर्माण कार्यक्रमबाट स्थानीय उत्पादनले बजार र उचित मुल्य पाएका हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
विपन्न वर्ग, महिला, दलित तथा पिछाडि पारिएका परिवारको उद्यमशीलतामा सहजता भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
लगानीका क्षेत्र प्रक्षेपण तथा स्रोत व्यवस्थापन कार्यक्रमबाट नगरपालिकाले आन्तरिक आय स्रोत अभिवृद्धिको क्षेत्रमा लगानी आकर्षण गर्न सकेको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा

४.३ पर्यटन, संकृति तथा सम्पदा

४.३.१ विद्यमान अवस्था

पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकामा पर्यटकीय सम्भावना बोकेका प्रशस्त एतिहासिक तथा प्राकृतिक क्षेत्रहरु छन् । विकटिया, माष्ठमाण्डौ, पञ्चदेवल, विहार यहाँका ऐतिहासिक सम्पदा हुन भने देउडाँडा, खान डाँडा, हिलपार्क, चवलताल आदि यहाँका प्राकृतिक क्षेत्रहरु हुन । पर्यटकीय सम्भावना भएपनि भौगोलिक विकटताका कारण नगरपालिकाले अपेक्षाकृत रुपमा पर्यटन क्षेत्रको विकास गर्न सकेको अवस्था छैन । यद्दपि पालिकाको २५ वर्षे सोच र पाँच वर्षे लक्ष्यमा कृषि पर्यटनको विकासलाई विषेश महत्व दिईएको छ ।

४.३.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती

सम्भावना/अवसर	समस्या/चुनौती
➢ विकटिया, देउडाँडा क्षेत्रलाई पर्यटीय क्षेत्रका रुपमा विकास गर्न सकिने (वडा नं. १)। ➢ सामुदायिक वनलाई पर्यटकीय क्षेत्रका रुपमा विकास गर्न सकिने ➢ स्थानीय कला,वस्तु, धर्म तथा रहनसहन लाई उजार गर्न सकिने । ➢ युवा लाई रोजगारीका अवसर अभिबृद्धि गर्न सकिने ➢ स्थानीय स्तरमा उत्पादित वस्तुको व्यापार अभिबृद्धि गर्न सकिने	➢ पर्यटकिय स्थलहरुमा लगानी, सुरक्षा, यातायात तथा संचार आदिको समस्या । ➢ दक्ष जनशक्तिको अभाव, खाने बस्ने ठाउको अभाव । ➢ शान्ति सुरक्षाको कमि, स्तरीय होटल र सार्वजनिक शौचालयको कमि । ➢ बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको पहुँच सर्वेसुलभ नहुनु । ➢ सरकारको आर्थिक सहयोगको कमि र योजनाबद्ध विकास हुन नसक्नु । ➢ पर्यटन सम्बन्धी ज्ञानको अभाव, प्रचारप्रसारको समस्या । ➢ रोजगारीको अवसरको कमिका कारण भएको विदेश पलायनले पर्यटन व्यवसाय सञ्चालन गर्ने जनशक्तिको अभाव ।

४.३.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच,

पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको आधार सांस्कृतिक तथा पर्यावरणीय पर्यटन

लक्ष्य,

स्थानीय पहिचानमा आधारित कृषि, संस्कृति तथा जल जस्ता सांस्कृतिक तथा प्राकृतिक पूजीको उच्चतम उपभोग गरी नगरपालिकालाई आकर्षक गन्तव्यका रुपमा विकास गर्ने ।

उद्देश्य,

स्थानीय साँस्कृतिक प्राकृतिक, धार्मिक र ऐतिहासिक सम्पदाहरुको संरक्षण, सम्बर्द्धन गर्दै आन्तरिक र बाह्य पर्यटनको माध्यमबाट दीगो आर्थिक वृद्धि हासिल गर्नु ।

४.३.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यक्रम	आयोजना	लागत रु. (लाखमा)
सांस्कृतिक, ऐतिहासिक तथा प्राकृतिक सम्पदाको संरक्षण गर्ने	नगरपालिकाको पर्यटकीय सम्पदाको संरक्षण, सुरक्षण तथा उत्थान कार्यक्रम	विकटिया, माष्ठमाण्डौ, पञ्चदेवल, विहार लगायतका ऐतिहासिक क्षेत्रको संरक्षण	५०
		देउडाँडा, खान डाँडा, हिलपार्क, चवलताल, कर्णाली नदी वडा नं. २ कालकोट अन्तर्गतको वन्जी जम्प, दुङगेधारा लगायतका प्राकृतिक क्षेत्रको संरक्षण तथा सौन्दर्यीकरण	२००
पर्यटकीय पूर्वाधारको आधार तयार पार्ने	सांस्कृतिक तथा प्राकृतिक पर्यटन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	व्यवस्थित होमस्टे र ग्रामीण पर्यटनको व्यवस्थापन	२०
		संचालित तथा व्यवस्थित पदमार्गको निर्माण	४०
		कृषि पर्यटन सञ्चालन	४०
		धार्मिक पर्यटन सञ्चालन	१०
		व्यवस्थित वनभोज तथा पार्क	१००
		देउडा, होली, मारुनी, हुड्केउली, मगरनाच, धमारी पञ्चेवाजा, मठ मन्दिर, सौचूला र देलिकाँडा लेस्टेकोट, आदिको संरक्षण तथा स्थानीय खानाको परिकार पवर्द्धन	३०
आन्तरिक तथा वाह्य पर्यटनको आकर्षण अभिबृद्धि गर्ने	पर्यटन सम्बन्धित आधारभूत ज्ञान अभिबृद्धि कार्यक्रम	टुर गाइड तालिम	५
		कुक तथा वेटर तालिम	५
		होटल व्यवस्थापन तालिम	१०
	वार्षिक अन्तरपालिका, जिल्ला प्रतियोगिताहरुको आयोजना	होटलको न्युनतम गुणस्तरीयता निर्धारण	
		खेलकुद प्रतियोगिता आयोजना	३०
		सांस्कृतिक तथा मनोरञ्जनात्मक कार्यक्रम	३०
	बाह्य पर्यटन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	फिल्म भिलेजको निर्माण	५००
		फिल्म र भिडियो निर्माणका लागि अनुदान प्याकेज	४००
		देवल युद्ध पर्यटनको विकास	१००
जम्मा			१५७०

- **नतिजा खाका**

सूचकहरु	इकाइ	आधार वर्ष २०७८/७९	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			पुष्टयाईको आधार	जिम्मेवार निकाय
			२०७९/८०	२०८१/८२	२०८४/८५		
प्रभाव तह : स्थानीय पहिचानमा आधारित कृषि, संस्कृति तथा जल जस्ता सांस्कृतिक तथा प्राकृतिक पूजीको उच्चतम उपभोग गरी नगरपालिकालाई आकर्षक गन्तव्यका रुपमा विकास भएको हुने							
पर्यटकीय क्षेत्रको पहिचान स्थापित	संख्या	०	०	५	५	न.पार्श्व चित्र	नपा
असर तह : स्थानीय साँस्कृतिक प्राकृतिक, धार्मिक र ऐतिहासिक सम्पदाहरुको संरक्षण, सम्बर्द्धन गर्दै आन्तरिक र बाह्य पर्यटनको माध्यमबाट दिगो आर्थिक वृद्धि हासिल गर्नु ।							
व्यवस्थित, सुविधायुक्त, आकर्षक, सुरक्षित, मनोरम पर्यटकीय गन्तव्य	संख्या	५	१०	१५	३०	न.पार्श्व चित्र	नपा
सुविधा सम्पन्न पर्यटकीय गन्तव्य स्थल (सुरक्षा, होटेल, यातायात)	संख्या	१	१	३	४	न.पार्श्व चित्र	नपा
व्यवस्थित होमस्टे र ग्रामीण पर्यटकीय गाउँ	संख्या	०	१	३	४	न.पार्श्व चित्र	नपा
स्तरोन्नति गरिएका पर्यटकीय सम्पदा	संस्था	०	३	७	८	न.पार्श्व चित्र	नपा
संचालित तथा व्यवस्थित पदमार्गको लम्बाई	कि.मि.	५	८	१०	१४	न.पार्श्व चित्र	नपा
कृषि पर्यटन सञ्चालन स्थान	संख्या	०	१	१	३	न.पार्श्व चित्र	नपा
धार्मिक पर्यटन सञ्चालन स्थान	संख्या	२	४	७	८	न.पार्श्व चित्र	नपा
व्यवस्थित वनभोज तथा पार्क	संख्या	०	३	४	५	न.पार्श्व चित्र	नपा
तालिम प्राप्त टुर गाइड	संख्या	०	१०	१२	१५	न.पार्श्व चित्र	नपा
तालिम प्राप्त कुक तथा वेटर	संख्या	०	१०	१२	१५	न.पार्श्व चित्र	नपा

सालभरी भ्रमण गर्ने आन्तरिक पर्यटकको संख्या	संख्या	०	२००	३००	५००	न.पार्श्व चित्र	नपा
सालभरी भ्रमण गर्ने बाह्य पर्यटकको	संख्या	०				न.पार्श्व चित्र	नपा
पर्यटनबाट राजस्व संकलन	रु.	०				न.पार्श्व चित्र	नपा
प्रतिफल तह :							
पर्यटन विकासका लागि दीर्घकालीन योजना, नीति तथा रणनीतिले पर्यटन क्षेत्रको दिगो विकासमा योगदान पुगेको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
पालिका क्षेत्रमा रहेका धार्मिक तथा पर्यटकिय क्षेत्रहरुको विकास, पूर्वाधार निर्माण तथा प्रबर्द्धनबाट पर्यटन आवागमनमा सहजता आएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
पर्यटन सम्बन्धी तालिम तथा उद्यमशिलताबाट पर्यटकीय क्षेत्रको रोजगारीतामा वृद्धि भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा

४.४ बैङ्क, सहकारी तथा वित्तीय संस्था

४.४.१ विद्यमान अवस्था

यस नगरपालिकामा रहेका अधिकांश बैङ्क तथा वित्तीय संस्था बजार केन्द्रित रहेका छन् । नगरपालिका भित्र ३ वटा बैङ्क, १९ वटा लघुवित्त कम्पनी र १७ वटा सहकारी संस्था हाल सञ्चालनमा छन् । पालिकामा रहेका सम्पूर्ण जनताको ६८ प्रतिशत जनसंख्या बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाबाट लाभान्वित भएपनि बाकी जनतामा अझै सो सुविधा पुग्न सकेको छैन । सामाजिक सुरक्षा भत्ता, कर्मचारीको तलव भत्ता, पालिकाको राजस्व, विकास आयोजनामा भएको खर्चको निकासी आदि बैंकिङ प्रणालीमा आबद्ध गरिएको छ । बैंकिङ क्षेत्रको पहुँच वृद्धि भएसँगै कृषि पेशामा संलग्न जनताले सहज रुपमा ऋण सुविधा पाउने अवस्था सृजना भएको भएपनि महंगो ब्याजमा कर्जा लिई व्यवसाय सञ्चालनमा जोखिम समेत त्यत्तिकै रहेको छ ।

बैङ्क तथा वित्तीय संस्था	संख्या
बैङ्क	३
लघुवित्त कम्पनी	१९
बिमा एवं सहकारी संस्था	१७
जम्मा	**३९**

४.४.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती

सम्भावना/अवसर	समस्या/चुनौती
➢ सामाजिक सुरक्ष भत्ता, कर्मचारीको पारिश्रमीक आदिलाई बैङ्कङ प्रणालीमा आबद्ध गरी बैंकिङ प्रणालीको विस्तार गर्न सकिने । ➢ एक वडा एक बैंकिङ शाखाको सम्भावना भएको ➢ वडाको लगानी सदुपयोग गर्न उचित ऋण प्रवाह गराउने वित्तीय संस्थाको स्थापना गर्न सकिने । ➢ कन्द्रिय सरकारको समन्वयमा पालिकाले वित्तीय संस्थाबाट ऋण प्राप्त गरी विकासका कार्यक्रम समयमानै सम्पन्न गर्न सकिने । ➢ जनाताको बचत गर्ने बानिकहुनु विकास भई आयश्रोत तथा जीवनस्तरमा सुधार हुने । ➢ महँगो पटटा ब्याजको मारबाट मुक्त भई सहुलियत दरमा ऋण प्रप्त गरी उद्यमशिलतामा वृद्धि हुने । ➢ सरकारले लागु गरेको प्रत्येक नेपालीको बैङ्क खाता, सहुलियत ऋण, कृषि अनुदान लगायतका कार्यमा सफलता हासिल गर्न सहयोगी हुने । ➢ वैदेशिक रोजगारी बाट पठाएको रेमिटान्स परिवारले पालिका भित्रबाटै प्राप्त गर्न सक्ने साथै राजस्व संकलनमा वृद्धि हुने ।	➢ पर्याप्त मात्रामा वित्तीय संस्थाको अभाव रहेको । ➢ जनचेतनाको कमी, बचत गर्ने प्रवृत्ति नरहेको । ➢ अनौपचारिक मौद्रिक लेनदेन धेरै हुने गरेको । ➢ लघुवित्त संस्थाहरुले अनुपयुक्त ऋण प्रवाह गरी मानिसहरुलाई ऋणमा डुबाउने क्रम रोक्न चुनौती रहेको । ➢ लगानी भएको रकमको सावा तथा ब्याज समयमानै असुल उपर हुन नसक्दा वित्तीय संस्था घाटामा जाने र धितो लिलामिको समस्या । ➢ सहुलियत दरमा ऋण प्राप्त नहुनु । ➢ समयमा किस्ता तिर्न कठीनाई ➢ वित्तीय संस्था शहर बजार र धेरै जनघनत्व भएका क्षेत्रमा केन्द्रित हुने प्रवृत्तिले सबै वडामा बैंकिङ पहुँच पर्याउन नसकिनु । ➢ बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाप्रतिको जनताको नकारात्मक धारण परिवर्तन गराउनु ।

४.४.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच,

वित्तीय रुपमा साक्षर तथा पुर्ण बैंकिङ पहुँच युक्त नगरपालिका,

लक्ष्य,

वित्तीय पहुँच अभिवृद्धि सँगै जनताको बचत गर्ने बानिको विकास गर्दै सरकारले लागु गरेको प्रत्येक नेपालीको बैङ्क खाता, सहुलियत ऋण, कृषि अनुदान लगायतका कार्यमा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरुसँगको सहकार्यबाट सम्मुन्नत पालिकाको निर्माण गर्ने ।

उद्देश्य,

आर्थिक समृद्धिका लागि स्थानीय साधन, श्रोत, सिप तथा रोजगारीको सदुपयोग, विकास एवं प्रवर्द्धनमा सहयोग पुग्ने क्षेत्रहरुमा वित्तीय श्रोतहरु परिचालन गर्नु ।

४.४.४ रणनीति तथा कार्यक्रम

रणनीति	कार्यक्रम	आयोजना	लागत रु. (लाखमा)
वित्तीय क्षेत्रको संरचनात्मक तथा नीतिगत अवस्थालाई प्रभावकारी वनाउने	वित्तीय क्षेत्र सुदृढीकरण कार्यक्रम	नगरपालिका–बैंक–सहकारी वित्तीय सहकार्यको नीतिगत व्यवस्था	२०
		आमा समूह लगायतका अनौपचारिक रुपमा सञ्चालित वित्तीय संस्थाको परिचालन निर्देशिका	२०
		नीजि तथा सहकारी क्षेत्रको वित्तीय परिचालन नियमन	२०
समुदायमा बैंकिङ पहुँच अभिबृद्धि गर्ने	नगरपालिका–बैंक–सहकारी वित्तीय सहकार्य	तरकारी, फलफूल खेति तथा पशुपंछिपालनमा सहुलियतपूर्ण ऋणको व्यवस्था	५००
		वडागत धुम्ती बैंकिङको व्यवस्था (विशेष गरी सामाजिक सुरक्षा भत्ताका लागि)	५०
		स्थानीय विषयगत सहकारी तथा नगरपालिका बीच वित्तीय सहकार्य	५००
		कृषि क्षेत्रको विकासका लागि नगरपालिका–बैंक–सहकारी संयुक्त कोषको स्थापना	१०००
		बैंक बाट ऋण लिने कृषकको अभिलेखकीकरण	१०
		बैंकिङ वचत अभियान	५
स्थानीय वित्तीय तथा सहकारी संस्थाको	सहकारी तथा वित्तीय संस्था	स्थानीय सहकारी तथा वित्तीय संस्थाको अभिलेखीकरण गर्ने	५
		सहकारी तथा वित्तीय संस्थाको क्षमता अभिबृद्धि कार्यक्रम	३०

संरचनात्मक क्षमता अभिबृद्धि गर्ने	सबैलीकरण कार्यक्रम	सहकारी तथा वित्तीय संस्थाको वित्तीय प्रभाव, दायरा र ऋण प्रवाहको नियमन गर्ने	२०
		स्थानीय स्तरमा दर्ता भएका सहकारी संस्थाहरुको जोखिम लेखाजोखा तथा अवस्था सार्वजनिकीकरण	२०
		सहकारीले तोकिएको क्षेत्रमा लगानी गरे नगरेको अनुगमन तथा निरिक्षण	२०
		सहकारी वचत तथा ऋण परिचालन सम्बन्धी स्थानीय मापदण्ड निर्धारण र नियमन	२०
		कृषि क्षेत्रमा भएको लगानीको नियमन	२०
		कृषि बिमा संलग्न कृषकको अभिलेखीकरण	२०
		सहकारी संस्थाको ऋणकर्जाबाट उद्योग व्यापार,व्यवसाय संचालन गर्नेहरु अभिलेखीकरण	२०
		सहकारी संस्थावाट भएको कूल कर्जा लगानी अभिलेखीकरण	
		सहकारी संस्थामा संकलित कुल निक्षेप अभिलेखीकरण	२०
अनौपचारिक क्षेत्रको वित्तीय कारोबारलाई मुलप्रवाहीकरण गर्ने	ग्रामिण क्षेत्रको मौद्रिक कारोवार व्यवस्थापन कार्यक्रम	अनौपचारिक मौद्रिक कारोवार गर्ने समूहको अभिलेखीकरण	२०
		अनौपचारिक मौद्रिक कारोवार गर्ने समूहको क्षमता अभिबृद्धि	५०
		अनौपचारिक मौद्रिक कारोवार गर्ने समूहको नियमन तथा सहकार्य	५०
विपन्न समुदायको वित्तीय पहुँच सुदृढ गर्ने	लक्षित समुदाय केन्द्रित वित्तीय पहुँच कार्यक्रम	विपन्न समुदाय लक्षित सहुलियत ऋण प्रवाह कार्यक्रम	३००
		सामुहिक खेती, साना तथा घरेलु उद्योग प्रबर्द्धन तथा बजारीकरणमा सहुलियत कार्यक्रम	५००
जम्मा			३२४०

- **नतिजा खाका**

सूचकहरु	इकाइ	आधार वर्ष २०७८/७९	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			पुष्टयाईको आधार	पूर्वानुमान तथा जोखिम पक्ष
			२०७९/८०	२०८१/८२	२०८४/८५		
प्रभाव तह : वित्तीय पहुँच अभिवृद्धि सँगै जनताको बचत गर्ने वानिको विकास गर्दै सरकारले लागु गरेको प्रत्येक नेपालीको बैङ्क खाता, सहुलियत ऋण, कृषि अनुदान लगायतका कार्यमा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरुसँगको सहकार्यबाट सम्मुन्नत पालिकाको निर्माण भएको हुने ।							
बैकिङ पहुँच	प्रतिशत	४०	४५	५०	५५	न.पार्श्व चित्र	नपा
असर तह : आर्थिक समृद्धिकालागि स्थानीय साधन, श्रोत, सिप तथा रोजगारीको सदुपयोग, विकास एवं प्रवर्द्धनमा सहयोग पुग्ने क्षेत्रहरुमा वित्तीय श्रोतहरु परिचालन भएको हुने							
सुचारु बैङ्क तथा वित्तीय संस्था	संख्या	१०	२१	२१	२१	न.पार्श्व चित्र	नपा
बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमाा संकलित निक्षेप रकम	रु लाखमा	३७५	५	६	९	न.पार्श्व चित्र	नपा
बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट भएको कूल कर्जा प्रवाह		६००	७००	८००	१०००	न.पार्श्व चित्र	नपा
बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुवाट उपलब्ध सेवा तथा कारोबारको प्रकार (बचत र लगानी/रेमिट/मुद्रा सटही/व्यवसायिक परामर्श)	संख्यामा	३५०	३७५	३९०	४००	न.पार्श्व चित्र	नपा
मोवाईल बैंकिङका प्रयोगकर्ता	प्रतिशत	१८	४०	६५	८०	न.पार्श्व चित्र	नपा
आर्थिक रुपमा सक्रिय जनसंख्याको (१५-६४) बैङ्क खाता	संख्या	१३२००	२००००	२५०००	३५०००	न.पार्श्व चित्र	नपा
बचत तथा ऋण समेतको कूल सहकारी संस्था	संख्या	९	१२	१४	१८	न.पार्श्व चित्र	नपा
महिलाद्वारा संचालिन सहकारी संख्या	संख्या	५	८	१०	१३	न.पार्श्व चित्र	नपा
वडामा मौद्रिक कारोवार गर्ने आमा समूहहरु	संख्या	४९	६७	८०	९०		

कृषि क्षेत्रका कूल सहकारी संस्था	संख्या	१	४	८	९	न.पार्श्व चित्र	नपा
कृषि बिमामाा संलग्न कृषकको संख्या	संख्या	६	१००	२५०	४००	न.पार्श्व चित्र	नपा
बैंक बाट ऋण लिने कृषकको संख्या	प्रतिशत	१९	२५	३०	४५	न.पार्श्व चित्र	नपा
सहकारी संस्थाको ऋणकर्जाबाट उद्योग व्यापार,व्यवसाय संचालन गर्नेहरु	संख्या	१६	२५	३५	४५	न.पार्श्व चित्र	नपा
सहकारी संस्थावाट भएको कूल कर्जा लगानी	रु	०				न.पार्श्व चित्र	नपा
सहकारी संस्थामा संकलित कुल निक्षेप	रु	०				न.पार्श्व चित्र	नपा
प्रतिफल तह							
एक वडा एक बैङ्क कार्यक्रमबाट समुदायमा बैंकिङ पहुँच वृद्धि भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
बैंकिङ साक्षरता वृद्धि तथा शिपमूलक उद्यमशिलता विकास कार्यक्रमबाट उद्यमी र बैङ्क बीचको दुरी कम भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
कृषि अनुदान तथा सहुलियतपुर्ण कृषि कर्जा कार्यक्रमबाट किसान लाभान्वित भएका हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
गाउँगाउँमा सहकारी घरघरमा रोजगारी कार्यक्रम युवा वर्गको रोजगारी सुनिश्चितता बढेको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
बैङ्क तथा सहकारी संस्थासँगको समन्वयमा बजार प्रवर्द्धन भएको हुने ।						न.पार्श्व चित्र	नपा

परिच्छेद पाँच : सामाजिक क्षेत्र

५.१ स्वास्थ्य तथा पोषण

५.१.१ विद्यमान अवस्था

पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको स्वास्थ्य तथा पोषणको क्षेत्रलाई अझ प्रभावकारी वनाउन आवश्यक देखिन्छ । नगरपालिकाको प्रत्येक वडामा स्वास्थ्य चौकी भएपनि त्यहाँ बाट प्रवाहित सेवा सामान्य प्रकृतिको पाईएको छ । कुपोषण, क्यान्सर, मधुमेय जस्ता जटिल प्रकारका रोगहरुको रोकथामका लागि नगरपालिकाका स्वास्थ्य संस्थाले प्रभावकारी ढंगले काम गर्न सक्ने अवस्था देखिदैन । परिणाम स्वरुप नगरवासीहरु नीजि अस्पताल तर्फ जान वाध्य देखिन्छन् ।

५.१.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती

सम्भावना/अवसर	समस्या/चुनौती
➢ नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका स्वास्थ्य केन्द्रको स्तरउन्नती गरी स्वास्थ्य चौकी बनाउन र अस्पतालको स्तरउन्नती गरी स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरमा वृद्धि गर्न सकिने । ➢ जेष्ठ नागरिक तथा बालबालिका, सुत्केरी महिला र अपांगता भएका व्यक्तिको निःशुल्क र सहुलियत दरमा स्वास्थ्य उपचारको व्यवस्था गर्न सकिने । ➢ चौविसै घन्टा एम्बुलेन्स सेवाको व्यवस्था गरी विपन्न वर्गलाई एम्बुलेन्स सेवाको व्यवस्था गर्न सकिने ➢ विपन्न समुदाय लक्षित निशुल्क उपचार, स्वास्थ्य सिविर तथा घरमै गएर उपचार गर्ने व्यवस्था गर्न सकिने ➢ खोप केन्द्र, बालबालिका पोषयुक्त कार्यक्रम जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने । ➢ स्वास्थ्य चौकिमा बर्थिङ सेन्टरको व्यवस्था गर्न सकिने । ➢ MBBS डाक्टरको दरवन्दी सिर्जना गर्न सकिने ➢ अहेव तथा ल्याव एसिस्टेन्टे को दरवन्दी थप गरी सेवा विस्तार गर्न सकिने । ➢ अतिआवश्यक ल्यावको व्यवस्था गर्न र आवश्यक प्रविधि विकासका लागि प्रदेश तथा केन्द्र सरकारसँग समन्वय गरी कार्य गर्न सकिने ।	➢ भौतिक संरचना नभएका कारण स्वास्थ्य उपचारका सेवा उपलब्ध गराउन नसकिएको ➢ अस्पतालको सहज पहुँच नहुनु ➢ स्वास्थ्य चौकीहरुमा न्युनतम मापदण्डका पूर्वाधारको अभाव ➢ बर्थिङ सेन्टरलाई व्यवस्थित वनाउने ➢ परम्परागत स्वास्थ्य उपचार पद्धतिको व्यवस्थापनमा समस्या तथा जनसंख्याको आकार अनुसार स्वास्थ्य संस्थाको कमि रहेको ➢ प्रयोशालाको अभाव, सामान्य स्वास्थ्य सुविधा र आधारभूत औषधीको अभाव । ➢ भौतिक पूर्वाधार निर्माणका लागि जग्गा प्राप्तिको समस्या रहेको । ➢ सुविधा सम्पन्न ल्याव स्थापनाको चुनौती, बजेटको अभाव साथै बजेट र कार्यक्रममा तालमेल नहुनु ।

५.१.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच,

आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको उपलब्धता, स्वस्थ नागरिक हाम्रो प्रतिबद्धता,

लक्ष्य,

स्वास्थ्य संस्थाको क्षमता अभिवृद्धि भई स्वास्थ्य सुविधाको पहुँच सहज हुनुका साथै स्वास्थ्य संस्थाको स्तरउन्नती गर्ने ।

उद्देश्य,

आधारभूत तथा गुणस्तरीय सर्बैसुलभ स्वास्थ्य सेवाको उपलब्धता एवं पहुँचबाट नागरिकहरुको स्वास्थ्य स्तर अभिवृद्धि गर्नु ।

५.१.४ रणनीति तथा कार्यक्रम

रणनीति	कार्यक्रम	आयोजना	लागत रु. (लाखमा)
स्वास्थ्य क्षेत्रको संरचनात्मक तथा नीतिगत सुधार गर्ने	स्वास्थ्य क्षेत्रको आधारभूत रुपान्तरण कार्यक्रम	स्वास्थ तथा पोषण नीति तर्जूमा	२०
		सबै वडामा राष्ट्रिय मापदण्ड अनुसारको स्वास्थ्य भवनहरु निर्माण	१०००
		सबै स्वास्थ्य चौकीमा न्युनतम मापदण्ड (खानेपानी, शौचालय, वर्थिङ्ग वार्ड र परामर्श केन्द्र आदि) तयार गरी आधारभूत औजारहरु तथा सामग्रीहरु व्यवस्थापन	१००
		दरवन्दी अनुसारको जनशक्ति व्यवस्थापन	३०
		आयुर्वेदिक तथा प्राकृतिक चिकित्साको अभिलेखीकरण र विकास	२०
		विद्यार्थीलाई योग शिक्षा सम्बन्धित तालिम	२०
स्वास्थ्य सुविधकमा आम नागरिकको पहुँच अभिबृद्धि गर्ने	स्वास्थ्य पूर्वाधार विस्तार कार्यक्रम	सबै वडामा वर्थिङ सेन्टर सहितको न्युनतम पूर्वाधार विस्तार	३००
		विद्यार्थी (किशोर किशोरी) लाई योग तथा प्राकृतिक चिकित्सा सम्बन्धित तालिम	२०
		अन्तरपालिका सहकार्यमा टेलिमेडिसिनको व्यवस्था	१००
		वृद्ध बृद्धाका लागि घर घरमा स्वास्थ्य सुविधा कार्यक्रम	१००
		१५ शैयाको आधारभूत सेवा सहितको अस्पताल निर्माण तथा सञ्चालन	१०००
		गैरसरकारी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा धुम्ती स्वास्थ सेवा कार्यक्रम सञ्चालन	५०
नगरबासीको खानपानमा पोषण अभिबृद्धि गर्ने	पोषण अभिबृद्धि कार्यक्रम	परिवारको खानपानको प्रवृत्तिको अध्ययन अभिलेखीकरण गर्ने	१०
		गर्भवती महिला र शिशुको पोषण अभिबृद्धि आयोजना	१०
		स्थानीय स्तरमा उत्पादित खाद्यान्नमा आधारित पोषण युक्त लिटोजन्य वस्तुको उत्पादन र प्रयोग	५०

		स्वास्थ्य तथा पोषण शिक्षा सम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रम	२०
		पूर्ण संस्थागत सुत्केरी, पोषण मैत्री स्वास्थ्य र पोषण मैत्री वडा तथा नगरपालिका घोषणा	२०
स्वास्थ्य सेवालाई प्रभावकारी वनाउने	स्वास्थ्य सेवा विस्तार तथा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	स्वास्थ्य बिमामा आवद्ध नगरबासीको अभिलेखीकरण तथा दायरा वृद्धि आयोजना	२०
		स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीको क्षमता अभिबृद्धि	२०
		क्यान्सर, उच्च रक्तचाप, मधुमेह, मुटु रोग, क्षयरोग, एडस, कुष्ठरोगको निशुल्क स्वास्थ्य परीक्षण	२०
		स्वास्थ्य स्वयंसेविकासको क्षमता अभिबृद्धि	२०
		स्वास्थ्य सूचना, शिक्षा र संचार सचेतना कार्यक्रम	२०
		झाडापखाला, संक्रमण दर, स्वासप्रश्वासको संक्रमण (ARI) रोकथाममा विद्यालयसँग हातेमालो	२०
		घुम्ती लगायत स्वास्थ्य शिविर	३०
		खोप कार्यक्रमको विस्तार तथा गाउँघर क्लिनिकको स्तरोन्नती	५०
		नागरिक आरोग्य कार्यक्रम सञ्चालन	४०
		महामारी, भाइरसको संक्रमण तथा आपतकालीन उपचारका लागि आवश्यक न्युनतम पूर्वाधारको व्यवस्था	४०
जम्मा			३१५०

- **नतिजा खाका**

सूचक	**इकाइ**	आधार वर्ष २०७८/७९	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			**पुष्टयाईको आधार**	**जिम्मेवार निकाय**
			२०७९/८०	२०८१/८२	२०८४/८५		
प्रभाव तह :स्वास्थ्य संस्थाको क्षमता अभिवृद्धि भई स्वास्थ्य सुविधाको पहुँच सहज हुनुका साथै स्वास्थ्य संस्थाको स्तरउन्नती भएको हुने							
औसत आयु	आयु	७०	७०	७१	७१	न.पार्श्व चित्र	नपा
असर तह : आधारभूत तथा गुणस्तरीय सर्बैसुलभ स्वास्थ्य सेवाको उपलब्धता एवं पहुँचबाट नागरिकहरुको स्वास्थ्य स्तर अभिवृद्धि गर्नु ।							
विरामी पर्दा सर्बैप्रथम स्वास्थ्य चौकी/ प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र/ अस्पताल जाने जनसंख्या	प्रतिषत	८२	८५	९०	९५	न.पार्श्व चित्र	नपा
नजिकको स्वास्थ्य संस्थामा (स्वास्थ्य चौकी/प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र/ अस्पताल) पुग्न लाग्ने औषत समय	समय (मी)	६०	४५	३०	३०	न.पार्श्व चित्र	नपा
विरामी हुँदा निजी अस्पताल जाने घरधुरी	संख्या	२५०	२००	१२५	५०	न.पार्श्व चित्र	नपा
२५०० ग्रामभन्दा कम जन्मतौल भएका शिशुहरु	संख्या	१०	४	०	०	न.पार्श्व चित्र	नपा
कुपोषणका कारण ५ वर्ष मुनिका वाल वालिकाहरुको पुड्कोपन र उचाई अनुसारको कम तौल भएकाहरु	संख्या	१२	८	५	२	न.पार्श्व चित्र	नपा
स्वास्थ्य संस्थामा प्रसूति गराउने गर्भवती महिला	संख्या	४७९	५००	५५०	७००	न.पार्श्व चित्र	नपा
४ पटक प्रसूति सेवा प्राप्त गर्ने महिला	संख्या	४७९	५००	५५०	७००	न.पार्श्व चित्र	नपा
प्रसूति सेवा उपलब्ध भएका स्वास्थ्य संस्थाहरु	संख्या	८	१०	१२	१५	न.पार्श्व चित्र	नपा
झाडापखालाको संक्रमण दर (प्रति हजारमा)	संख्या	६४८	५५०	४९५	३००	न.पार्श्व चित्र	नपा

स्वासप्रश्वासको संक्रमण (ARI) दर प्रति हजारमा	संख्या	९९५	६००	५००	४००	न.पार्श्व चित्र	नपा
स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत स्वास्थ्यकर्मी	संख्या	४९	७०	७०	७०	न.पार्श्व चित्र	नपा
भिटामिन ए प्राप्त गर्ने बालबालिका	प्रतिशत	८१	९०	९५	१००	न.पार्श्व चित्र	नपा
परिवार नियोजनका साधनको प्रयोग दर	प्रतिशत	४२	५०	५५	७५	न.पार्श्व चित्र	नपा
स्वास्थ्य बिमा गर्ने नागरिक	प्रतिशत	०	२५	४५	६५	न.पार्श्व चित्र	नपा
स्वास्थ्य सूचना, शिक्षा र संचार सचेतना कार्यक्रममा सहभागि	संख्या	८०	९०	१००	१००		
घुम्ती लगायत स्वास्थ्य शिविर पटक	संख्या	३	४	६	६	न.पार्श्व चित्र	नपा
नागरिक आरोग्य कार्यक्रम सञ्चालन	संख्या	०	१	१	१	न.पार्श्व चित्र	नपा
क्यान्सर, उच्च रक्तचाप, मधुमेह, मुटु रोग, क्षयरोग, एडस, कुष्ठरोगको निशुल्क स्वास्थ्य परीक्षणबाट लाभान्वित	संख्या	५४७	८००	१२००	१७००	न.पार्श्व चित्र	नपा
क्यान्सर, उच्च रक्तचाप, मधुमेह, मुटु रोग, क्षयरोग, एडस, कुष्ठरोगको कारण मृत्यु भएकाहरु	संख्या	०				न.पार्श्व चित्र	नपा
आधारभूत स्वास्थ्य सेवाहरु उपलब्ध भएका वडाहरु	संख्या	९	९	९	९	न.पार्श्व चित्र	नपा
आधारभूत सुविधा (खानेपानी, शौचालय, वर्थिङ्ग वार्ड र परामर्श केन्द्र आदि) उपलब्ध भएका स्वास्थ्य संस्था	संख्या	८	९	९	९	न.पार्श्व चित्र	नपा
क्रियाशिल महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका	संख्या	९१	१००	१००	१००	न.पार्श्व चित्र	नपा

गाउँघर /शहरी स्वास्थ्य क्लिनिकको संख्या	संख्या	२६	३६	३६	३६	न.पार्श्व चित्र	नपा
सञ्चालनमा रहेको पालिका स्तरीय अस्पतालमा उपलब्ध शैया संख्या	संख्या	०	१५	२५	२५	न.पार्श्व चित्र	नपा
महामारी, भाइरसको संक्रमण तथा आपतकालीन उपचारको अभावमा मृत्यु हुने	संख्या	०				न.पार्श्व चित्र	नपा
प्रतिफल तह							
स्वास्थ्य क्षेत्रको योजनाबद्ध विकासबाट दक्ष जनशक्ति तथा सुविधायुक्त पूर्वाधारको विकास भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
						न.पार्श्व चित्र	नपा
						न.पार्श्व चित्र	नपा
प्रत्येक वडामा एम्बुलेन्स खरिद कार्यक्रम ।						न.पार्श्व चित्र	नपा
विपन्न वर्ग, महिला, दलित, पिछडिएका क्षेत्र जेष्ठ नागरिकलाई निःशुल्क स्वास्थ्य उपचारको व्यवस्था भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
घुम्ती स्वास्थ्य शिविर कार्यक्रम सञ्चालन र आधारभूत औषधि वितरणबाट नगरवासीमा औषधि प्राप्त गर्न सहजता आएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा

५.२ शिक्षा, विज्ञान तथा नवप्रवर्तन

५.२.१ विद्यमान अवस्था

पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकामा सख्यात्मक हिसाबले विद्यायलको वडागत वितरणमा समानता देखिएतापनि विद्यालयको भौतिक संरचना पुर्णरुपमा पठनपाठन मैत्री भईसकेको अवस्था देखिदैन। कुल ६४ वटा शैक्षिक संस्था रहेको नगरपालिकामा पक्की संरचना भएका विद्यालय तुलनात्मक रुपमा न्युन छन्। त्यसै गरी पक्की शौचालय भएका विद्यालय, महिला मैत्री शौचालय भएका विद्यालय, अपाङ्गमैत्री शौचालय भएका विद्यालय र बाल मैत्री विद्यालयको संख्या औषत भन्दा न्युन देखिन्छ भने अन्य शैक्षिक पूर्वाधारको विकासमा पनि ध्यान दिनु पर्ने आवश्यकता छ। अर्को तर्फ विज्ञान र नवप्रवर्तनलाई आवधिक योजना मार्फत शैक्षिक गतिविधिमा संलग्न गराउन सके नगरपालिका अन्तर्गतका विद्यार्थीको शिक्षण सिकाईमा गुणात्मक परिवर्तन आउन सक्ने देखिन्छ।

५.२.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती

सम्भावना/अवसर	समस्या/चुनौती
➢ विद्यालयको भौतिक संरचना निर्माण तथा सुधार साथै शिक्षक दरवन्दी थप गरी गुणस्तरीय शिक्षा प्रदान गर्न सकिने। ➢ प्रत्येक विद्यालयमा स्थानीय पाठयक्रम लागु गरी स्थानीय भाषा, संस्कृति, रितिरिवाज, चालचलन आदिको संरक्षण तथा विकास गर्न सकिने। ➢ प्राविधिक विद्यालयको निर्माण, स्तरउन्नती गर्न सकिने ➢ शिक्षकलाई बैयक्तिक विकासका लाई तालिम प्रदान गर्ने साथै नेपाल सरकारको पढदै कमाउदै भन्ने नीतिलाई कार्यान्वयन गर्न सकिने। ➢ अपांग मैत्री विद्यालयको निर्माणका साथै पर्याप्त मात्रामा नगर शिक्षकको व्यवस्था गर्न सकिने। ➢ शिक्षा गणस्तर वृद्धिका लागि आधारभूत तहसम्म पुर्ण अंग्रेजी माध्यममा पठनपाठनको व्यवस्था गर्न सकिने। ➢ समावेशी पुर्वाधार युक्त विद्यालय निर्माण गर्न सकिने ➢ विषयगत शिक्षकको व्यवस्था ➢ गरीव तथा जेहेन्दार विद्यार्थीलाई शिपमुलक कार्यक्रम ➢ विद्यालयमा अनिवार्य सेनिटरी प्याडको व्यवस्था	➢ पर्याप्त मात्रामा शैक्षिक सामग्री, ICT LAB विज्ञान प्रयोशालाको अभाव। ➢ उचित मात्रामा शिक्षक दरबन्दी अभाव। ➢ आर्थिक अभावले धेरै विद्यार्थीहरु पढाई छोडने समस्या। ➢ खेलमैदानको र विद्यार्थीका लागि आवश्यक खेलकुदका सामाग्रीको अभाव। ➢ शैक्षिक भौतिक पूर्वाधार निर्माणका कार्यमा निरन्तरता दिने, समयमै सम्पन्न गर्ने चुनौती ➢ विद्यालयका लागि दीगो आर्थिक स्रोतको अभाव। ➢ महिनावारी भएको वेला स्कुल जान कठीनाइए ➢ वर्षायाममा विद्यालय पुग्न असहज, तथा असुरक्षित विद्यालय ➢ अबिभावकहरुले पर्याप्त मात्रामा पठनपाठन सामग्री उपलव्ध गराउन नसक्नु ➢ विद्यार्थीहरुलाई मानोवैज्ञानिक शिक्षाको कमी। ➢ विद्यार्थी निरन्तरता कायम राख्न चुनौती रहेको। ➢ भौगोलिक कठीनाई ➢ सरकारी मापदण्ड अनुरुपको दरवन्दी अभाव ➢ शैक्षिक जनचेतनाको अभाव रहेको। ➢ बाल र अपाङ्ग मैत्री विद्यालयको अभाव ➢ राजनीतिक दलको प्रभाव ➢ ऐन नियम तथा कानून बाझिएको ➢ सेनिटरी प्याड डिस्पोजलमा समस्या ➢ पूर्ण अंग्रेजी माध्यममा पढाउने शिक्षकको कमी ➢ बालविकास केन्द्रको स्तरउन्नतीमा कठीनाई

५.२.३ दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच,

गुणस्तरीय शिक्षाको पूर्वाधार, पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको समृद्धिको आधार

लक्ष्य,

गुणस्तरिय शिक्षा प्रणाली विकास गर्न प्राविधिक शिक्षाको माध्यमबाट दक्ष तथा प्राविधिक जनशक्तिको विकास गरी शिक्षालाई रोजगारीसँग आबद्ध गराउने ।

उद्देश्य,

सामुदायिक विद्यालयहरुको शैक्षिक गुणस्तर कायम गरी प्राविधिक र व्यवसायिक शिक्षाको विस्तारबाट स्वरोजगारीको अवसर सृजना गर्नु ।

५.२.४ रणनीति तथा कार्यक्रम

रणनीति	कार्यक्रम	आयोजना	लागत रु. (लाखमा)
शिक्षा, विज्ञान तथा नवप्रवर्तन क्षेत्रको नीतिगत तथा संरचनात्मक आधार तयार गर्ने	शिक्षा, विज्ञान तथा नवप्रवर्तन रुपान्तरण कार्यक्रम	शिक्षा, विज्ञान तथा नवप्रवर्तन सम्बन्धित नीति तर्जुमा	२०
		विद्यार्थीको शिप तथा क्षमता सर्बेक्षण	२०
		प्रत्येक विद्यालयमा न्युनतम आधारभूत संरचनाको मापदण्ड निर्माण तथा व्यवस्थापन (वालमैत्री, छात्रामैत्री, अपाङगतामैत्री र भूकम्प प्रतिरोधात्मक संचरना),	४००
		विद्यालयमा सूचना प्रविधि सिकाई, उत्पादन तथा नवप्रवर्तन सिकाई कक्षाको स्थापना तथा व्यवस्थापन	२००
		शिक्षकको क्षमता, शिप तथा विज्ञता अभिलेखीकरण	२०
शैक्षिक कृयाकलापलाई गुणस्तरीय, व्यवहारिक तथा आकर्षक वनाउने	शैक्षिक प्रणाली विकास कार्यक्रम	पढ्दै कमाउदै कार्यक्रमको शुरुवात	१०००
		मन्टेश्वरी बाल शिक्षा (बालमैत्री सिकाइ विधि) आयोजना	२००
		बाल तथा आधाभूत तहमा तालिम प्राप्त महिला शिक्षिकाको व्यवस्था	५०
		अन्तर तथा जिल्ला विद्यालय शिक्षक आदान प्रदान कार्यक्रम	२०
		नमुना आवासिय विद्यालय प्रवर्द्धन	१०००

		नमुना विद्यालयलाई अनुसान्धान मुलक प्राज्ञिक केन्द्रको रुपमा विकास	१००
		विभिन्न पत्र पत्रिकामा लेख, रचना, अनुसन्धनात्मक कार्यपत्र प्रकाशन गर्ने शिक्षक शिक्षिकालाई पुरस्कृत गर्ने	३०
		शैक्षिक गतिविधि आदान प्रदान कार्यक्रम	३०
विद्यालयमा न्युनतम पूर्वाधारको व्यवस्था	गुणस्तरीय सेवा प्रवाह कार्यक्रम	आइसिटि सेवा तथा व्यवस्थित विज्ञान र कम्प्युटर प्रयोगशालाको व्यवस्था	१००
		श्रममा आधारित शैक्षिक प्रणाली	१००
		दिवा खाजा, सेनीटरी प्याड र नर्स सेवा सहितको विद्यालय	१००
		सूचना प्रविधिका माध्यमवाट अध्यापनको व्यवस्था गर्न सक्ने विद्यालयको विकास	१००
	संगठनात्मक तथा अतिरिक्त कृयाकलापको विकास	वाल तथा किशोर किशोरी क्लवको गठन र व्यवस्थापन	
		कला तथा साहित्य समूह गठन	
		श्रम समूह सहितका विद्यालय	
		खेलकुद समूह सहितका विद्यालय	
		सामुदायिक विद्यालयमा प्राविधिक धारको अध्यापन	१०००
		आधारभूत तहमा स्थानीय पाठ्यक्रम पठनपाठन	२०
जम्मा			२८१०

- **नतिजा खाका**

सूचक	इकाइ	आधार वर्ष २०७८/७९	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			पुष्टयाईको आधार	जिम्मेवार निकाय
			२०७९/८०	२०८१/८२	२०८४/८५		
नतिजा तह गुणस्तरिय शिक्षा प्रणाली विकास गर्न प्राविधिक शिक्षाको माध्यमबाट दक्ष तथा प्राविधिक जनशक्तिको विकास गरी शिक्षालाई रोजगारीसँग आबद्ध भएको हुने							
प्राविधिक दक्षता सहितको जनशक्ति	प्रतिशत	१	३	४	६	न.पार्श्व चित्र	नपा
असर तह सामुदायिक विद्यालयहरुको शैक्षिक गुणस्तर कायम गरी प्राविधिक र व्यवसायिक शिक्षाको विस्तारबाट स्वरोजगारीको अवसर सृजना भएको हुने							
विद्यालय वाहिर रहेका ५-१५ वर्ष उमेर समूहका बालबालिका	प्रतिशत	यकिन नभएको	३	२	१	न.पार्श्व चित्र	नपा
आधारभूत तह सम्मको उत्तिर्ण दर	संख्या	८८	९०	९५	९७	न.पार्श्व चित्र	नपा
माध्यामकि तह (९-१२) को खूद भर्नादर	प्रतिशत	४३	५०	६०	७०	न.पार्श्व चित्र	नपा
कक्षा १२ को निरन्तरता दर	प्रतिशत	०	५०	५५	६०	न.पार्श्व चित्र	नपा
कक्षा ८ सिकाई उपलब्धि दर	प्रतिशत	०	५५	६०	६५	न.पार्श्व चित्र	नपा
कक्षा ८ को निरन्तरता दर	प्रतिशत	८२	९०.५	९१.५	९२	न.पार्श्व चित्र	नपा
बालमैत्री सिकाइ विधि अवलम्बल गर्ने विद्यालय	प्रतिशत	०	६७	६८	७०	न.पार्श्व चित्र	नपा
वालमैत्री, छात्रामैत्री, अपाङगतामैत्री र भूकम्प प्रतिरोधात्मक संचरना भएको विद्यालय	संख्या	०	२७	२७	२७	न.पार्श्व चित्र	नपा
आइसिटि सेवा उपलब्ध भएको विद्यालय	संख्या	१२	१४	१६	१८	न.पार्श्व चित्र	नपा
व्यवस्थित विज्ञान र कम्प्युटर प्रयोगशाला भएका विद्यालय	संख्या	९	१६	१७	१८	न.पार्श्व चित्र	नपा

छात्रवृत्ती पाउने विद्यार्थी संख्या	संख्या	५०३५	५२७०	५२८०	५२९५	न.पार्श्व चित्र	नपा
वालक्लव गठन भएका विद्यालय	संख्या	६१	६५	७०	८५	न.पार्श्व चित्र	नपा
शिक्षक विद्यार्थी अनुपात (आधारभूत र माद्यामिक)	संख्या	०				न.पार्श्व चित्र	नपा
महिला शिक्षकको अनुपात (शिक्षकसँग)	प्रतिशत	२४	२५	२७	३०	न.पार्श्व चित्र	नपा
महिला मैत्री विद्यालय	संख्या	०	५	१०	१५	न.पार्श्व चित्र	नपा
अपाङ्ग मैत्री विद्यालय	संख्या	०	५	१०	१५	न.पार्श्व चित्र	नपा
विषयगत तालिम प्राप्त शिक्षकहरु	संख्या	०	७०	७५	८०	न.पार्श्व चित्र	नपा
दिवा खाजा प्रदान गर्ने विद्यालयहरु	संख्या	६१				न.पार्श्व चित्र	नपा
सेनीटरी प्याड र नर्स सेवा उपलव्ध भएको विद्यालय	संख्या	१	५	७	११	न.पार्श्व चित्र	नपा
विपद, महामारी लगायत विविध कारण वाट भौतिक दूरी कायम राख्दै सूचना प्रविधिका माध्यमवाट अध्यापन गर्ने विद्यालय	संख्या	०				न.पार्श्व चित्र	नपा
उच्च शिक्षा अध्यापन गर्ने (क्याम्पस) शिक्षण संस्था	संख्या	१	१	२	२	न.पार्श्व चित्र	नपा
सिटिइभिटिबाट सम्वर्द्धनमा संचालित प्राविधिक विद्यालय	संख्या	१	४	४	४	न.पार्श्व चित्र	नपा
सामुदायिक विद्यालयमा प्राविधिक धारको अध्यापन गराउने विद्यालय	संख्या	०	१	१	१	न.पार्श्व चित्र	नपा
आधारभूत तहमा स्थानीय मातृभाषामा पठनपाठन गर्ने विद्यालय	संख्या	०				न.पार्श्व चित्र	नपा
नियमित अध्ययन गर्न नसक्ने विद्यार्थीका लागि माध्यामिक तह सम्मको खुल्ला शिक्षा वा अनौपचारिक दिने विद्यालय	संख्या	०			१	न.पार्श्व चित्र	नपा
राष्ट्रपति शैक्षिक सुधार कार्यक्रमवाट लाभान्वित विद्यालय	संख्या	१०	१४	२५	४५	न.पार्श्व चित्र	नपा

जनसंख्या वनौट र भौगोलिक अवस्थाको आधारमा नक्साङ्कन गरी समायोजन तथा एकीकरण भएका विद्यालय	संख्या	०	५	१०	१५	न.पार्श्व चित्र	नपा
प्रतिफल तह							
न्युनतम शैक्षिक पूर्वाधार मापदण्ड तयारीबाट शैक्षिक क्षेत्रको विकासको आधारशिला तयार भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
विद्यालय क्षेत्र समावेशी पूर्वाधार विकास कार्यक्रमबाट विद्यालयमा सहज तथा समावेशी पूर्वाधार विकासको शुरुवात भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
विद्यालय शैक्षिक गुणस्तर सुधार कार्यक्रमबाट विद्यालय क्षेत्रको गुणस्तरीयता अभिवृद्धि भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
एक वडा एक आवासिय व्यवसायिक विद्यालयबाट लक्षित वर्गका विद्यार्थीको आर्थिक सुरक्षण भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
स्थानीय भाषामा पाठयक्रम विकासबाट स्थानीय पहिचान युक्त विषयमा विद्यार्थी सुसुचित हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा

५.३ खानेपानी तथा सरसफाई

५.३.१ विद्यमान अवस्था

नगरपालिकाका औषत ४२ प्रतिशत घरधुरी खानेपानीको पहुँचमा छन् जस मध्ये वडा नं. ९ मा ८० प्रतिशत घरधुरी खानेपानीको सहज पहुँचमा छन् भने वडा नं. ७ र ८ मा खानेपानीको पहुँच सहज देखिदैन । समग्रमा नगरपालिकाको खानेपानी वितरण प्रणाली असमान छ नगरवासीलाई शुद्ध खानेपानी उपलब्ध गराउनु नगरपालिकाको चुनौतीपूर्ण पक्ष हो । अर्को तर्फ फोहोरमैला व्यवस्थापनमा नगरपालिकाले ठोस कदम चालेको देखिदैन ।

५.३.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती

सम्भावना/अवसर	समस्या/चुनौती
➢ स्वच्छ खानेपानीको टंकी मर्मत तथा उपलब्ध ➢ सरसफाई सम्बन्धि जनचेतनामुलक कार्यक्रम ➢ बृहत खानेपानी योजनाहरु कार्यान्वयनमा ल्याउने सम्भावना ➢ एक घर एक धारा योजनाको सम्भावना ➢ पानीका मुहानको संरक्षणकको लागि दिगो रुपमा योजना तयार गर्न सकिने ➢ फोहोर व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्यक्रम तथा नीति नियम बनाउने	➢ नगर क्षेत्रभित्रमा प्लास्टिक जन्य सामाग्रीको प्रयोगमा कमी ल्याई प्लास्टिक झोला रहित क्षेत्र घोषणा गर्ने चुनौती । ➢ नगरक्षेत्रमा ढल निकास तथा नाली व्यवस्थापनको समस्या । ➢ सबै नगरवासीलाई शुद्ध खानेपानी सुविधा पर्याउने तथा धारा, खानेपानी आयोजना सञ्चालन तथा व्यवस्थापन । ➢ पानी शुद्धीकरण गर्ने प्राविधिको विकास गरी स्वच्छ खानेपानी वितरण गर्न नसकिनु । ➢ आयोजना निर्माणर्मा आर्थिक स्रोतको अभाव । ➢ उपलब्ध खानेपानी मुहानलाई प्रयोगमा ल्याउन कठीन ➢ खानेपानी समिति सकृय नहुनु ➢ खानेपानीका मुहानहरु सुक्दै जानु ➢ खानेपानीसँग सम्बन्धितत पूर्वाधारको संरक्षण तथा व्यवस्थापन ➢ विद्यालय तथा सार्वजनिक स्थानमा खानेपानीको सुविधा पुर्याउनु र सरसफाईका कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु । ➢ फाहोरको वर्गीकरण नहुनु

५.३.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच,

पिउने पानीको सर्बैसुलभता र शुद्धता, स्वस्थ जीवनको आधार,

लक्ष्य,

सबै नागरिकलाई स्वच्छ, सफा, सुरक्षित खानेपानी वितरण गर्ने र सरसफाईमा जनचेतना अभिवृद्धि गरी स्वस्थ समाजको निर्माण गर्ने,

उद्देश्य,

स्वच्छ, सफा, सुरक्षित खानेपानीको वितरण तथा व्यवस्थित सरसफाईबाट स्वस्थ समाजको निर्माण भएको हुनेछ ।

५.३.४ रणनीति तथा कार्यक्रम

रणनीति	कार्यक्रम	आयोजना	**लागत रु. (लाखमा)**
खानेपानी व्यवस्थापनका लागि संरचनात्मक व्यवस्थाको विकास गर्ने	खानेपानी आयोजना व्यवस्थापन तथा सुदृढिकरण कार्यक्रम	एकीकृत खानेपानी व्यवस्थापन ऐन	२०
		खानेपानी व्यवस्थापनको न्युनतम मापदण्ड निर्माण	५
		खानेपानी वितरणको तथ्याङ्क अद्यावधिक	१५
		खानेपानी उपभोक्ता समितिको क्षमता अभिबृद्धि	२०
		नगर स्तरीय खानेपानी वोर्डको स्थापना	१००
		एक घर एक धाराको व्यवस्था	५००
शुद्ध तथा प्रशोधित खानेपानी प्रणालीको व्यवस्था गर्ने	खानेपानी वितरण प्रणाली	खानेपानीको स्रोत व्यवस्थापन तथा शुद्धिकरणको व्यवस्था	२००
		पानीको परम्परागत स्रोतको संरक्षण, शुद्धिकरण तथा व्यवस्थापन	५०
		वस्ती स्तरमा सामुदायिक पाइपमा आधारित खानेपानी व्यवस्थापन	२००
		लिफ्टिङ सहितको प्रविधि मैत्री खानेपानी वितरण प्रणालीको विकास	३००
		खानेपानी संयन्त्रको मर्मत संभारमा उपभोक्ता समितिको क्षमता अभिबृद्धि	२०
फोहोरमैला व्यवस्थापन प्रणालीको विकास गर्ने	फोहोरमैला व्यवस्थापन कायक्रम	विनायक बजार लगायतका नगर उन्मुख क्षेत्रको फोहोर मैला व्यवस्थापनकालागि उपयुक्त क्षेत्रको विकास	३००
		साधारण खाल्टे शौचालय घरधुरी प्रयोग गर्ने घरधुरीका लागि प्यान भएको शौचालय निर्माणमा अनुदान	३००
		नगर क्षेत्रबाट निस्कासित फोहोरको वर्गीकरण गरी संकलन तथा व्यवथापन	१००
		घर आँगन तथा शौचालयवाट निष्कृत जैविक फोहोरलाई प्रांगारिक मलका रुपमा व्यवस्थापन	२००
		नगर क्षेत्रमा उत्पादित जैविक फाहोरलाई ग्रामिण क्षेत्रमा मलको रुपमा प्रयोग गर्ने प्रणालीको विकास	१००
		नगर क्षेत्र भित्र प्लाष्टिकको प्रयोगलाई निरुत्साहित गर्ने	
		नगर क्षेत्रमा व्यवस्थित ढल निकासको व्यवस्था गर्ने	५००

		सडक, भू उपयोग लगायतका योजनामा खानेपानी तथा सरसफाईको योजनालाई समेट्ने	५०
जम्मा			२९८०

- **नतिजा खाका**

सूचक	इकाइ	आधार वर्ष २०७८/७९	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			पुष्टयाईको आधार	जिम्मेवार निकाय
			२०७९/८०	२०८१/८२	२०८४/८५		
प्रभाव तह : सबै नागरिकलाई स्वच्छ, सफा, सुरक्षित खानेपानी वितरण गर्ने र सरसफाईमा जनचेतना अभिवृद्धि गरी स्वस्थ समाजको निर्माण भएको हुने							
झाडा पखाला लगायत पानी जन्य संक्रमण दर	संख्या (प्रतिहजार)					न.पार्श्व चित्र	नपा
असर तह : स्वच्छ, सफा, सुरक्षित खानेपानीको वितरण तथा व्यवस्थित सरसफाईबाट स्वस्थ समाजको निर्माण भएको हुने ।							
पाइपलाइनको निजी धारा उपलब्ध भएका घरधुरी	प्रतिशत	२२	४३	५०	५५	न.पार्श्व चित्र	नपा
पाइपालाइनवाट वितरित खानेपानी उपभोग गर्ने घरधुरी (निजी तथा सामुदायिक धारा समेत)	प्रतिशत	५०	६८	७०	७५	न.पार्श्व चित्र	नपा
उपचार गरिएको वा सुरक्षित खानेपानी सुविधा प्राप्त घरधुरी	प्रतिशत	५	१५	२५	४०	न.पार्श्व चित्र	नपा
कुवा, मुल, ढुङ्गेधाराको पानी उपभोग गर्ने घरघुरी	प्रतिशत	४०	३०	२५	१८	न.पार्श्व चित्र	नपा
नदी, खोला, कुलोको पानी उपभोग गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	१०	६	४	१	न.पार्श्व चित्र	नपा
खानेपानीका लागि नजिकको धारा, कुवा वा पानीको श्रोतमा पुग्न लाग्ने औषत समयावधि	समय(मीनेट)	१००	४०	२०	२	न.पार्श्व चित्र	नपा
स्वच्छ (प्यान भएको) शौचालय भएका घरधुरी	प्रतिशत	८०	८७	९९	१००	न.पार्श्व चित्र	नपा
साधारण खाल्टे शौचालय भएको घरधुरी	प्रतिशत	२०	१५	८	०	न.पार्श्व चित्र	नपा
शौचालय नभएका तथा खुल्ला क्षेत्रमा शौच गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	०	०	०	०	न.पार्श्व चित्र	नपा
जोखिमयुक्त अवस्थामा साबुनपानीले हातधुने जनसंख्या	प्रतिशत	१००	१००	१००	१००	न.पार्श्व चित्र	नपा
फोहोरको वर्गीकरण गरी बिसर्जन गर्ने परिवार	प्रतिशत	९	१५	२७	४२	न.पार्श्व चित्र	नपा

घर आँगन तथा शौचालयवाट निष्कृत फोहोरलाई व्यवस्थित गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	८५	८८	९३	९९	न.पार्श्व चित्र	नपा
				प्रतिफल तह			
फिल्टर वितरण, खानेपानी टयांकी र पक्की शौचालय निर्माण, टोल तथा विद्यालय सरसफाई कार्यक्रमबाट लक्षित वर्गको सरसफाईमा अभिवृद्धि भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
स्वास्थ्य तथा सरसफाई सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालनबाट नागरिकमा सरसफाई सम्बन्धी चेतना अभिवृद्धि भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
पानी शुद्धीकरण सम्बन्धी तालिमबाट लक्षित वर्गलाई पानी शद्धिकरण बारे ज्ञान भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
फोहोर व्यवस्थापन केन्द्र निर्माणबाट फाहोर मैला व्यवस्थापन सहज भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
व्यवस्थित शहरिकरण तथा ढल निकास गुरुयोजना निर्माणबाट व्यवस्थित ढल निर्माण योजना निर्माण भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा

५.४ महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्ग

५.४.१ विद्यमान अवस्था

समावेशी पूर्वाधारको विकासलाई नगरपालिकाले मुख्य लक्ष्य बनाएको भएपनि हाल उपलव्ध पूर्वाधारहरु पूर्ण रुपमा समावेशी देखिएका छैनन् जसमा ध्यान जानु आवश्यक छ । बालविबाहलाई निरुत्साहित पार्नु नगरपालिकाको चुनौतीको रुपमा रहेको छ। अधिकांश बालिकाको १५ देखि १७ वर्षको उमेरमा विवाह हुने गरेको छ जसका कारण मातृ शिशु स्वास्थ्यको समस्या टढकारो रुपमा रहेको देखिन्छ। नगरपालिका भित्र विशेष गरी पिछडिएका समुदायका रुपमा रहेका दलित समुदायहरुको मुख्य पेशा ज्यालादारी काम र कृषि देखिन्छ। यद्दपि बिपन्न समुदायका कतिपय सदस्यहरुले विभिन्न क्षेत्रमा पेशागत योगदान पनि दिने गरेका छन्।

५.४.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती

सम्भावना/अवसर	समस्या/चुनौती
➢ सामाजिक कुप्रथाको अन्त्य गरी सामाजिक विविधता र सदभाव कायम गरी लैङ्गिक भेदभाव मुक्त समाज निर्माण गर्न सकिने । ➢ जातजाती धर्म र संस्कृतिको संरक्षण गर्दै सामाजिक रितिरिवाज चालचलन आदिको विकास गर्न सकिने । ➢ दलित, असाहाय, सुकुम्वासी, पिछाडी परेका समुदायमा लक्षित वर्ग विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरी जीवनउत्थानका विषयमा अगाडि बढाउने । ➢ राज्यद्वारा लागु गरिएको सामाजिक समावेशीकरण सिद्धान्तहरुलाई अवलम्बन गरी सामाजिक विभेदको अन्त्य गर्न सकिने । ➢ जनचेतनामूलक कार्यहरु सञ्चालन गरी समानता र समावेशीकरण उन्मुख समाजको निर्माण गर्न सकिने । ➢ समावेशी शिक्षाको विकास गरी लक्षित वर्गलाई रोजगारी तथा आयआर्जनका कार्यमा आबद्ध गराउन सकिने ।	➢ दलित, असाहय, पिछाडी परेका समुदायमा लक्षित वर्ग विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरी जीवनउत्थानका विषयमा अगाडि बढाउन नसकिएको । ➢ लैङ्गिग समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्वन्धी ऐन नियम तथा कानुनको प्रभावकारी रुपमामा कार्यान्वयन गर्ने चुनौती ➢ उचित सार्वजनिक संरचना र पूर्वाधारको कमी । ➢ रुढीबादी विचारहरु अन्त्य गर्न चुनौती । ➢ अपाङ्ग, महिला र बालमैत्री संरचना अभाव । ➢ समावेशीकरण सम्बन्धी कार्यक्रम अभाव । ➢ समाजमा उचित जनचेतनाको अभाव रहेको । ➢ भेदभावका केही घटना भईहाले पनि त्यसलाई ढाकछोप गरेर सतहमा आउन नदिने प्रवृत्ति रहेको । ➢ बढदो रुपमा रहेको बालविवाह लाई अन्त्य गरी त्यस्ता कार्यलाई कानुनी दायरामा ल्याउने चुनौती रहेको ।

५.४.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच,

समतामुलक समाजको निर्माण गर्ने

लक्ष्य,

विकासमा सबै नागरिकको अपनत्व कायम गर्न महिला, बालबालिका दलित, अपांग, पिछडिएका समुदाय, अल्पसंख्यक समुदाय आदिको अर्थपुर्ण सहभागिता वृद्धि गर्ने,

उद्देश्य,

नेपालको संविधानले लक्षित वर्ग भनी निर्देशित गरेका समुदायको क्षमता अभिवृद्धि गर्दै आत्मासम्मान, लैङ्गिक, वर्गिय तथा जातिय विभेदको अन्त्य, सार्वजनिक सेवा सुविधामा समान हक, निर्णय र नेतृत्वतहमा सहज पहुँच अभिवृद्धि गरी सभ्य, न्यायिक र समावेशी समाज निर्माण गर्नु ।

५.४.४ रणनीति तथा कार्यक्रम

रणनीति	कार्यक्रम	आयोजना	लागत रु. (लाखमा)
बालमैत्री पूर्वाधारको विकास	बालमैत्री शिक्षण सिकाइ कार्यक्रम	विद्यालयमा बालमैत्री संरचनाको निर्माण	२००
		मन्टेश्वरीमा आधारित सिकाईको अवलम्बन	१००
		बालबालिका मैत्री पार्क तथा हरियाली क्षेत्रको निर्माण	१००
		बालबालिका मैत्री पोषण युक्त खाना र खाजाको व्यवस्थापन	२००
		वडास्तरीय बालसंजाल, समूह, क्लव गठन	
		सूचना प्रविधि मैत्री शिक्षण शिकाईको व्यवस्था	१००
किशोर किशोरीको व्यवसायिक क्षमता अभिबृद्धि गर्ने	किशोर किशोरी लक्षित रोजगारीता (रोजगारी प्राप्त गर्न सक्ने क्षमता) अभिबृद्धि कार्यक्रम	किशोर किशोरीको शिप, रुचि, क्षमता अभिलेखीकरण	२०
		विद्यालय स्तरका किशोर किशोरीलाई व्यवसायिक कृषि तथ उद्यम विकासमा संलग्न गराउने	२०
		पढ्दै कमाउदै कार्यक्रम सञ्चालन	५०
		प्राविधिक रुचि भएका किशोर किशारीलाई तदअनुरुपको तालिमको व्यवस्था	२०
		पूर्वाधार निर्माण सम्बन्धित आयोजनामा युवाको श्रम अभियान	५०
		किशोर किशोरी लक्षित अन्तरपालिका कार्यक्रम	५०
		किशोर किशोरी लक्षित प्राज्ञिक कार्यक्रम सञ्चालन	३०
आर्थिक रुपमा सकृय जनसंख्याको सुरक्षण तथा उत्पादनशील प्रयोग	महिला उद्यमशीलता तथा सुरक्षण कार्यक्रम	महिला उद्यमशीलता, क्षमता तथा सीप विकास कार्यक्रम	५०
		महिला संजाल तथा आमा समूहहरुको क्षमता अभिबृद्धि	२०
		महिला सहकारी संस्था तथा आवद्ध सदस्यको उद्यमशीलता अभिबृद्धि	५०
		एकल महिला तथा पुरुष सुरक्षा कोषको स्थापना	२००

		कृषि, पशुपंक्षी, स्वास्थ्य, इन्जिनियरिङ लगायत क्षेत्रमा संलग्न महिला तथा पुरुष प्राविधिको लगत संकलन तथा नगरपालिकाको विकासमा उनीहरुको योगदानका लागि आल्मुनाइको स्थापना	२०
		हिंसापीडित महिलाको उद्धार, राहत, मनोसामाजिक परामर्श र कानूनी उपचारका लागि पुनर्स्थापना केन्द्रको स्थापना	५०
		बाल विवाह, बालबालिका विरुद्ध हुने हिंसा, बेचबिखन, दुर्व्यवहार, घरेलु हिंसा आदि घटनाको अभिलेखीकरण	२०
अपाङ्गता फरक क्षमता भएका व्यक्ति, मनोवैज्ञानिक प्रभाव परेका व्यक्तिको सुरक्षण तथा उत्पादनशीलता बृद्धि	अपाङ्गता फरक क्षमता भएका व्यक्ति, मनोवैज्ञानिक प्रभाव परेका व्यक्तिको सुरक्षण कार्यक्रम	क्रियाशील अपाङगत क्लवको गठन तथा विस्तार	१०
		भएका अपाङगताा भएका व्यक्तिको व्यवसायिक सिप तथा क्षमता अभिलेखीकरण तथा तदअनुरुपको क्षमता विकास	२०
		अपाङ्गता सुरक्षण कोषको स्थापना	५०
		अपाङ्गता बर्गीकरण कार्यक्रम	१०
जेष्ठ नागरिक जिवनयापनलाई सहज वनाउने	जेष्ठ नागरिक सुरक्षण तथा स्याहार सम्भार कार्यक्रम	सम्पूर्ण जेष्ठ नागरिक, असहाय, अशक्त, वेवारिसे ज्येष्ठ नागरिकको तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने	५
		स्थानीय संस्थाबाट संचालित ज्येष्ठ नागरिक हेरचाह केन्द्र, दिवा सेवा केन्द्र वा क्लवको क्षमता अभिबृद्धि	१०
		सामाजिक सुरक्षा भत्ताको प्रयोगको नियमन	
		ज्येष्ठ नागरिक मिलन केन्द्रको स्तरोन्नति तथा १ वडामा १ स्याहार केन्द्र स्थापना	१००
		जेष्ठ नागरिकलाई घरमै स्वास्थ्य सुविधा तथा स्याहार कार्यक्रम	१००
जम्मा			१६५५

- **नतिजा खाका**

सूचक	इकाइ	आधार वर्ष	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			पुष्टयाईको आधार	जिम्मेवार निकाय
		२०७९/८०	२०८०/८१	२०८२/८३	२०८४/८५		
प्रभाव तह : विकासमा सबै नागरिकको अपनत्व कायम गर्न महिला, बालबालिका दलित, अपांग, पिछडिएका समुदाय, अल्पसंख्यक समुदाय आदिको अर्थपुर्ण सहभागितामा वृद्धि भएको हुने							
समावेशी विकासको दर	प्रतिशत	५	७	९	१०	न.पार्श्व चित्र	नपा
असर तह : नेपालको संविधानले लक्षित वर्ग भनी निर्देशित गरेका समुदायको क्षमता अभिवृद्धि गर्दै आत्मासम्मान, लैङ्गिक, वर्गिय तथा जातिय विभेदको अन्त्य, सार्वजनिक सेवा सुविधामा समान हक, निर्णय र नेतृत्वतहमा सहज पहुँच अभिवृद्धि गरी सभ्य, न्यायिक र समावेशी समाज निर्माण गर्नु ।							
	महिला						
महिलाको औसत आयु	प्रतिशत	६०	६२	६८	७०	न.पार्श्व चित्र	नपा
रोजगारी, पेशाा, व्यवसायमा महिलाको उपस्थिति	प्रतिशत	२५	३५	४५	५०	न.पार्श्व चित्र	नपा
महिला साक्षरता दर	प्रतिशत	९६	९८	९९	१००	न.पार्श्व चित्र	नपा
राष्ट्रपति महिला उत्थान कार्यक्रमबाट लाभान्वित महिला	प्रतिशत	५	१५	२५	३०	न.पार्श्व चित्र	नपा
व्यवसायिक सिपमूलक तालिम प्राप्त महिला	संख्या	६०	१८०	३००	३६०	न.पार्श्व चित्र	नपा
महिला उद्यमशीलता, क्षमता तथा सीप विकास कार्यक्रमका लागि बजेट व्यवस्था	रु.(लाखमा)	३	९	१५	१८	न.पार्श्व चित्र	नपा
सम्पत्ति माथिको स्वामित्व भएका महिला	प्रतिशत	५	१५	३०	५५	न.पार्श्व चित्र	नपा
घरव्यवहार तथा कारोबार सम्बन्धी निर्णयमा महिला सहभागी हुने परिवार		१०	१५	३०	५५	न.पार्श्व चित्र	नपा
महिला संजाल तथा आमा समूहहरु	संख्या	९१	१००	१२०	१५०	न.पार्श्व चित्र	नपा

महिला सहकारी संस्था	संख्या	६	९	९	९	न.पार्श्व चित्र	नपा
महिला सहकारी संस्थामा आवद्ध सदस्य	संख्या	१०००	१२००	१५००	३०००	न.पार्श्व चित्र	नपा
अन्तरपाटी महिला संजाल	संख्या	०				न.पार्श्व चित्र	नपा
बहुबिवाह दर	प्रतिषत	१	०	०	०	न.पार्श्व चित्र	नपा
एकल महिला सुरक्षा कोषमा जम्मा भएको रकम	रु	०				न.पार्श्व चित्र	नपा
कृषि, पशुपंक्षी, स्वास्थ्य, इन्जिनियरिङ लगायत क्षेत्रमा महिला प्राविधिक	संख्या	२३	४५	६५	१००	न.पार्श्व चित्र	नपा
हिंसापीडित महिलाको उद्धार, राहत, मनोसामाजिक परामर्श र कानूनी उपचारका लागि पुनर्स्थापना केन्द्र	संख्या	०	१	१	१	न.पार्श्व चित्र	नपा
	बालबालिका						
बालबालिका विरुद्ध हुने हिंसा, बेचबिखन, दुर्व्यवहार, घरेलु हिंसा आदि घटना	संख्या	३	२	१	०	न.पार्श्व चित्र	नपा
बाल विवाह (कूल जनसंख्याको)	प्रतिशत	५	३	२	०	न.पार्श्व चित्र	नपा
वडास्तरीय बालसंजाल, समूह, क्लव गठन	संख्या	०				न.पार्श्व चित्र	नपा
	अपाङगता						
क्रियाशील अपाङगत क्लव	संख्या	०	१	१	२	न.पार्श्व चित्र	नपा
व्यवसायिक सिप तथा क्षमता विकास भएका अपाङगत	संख्या	२	१०	२०	३०	न.पार्श्व चित्र	नपा
	जेष्ठ नागरिक						
असहाय, अशक्त, वेवारिसे ज्येष्ठ नागरिकको संख्या	संख्या	०				न.पार्श्व चित्र	नपा

स्थानीय संस्थाबाट संचालित ज्येष्ठ नागरिक हेरचाह केन्द्र, दिवा सेवा केन्द्र वा क्लवबाट लाभान्वित ज्येष्ठ नागरिक	संख्या	७५	८०	८५	९०	न.पार्श्व चित्र	नपा
सामाजिक सुरक्षाबाट लाभान्वित जनसंख्या	प्रतिशत	२६	२६	२६	२६	न.पार्श्व चित्र	नपा
परिवर्तित स्थानीय संरचना तथा कानून अनुसार समावेशी समिति, संयन्त्र तथा संजालमा महिला, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र अन्य पिछडिएको वर्गको प्रतिनिधित्व	प्रतिशत	९०	९२	९५	१००	न.पार्श्व चित्र	नपा
लैङ्गिक हिंसा निवारण कोषमा जम्मा भएको रकम	रु. लाखमा	३	५	७	७	न.पार्श्व चित्र	नपा
लैंगिक हिंसा र छुवाछुत सम्बन्धी घटना (कूल वार्षिक घटनाको)	प्रतिशत	५	०	०	०	न.पार्श्व चित्र	नपा
प्रतिफल तह							
शिक्षित बालिका सुनौलो भविष्यको आधार कार्यक्रम सञ्चालनबाट बालबालिकाको गुणस्तरीय, स्वच्छ तथा सहज तरिकाले जीवनयापन गर्न पाउने कुराको प्रत्याभूति भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
लिंङ्गका आधारमा गरिने छुवाछुत तथा तथा भेदभाव अन्त्य गर्न अभिमुखिकरण कार्यक्रमबाट भेदभाव अन्त्यका लागि योगदान पुगेको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
लक्षित वर्गको सामाजिक, आर्थिक, राजनीति क्षेत्रका विविध विषयमा क्षमता विकास कार्यक्रमबाट सम्बन्धित वर्ग समुदायको शसक्तिकरणमा टेवा पुगेको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा

सिप विकास तथा उद्यमशीलता तालिम, बजार व्यवस्थापन र अनुदान व्यवस्थाबाट लक्षित वर्गका लागि उद्यमशील बन्ने सहजता भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
पुर्नस्थापना केन्द्र, महिला तथा ज्येष्ठ नागरिक सामुदायिक भवन निर्माणबाट लक्षित वर्गलाई सहजता भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
हिंसा पिडित महिला सहयोग, महिला सहकारी सञ्चालनका लागि तालिम र वीउ पूँजी कोषको व्यवस्थाबाट हिंसा पिडित महिलाको जीवन यापनमा सहजता आएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा

५.५ युवा तथा खेलकुद

५.५.१ विद्यमान अवस्था

कृषि, व्यापार, नोकरी तथा वैदेशिक रोजगार पञ्चदेवल नगरपालिकाका युवाको रोजगारीको मुख्य आधार हो । घरेलु अवसरहरुले लगभग १० प्रतिशत युवालाई स्थानीय स्तरमा रोजगारी प्रदान गरेको छ भने करीव ९० प्रतिशत युवा रोजगारीका लागि विदेश जाने गरेका छन् । वैदेशिक रोजगारीको प्रमुख गन्तव्य भारत हो भने खाडी मुलुक र मलेशिया पनि अधिकांश युवा जाने गरेका छन् । अर्को तर्फ स्थानीय युवामा देखिएको दुर्व्यशनीको समस्या नगरपालिकाको प्रमुख चुनौतीका रुपमा रहेको छ ।

खेलकुद तर्फ नगरपालिका भित्र ८ जना राष्ट्रिय स्तरका खेलाडी रहेका छन् । यहाँको प्रमुख आकर्षक खेल भलिवल र दौड हो ।

५.५.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती

सम्भावना/अवसर	समस्या/चुनौती
➢ युवा रोजगारी सृजना गर्न आधुनिक कृषि प्रणाली, बेमौसमी खेती, तरकारी खेती लगायतमा सहुलियत र प्रशिक्षण तालिमको व्यवस्था गर्ने । ➢ प्राविधिक शिक्षा प्रणाली लागु गरी प्रविधीयुक्त युवा जनशक्तिको विकास गर्ने । ➢ युवा समावेशिता, युवा जागरण, युवा जोश र जागरको मुल्यांकन गरी विकास निर्माणका कायमा उर्जाशिल बनाउन सकिने । ➢ फुटबल, भलिबल, क्रिकेट, एथलेटिक्स, कबडि, टेवल टेनिस, योगशिविर, लगायतका लागि आवश्यक पूर्वाधार विकास गर्न सकिने सबै वडा । ➢ योग्य प्रशिक्षकको व्यवस्था गरी युवा खेलकुदको विकास गर्न सकिने ।	➢ प्रविधीयुक्त युवा जनशक्तिको अभाव रहेको । ➢ आधुनिक कृषि क्षेत्रमा युवाको संलग्नता वृद्धि गर्ने चुनौती । ➢ रोजगारीको प्रमुख श्रोतको रुपमा वैदेशिक रोजगारीलाई अवलम्बन गरिएको । ➢ युवा विकास तथा खेलकुद क्षेत्रका लागि आवश्यक भौतिक संरचनाको अभाव रहेको । ➢ खेलकुदका लागि छुटै कोच र राष्ट्रिय तथा क्षेत्रीय प्रशिक्षकको अभाव रहेको । ➢ खेलसँग सम्बन्धित खेलाडी बेरोजगार हुनु र पलायनको समस्या हुनु । ➢ खेलमैदान निर्माणका जग्गा व्यवस्थापनको समस्या । ➢ खेलकुदलाई व्यावसायिक रुपमा विकास गरी जीवन यापनको माध्यमको रुपमा विकास गर्न नसकिनु ।

५.५.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच,

युवा स्वरोजगार, खेलकुलदको विकास, समृद्ध पालिकाको बलियो आधार

लक्ष्य,

युवालाई खेलँग आबद्ध गरी राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय युवा खेलाडीको उत्पादन का साथै युवा उद्यमशिलता वृद्धि गरी रोजगारी वृद्धि गर्ने,

उद्देश्य,

युवाहरुको सर्बाङ्गिण विकासका लागि उद्यमशीलता, रोजगारिता शिक्षित, सिर्जनशीलताको विकास हुनुका साथै समग्र खेलकुद क्षेत्रमा प्रतिभाशाली खेलाडीहरुको उत्पादन भई आन्तरिक तथा बाह्य क्षेत्रमा पालिकाको प्रचारप्रसार गर्नु ।

५.५.४ रणनीति तथा कार्यक्रम

रणनीति	कार्यक्रम	आयोजना	लागत रु. (लाखमा)
युवा परिचालन रणनीति तयार गर्ने	आर्थिक रुपान्तरणका लागि युवाको परिचालन कार्यक्रम	युवा परिचालन नीति तर्जूमा	२०
		उमेर समूह, शैक्षिक योग्यता, शिप, दक्षता तथा रुचिका आधारमा युवा वर्गीकरण	२०
		नगरपालिकासँग सम्बन्धितत दक्ष तथा बिभिन्न क्षेत्रमा वौद्धिकता भएका युवाको आल्मुनाई निर्माण	१०
		नगरपालिकाको पूर्वाधार निर्माण, स्तरोन्नती जस्ता कृयाकलापमा युवाको परिचालन	१००
		विद्यालय स्तरबाट नै किशोर किशारीलाई आयमूलक व्यवसायिक सिप विकास तालिम तथा प्राविधिक शिक्षाको व्यवस्था	२००
		वैदेशिक रोजगारीमा जाने युवाको लगत संकलन गर्ने	१०
युवा रोजागारीलाई व्यवस्थित र पूजीनिर्माण युक्त वनाउने	युवा रोजगारीता सुरक्षण गर्ने	नगरपालिकाबाट देश भित्रै वा देश बाहिर रोजगारीको शिलशिलामा जाने युवाले अनिवार्य रुपा नगरपालिकामा दर्ता गर्नु पर्ने अभ्यासको शूरुवात	१०
		वैदेशिक रोजगारमा जाने युवालाई उसको रोजगारी अनुसारको तालिमको व्यवस्था	५०
		विप्रेशणको उत्पादनशील प्रयोगका लागि युवा वर्गलाई प्रशिक्षण कार्यक्रम	२०
		उत्पादनशील तथा आयमुलक क्षेत्रमा युवा विप्रेशण तथा नगरपालिका सहलगानी कार्यक्रम	१००
खेलकुद विकासको आधार तायर पार्ने	खेलकुद पूर्वाधार विकास कार्यक्रम	एक विद्यालय एक खेलकुद मैदान	१००
		एक विद्यालय एक खेलकुद शिक्षक	५०
		खेलाडी विद्यार्थीको पहिचान र विशेष प्रशिक्षण	५०

		नगरपालिकाको पहिचान दिने विशेष खेलको अभ्यास तथा प्रशिक्षण	५०
		अन्तर विद्यालय खेलकुद कार्यक्रम	५०
		अन्तरपालिका खेलकुद कार्यक्रम	५०
		अन्तर प्रदेश खेलकुद कार्यक्रम	५०
जम्मा			११४०

● नतिजा खाका

सूचक	इकाइ	आधार वर्ष	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			पुष्टयाईको आधार	जिम्मेवार निकाय
		२०७८/७९	२०७९/८०	२०८१/८२	२०८३/८४		
प्रभाव तह : युवालाई खेल सँग आबद्ध गरी राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय युवा खेलाडीको उत्पादनका साथै युवा उद्यमशिलता वृद्धि गरी रोजगारी वृद्धि भएको हुने							
युवा रोजगारीको अवस्था	प्रतिशत					न.पार्श्व चित्र	नपा
राष्ट्रिय स्तरका खेलाडी	संख्या					न.पार्श्व चित्र	नपा
असर तह : युवाहरुको सर्बाङ्गिण विकासका लागि उद्यमशीलता, रोजगारीता शिक्षित, सिर्जनशीलताको विकास हुनुका साथै समग्र खेलकुद क्षेत्रमा प्रतिभाशाली खेलाडीहरुको उत्पादन भई आन्तरिक तथा बाह्य क्षेत्रमा पालिकाको प्रचारप्रसार भएको हुने							
आयमूलक व्यवसायिक सिप विकास तालिम तथा प्राविधिक शिक्षा हासिल गरेको युवा	संख्या	०	७०	१००	४००	न.पार्श्व चित्र	नपा
आयमूलक व्यवसायिक सीप विकास तालिमवाट रोजगार तथा स्वरोजगार युवा	संख्या	०	४०	५०	८०	न.पार्श्व चित्र	नपा
उद्योग, व्यापार व्यवसायमा युवाहरुको आवद्धता	प्रतिशत	४	५	७	१०	न.पार्श्व चित्र	नपा
आयमूलक व्यवसायिक सिप विकास तालिमबाट रोजगार तथा स्वरोजगार युवा	संख्या	०	५०	१००	४००	न.पार्श्व चित्र	नपा
युवा खेलकुद अभ्यास प्रशिक्षण केन्द्र	संख्या	०	१	१	१	न.पार्श्व चित्र	नपा
कवर्डहल तथा खेलकुद मैदान	संख्या	०				न.पार्श्व चित्र	नपा
पालिका स्तरीय खेलकुद प्रतियोगिता	संख्या	०	२	२	२	न.पार्श्व चित्र	नपा
प्रतिफल तह							

युवा उद्यमशिलता, क्षमता विकास तथा स्वरोजगार कार्यक्रमबाट युवा रोजगारीमा अभिवृद्धि भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
प्राविधिक युवा जनशक्तिको विकास तथा परिचालनबाट क्षमतावान मानव संसाधनको उत्पादन भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
खेलकुदको सम्भाव्यता अध्ययन तथा पूर्वाधार विकास कार्यक्रम						न.पार्श्व चित्र	नपा
युवा खेलाडीको क्षमता तथा मनोवल अभिवृद्धिमा योगदान पुगेको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
						न.पार्श्व चित्र	नपा
						न.पार्श्व चित्र	नपा

५.६ कला भाषा, साहित्य तथा संस्कृति

५.६.१ विद्यमान अवस्था

पञ्चदेवल विनायक नगरपालिका कला, भाषा, साहित्य तथा सांस्कृतिक रुपले विविधतायुक्त र धनी नगरपालिका हो । विद्यमान सबै कला, संस्कृतिको अध्ययन र संरक्षणको अभावका कारण कतिपय कला, सँस्कृति, परम्परा अमूर्त र लोपोन्मुख अवस्थामा रहेका छन् । अछामी यहाँको लोपोन्मुख भाषा हो देउडा, भुवा, धामी आदि यहाँका परम्परागत सांस्कृतिक प्रथा हुन । पञ्चदेवलमा ३ जना कलाकार र ५ जना गायक छन् ।

५.६.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती

सम्भावना/अवसर	समस्या/चुनौती
➢ स्थानीय लोपोन्मुख हुँदै गएको भाषाहरु अछामी, खस, आदिको लिपिवद्ध गर्न सकिने । ➢ कला, भाषा र संस्कृति संरक्षण गर्न आवश्यक कार्यक्रमहरु सन्चालन गर्न सकिने । ➢ उचित तालिम र कक्षा सञ्चालन गरी भाषा कला जगेर्ना गर्न सकिने । ➢ पाठयक्रममा स्थानीय भाषा समावेश गर्न सकिने । ➢ देउडा संस्कृतिलाई विकास तथा विस्तार गर्न सकिने । ➢ कला तथा साहित्यिक सिर्जनाका कार्यक्रम सञ्चालन गरी स्थानीय कला र संस्कृतिको जगेर्ना गर्न सकिने । ➢ भाषा तथा सांस्कृतिक सँग्राहलयहरुको निर्माण गरी आर्थिक पर्यटन व्यवसायको विकास गर्न सकिने । ➢ भाषा संस्कृति तथा साहित्यको विकासका लागि साहित्यिक पत्रिका सञ्चालन र प्रकाशन गर्न सकिने ।	➢ स्थानीय भाषाहरु लोपोन्मुख हुँदै गएकोले सोको जगेर्ना गर्ने चुनौती रहेको । ➢ नयाँ पुस्तामा भाषा संस्कृति प्रती घटदो रुची । ➢ बढदो पश्चात्य प्रभाव । ➢ सांस्कृतिक सँग्राहलयहरुको निर्माण र भाषा संस्कृतिको जगेर्ना गर्ने चुनौती । ➢ साहित्यिक कृतीको प्रकाशनको समस्या, साहित्यकारलाई प्रोत्साहान र पुरस्कारको व्यवस्था नहुनु । ➢ कला, भाषा, संस्कृति तथा साहित्य संरक्षण गर्ने नीति राज्यको मुख्य नीतिको रुपमा कार्यान्वयन हुन नसक्नु । ➢ आर्थिक अभाव हुनु, योजनाको प्रभावकारी कार्यान्यन हुन नसक्नु । ➢ पालिकामा भाषा तथा संस्कृति विद्को अभाव हुनु र भएका समेत पलायन हुने अवस्था विद्यमान हुनु ।

५.६.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच,

पञ्चदेवल विनायकको पहिचान कला भाषा, साहित्य तथा संस्कृतिको संरक्षण

लक्ष्य,

लोपोन्मुख हुँदै गएको भाषाहरु अछामी, मगर आदिको लिपिबद्ध गर्ने तथा पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकको कला, भाषा र संस्कृति संरक्षण गर्ने,

उद्देश्य,

लोपोन्मुख भाषाहरु लिपिबद्ध भई कला, भाषा, साहित्य तथा संस्कृतिमा अनुपम पालिकाको रुपमा परिचित हुने ।

५.६.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यक्रम	आयोजना	लागत रु. (लाखमा)
स्थानीय भाषा तथा सहित्यको संरक्षण गर्ने	भाषा साहित्य संरक्षण तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	स्थानीय संस्कृति, भाषा, साहित्य तथा कलाको अभिलेखीकरण	१०
		विद्यालयमा भाषा साहित्य तथा कला केन्द्रको स्थापना	५०
		स्थानीय कला, भाषा र साहित्यलाई अवलम्बन गर्ने स्रस्टालाई सम्मान	२०
		स्थानीय संस्कृति, कला, सम्पदा र साहित्य सम्बन्धी भएका अध्ययन तथा अनुसन्धान	२०
		स्थानीय भाषा, कला, संस्कृति, सम्पदा, साहित्यमा आधारित नियमित प्रकाशन	५०
जम्मा			१५०

- **नतिजा खाका**

सूचक	इकाइ	आधार वर्ष २०७८/७९	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			पुष्टयाईको आधार	जिम्मेवार निकाय
			२०७९/८०	२०८१/८२	२०८३/८४		
प्रभाव तह : लोपोन्मुख हुँदै गएको भाषाहरुको लिपिबद्ध गर्ने तथा पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकको कला, भाषा र संस्कृति संरक्षण भएको हुने							
संस्थागत साहित्यिक तथा अनुसन्धनात्मक प्रकाशन	संख्या	०	१	२	३	न.पार्श्व चित्र	नपा
असर तह : लोपोन्मुख भाषाहरु लिपिबद्ध भई कला, भाषा, साहित्य तथा संस्कृतिमा अनुपम पालिकाको रुपमा परिचित हुने ।							
संरक्षण गर्नुपर्ने स्थानीय संस्कृति तथा चाँडपर्व	संख्या	३	४	४	४	न.पार्श्व चित्र	नपा
स्थानीय भाषा, कला, संस्कृति झल्किने म्युजियम तथा कला केन्द्र	संख्या	०	१	१	२	न.पार्श्व चित्र	नपा
स्थानीय कला, भाषा र साहित्यलाई पेशाको रुपमा अवलम्बन गर्ने व्यक्ति	संख्या	०	०	०	२	न.पार्श्व चित्र	नपा
स्थानीय संस्कृति, कला, सम्पदा र साहित्य सम्बन्धी भएका अध्ययन तथा अनुसन्धान	संख्या	०	१	१	२	न.पार्श्व चित्र	नपा
स्थानीय भाषा, कला, संस्कृति, सम्पदा, साहित्यमा आधारित नियमित प्रकाशन	संख्या	०	२	२	२	न.पार्श्व चित्र	नपा
		प्रतिफल तह					
स्थानीय जातजातिको मौलिक कला संरक्षण भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
						न.पार्श्व चित्र	नपा

नगरपालिकाको साहित्य क्षेत्रको उत्थानमा योगदान पुगेको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
						न.पार्श्व चित्र	नपा

परिच्छेद छ : पूर्वाधार विकास

६.१ बस्ती, आवास, भवन तथा सार्वजनिक निर्माण

६.१.१ विद्यमान अवस्था

वस्ती र आवास व्यवस्थापनका सन्दर्भमा नगरपालिका शुरुवाती चरणमा छ भने सार्वजनिक निर्माणका सन्दर्भमा नगरपालिका भित्रका वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकी तथा विद्यालयहरु आफ्नै स्वामित्वमा निर्माण भएका छन् । मनोरन्जन पार्क, वालउद्यान, सार्वजनिक शौचालय, सामुदायिक उद्दार केन्द्र, वसपार्क, खेल मैदान तथा रंगशाला, औद्योगिक क्षेत्र, सुरक्षित आवास तथा वस्ती जस्ता पूर्वाधारहरु को निर्माण पर्याप्त रुपमा हुन सकेको देखिदैन ।

विनायक बजार नगरपालिकाको सबैभन्दा व्यवस्थित बजार हो । त्यस बाहेक मष्टौमाण्डौ, फालीगोट, बाटाखाल, वसन्त डाँडा, दोवाटा टोड्कोसाल, मालु, सालडाँडा, ढुंगेबजार आदि यहाँका बजारउन्मुख क्षेत्र हुन । नगरपालिका क्षेत्र भित्र पक्की सडक आसपास करीव ६० छन् भने ती मध्ये ४७ घर पक्की छन् । त्यस्तै पक्की सडक छेउमा करीव २०० को संख्यामा कच्चि घरहरु रहेका छन् ।

६.१.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती

सम्भावना/अवसर	समस्या/चुनौती
➢ खरको छानो भएका घरहरुमा टिनको छानो निर्माण गर्न सकिने । ➢ जोखिमयक्त बस्तीहरुलाई विस्थापन गरी सुरक्षित आवास क्षेत्रको विकास गर्न सकिने । ➢ विद्युत सुविधा नपुगेका विपन्न वर्ग तथा समुदायमा निःशुल्क विद्युत मिटर वितरण गर्न सकिने । ➢ बजार तथा आवास क्षेत्र व्यवस्थित गरी सरकारी मापदण्ड बामोजिमको बस्ती विकास गर्न सकिने । ➢ भुकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण निर्देशिका जारी गरी सो किसिमका भवन निर्माण गर्ने जनतालाई सम्मान र प्रोत्साहानका कार्य गर्न सकिने । ➢ भवन तथा आवास निर्माण सम्बन्धी व्यावसायिलाई कामको गुणस्तरका आधारमा रेङकीङ गरी सुरक्षित र व्यवस्थित आवास क्षेत्र निर्माण गर्न सकिने ।	➢ आवास तथा बस्ती विकासका लागी आवश्यक भौतिक पूर्वाधारहरुको अभाव रहेको । ➢ सम्भाव्यता अध्ययनका लागि उपयुक्त प्रविधि, प्राविधिक तथा आर्थिक श्रोतको अभाव रहेको । ➢ अधिकांश घरहरु कच्ची हनु र वर्षा र बाढि पहिरोको जोखिममा हुनु । ➢ अव्यवस्थित शहरीकरण, खेतियोग्य स्थानबाट छुटटै आवास क्षेत्रको निर्माणको चुनौती । ➢ आवास तथा बस्तीमा खानेपानी, विद्युत सडक तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन लाई व्यवस्थित गर्नु चुनौतीपुर्ण रहेको । ➢ आवास तथा बस्ती विकासका लागि आवश्यक जग्गा अधिग्रहणको समस्या रहेको । ➢ सुरक्षित आवास र बस्ती विकास सम्बन्धी जनचेतना कमी र उचित कार्यक्रम को अभाव । ➢ भुकम्प प्रतिरोधी आवास निर्माणको समस्या, प्राकृतीक प्रकोपको चुनौती र छरिएर रहेका बस्ती व्यवस्थापनको चुनौती ।

६.१.३ दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच,

भुकम्प प्रतिरोधी सुरक्षित आवास, सामाजिक सदभावपुर्ण बस्ती र समुन्नत समाज ।

लक्ष्य,

पालिकाभित्रमा रहेका बस्तीहरुको आवास क्षेत्र, सार्वजनिक स्थलहरुलाई भुकम्प प्रतिरोधी, प्रविधिमैत्री, सुरक्षित र परम्परागत जीवनशैली तथा कला, संस्कृतिको प्रतिनिधित्व गर्ने आधारमा विकास गर्ने,

उद्देश्य,

भवन निर्माण आचार संहिता तथा न्यूनतम मापदण्डका आधारमा आधारभूत एवं सबै प्रकारका शहरी सुविधाहरुको व्यवस्था गर्दै एकीकृत आवास तथा बस्ती विकास एवं सार्वजनिक निर्माणहरु व्यवस्थित र सुरक्षित बनाउनु ।

६.१.४ रणनीति तथा कार्यक्रम

रणनीति	कार्यक्रम	आयोजना	लागत रु. (लाखमा)
नगरपालिका क्षेत्रका वस्तीहरुलाई व्यवस्थित तथा सुरक्षित वनाउने	आवास तथा वस्ती व्यवस्थापन तथा सुरक्षण कार्यक्रम	आवश्यक नीति तर्जुमा	२०
		आवास क्षेत्र तथा वस्तीहरुको नक्शांकन तथा अभिलेखीकरण	२०
		जोखिमयुक्त बस्तीहरुहरुको लगत संकलन	२०
		जोखिम युक्त तथा भौगोलिक कठिनाई भएका क्षेत्रका वस्तीहरुलाई सुरक्षित क्षेत्रमा एकीकृत गर्ने अभियान (जोगी बसाले एकिकृत वस्ती विकास, चुवाने पानी एकिकृत वस्ती विकास, कुरेगडा एकिकृत वस्ती विकास, करचाते एकिकृत वस्ती विकास)	१०००
आवास तथा वस्ती निर्माण प्रविधिको प्रयोग गर्ने	भूकम्प प्रतिरोधी आवास निर्माण कार्यक्रम	भूकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण सम्बन्धी दक्ष जनशक्ति विकास	५०
		भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधि र मापदण्डको विकास	२०
व्यवस्थित बजार तथा वस्तीको क्षेत्रको विकास	वस्ती, सार्वजनिक संरचना तथा आवास विकास कार्यक्रम	आधारभूत पूर्वाधार सहित व्यवस्थित बजार (विनायक, टोटुडेसाल, चिलताडा, तिखापातल, बागरि बजार, वसन्तीडाँडा, बवाचोर, खानडा)	५००
		सुविधा सम्पन्न उद्यान सहितको खुल्ला पार्क क्षेत्र	५०

		व्यवस्थित बसपार्क तथा वस स्टेशन निर्माण	१००
		सुविधा सम्पन्न (खानेपानी, शौचालय, विजुली, संचार) सामुदायिक भवन, महिला तथा ज्येष्ठ नागरिक भवन तथा सभाहल	१००
	बाँझो कम कृषि उत्पादन हुने क्षेत्रमा आवास र वस्ती विकास कार्यक्रम	चुवाने पानी डाँडा, रेम्नेकोट, कोटडाँडा, हिउतमारे डाँडा, एरिगडा, कुरेगडा, देउडाँडा वस्ती विकास आयोजना	२००
जम्मा			२०८०

● **नतिजा खाका**

सूचक	**इकाइ**	आधार वर्ष २०७८/७९	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			**पुष्टयाईको आधार**	**जिम्मेवार निकाय**
			२०७९/८०	२०८१/८२	२०८४/८५		
प्रतिफल तह : पालिकाभित्रमा रहेका बस्तीहरुको आवास क्षेत्र, सार्वजनिक स्थलहरुलाई भुकम्प प्रतिरोधी, प्रविधिमैत्री, सुरक्षित र परम्परागत जीवन शैलि तथा कला, संस्कृतिको प्रतिनिधित्व गर्ने आधारमा विकास भएको हुने							
सुरक्षित तथा प्रवर्द्धन गरिएका आवास क्षेत्र तथा बस्तीहरु	संख्या					न.पाश्र्व चित्र	नपा
असर तह : भवन निर्माण आचार संहिता तथा न्यूनतम मापदण्डका आधारमा आधारभूत एवं सबै प्रकारका शहरी सुविधाहरुको व्यवस्था गर्दै एकीकृत आवास तथा बस्ती विकास एवं सार्वजनिक निर्माणहरु व्यवस्थित र सुरक्षित भएको हुने							
सुरक्षित तथा प्रवर्द्धन गरिएका आवास क्षेत्र तथा वस्तीहरु	संख्या	०				न.पाश्र्व चित्र	नपा
जोखिमयुक्त बस्तीहरु	संख्या	५	४	३	०	न.पाश्र्व चित्र	नपा
भूकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण सम्बन्धी दक्ष जनशक्ति	संख्या	५	२५	४०	१५०	न.पाश्र्व चित्र	नपा
भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधि र मापदण्ड अनुसार निर्माण भएका सार्वजनिक भवन तथा संरचना	संख्या	२५	४५	६५	१००	न.पाश्र्व चित्र	नपा
भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधि र मापदण्ड अनुसार निर्माण भएका निजी आवास तथा संरचनाहरु	संख्या	०	१५	२५	५०	न.पाश्र्व चित्र	नपा
आधारभूत पूर्वाधार सहित व्यवस्थित बजार	संख्या	१	१	१	२	न.पाश्र्व चित्र	नपा
सुविधा सम्पन्न उद्यान सहितको खुल्ला पार्क क्षेत्र	संख्या	०	१	२	३	न.पाश्र्व चित्र	नपा
व्यवस्थित बसपार्क तथा वस स्टेशन	संख्या	०				न.पाश्र्व चित्र	नपा
सुविधा सम्पन्न (खानेपानी, शौचालय, विजुली, संचार) सामुदायिक भवन, महिला तथा	संख्या	५	७	९	९	न.पाश्र्व चित्र	नपा

ज्येष्ठ नागरिक भवन तथा सभाहल							
प्रतिफल							
भवन निर्माण आचार संहिता निर्माण तथा न्यूनतम मापदण्ड निर्माण भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
जोखिमयुक्त, विपन्न वर्ग तथा पिछडिएका वर्ग सुरक्षित आवास क्षेत्र निर्माण भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
सुरक्षित आवास तथा बस्ती विकासको शुरुवात भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
पुरातात्विक भवन संरक्षण तथा जिर्णोद्धार भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
एकिकृत बस्ती तथा बजार विकास भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
बहुउपयोगी सामुदायिक भवन निर्माण भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा

६.२ सडक, पुल तथा यातायात

६.२.१ विद्यमान अवस्था

लगभग २१.५ किमी पक्की सडक भएको पञ्चदेवल नगरपालिकामा २०३ किमी कच्चि सडक छ। नगरपालिकामा करीव १० प्रतिशत घरधुरी पक्की सडकको पहुँचमा छन्। नगरपालिका क्षेत्र भित्र ३.५ देखि ८ मिटर सम्म चौडा बाटाहरु छन्। सडकको छेउछाउ घर वनाएर वस्ने प्रवृत्ति यो नगरपालिकामा पनि छ। यहाँ करीव १६७४ धरधुरी पक्की तथा कच्ची सडकको छेउछाउ वसोवास गर्ने गर्छन।

६.२.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती

सम्भावना/अवसर	समस्या/चुनौती
➢ कच्ची सडकलाई ग्राभेल र ग्राभेल बाटोलाई पक्की सडकमा स्तरउन्नती गर्न सकिने। ➢ कृषि सडक निर्माणको सम्भावना। ➢ कच्ची र साँधुरा सडकलाई व्यवस्थित र फराकिलो वनाउन सकिने ➢ सडक तथा पुलको प्रभावकारी व्यवस्थापनका लागि अन्तरपालिका सहकार्य गर्न सकिने ➢ सडक सञ्जालको व्यवस्थाबाट रोजगारी, बजारसँगको पहुज तथा व्यापार व्यवसायमा सहजता आउने। ➢ संघीय सरकार र स्थानीय सरकारको अनुदान र सहयोगको सहि सदुपयोग गरी सडक संजालको विकास गर्न सकिने।	➢ सडक निर्माणको दीर्धकालिन योजना तथा मापदण्ड नहुनु ➢ भौगोलिक विकटता तथा बाढीपहिरोले समस्या सिर्जना गर्नु ➢ ढल निकास र नाली विनाका साँधुरा तथा कच्ची सडक ➢ पालिकामा सडक संजालले जोडन बाकी रहेका स्थानमा सडक संजाल पुर्याउने, कच्ची सडक ग्राभेल गर्ने र मुख्य सडक कालोपत्रे गर्ने चुनौती। ➢ पालिकामा रहेका मुख्य तथा कच्ची सडकहरुमा पक्की पुल निर्माणको समस्या। ➢ नीति तथा कार्यक्रम अनुरुप सडक सञ्जाल विकासको कर्यलाई अगाडि बढाउनु।

६.२.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच,

गुणस्तरिय तथा सर्बैसुलभ सडक संजाल पञ्चदेवल विनायकको विकासको आधार

लक्ष्य,

सबै वडामा गुणस्तरिय सडक संजाल स्थापना गरी व्यापार प्रबर्धनको माध्यम बाट आर्थिक उपार्जन गर्ने।

उद्देश्य,

नगरपालिकाका सबै वडा केन्द्र, बस्ती, बजार केन्द्र, र धार्मिक तथा पर्यटक स्थलहरु सम्म १२ महिना यातायात साधन सञ्चालन हुने सडक पूर्वाधारको विकास गर्नु।

६.२.४ रणनीति तथा कार्यक्रम

रणनीति	कार्यक्रम	आयोजना	लागत रु. (लाखमा)
समुदायलाई सडक सञ्जालको सहज पहुँचमा ल्याउने	पहुँच अभिवृद्धिकालागि सडक सञ्जाल कार्यक्रम	बेलखेत-खुलालु सडक, तितापातल-राँकु-नामकोट सडक, चिन्ताडा-मनाकोट-बुढागाडा-भाटगाउँ, तिखापाटल-छेप्रे-ल्याँटी सडक, कारिया-जोगीवसाने -कोसेडी सडक, काँरिया-तुवन-छडेनी सडक, बान्ने -केतुकाना-छडेनी सडक, नालाखाल-खालीगडा-खामुहाले सडक, पिपलचैर-राकमकर्णली सडक, मनेगाउ धनरास सडक, माडु-सेरनाव खानडाँडा सडक, डवलकाँडा-खानडाँडा सडक, ठोटी-वालिसेन कृषि सडक, वसन्ती डाँडा-खापरकोट सडक, खानीगाउँ-खानीवडा सडक, आयरसेन-देउडाँडा-सुरुपाथे -नादी सडक, कुमारी-सिम वोहोरागाँउ, मोरेली-टकटके सजेना सडक, ठोटी-वेडुगडामेलतोला सडक, डालापडा-पुरानापानी	१००००
वनिसकेका सडकको स्तरोन्नती गर्ने	सडक स्तारोन्नती कार्यक्रम	विनायक-लामाँटी-चिलताडा-शंकसडक स्तरोन्नती, घाटखेत, डोसेडी सडक स्तरोन्नती, लयाँटी-पुलेमोला-रामारोशन सडक, बिनायक-तोली-पुल्लेतोला बारला-रानु, बिनायक-खानडाँडा-रामारोशन पर्यटकीय सडक, सालरुख-तल्ललोखाला सडक, विनायक-माहु-कवलकाडाँ सडक, विनायक-नादी सडक, विनायक-गुरुथाये सडक, विनायक-देउडाँडा सेउदेखेत, बालेन मार्ग, सयार-कुडडाखेता सडक	२०००
अति आवश्यक ठाउँमा पुल निर्माण	रणनीतिक पुल निर्माण कार्यक्रम	तोलागाडा मोटर पुल, दोगाडे मोटर पुल, माताकोट भुमखोला मोटर पुल, काँडाखेत मोटर पुल, तामखानी मोटर पुल, तल्लो डोगाडे मोटर पुल, पांचेरवा मोटर पुल, टोराला मोटरपुल	५०००
सडकको दीगो पना निर्धारण गर्ने	सडक दिगोपना अभिबृद्धि कार्यक्रम	घाटखेत पनेराखोला सडक पहिरो नियन्त्रण/वायोईन्जिनियरिङ), वलीखेत-मुस्याय-कारीमा सडक पहिरो नियन्त्रण, कायाखोला-राकमपुल सडक पहिरो नियन्त्रण	५०००
सडकको सौन्दर्यीकरण तथा हरित सडकको व्यवस्था गर्ने	सडक सौन्दर्यीकरण कार्यक्रम	विनायक तोली ग्रीनरोड निर्माण, विनायक-मास्टेमाण्डौ हरित सडक, तिखापातल-दुइकाले हरित सडक, काँटीया-दुर्गादेवी हरित सडक, तामकोट-लेस्टेकोट-डोसेडी पर्यटकीय मार्ग	२०००
ढलको व्यवस्थापन	ढल निकास कार्यक्रम	१ -९ वडासम्म सबै वडाको ढलनिकास	२००
जम्मा			२५२००

- **नतिजा खाका**

सूचक	**इकाइ**	आधार वर्ष २०७८/७९	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			**पुष्टयाईको आधार**	**जिम्मेवार निकाय**
			२०७९/८०	२०८१/८२	२०८४/८५		
प्रभाव तह : सबै वडामा गुणस्तरिय सडक संजाल स्थापना गरी व्यापार प्रबर्द्धनको माध्यमबाट आर्थिक उपार्जन भएको हुने							
दीगो समावेशी सडक पूर्वाधार	किमि	०	२	५	१०	न.पार्श्व चित्र	नपा
असर तह : नगरपालिकाका सबै वडा केन्द्र, बस्ती, बजार केन्द्र, र धार्मिक तथा पर्यटक स्थलहरु सम्म १२ है महिना यातायात साधन सञ्चालन हुने सडक पूर्वाधारको विकास भएको हुने							
कालोपत्रे सडकको लम्बाई	किमि	२१.५	४५	५५	६५	न.पार्श्व चित्र	नपा
ग्राभेल सडकको लम्बाई	किमि	०				न.पार्श्व चित्र	नपा
धुले सडक लम्बाई	किमि	२२४.५	२४०	२६०	२८०	न.पार्श्व चित्र	नपा
कृषि सडकको लम्बाई	किमि	४०	४५	५०	६५	न.पार्श्व चित्र	नपा
पक्की पुल (वेलीव्रिज समेत)	संख्या	०		१	१	न.पार्श्व चित्र	नपा
सहायक नदीमा झोलुङ्गे पुल	संख्या	११	१४	१६	१८	न.पार्श्व चित्र	नपा
आंशिक रुपमा सार्वजनिक यातायात सुचारु सडक लम्वाई	किमि	४०	४५	५०	६५	न.पार्श्व चित्र	नपा
स्थानीय स्तरमा संचालित ४ पाङ्गे सार्वजनिक यातायात	संख्या	०	५	७	७	न.पार्श्व चित्र	नपा

वडा कार्यालय सम्म जोडिएको सडक	संख्या	९	९			न.पार्श्व चित्र	नपा
३० मिनेट सम्मको दुरीमा यातायात पहुँच	प्रतिशत	५५	६५	७५	९०	न.पार्श्व चित्र	नपा
जिल्ला, प्रदेश तथा राष्ट्रिय स्तरको सडक संजाल	संख्या	४	५	६	९	न.पार्श्व चित्र	नपा
अन्तरपालिका सडक संजाल संख्या	संख्या	०	४	४	४	न.पार्श्व चित्र	नपा
सडक नाली भएको सडक लम्बाई	किमि	१०	४५	५५	६०	न.पार्श्व चित्र	नपा
नियमित मर्मत संभार भएको सडकको लम्बाई	किमि	१०	४५	५५	६५	न.पार्श्व चित्र	नपा
वायो इन्जिनियरिङ्ग प्रविधि र सडक साइड वृक्षारोपण	किमि	०	१०	१५	२५	न.पार्श्व चित्र	नपा
डिपिआर तयार, वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन, प्रारम्भिक वातावरण परीक्षण आदि गरी निर्माण भएका सडक लम्वाई	किमि	०	६	१०	१०	न.पार्श्व चित्र	नपा

वार्षिक सडक दुर्घटनाको संख्या	संख्या	१५	१०	७	३	न.पार्श्व चित्र	नपा
प्रतिफल तह							
यातायात क्षेत्रको योजनाबद्ध विकासले सडक पूर्वाधार दिगो र समावेशी भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
						न.पार्श्व चित्र	नपा
सडक नीति तर्जुमाबाट सडकको मापदण्ड तयार भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
रणनीतिक सडक तथा पुल निर्माणले नगरपालिकाको आर्थिक क्रियाकलापमा टेवा पुगेको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा

६.३ जलश्रोत, विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा

६.३.१ विद्यमान अवस्था

यस नगरपालिकामा रहेका सबै वडाहरुका विद्युतको सुविधा पुगेको भए पनि विद्युत सेवाको वितरण समान प्रकृतिको छैन । वडा नं. १, ५ र ८ मा बिद्युतको उपलब्धता अरु वडामा भन्दा बढी देखिन्छ । विद्युत सेवा नपुगेका क्षेत्रहरुमा सोलार उर्जाको प्रयोग भएको पाईन्छ । सोलार उर्जाले करीव ५० प्रतिशत उर्जाको माग धानेको छ । नगरपालिकाको धोव्रेखोला, वसन्त डाँडा लगायतका क्षेत्रहरुमा सोलार उर्जा उत्पादनको सम्भावना पनि रहेको छ ।

६.३.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती

सम्भावना/अवसर	समस्या/चुनौती
➢ पालिकाभित्रका विद्युत पोलहरुमा सडक बित्ति जडान गरी पालिकाको सौदर्यतामा वृद्धि गर्न सकिने । ➢ परम्परागत उर्जा स्रोतहरुलाई नासिन नदिनका लागि समयसमयमा वृक्षारोपणको कार्य सञ्चालन गर्ने । ➢ विद्यत प्रशारण लाईनको विस्तार, ट्रान्फर्मरको व्यवस्था, विपन्न वर्गलाई विद्युत मिटरको वितरण । ➢ चोक र सार्वजनिक स्थानमा उज्यालोका लागि हेलोसिन लाइटको व्यवस्था गर्न सकिने । ➢ वैकल्पिक उर्जाको प्रयोग सम्बन्धी जनचेतनाका कार्य सञ्चालन गरी सौर्य उर्जा, गोवर ग्यास आदिको प्रबर्धनमा अनुदानको व्यवस्था गर्न सकिने । ➢ लघु विद्युतीकरण (वडा नं. ६ घट्टेखोला) आयोजना सञ्चालन गरी राष्ट्रिय प्रशारण लाइनमा आबद्ध गर्न सकिने । ➢ सबै घरहरुमा विद्युत पहँच पुर्याउन सकिने ।	➢ विद्युत मिटर, ट्रान्सफर्म तथा पर्याप्त मात्रमा विद्युत पोलको अभाव रहेको । ➢ काठको पोलको प्रतिस्थापन नहुनु, होचा पोलबाट करेन्ट लाग्ने समस्या हुनु साथै तहरुको व्यवस्थापन गर्न नसकिनु । ➢ सबै वडामा विद्युतको पहुँच समान नहुनु ➢ प्राकृतिक प्रकोपले विद्युत आपुर्तीमा असहजता ल्याउनु ➢ आर्थिक अभाव र समन्वयका कारण समयमा विद्युत मर्मत सम्हार नुहुन ➢ पर्याप्त भोल्टेजमा विद्युत प्रशारण नहुनु । ➢ विद्युत नीति तथा सञ्चालन, उपयोग मापदण्डको अभाव रहेको । ➢ विपन्न वर्गलाई अनुदानका कार्य सञ्चालन गरी विद्युत पहुँचको अवस्था सम्म पुर्याउनु चुनौतिपुर्ण रहेको ।

६.३.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच,

पञ्चदेवल विनायकको प्रतिबद्धताः विद्युत र बैङ्कल्पिक उर्जाको उपलब्धता ।

लक्ष्य,

विद्युत सुविधामा सबै नागरिकको अपनत्व कायम गर्ने र वैकल्पिक उर्जाको प्रयोग बाट जीवनयापन तथा आर्थिक गतिविधी सञ्चालन गर्दै आर्थिक सम्मुन्नती हाँसिल गर्ने ।

उद्देश्य,

विद्युतीय पहुँच विस्तार गरी कृषि, उद्योग, व्यवसाय लगायतका क्षेत्रमा हुने आर्थिक गतिविधिको अभिवृद्धिमा योगदान पुऱ्याउनु

६.३.४ रणनीति तथा कार्यक्रम

रणनीति	कार्यक्रम	आयोजना	लागत रु. (लाखमा)
स्थानीय स्तरमा विद्युत आयोजना सञ्चालन गर्ने	जलविद्युत विकास कार्यक्रम	घट्टटेखोला, डोव्रेखोला, वेतेडी लघु जल विद्युत योजना,	१०००
		केन्द्रीय प्रसारण लाइन विस्तार (१-९) सम्म	१००
वैकल्पिक उर्जा विकास गर्ने	वैकल्पिक उर्जा विकास कार्यक्रम	वडाकेन्द्र सम्म जोडने सडकमा सडक सोलार बत्ति जडान	१००
		प्रत्येक वडामा गोवरग्याँस प्लान्ट निर्माण	३००
विद्युत प्राधिकरणसँगको सहकार्यमा विद्युतीय पूर्वाधारको व्यवस्थापनलाई दीगो वनाउने	विद्युतीय उर्जा वितरणमा सहकार्य	विपन्न वर्गका समुदायमा निःशुल्क विद्युत मिटर वितरण	५०
		विद्युतपोल तथा ट्रान्सफरमर खरिद (वडा नं. १ -९ सम्म)	२००
स्थानीय आर्थिक कृयाकलापमा विद्युतको प्रयोग वढाउने	विद्युतीय उर्जाको उत्पादनशील क्षेत्रमा प्रयोग	कोल्ड स्टोर निर्माण	४००
		अल्लो प्रशोधन तथा कपडा उद्योग सञ्चालन	२००
जम्मा			२३५०

- **नतिजा खाका**

सूचक	**इकाइ**	आधार वर्ष २०७८/७९	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			**पुष्टयाईको आधार**	**जिम्मेवार निकाय**
			२०७९/८०	२०८१/८२	२०८४/८५		
प्रभाव तहः विद्युत सुविधामा सबै नागरिकको अपनत्व कायम गर्ने र वैकल्पिक उर्जाको प्रयोगबाट जीवनयापन तथा आर्थिक गतिविधी सञ्चालन गर्दै आर्थिक सम्मुन्नती हाँसिल भएको हुने							
उर्जाको पहुँचले वढेको रोजगारी	प्रतिशत	२	२	४	७	न.पाश्र्व चित्र	नपा
असर तह : विद्युतीय पहुँच विस्तार गरी कृषि, उद्योग, व्यवसाय लगायतका क्षेत्रमा हुने आर्थिक गतिविधिको अभिवृद्धिमा योगदान पुगेको हुने							
स्थानीय स्तरमा विद्युत उत्पादन	कि.वा	२10	२६५	२६५	२६५	न.पाश्र्व चित्र	नपा
स्थानीय स्तरमा जलविद्युत र लघु जलविद्युतको उत्पादन गर्ने संस्था	संख्या	६	७	९	९	न.पाश्र्व चित्र	नपा
सुधारिएको उर्जा (वायोग्यास, एलपि) प्रयोग गर्ने घरधुरी	संख्या	१००	९००	२०००	३०००	न.पाश्र्व चित्र	नपा
सुधारिएको वा धुँवारहित चुल्हो जडान भएका घरधुरी	संख्या	१५	४०	१००	२५०	न.पाश्र्व चित्र	नपा
केन्द्रिय विद्युत लाइन प्रसारणबाट लाभान्वित घरधुरी	संख्या	५००	२५००	३०००	५५००	न.पाश्र्व चित्र	नपा
सडकको किनारा तथा सार्वजनिक स्थानमा जडित सडक बत्ती	संख्या	२०	५०	१००	२००	न.पाश्र्व चित्र	नपा
विद्युत सेवाबाट लाभान्वित हुन नसकेका घरधुरी	संख्या	४०००	३५००	२०००	५००	न.पाश्र्व चित्र	नपा

प्रतिफल							
सौर्य उर्जा तथा बायोग्याँस, गोवरग्याँस लगायत वैकल्पिक उर्जा प्रबर्द्धन भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
विद्युत संरचना निर्माण तथा काठका पोल प्रतिस्थापन भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
सुधारिएको चुलो तथा वायोग्यास निर्माण सम्बन्धी तालिम कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
प्राकृतिक उर्जाका स्रोत संरक्षण गर्न जनचेतना वृद्धि तथा अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा

६.४ सूचना तथा सञ्चार प्रविधि

६.४.१ विद्यमान अवस्था

यस नगरपालिकामा पत्रपत्रिका, रेडियो र टि.भि. जस्ता परम्परागत सञ्चारका साधनको प्रयोगका साथै आधुनिक प्राविधिको प्रयोग पनि बढदै गएको छ । नगरपालिकामा नेपाल टेलिकम र एनसेल दुबैको सेवा उपलब्ध छ । नगरपालिकामा World Link, ADSL, NCell, NTC आदि कम्पनीहरूले इन्टरनेट सेवा पुर्यायाउँदै आइरहेका छन् भने डिसहोम र अन्य केवल नेटवर्कद्वारा नगरपालिकाबासीहरूले मनोरन्जनात्मक टि.भि कार्यक्रमहरू हेर्ने गरेको पाइन्छ ।

नगरपालिकामा रहेका कूल घरपरिवारहरूमध्ये मोबाइल फोन प्रयोगकर्ता ९५ प्रतिशत भन्दा माथि छ त्यस्तै नगरपालिकामा रहेका सबै वडा कार्यालयहरुमा इन्टरनेट र कम्प्यूटरको सुविधा पुगेको छ भने स्वास्थ्य क्षेत्रमा प्राविधिको भएको देखिन्छ। त्यसैगरी पालिकाका सबै वडाका तथ्यांक र सूचनाहरुलाई कम्प्यूटरकृत गरिएको छन् ।

६.४.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती

सम्भावना/अवसर	समस्या/चुनौती
➢ इन्टरनेट प्रदायक संस्थाहरुको उपस्थिति बढदै गएकोले प्रतिष्पर्धात्मक रुपमा सबै वडामा इनटरनेट सुविधा विस्तार गर्न सकिने । ➢ विद्यालयहरुमा प्राविधिक तथा सूचना प्रविधी मैत्री शिक्षा लागु गर्न सकिने सम्भावना । ➢ सार्वजनिक स्थल, पार्क, पिकनिक स्पोर्ट आदिमा फ्रि वाईफाईको सम्भावना । ➢ प्राविधिको प्रयोगबाट शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि तथा सञ्चारमा आधुनिकिकरण ल्याउन सकिने । ➢ सार्वजनिक स्थल तथा व्यस्त बजार एरियामा सि.सि क्यामरा जडान गर्न सकिने । ➢ सूचना केन्द्र, विद्युतिय पुस्तकालय, कम्प्यूटर तालिम केन्द्र आदिको स्थापना गर्न सकिने । ➢ सूचना प्राविधिकको प्रयोग बाट जनतालाई प्रविधीमैत्री बनाउदै पालिका भित्ररहेका कार्यालयहरुका कार्य प्रभावकारीता वृद्धि गर्न सकिने ।	➢ सञ्चार माध्यमका टावर समय समयमा ढल्नु ➢ सार्वजनिक स्थान, विद्यालय, स्वास्थ्य संस्था आदिमा सूचना प्राविधिको सहज पहुँच पुर्याउने चुनौती । ➢ मेवाइल नेटवर्कको समस्याका कारण फोन सम्पर्क हुन नसक्नु ➢ पालिकाभित्रका सबै क्षेत्रमा इनटरनेट सेवा प्रदायकको उपस्थिति पुर्याउने चुनौती । ➢ सार्वजनिक स्थानमा राखिएका सञ्चारका सामाग्रीको सुरक्षाको चुनौती । ➢ रेडियो एफ एम टेलिभिजन तथा पत्रपत्रिका आदिमा जनसाधारणको पहुँच वृद्धि गर्दै लैजान नसक्नु । ➢ जनचेतना र सूचना प्रविधी सम्बन्धी ज्ञानको अभाव । ➢ सूचना प्रविधीलाई आम्दानीमैत्री मात्र नभई उपभोग र उपयोगमुखी बनाई सर्बैसाधारणको आवश्यकता लाई पूर्ति गर्ने गरी विकास गर्न नसकिनु ।

६.४.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच,

सूचना तथा संचारको विस्तार प्राविधिक जनशक्ति विकासको आधार ।

लक्ष्य,

पालिकाको सबै क्षेत्रमा सूचना तथा संचार प्राविधिको विकास तथा विस्तार भई सु:सुचित समाज र प्रविधियुक्त जनशक्ति निर्माण गर्ने

उद्देश्य,

नगरपालिकामा भरपर्दो, सर्बैसुलभ, विश्वसनीय एवं गुणस्तरीय सूचना तथा संचार सेवाको विकास र विस्तार गर्दै नगरवासीमा सूचनाको पहुँचमा वृद्धि गर्नु ।

६.४.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यक्रम	आयोजना	लागत रु. (लाखमा)
सूचना प्रविधि मैत्री नगरपालिका निर्माण गर्ने	सूचना प्रविधिको दयारा विस्तार कार्यक्रम	सबै वडा कार्यालय सम्म फाइवरनेट विस्तार	२००
		प्रत्येक वडा कार्यालयमा ई-हाजिरी व्यवस्था	२०
		विद्यालयमा ई-हाजिरी व्यवस्था	३०
	विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी लगायतका संस्थामा सूचना प्रविधिको प्रयोग	प्रत्येक विद्यालयमा ईन्टरनेट विस्तार	१००
		वडाका माद्यमिक विद्यालयमा ICT ल्याव स्थापना	३००
पालिकाबाट प्रदान गरिने सेवालाई प्रविधिमार्फत सहज वनाईने	डिजिटल पालिका निर्माण कार्यक्रम	डिजिटल नगर प्रो - फाइल तथा डिजिटल नागरिक वडापत्र	५०
जम्मा			७००

- **नतिजा खाका**

सूचक	इकाइ	आधार वर्ष २०७८/७९	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			पुष्टयाईको आधार	जिम्मेवार निकाय
			२०७९/८०	२०८१/८२	२०८४/८५		
प्रभाव तह : पालिकाको सबै क्षेत्रमा सूचना तथा संचार प्राविधिको विकास तथा विस्तार भई सु:सुचित समाज र प्रविधियुक्त जनशक्ति निर्माण भएको हुने							
सेवा प्रवाहमा प्राविधिको प्रयोग	प्रतिशत	३०	४०	५०	६०	न.पार्श्व चित्र	नपा
असर तह : नगरपालिकामा भरपर्दो, सर्वैसुलभ, विश्वसनीय एवं गुणस्तरीय सूचना तथा संचार सेवाको विकास र विस्तार गर्दै नगरवासीमा सूचनाको पहुँचमा वृद्धि गर्नु ।							
संचारका कुनै एक साधन उपलब्ध घरधुरी	प्रतिशत	९५	१००	१००	१००	न.पार्श्व चित्र	नपा
संचार सेवाबाट वञ्चित घरधुरी	प्रतिशत	५	०	०	०	न.पार्श्व चित्र	नपा
मोबाइल फोन प्रयोगकर्ता	प्रतिशत	५५	६५	८०	९९	न.पार्श्व चित्र	नपा
ल्याण्डलाइन टेलिफोन वितरण	संख्या	४८	५०	६५	२००	न.पार्श्व चित्र	नपा
स्थानीय केवल नेटवर्क सेवा प्रदायक संस्था	संख्या	३	५	५	५	न.पार्श्व चित्र	नपा
स्थानीय पत्रपत्रिका प्रकाशन गर्ने संस्था	संख्या	२	३	४	४	न.पार्श्व चित्र	नपा
सूचना प्रविधि सेवा पुगेको उद्योग, व्यापार, व्यवसाय संख्या	प्रतिशत	२०	३०	४५	६५	न.पार्श्व चित्र	नपा
विद्यालय लगायत सार्वजनिक भवन तथा कार्यालयहरुमा इन्टरनेट सेवा सुचारु	संख्या	४०	४५	५५	६६	न.पार्श्व चित्र	नपा
स्थानीय स्तरमा संचालित एफएम रेडियो	संख्या	२	३	४	४	न.पार्श्व चित्र	नपा
सार्वजनिक स्थल तथा कार्यालयहरुमा जडित सि.सि.क्यामेरा	संख्या	५०	५५	६५	७५	न.पार्श्व चित्र	नपा

क्रियाशील पत्रकारहरु	संख्या	१२	२२	३२	३२	न.पार्श्व चित्र	नपा
प्रतिफल							
सूचना प्राविधिको विस्तारबाट नागरिकले प्राप्त गर्ने सेवामा सहजता आएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
						न.पार्श्व चित्र	नपा
विद्यालयहरुलाई प्राविधिक तथा सूचना प्रविधिमैत्री शिक्षाबाट विद्यार्थीको दक्षता तथा क्षमता अभिवृद्धि भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा

परिच्छेद सात : वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन

७.१ वन तथा जैविक विविधता

७.१.१ विद्यमान अवस्था

जैविक विविधताले भरिपुण पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकामा जम्मा ६६ वटा वनजंगल रहेका छन् जसमध्ये सामुदायिक बन ४४ वटा, निजी बन ६ वटा र कबुलिती बन १६ वटा रहेका छन् । उक्त बनजंगलमा बाघ, भालु, रतुवा, खरायो, बदेल, आदि जनवारको बासंस्थान रहेको छ त्यसैगरी जिंगरलो, छतिनो, सेलपाडु, सतुवा आदि जडिबुटी हरु पनि पाइन्छन् ।

७.१.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती

सम्भावना/अवसर	समस्या/चुनौती
➢ वन संरक्षण सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्दै वृक्षारोपण कार्यहरु सञ्चालन गर्न सकिने । ➢ वैकल्पिक उर्जाका स्रोतहरुको विकास गरी बन जंगलमाथिको निर्भरता कम गर्दै लैजान सकिने । ➢ वन संरक्षणका लागि तारवार लगाउने, सिमसार क्षेत्र संरक्षण गर्ने, नदिनालामा बाध निर्माण गर्न सकिने । ➢ जडिबुटी र उत्पादनको पकेट क्षेत्रको रुपमा विकास गरी पर्यटन आकर्षण र आम्दानी वृद्धि गर्न सकिने । ➢ स्थानीय जडिबुटी प्रशोधन केन्द्र र काष्टकला उद्योग स्थापना गर्न सकिने ➢ कुकाठको विस्थापन गरी आयमुलक वनस्पतीको विस्तार गर्न सकिने	➢ वन क्षेत्रमा अतिक्रमण, बाढीपहिरो, भूक्षय आगलागीको समस्या । ➢ काठ, जडिबुटी र जिवजन्तु चोरी तथा सिकारीको नियन्त्रण गर्न नसकिनु । ➢ समय समयमा बृक्षारोपण नहुनु । ➢ वन पैदावरको व्यवस्थापन गर्न चुनौती । ➢ संरक्षण कार्यक्रम, संरक्षणका लागि तारवार र कार्यक्रम सञ्चालनका लागि आर्थिक अभाव हुनु । ➢ वन पैदावर आपुर्ति सहज नहुनु । ➢ वनजंगल फडानी नियन्त्रण गर्न नसकिनु । ➢ वनजंगल क्षेत्रमा नदिकटान नियन्त्रणको समस्या । ➢ जिविकोपार्जनका लागि वन क्षेत्रमा आत्मनिर्भर हुनु ➢ मनव वन्यजन्तु बीचको द्वन्द्व अन्त्य गर्ने चुनौती ।

७.१.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच,

"एक सामुदायिक वन, एक उद्यान, एक पानी पोखरी" पञ्चदेवल विनायकको चिनारी

लक्ष्य,

वन तथा वन्यजन्तुको संरक्षणः पारिस्थितिक पद्धती र जैविक विविधताको आधारः लाई व्यवहारमा लागु गर्न सहकार्य, समन्वय र सहअस्थित्वलाई अंगिकार गर्दै वन तथा जलाधार क्षेत्रको संरक्षण र सम्वर्द्धन गरी आर्थिक उपार्जन गर्ने

उद्देश्य,

विपद न्यूनीकरण एवं जलवायु परिवर्तन अनुकूलता अभिवृद्धि गर्दै वन, जैविक विविधता, भूमि तथा जलाधार क्षेत्रको संरक्षण, सम्वर्द्धन र वृक्षारोपण कार्यक्रम सञ्चालन गरी जैविक विविधता अनुकूल हराभरा वातावरण निर्माण गर्नु ।

७.१.४ रणनीति तथा कार्यक्रम

रणनीति	कार्यक्रम	आयोजना	लागत रु. (लाखमा)
हरित नगरपालिकाको विकास गर्ने	वन क्षेत्र संरक्षण तथा सम्वर्द्धन कार्यक्रम	वन उपभोक्ता समितिसँगको सहकार्यमा वनक्षेत्रमा तारवार लगाउने	५०
		वन क्षेत्रमा अग्नी रेखाको निर्माण	५०
		वन क्षेत्रमा रिचार्ज पोखरीको निर्माण	५०
		कु–काठको विस्थापन गरी आयमुलक वनको विकास	२००
	हरित नगरपालिका कार्यक्रम	पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको ९ वटा वडाका उपयुक्त क्षेत्रमा बृक्षारोपण	१००
		विनायक बजारलाई वगैंचा शहरको रुपमा विकास गर्ने	१००
		सडकको छेउछाउ बृक्षारोपण तथा पार्क, बगैंचा आदि निर्माण	१००
वनमा आधारित उद्यमशिलता विकास गर्ने	नीजि वन विकास कार्यक्रम	श्रीखण्ड, रुद्राक्ष, एवोकार्डो जस्ता आयमुलक नीजि वनको विकास	५०
	आर्युवेद जन्य वनस्पतीको व्यवसायिक खेती	टिमुर, अल्लो प्रर्वद्धन, टिमुर खेती, ओखर खेती, तेजपत्ता, अमलीसो सजिवन, चिराइतो, कटहर, केरा, सुन्तला खेती, आँप खेती, चिउरी खेती, अमला खेती, डालेघास, कागती खेती लगायतका कृषि वनको विकास गर्ने	५००
जम्मा			१२००

- **नतिजा खाका**

सूचक	इकाइ	आधार वर्ष २०७८/७९	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			पुष्टयाईको आधार	जिम्मेवार निकाय
			२०७९/८०	२०८१/८२	२०८४/८५		
प्रभाव तह							
वन तथा जैविक विविधता क्षेत्रको रोजगारीता	प्रतिशत					न.पार्श्व चित्र	नपा
असर तह							
सामुदायिक वनको संख्या	संख्या	४४	४४	४४	४४	न.पार्श्व चित्र	नपा
निजि बन	संख्या	०	०	०	०	न.पार्श्व चित्र	नपा
कबुलियति बन	संख्या	१६	१६	१६	१६	न.पार्श्व चित्र	नपा
प्रतिफल							
वनमा आधारित उद्यमशीलता विकास कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
सबै वडामा वृक्षारोपण कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
जडिबुटि तथा वन पैदावार उत्पादन, संकलन तथा प्रशोधन केन्द्रको स्थापना भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
जैविक विविधता संरक्षण गुरुयोजना तयार भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा

७.२ भूसंरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन

७.२.१ विद्यमान अवस्था

लप्दछे खोला, कुइके गाड, हल्लु खोला, बूढी डम्ब, गुरुथापे खोला, लाटिका खोला, कार्ने खोला, ढाड खोला, कल्याणरथे डिस्सी खोला, गाड खोला, बाडी खोला, कर्णाली नदि, बाराले गाड आदि पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाका प्रमुख जलधार क्षेत्र हुन । अर्को तर्फ नगरपालिकाको लगभग ७००० हेक्टर सार्वजनिक जग्गा रहेको छ । यसको उत्पादनशील प्रयोगबाट पालिकाले आन्तरिक आयमा अभिबृद्धि गर्न सक्छ ।

७.२.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती

सम्भावना/अवसर	समस्या/चुनौती
➤ नदी प्रभावित क्षेत्रमा बाँध तथा तटबन्ध निर्माण गर्न सकिने । ➤ जलाधार र भूसंरक्षणका लागि वृक्षारोपण ➤ जलाधार क्षेत्रको विकास गरी माछापालन व्यवसाय सञ्चालन गर्न सकिने । ➤ संवेदनसील क्षेत्रको रुपमा पहिचान भएको क्षेत्रको बस्ती स्थानान्तरण गरी वृक्षारोपण कार्य गर्न सकिने । ➤ ताल तथा पोखरी संरक्षणको योजना वनाउन सकिने ➤ लघु विद्युतीकरणको सम्भावना	➤ पानीका मुहानहरु सुक्दै जानु । ➤ नदी तथा पहिरो प्रभावित क्षेत्रहरुको व्यवस्थापन ➤ वर्षाको समयमा पहिरो र भूक्षय हुने क्षेत्रहरुबाट बस्ती स्थानान्तरण गर्ने चुनौती ➤ पालिकाभित्रमा सडक निर्माण कार्य गर्दा वनजंगल फडानी हुने र जलाधार क्षेत्र नासिने समस्या । ➤ जलाधार संरक्षणका लागि तर्जुमा गरिएको नीति बमोजिम योजना निर्माणगरी कार्य सञ्चालनको चुनौती ➤ भू तथा जलाधार व्यवस्थापनका लागि आवश्यक बजेटको अभाव ।

७.२.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच,

भू तथा जलाधार व्यवस्थापनमा लगानी विपदमुक्त समाज निर्माणको थालनी ।

लक्ष्य,

वर्षेनि हुने नदिकटान, डुबान तथा बाढिको नियन्त्रण गरी धनजनको साथै मानव तथा जिवजन्तुको जीवन रक्षा गर्ने

उद्देश्य,

पञ्चदेवल विनायक नगरपालिका क्षेत्रमा नदी, खहरे खोला, बाढि तथा भूक्षय नियन्त्रण गर्दै भुमिगत पानीको मुहान, तालतलैया, पोखरी, सिमसार लगायत भू तथा जलाधार क्षेत्रको संरक्षण भई आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटन प्रबर्धन भएको हुनेछ ।

७.२.४ रणनीति तथा कार्यक्रम

रणनीति	कार्यक्रम	आयोजना	लागत रु. (लाखमा)
नगरक्षेत्रका जलाधारको संरक्षण गर्ने	जल तथा भूसंरक्षण व्यवस्थापन प्रणाली	नीतिगत व्यवस्थाः भू-उपयोग तथा जलाधार क्षेत्र संरक्षण सम्बन्धी नीति निर्माण	२०
		जलस्रोत तथा सार्वजनिक जग्गाको अभिलेखीकरण	२०
		सार्वजनिक जग्गाको उपयोग रणनीति	२०
		बालुवा ढुंगा, गिटि उत्खनन नियमन तथा व्यवस्थापन	५०
		बस्ती विस्तारका लागि जोखियुक्त क्षेत्र नक्सांकन।	२०
		वातावरण मैत्री पूर्वाधार निर्माण कार्यक्रम।	३००
		पहिरो जस्ता संवेदनशिल क्षेत्र पहिचान एवं नक्शाङ्कन	२०
		पोखरी ताल तलैया संरक्षण (मुगापानी, रातीमाटे, ढाडे)	३००
		संवेदनशील क्षेत्रको पहिरो नियन्त्रण	२००
		वायो इन्जिनियरिङ प्रविधिको प्रयोग	५००
जलस्रोत तथा भूमिलाई आयमुलक क्षेत्रमा परिवर्तन गर्ने	भू–जलाधार क्षेत्रको उत्पादनशील प्रयोग	बालुवा ढुंगा, गिटि उत्खनन नियमन तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	१००
		तितेपाती तेल प्रशोधन	५०
		चौलताल पर्यावरणीय क्षेत्र निर्माण	१००
		भू तथा जलाधार क्षेत्र वृक्षारोपण कार्यक्रम।	१००
		जलाधार जालश्रोत तथा सिमसार संरक्षण कार्यक्रम।	३००
जम्मा			२१००

- **नतिजा खाका**

सूचक	**इकाइ**	आधार वर्ष २०७८/७९	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			**पुष्टयाईको आधार**	**जिम्मेवार निकाय**
			२०७९/८०	२०८१/८२	२०८४/८५		
प्रभाव तह : नदि कटान, डुबान तथा बाढिको नियन्त्रण गरी धनजनको साथै मानव तथा जिवजन्तुको जीवन रक्षा भई आर्थिक गतिविधिमा योगदान पुगेको हुने							
संरक्षित खेतबारीको क्षेत्रफल	प्रतिशत	४०	५०	५५	६०	न.पार्श्व चित्र	नपा
असर तह : पञ्चदेवल विनायक क्षेत्रमा नदी, खहरे खोला, वाढी तथा भूक्षय नियन्त्रण गर्दै भुमिगत पानीको मुहान, तालतलैया, पोखरी, सिमसार लगायत भू तथा जलाधार क्षेत्रको संरक्षण भई आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटन प्रबर्धन भएको हुनेछ ।							
संरक्षित पानी मुहान क्षेत्र	संख्या	११	१५	२०	२२	न.पार्श्व चित्र	नपा
नदी नियन्त्रण लम्बाई	किमि	०.६	१	१.२	१.५	न.पार्श्व चित्र	नपा
संरक्षित भू-क्षय र बाढी संवेदनशील क्षेत्र	संख्या	४	३	२	१	न.पार्श्व चित्र	नपा
संरक्षित र व्यवस्थित तालतलैया र सिमसार क्षेत्र	संख्या	०	२	३	३	न.पार्श्व चित्र	नपा
वायोइञ्जिनियरिङ प्रविधि प्रयोग संरचनाको लम्बाई	मि.	२००	५००	८००	९००	न.पार्श्व चित्र	नपा
प्रतिफल							
बस्ती विस्तारका लागि जोखियुक्त क्षेत्र नक्सांकन भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
जोखिमयुक्त क्षेत्र स्थानान्तरण भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
वातावरण मैत्री पूर्वाधार निर्माण भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा

भू-उपयोग तथा जलाधार क्षेत्र संरक्षण सम्बन्धी नीति निर्माण भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
बालुवा ढुंगा, गिटि उत्खनन नियमन तथा व्यवस्थापन भएको हुने ।						न.पार्श्व चित्र	नपा
भू तथा जलाधार क्षेत्र वृक्षारोपण कार्यक्रम ।						न.पार्श्व चित्र	नपा
जलाधार जालश्रोत तथा सिमसार संरक्षण कार्यक्रम ।						न.पार्श्व चित्र	नपा

७.३ वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन

७.३.१ विद्यमान अवस्था

पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकामा शहरउन्मुख क्षेत्रहरु क्रमिक विकास हुदै गइरहेका छन् । तसर्थ शहरी क्षेत्रलाई लक्षित गर्दै नगरपालिकाले वितावरण स्वच्छतालाई लक्षित गरी आवश्यक योजना तर्जुमा गर्न आवश्यक छ ।

७.३.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती

सम्भावना/अवसर	समस्या/चुनौती
➢ व्यवस्थित शहरीकरणको नीति अवलम्बन गरी ढल निकास तथा फोरमैला व्यवस्थापन गर्न सकिने । ➢ वातावरणको दीगो व्यवस्थापनका लागि जलाधार व्यवस्थापन तथा वन क्षेत्रको संरक्षण गर्न सकिने ➢ गोवर ग्याँस, सुधारिएको चुलो, विद्युतिय चुलो जस्ता कम खर्चिला तथा वातावरणीय रुपमा अनुकूल प्राविधिको प्रयोगमा जोड दिन सकिने । ➢ स्थानीय समुदायहरुसँगको सहकार्यमा प्राकृतिक पार्क, पोखरी आदिको निर्माण तथा संरक्षण गर्न सकिने । ➢ सडक निर्माण, कुलो तथा नहर निर्माण, विद्युत प्रशारण लाईन आदि वन जंगल क्षेत्रबाट नगरी वन तथा वातावरण संरक्षण गर्न सकिने ।	➢ वातावरण संरक्षण तथा स्वच्छता सम्बन्धी जनचेतनाको कमी रहेको । ➢ वातावरणिय स्वच्छताका लागि आवश्यक नीति तथा कार्यक्रमको अभाव रहेको । ➢ प्राकृतिक विपत्ति तथा मानव र वन्यजन्तु बीचको द्वन्द्वको अवस्था विध्यमान हुनु । ➢ जलाधार क्षेत्र संरक्षण गरी पशुपंक्षी र जलचरको संरक्षणको चुनौती रहेको । ➢ वैकल्पीक उर्जाको प्रबर्द्धन गरी उर्जाको प्रमुख स्रोतको रुपमा रहेको वनजंगलको संरक्षण गर्ने चुनौती रहेको । ➢ पालिकाभित्रमा ढल निकास गर्नु, फोहोरमैला व्यवस्थापन र प्रशोधन केन्द्र स्थापना गर्ने चुनौती रहेको । ➢ वातावरण तथा स्वच्छता कार्यका लागि बजेटको अभाव रहेको । ➢ डढेलो नियन्त्रण चुनौतीपुर्ण

७.३.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच,

पञ्चदेवल विनायकको धनः वातावरण संरक्षण र स्वच्छ जीवन ।

लक्ष्य,

वातावरण मैत्री नगरपालिकाको निर्माण गरी नगरवासीको जीवनयापनमा सुधार ल्याउने ।

उद्देश्य,

नीतिगत संरचनाको निर्माण मार्फत वातावरणमैत्री नगरपालिकाको निर्माणबाट वातावरणीय स्वच्छता कायम गर्ने ।

७.३.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यक्रम	आयोजना	लागत रु. (लाखमा)
वातावरणीय स्वच्छताका लागि आवश्यक कानुनी तथा संरचनात्मक संरचना तयार गर्ने	स्वच्छ नगरपालिका स्वस्थ नगरवासी कार्यक्रम	ऐन, नीति, कानून, मानक, योजना तथा नियमावली तर्जुमा तथा कार्यान्वयन	१०
		नगरपालिकाको बिनायक लगायतका नगर क्षेत्रलाई हरित क्षेत्रका रुपमा विकास गर्ने	५०
		नगर क्षेत्रमा उत्सर्जन हुने फोहोरको व्यवस्थापन	१००
वैकल्पिक उर्जाको प्रर्वद्धन गर्ने	ग्रामिण वैकल्पिक उर्जा प्रर्वद्धन कार्यक्रम	परम्परागत उर्जाको प्रयोग गर्ने घरधुरीको तथ्याङ्क अध्यावधिक	५
		ग्रामिण क्षेत्रमा दाउराको विस्थापन गरी गोवरग्याँस लगायतका बैकल्पिक उर्जाको विकास	३००
वातावरणको दीगो व्यवस्थापन गर्ने	वातावरणीय संरक्षण तथा दीगो व्यवस्थापन कार्यक्रम	नदीले छोडेका ठाउँहरू वा नदी कटानहरू, नहरका किनारहरू तथा सडक किनारहरूमा वृक्षारोपण को व्यवस्थापन	५०
		सार्वजनिक खुला जमिन तथा खाली ठाउँहरूमा वृक्षारोपण, सम्भार, प्रयोग तथा व्यवस्थापन	१००
		जडिबुटी तथा अन्य गैरकाष्ठ वन पैदावरको सर्बेक्षण, उत्पादन, संकलन, प्रवर्द्धन, प्रशोधन तथा बजार व्यवस्थापन	१००
		बीउबिजनका बेर्ना तयारीका साथै बगैंचाका स्थापना, व्यवस्थापन तथा प्रवर्द्धन	१००
		हरित पार्क निर्माण	३००
जम्मा			१११५

- **नतिजा खाका**

सूचक	इकाइ	आधार वर्ष	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			पुष्टयाईको आधार	जिम्मेवार निकाय
		२०७८/७९	२०७९/८०	२०८१/८२	२०८३/८४		
प्रभाव तह : वातावरण मैत्री नगरपालिकाको निर्माण गरी नगरवासीको जीवनयापनमा सुधार आइको हुने							
प्रशोधन गरिएको फोहोरमैला अनुपात	प्रतिशत	५	१५	३५	४०	न.पार्श्व चित्र	नपा
असर तह : नीतिगत संरचनाको निर्माण मार्फत वातावरणमैत्री नगरपालिकाको निर्माणबाट वातावरणीय स्वच्छता कायम भएको हुने							
मनोरञ्जनस्थल, पार्क र हरित क्षेत्र	संख्या	०	१	२	२	न.पार्श्व चित्र	नपा
प्रयोगमा आएको फोहोरमैला व्यवस्थापन प्रणाली	संख्या	१	२	३	४	न.पार्श्व चित्र	नपा
कम्पोष्ट-विन र गार्वेज-पिट प्रयोग गर्ने परिवार	संख्या	०	४०	७०	१००	न.पार्श्व चित्र	नपा
निष्काशित फोहोरमैलाको औसत वार्षिक परिमाण	मे.टन	३०	२५	१५	५	न.पार्श्व चित्र	नपा
व्यवस्थित ढल निकास भएको बजार क्षेत्र	संख्या	०	१	२	३	न.पार्श्व चित्र	नपा
शौचालय, घर आँगनको कुहिने फोहोरलाई व्यवस्थित गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	८०	८२	८५	९०	न.पार्श्व चित्र	नपा
परम्परागत उर्जा (दाउरा) प्रयोग गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	९२	९०	८५	८०	न.पार्श्व चित्र	नपा
घरभित्रको धुवाँबाट मुक्त घरधुरी	प्रतिशत	८	१०	१५	२०	न.पार्श्व चित्र	नपा
प्रतिफल							
कम्पोष्ट मल उन्पादन तथा प्रशोधन केन्द्र निर्माण भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
व्यवस्थित शहरिकरण तथा ढल निकास नीति अवलम्बन गरिएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा

गोवर ग्याँस, सुधारिएको चुलो, विद्युतिय चुलो, वायोग्यास प्रवर्द्धन भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
ल्याण्डफिल्ड साइड निर्माण भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
सार्वजनिक स्थानमा हरित पार्क, धारा तथा शौचालय निर्माण भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
फोहोरमैला व्यवस्थापन गुरुयोजना निर्माण भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
कृषि तथा उद्योगमा प्रयोग गरिने विषादी नियन्त्रण भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा

७.४ विपद जोखिम न्युनीकरण र व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशिलता

७.४.१ विद्यमान अवस्था

आपतकालीन प्रतिकार्य संचालन केन्द्रको स्थापना, बिपदका लागि आवश्यक सामाग्रीहरुको व्यवस्था, प्राथमिक उपचार केन्द्र एवं रक्त संचार केन्द्र निर्माण, समुदायमा आधारित विपद जोखिम व्यवस्थापन समिति, विपद जोखिम न्यूनीकरण सम्वन्धी जनचेतना कार्यक्रम, भू-कम्प प्रतिरोधात्मक सार्वजनिक संरचना, आपतकालीन कोष, विपद पूर्व तयारी तथा पूर्वसूचना प्रणाली, आपतकालिन भवन निर्माण जस्ता पूर्वाधारहरु बिपद जोखिम न्युनीकरण र व्यवस्थापनका लागि आवश्यक हुन्छ। पञ्चदेवल नगरपालिकाको हकमा यी पूर्वाधारहरुको व्यवस्थापन पूर्णरुपमा हुन सकेको देखिदैन ।

७.४.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती

सम्भावना/अवसर	समस्या/चुनौती
➢ जोखिम न्यूनीकरण तथा जोखिमबाट बच्नका लागि आवश्यक जनचेतना र शिक्षा दिन सकिने ➢ विपदमा परेका जनतालाई आवश्यक भौतिक तथा आर्थिक सहयोग प्रदान गर्न सकिने । ➢ वृक्षारोपण कर्यक्रम सञ्चालन तथा बाढिको अग्रिम जानकारी दिने साईरनको व्यवस्था । ➢ नदी कटान क्षेत्रमा जालि तथा तटबन्ध निर्माण गरी जोखिम न्यूनीकरण गर्न सकिने । ➢ विपद व्यवस्थापन अक्षय कोषको स्थापना गर्ने । ➢ वन्यजन्तुको भयबाट बच्न प्रभावित र सम्भावित क्षेत्रमा तारवार लगाउन सकिने । ➢ भुकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माणका लागि प्रोत्साहान तथा आर्थिक सहयोग गर्न सकिने । ➢ प्रत्येक वडामा एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन गर्ने ।	➢ सबै जनतामा विपद तथा विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी शिक्षा पुर्याउनु नसकिनु । ➢ विपद पछिको राहात कार्यक्रम प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन गर्न नसकिनु । ➢ सबै वडा कार्यालयमा विपद जाखिम न्यूनिकरण समिति गठन गर्न नसकिनु । ➢ प्रतिकार्य सञ्चालन केन्द्र निर्माण गर्ने, विपद पुर्वतयारीका कार्य गर्ने र आपतकालिन कोषका स्थापना गर्ने चुनौति । ➢ भौगोलिक विकटताका कारण विपद व्यवस्थापन चुनौतीपूर्ण । ➢ बाडी पहिरो सम्बन्धी अग्रिम जानकारी दिने प्रविधि स्थापना नहुनु ➢ विपद व्यवस्थापन कार्यका लागि आवश्यक आर्थिक स्रोतको कमी रहेको । ➢ पानीको मुहानहरुको सही सदुपयोग नहुनु ।

७.४.३ दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच,

विपदको न्युनीकरण तथा जलवायु परिवर्तन सँगको सामन्जस्यता हाम्रो प्रतिवद्धता ।

लक्ष्य,

विपदको जोखिममा रहेका स्थानहरुको पहिचान गरी सम्भावित प्रभावको न्यूनीकरण गर्ने ।

उद्देश्य,

विपदबाट हुन सक्ने क्षति न्यूनीकरण र उद्धार व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाईनुका साथै जलवायु अनुकूलन योजना निर्माण गरी समुदाय स्तरमा कार्यान्वयन गर्नु ।

७.४.४ रणनीति तथा कार्यक्रम

रणनीति	कार्यक्रम	आयोजना	लागत रु. (लाखमा)
विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धित कानुनी तथा संरचनात्मक व्यवस्था गर्ने	पालिका स्तरीय विपद् व्यवस्थापन संरचना निर्माण कार्यक्रम	सम्भाव्य प्रकोप र जोखिमका क्षेत्रहरू तथा बस्ती एवम् वैकल्पिक क्षेत्रको पहिचान	१०
		कानून, नीति, सिद्धान्त, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन तथा नियमन	१०
		विपद व्यवस्थापन कोष	२००
		विपद व्यवस्थापन स्वयंसेवक दल निर्माण	२०
		आपतकालिन सामग्रीको व्यवस्थापन	१००
		विपद् व्यवस्थापनमा क्रियाशील संघ/संस्थाहरुसँग सहकार्य	
		आपतकालीन प्रतिकार्य संचालन केन्द्र	५०
		प्रत्येक वडामा विपद जोखिम न्यूनीकरण सम्वन्धी जनचेतना कार्यक्रम	२०
		प्रत्येक वडामा भू-कम्प प्रतिरोधात्मक सार्वजनिक संरचना निर्माण	२००
		वडामा प्राथमिक उपचार केन्द्र एवं रक्त संचार केन्द्र स्थापना	२००
प्रकोप व्यवस्थापनका लागि संघीय, प्रादेशिक र स्थानीय सामुदायिक एवम् निजी क्षेत्रसंग सहयोग, समन्वय तथा सहकार्य गर्ने ।	अन्तरसरकारी विपद् व्यवस्थापन सहकार्य योजना	अन्तरसरकारी समन्वयमा आवश्यक विपद् जोखिम न्युनीकरणका लागि आवश्यक कार्यक्रम	२००
		आपतकालिन पुर्नवास आयोजना	२००
जम्मा			१२१०

सूचक	इकाइ	आधार वर्ष	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			पुष्टयाईको आधार	जिम्मेवार निकाय
		२०७८/७९	२०७९/८०	२०८१/८२	२०८३/८४		
प्रभाव तह : विपदको जोखिममा रहेका स्थानहरुको पहिचान गरी सम्भावित प्रभावको न्यूनिकरण गर्ने ।							
सुरक्षित, एकीकृत र व्यवस्थित बस्ती/आवास क्षेत्र	संख्या	०	१	२	३	न.पार्श्व चित्र	नपा
असर तह : विपदबाट हुन सक्ने क्षति न्यूनीकरण र उद्धार व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाई जलवायु अनुकूलन योजना कार्यान्वयन भएको हुने							
खुल्ला क्षेत्र तथा स्थानहरु	संख्या	४	५	७	९	न.पार्श्व चित्र	नपा
आपतकालीन उद्धारका लागि तालिम प्राप्त स्वयंसेवक	जना	२१	३०	४०	५०	न.पार्श्व चित्र	नपा
विपद् व्यवस्थापन स्थानीय कोषमा भएको रकम	रु.	३०	३५	४०	५०	न.पार्श्व चित्र	नपा
विपद् व्यवस्थापनमा क्रियाशील संघ/संस्थाहरु	संख्या	३	४	५	६	न.पार्श्व चित्र	नपा
विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य समिति गठन भएका वडाहरु	संख्या	०	९	९	९	न.पार्श्व चित्र	नपा
विपद् प्रतिकार्यका लागि भएको आपतकालीन नमूना अभ्यास	संख्या	१	२	२	२	न.पार्श्व चित्र	नपा
विपद् व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (पूर्व चेतावनी) जडान भएका क्षेत्रहरु	संख्या	०	१	२	२	न.पार्श्व चित्र	नपा
आपतकालीन उद्धारका लागि अत्यावश्यक एम्बुलेन्स तथा वरुणयन्त्रको व्यवस्था	संख्या	१	१	१	२	न.पार्श्व चित्र	नपा
जलवायु परिवर्तन अनुकूलन न्यूनीकरण सम्वन्धी सचेतना लगायतका कार्यक्रम सञ्चालन	संख्या	०	२	३	४	न.पार्श्व चित्र	नपा
प्रतिफल तह							
विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा

विपद् जोखिम क्षेत्र नक्साङ्कन र विपद पूर्व सूचना उपकरण जडान भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
आपतकालीन उद्धारका साधन, सामाग्री व्यवस्थापन तथा उद्धारकर्मी क्षमता विकास भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
राहतका सामाग्रीहरुको भण्डारण, विपद् व्यवस्थापन कोष स्थापना भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा

परिच्छेद आठ : संस्थागत विकास तथा सुशासन

८.१ सुशासन, ऐन, नियम तथा जवाफदेहिता

८.१.१ विद्यमान अवस्था

संस्थागत विकासको सन्दर्भमा पञ्चदेवल विनायक नगरपालिका सुधारात्मक अवस्थामा देखिन्छ। संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमुल्याङ्कन प्रतिवेदन अनुसार नगरपालिकाको औषत संस्थागत क्षमतामा ५२ अंक प्राप्त गरेको छ । सामाजिक समावेशीकरण, सेवा प्रवाह, वित्तीय एवम् आर्थिक व्यवस्थापन लगायतका क्षेत्रमा नगरपालिकाले गरेको काम तुलनात्मक रुपमा प्रभावकारी देखिए पनि संगठन र प्रशासन, वार्षिक वजेट तथा योजना व्यवस्थापन, सहकार्य तथा समन्वय लगायतका क्षेत्रमा नगरपालिका कमजोर देखिएको छ । बडागत सर्बैक्षण अनुसार नगरपालिकाको सेवाबाट सन्तुष्ट हुने नागरिक करीव ६० प्रतिशत देखिएका छन् ।

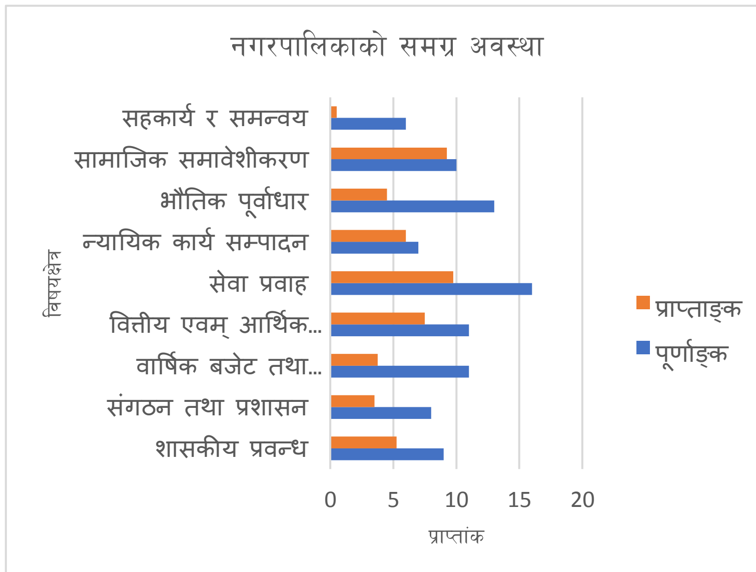

पालिका भित्रमा सुशासन तथा जवाफदेहिता प्रबर्द्धनका लागि पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाले बजार अनुगमन निर्देशिका २०७४, उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायबाट योजना संचालन कार्यविधि २०७४, एफ एम रेडियो व्यवस्थापन तथा सञ्चालन कार्यविधि २०७४, करारमा प्राविधिक कर्मचारी व्यवस्थापन गर्ने कार्यविधी २०७४, सभा तथा कार्यपालिका सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधी २०७४, नगर शिक्षा ऐन २०७८ लगायतका विभिन्न ऐन तथा नियम तर्जुमा गरी सञ्चालनमा ल्याईएको छ ।

८.१.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती

सम्भावना/अवसर	समस्या/चुनौती
➢ पालिकाले स्थानीय सरकारको हैसियतमा सुशासन कायम गर्न आवश्यक ऐन, कानुन तथा कार्यविधि निर्माण गरी लागु गर्न सकिने । ➢ योजना तथा बजार अनुगमन समिति निर्माण गरी संचालित कार्यको नियमित अनुगमन गर्ने ।	➢ सेवाग्राहिलाई स्थानीय सरकारको आभास दिलाउन सक्नु चुनौतिपुर्ण रहेको । ➢ संघ, प्रदेश र स्थानीय तह बीचको अधिकार बाँडफाँडमा पुर्णरुपमा प्रस्टता ल्याउन नसक्नु । ➢ पालिकाको एकल अधिकार क्षेत्र अन्तर्गत निर्माण गर्नुपर्ने ऐन, नियम तथा कानुनको समयमानै

➢ पालिकामा संचालित आयोजनाको लागत पुर्वानुमान तथा फाईदाको बारेमा जनतालाई सुसुचित गराउन सकिने । ➢ वडास्तरिय मेलमिलाप समिति गठनगरी सामान्य समस्या वडा स्तरमै समाधान गर्न सकिने । ➢ सबै कार्यालयमा नागरीक वडापत्रको स्थापना गरी ताहाबाट प्रदान गरीने सेवाबारे अवगत गराउने । ➢ पलिकाभित्रमा संचालित आयोजना हरुको समयमानै लेखापरिक्षण कार्य सम्पन्न गरी सुशासन र जवाफदेहिता प्रबर्द्धन गर्न सकिने । ➢ वडा स्तरिय योजना तथा आयोजनाको रेखदेख तथा सञ्चालनको जिम्मेवारी उपभोक्ता समितिलाई दिन सकिने ।	निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु चुनौतिपुर्ण रहेको । ➢ सुशासन तथा जवाफदेहिता प्रबर्द्धनका क्षेत्रहरुको पहिचान हुन नसक्नु । ➢ जनचाहाना अनुरुपका कार्य सञ्चालन गरी जनतालाई असल शासन तथा सुशासनको प्रत्याभुती दिलाउन नसक्नु ।

८.१.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच,

सेवा प्रवाहलाई पारदर्शी, प्रविधिमैत्री, जवाफदेहि, परिणाममुखी, नागरिक मैत्री बनाउनेः

लक्ष्य,

सुशासन कायम गर्न स्थानीय ऐन, नियम तथा कानून तर्जुमा गरी नागरिक समाज र समुदाय समेतको सहयोग र सहकार्यमा कार्यान्वयनमा ल्याउने साथै सार्वजनिक जवाफदेहिता बहन गर्ने ।

उद्देश्य,

नगरपालिकाको प्रशासनिक संरचना प्रविधिमैत्री, पारदर्शी र मितव्ययी, जनशक्तिको क्षमता अभिवृद्धि, दिगो र फराकिलो वित्तय स्रोत व्यवस्थापनका लागि नीतिगत व्यवस्थापन गर्नु ।

८.१.४ रणनीति तथा कार्यक्रम

रणनीती	कार्यक्रम	आयोजना	लागत रु. (लाखमा)
आवश्यक नीति तथा कानुनहरु निर्माण गर्ने	क्षेत्रगत नीति तथा कानुन निर्माण	एकल अधिकारसँग सम्बन्धितत नीति तथा कानुन तर्जुमा	२०
पारदर्शिता र जवाफदेहिताका का लागि नगरपालिकाका र सरोकारवालाहरुको क्षमता अभिबृद्धि गर्ने	वित्तीय पारदर्शिता कार्यक्रम	सामाजिक परिक्षण, सार्बजनिक परिक्षण र सार्वजनिक सुनुवाई सम्वन्धी कार्यहरु नियमित गर्ने	१०
		वालमैत्री, अपांगमैत्री तथा वातावरणमैत्री संरचना, निर्णय, योजना वजेट एवं आयव्यय प्रतिवेदन सार्वजनीकरण	१०
		नागरिक समाज, समुदायमा आधारित संस्थाहरुको क्षमता विकास	१०
		सहायता कक्षाको व्यवस्था	
		नगरपालिकाका सूचना आदानप्रदानका लागि सूचना प्रविधिको व्यवस्थापन	२०
		नगरपालीका का सबै कार्यालयहरुमा गुनासो सुनुवाई कक्ष , नागरिक वडा पत्र र सि. सि. टिभि जडान गरी सेवालाई चुस्त दुरुष्त र प्रभावकारी गर्ने ।	२०
अनुगमन तथा मुल्याङ्कन प्रणालीलाई प्रभावकारी वनाउने	नगरपालिका–सरोकारवाला अनुगमन मुल्याङ्कन प्रणाली	योजना सुपरीवेक्षण तथा अनुगमनमा समावेशी सहभागिता	
		अनुगमन तथा मुल्याङ्कनमा समुदायमा आधारित संस्थाहरु तथा लक्षित वर्गको क्षमता अभिवृध्दि र योजना अनुगमनमा अर्थपूर्ण सहभागिताको व्यवस्थापन	१०
	जनताको सन्तुष्टी मापन	बहिरगमन अभियान पत्र, समुदाय स्कोर कार्य	५
समावेशी र समतामूलक समाज निमार्ण गर्ने	लक्षित समुदायको मुलप्रवाहीकरण कार्यक्रम	सहभागितामूलक महिला, दलित, जनजाती, अल्पसङ्ख्यक लगायतलाई शसक्तीकरण तालिम मार्फत क्षमता विकास गर्ने ।	१०
		विपन्नता अभिलेखीकरण तथा लक्षित वर्गको स्थानीय श्रोत साधनमा पहुच अभिवृध्दि, स्थानीय संस्थाहरुको प्रोफाइल तयार	१०
जम्मा			१२५

- **नतिजा खाका**

सूचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			पुष्टयाईको आधार	जिम्मेवार निकाय
			२०७९/८०	२०८१/८२	२०८३/८४		
प्रभाव तह सुशासन कायम गर्न स्थानीय ऐन, नियम तथा कानून तर्जुमा गरी नागरिक समाज र समुदाय समेतको सहयोग र सहकार्यमा कार्यान्वयनमा ल्याउने साथै सार्वजनिक जवाफदेहिता वहन भएको हुने							
सेवा प्रवाहमा जनताको सन्तुष्टि	प्रतिशत					न.पार्श्व चित्र	नपा
असर तह नगरपालिकाको प्रशासनिक संरचना प्रविधिमैत्री, पारदर्शी र मितव्ययी, जनशक्तिको क्षमता अभिवृद्धि, दीगो र फराकिलो वित्तय स्रोत व्यवस्थापनका लागि नीतिगत व्यवस्थापन भएको हुने							
पालिकाले स्वीकृत गरेको ऐन, नियम, निर्देशिका, कार्यविधि तथा मापदण्ड	संख्या	४७	५०	७०	१००	न.पार्श्व चित्र	नपा
क्रियाशिल नीतिगत समिति तथा संयन्त्र (विधायन, सुशासन, लेखा, राजस्व, योजना तथा बजेट तर्जुमा अनुगमन आदि)	संख्या	९	१२	१२	१२	न.पार्श्व चित्र	नपा
नागरिक वडापत्र अनुसार सेवा प्रवाहमा क्षतिपूर्ति गरिएको	संख्या	०	०	१	२	न.पार्श्व चित्र	नपा
क्षतिपूर्ति सहितको नागरिक वडापत्र	संख्या	०	०	१	२		
सार्वजनिक परिक्षण	संख्या	३१८	३५०	३७५	४००		
वर्षभरीमा भएका सार्वजनिक सुनुवाई	संख्या	३	४	४	४	न.पार्श्व चित्र	नपा
हेल्पडेष्कबाट लाभान्वित सेवाग्राही	संख्या	०	१	१	१	न.पार्श्व चित्र	नपा
उपलब्ध अनलाइन सेवाका प्रकारहरु (निवेदन, सिफारिस, पञ्जीकरण....)	संख्या	२	३	४	५	न.पार्श्व चित्र	नपा
अनलाइन सेवावाट लाभान्वित सेवाग्राही	संख्या	२१००	२५००	३०००	५५००		

पालिकाको मोवाइल एप्स प्रयोगकर्ताहरु	संख्या	०	५००	२०००	५०००	न.पार्श्व चित्र	नपा
प्रतिफल							
सुशासन सम्बन्धी स्थानीय ऐन, नियम कानुनको निर्माण भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
सेवा प्रबाह अनलाईनमा आबद्ध भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
वडा स्तरिय मेलमिलाप समिति गठन भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
नागरिक वडापत्रको स्थापना भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा

८.२ वित्तीय श्रोत परिचालन

८.२.१ विद्यमान अवस्था

संघ र प्रदेश सरकारबाट समानीकरण, शसर्त लगायतका अनुदान प्याकेज तथा पालिकाको आन्तरिक आय नगरपालिकाको प्रमुख वित्तीय श्रोत हुन । आन्तरिक आय अर्न्तगत मालपोत तथा सिफारिस मुख्य वित्तीय श्रोत हुन । संघीय संरचनाको अवधारण तथा संविधानको मर्म बमोजिम नीजि क्षेत्र, सहकारी, स्थानीय समुदायसँग सहकार्य गरी नगरपालिकाले वित्तीय श्रोतको व्यवस्था गर्न सक्ने भए पनि हालसम्म त्यस्तो अभ्यास हुने गरेको छैन । अर्को तर्फ अन्तरपालिका सहकार्य तथा समन्वय पनि नगरपालिकाको वलियो श्रोत हुन सक्छ । जसको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुन आवश्यक छ ।

८.२.२ समस्या /चुनौती तथा अवसर/ सम्भावना

समस्या /चुनौती	**अवसर/ सम्भावना**
जनमुखी कर प्रणालीको विकास हुन नसक्नु	स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले तोकेका विषय क्षेत्र भित्र रही वित्तीय कानुन निर्माण गर्ने अवसर नगरपालिकालाई रहेको छ
राजस्व सुधार गर्ने सम्वन्धी सम्भाव्यता अध्ययन	
जनस्तरमा कर तिर्नुपर्छ भन्ने भावना नै विकसित हुन सकिरहेको छैन ।	आन्तरिक स्रोतको अभिवृद्धिका लागि करको दायरा र दर व्यवस्थापन गर्ने अधिकार नगरपालिकासँग रहेको छ ।
सम्भावित करदाताहरुको अभिलेख अद्यावधि हुन सकिरहेको छैन ।	स्रोत व्यवस्थापनका लागि उच्च प्रतिफल युक्त क्षेत्रको पहिचान गरी सहकार्य तथा समन्वयका आधारमा पुँजी जुटाउन सक्ने अवसर नगरपालिकालाई छ ।
कर तथा राजस्व श्रोतहरु वारे विस्तृत रुपमा अध्ययन अनुसन्धान समेत हुन सकिरहेको छैन र जनशक्तिको अभाव छ ।	
पूँजी वृद्धि हुने अर्थात छिटो प्रतिफल आउने क्षेत्रहरुमा कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न सकेको अवस्था छैन ।	
संघ तथा प्रदेश सरकारले प्रदान गर्ने समानीकरण अनुदानको वृद्धि दर उत्साहजनक हुन सकेको छैन ।	क्षेत्रिय विकास को अवधारणा अन्तरर्गत अन्तरपालिका सहकार्यमा लगानी आकर्षण गर्ने क्षमता नगरपालिकासँग रहेको छ ।

८.२.३ दीर्घकालीन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य

दीर्घकालीन सोच

फराकिलो, उच्च तथा दिगो आर्थिक वृद्धि

लक्ष्य

वित्तीय क्षेत्रको पहिचान तथा आन्तरिक स्रोतको अभिवृद्धि मार्फत आत्मनिर्भर नगरपालिका बनाउने

उद्देश्य

नगरपालिकाको दिगो र नियमित प्राप्त हुने सक्ने वित्तीय श्रोतको पहिचान भई अधिकतम् उपलब्धि हुने क्षेत्रहरुमा श्रोत परिचालन गर्नु ।

८.२.४ रणनीति तथा कार्यक्रम

रणनिती	कार्यक्रम	आयोजना	लागत रु. (लाखमा)
आन्तरिक राजस्वका श्रोतहरु पहिचान र तथ्यांकीय आधार (डाटावेस) तयार पार्ने	राजश्व सुधार कार्ययोजना निर्माण	पालिकाको आन्तरिक राजश्वको दायरा र दरको व्यवस्थापनका लागि कार्ययोजना निर्माण गर्ने	५
		आन्तरिक राजश्व अभिबृद्धिका लागि उद्योग वाणिज्य संघ लगायतका सरोकारवाला सँग सहकार्य वढाउने	
		सम्पत्ती करको दायरा विस्तार तथा स्व घोषणाको व्यवस्था मिलाउने	
		व्यवसायी, उद्योगी तथा घरवहालकरको सम्भाव्यता तथा तथ्याङ्क अध्यावधिक गर्ने	५
		गैर कर राजश्वको दायरा विस्तार गर्ने	५
लगानी परिचालनको मोडालीटि तयार पार्ने	अन्तरपालिका सहलगानी कार्यक्रम	साझा सरोकारका आयोजनामा सहलगानीको नीतिगत व्यवस्था गर्ने	५
		अन्तरपालिका सहलगानी कोषको निर्माण	५००
	सहकारी, बैंक तथा वित्तीय संस्था तथा नगरपालिका वित्तीय सहकार्य	नगरपालिका र स्थानीय वित्तीय संस्थाको सहकार्यमा सहुलियत कर्जा कोष, सहलगानी कोष तथा उत्पादनमा आधारित अनुदान कोषको व्यवस्था	४००
	समुदायसँगको सहकार्य	नाफा जन्य आयोजनाहरुमा स्थानीय समुदायसँगको सहलगानी अभिबृद्धि आयोजना	२००
		श्रमदान मुलक आयोजनाको विकास तथा कार्यान्वयन	१००
जम्मा			१२२०

- **नतिजा खाका**

सूचक	इकाई	आधार वर्ष	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			पुष्टयाईको आधार	जिम्मेवार निकाय
		२०७८/७९	२०७९/८०	२०८१/८२	२०८३/८४		
प्रभाव तह : वित्तीय क्षेत्रको पहिचान तथा आन्तरिक स्रोतको अभिवृद्धि मार्फत आत्मनिर्भर नगरपालिका भएको हुने							
पूँजी निर्माण क्षेत्रमा भएको लगानी (कूल बजेटको)	प्रतिशत	४.५	५	६	१०	न.पार्श्व चित्र	नपा
असर तह : नगरपालिकाको दिगो र नियमित प्राप्त हुने सक्ने वित्तीय श्रोतको पहिचान भई अधिकतम उपलब्धि हुने क्षेत्रहरुमा श्रोत परिचालन भएको हुने ।							
पालिकाको वार्षिक आन्तरिक आय रकम	रु. लाख	४८.४३	६५	६८	७०	न.पार्श्व चित्र	नपा
संघीय सरकारबाट राजस्व बाँडफाड प्राप्त रकम	रु. लाख	८५९	८६२	९००	१०००	न.पार्श्व चित्र	नपा
प्रदेश सरकारबाट राजस्व बाँडफाड बाट प्राप्त रकम	रु. लाख	४१७.९	४१८.५	४१९.०	४३०.०	न.पार्श्व चित्र	नपा
पालिकाको कूल वार्षिक बजेट	रु. लाख	५५८२	६५००	७०००	७५००	न.पार्श्व चित्र	नपा
पालिका र निजी क्षेत्रको सहकार्यमा भएको लगानी (वार्षिक कुल खर्चमा)	प्रतिशत	०	५	१०	१५	न.पार्श्व चित्र	नपा
आन्तरिक आय र वाह्य आयको अनुपात	अनुपात	१:९९				न.पार्श्व चित्र	नपा
कुल बजेटको वास्तविक खर्च	प्रतिशत	७२.३३	७५	७७	८०	न.पार्श्व चित्र	नपा
कूल वजेटको पूँजिगत खर्च	प्रतिशत	३०.१७	४०	५०	६०	न.पार्श्व चित्र	नपा
कर शिक्षा तथा वित्तीय साक्षरता कार्यक्रम संचालन	संख्या	१	२	२	३	न.पार्श्व चित्र	नपा
औषत वार्षिक वेरुजु फर्छौट रकम	प्रतिशत	१०.१४	५०	६०	८०	न.पार्श्व चित्र	नपा
आयोजना कार्यान्वयनमा उपभोक्ता समूहको लगानी/ योगदान हिस्सा (वार्षिक कुल खर्चमा)	प्रतिशत	१५	२०	२०	२०	न.पार्श्व चित्र	नपा

पालिका र निजी क्षेत्रको सहकार्यमा भएको लगानी (वार्षिक कुल खर्चमा)	प्रतिशत	२	५	६	८	न.पार्श्व चित्र	नपा
प्रतिफल							
राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
कर सम्बन्धी जनचेतनामूलक अभियान सञ्चालन भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा
वित्तीय जोखिम न्यूनीकरण कार्ययोजना तर्जुमा भएको हुने						न.पार्श्व चित्र	नपा

८.३ योजना व्यवस्थापन

८.३.१ विद्यमान अवस्था

पञ्चदेवल विनायक नगरपलिकाले वार्षिक योजना व्यवस्थापनका लागि विभिन्न स्रोतबाट प्राप्त कुल वित्तीय स्रोतलाई आर्थिक सामाजिक, पूर्वाधार, वन वातावरण तथा बिपद व्यवस्थापन र सुशासन तथा संस्थागत विकास अन्तर्गतका आयोजनामा वर्गीकरण गरेको छ । आर्थिक विकास कार्यक्रम अन्तर्गत बागबानी विशेष कार्यक्रम, माटो व्यवस्थापन कार्यक्रम, बाली संरक्षण कार्यक्रम मुख्य छन् भने पुशपालन अन्तर्गत पशु स्वास्थ्य कार्यक्रम, पशु रोग नियन्त्रण, पशु आहारा सेवा, तालिम सेवा लगायतका कार्यक्रमहरु रहेका छन् । त्यसै गरी सामाजिक विकास क्षेत्र विद्यालय भवन निर्माण तथा स्तरोन्नती, खानेपानी व्यवस्थापन, आमा पोषण कार्यक्रम पूर्वाधार विकास अन्तर्गत सडक, पुल, कल्भर्ट, बत्ती जडान लगायतका आयोजनाहरु कार्यान्वयन भएका छन् । नगरपालिकाले कार्यान्वयन गर्ने ९० प्रतिशत भन्दा बढी आयोजनाहरु उपभोक्ता समितिबाट कार्यान्वयन हुने गरेका छन् ।

८.३.२ समस्या/ चुनौती तथा अवसर/ सम्भावना

समस्या/ चुनौती	अवसर /सम्भावना
योजना व्यवस्थापन तथा कार्यान्वयनमा संघ र प्रदेश सरकार हावी हुदै जानु	योजना व्यवस्थापनको गुणस्तरीयता अभिवृद्धिमा स्थानीय आवश्यकता अनुसार कानुन निर्माण गर्न सक्ने
कार्यान्वयनमा भएका योजनाको गुणस्तरीयता कमजोर हुनु	स्थानीय आवश्यकता अनुसारका योजनाको छनौट तथा कार्यान्वयन गर्न सक्ने
उपभोक्ता समितिको क्षमता कमजोर हुनु	वहूवर्षिय योजनाको पहिचान र कार्यान्वयन गर्न सक्ने
परामर्श दायी संस्थाको काम कमजोर हुनु	अन्तरपालिका सहकार्यमा योजना व्यवस्थापन तथा कार्यान्वयन गर्न सक्ने
योजना व्यवस्थापनका लागि दक्ष मानव संसाधनको अभाव हुनु	

८.३.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य

दीर्घकालिन सोच

परिणाममुखी तथा उच्च प्रतिफल युक्त योजनाबाट आर्थिक समृद्धि

लक्ष्य

नगरपालिकाको पुँजी निर्माण प्रक्रियालाई योगदान पुऱ्याउने गरी योजना व्यवस्थापनको कार्ययोजना तयार गर्ने

उद्देश्य

स्थानीय योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनमा व्यापक जनसहभागिता साथै नतिजामुखी अनुगमन मूल्याङकनको सुश्चितता गर्नु ।

८.३.४ रणनीति तथा कार्यक्रम

रणनीति	कार्यक्रम	आयोजना	लागत रु. (लाखमा)
योजना व्यवस्थापन कार्ययोजना तयार गर्ने	योजना व्यवस्थापन कार्ययोजना	योजना व्यवस्थानप ऐन तर्जुमा	१०
		लागतको स्तरका आधारमा आयोजनाको वर्गीकरण	५
		उपभोक्ता समिति तथा टोलविकास समितिको कार्यवीधि निर्माण	५
		उपभोक्ता तथा टोलविकास समितिको आयोजना सञ्चालन क्षमता अभिबृद्धि	५
		स्थानीय खरिद नियमावली तर्जुमा	५
पूजी निर्माण युक्त क्षेत्रको पहिचान तथा लगानी परिचालन	आयोजना वर्गीकरण कार्ययोजना	पूजी निर्माण युक्त आयोजना छनौट तथा कार्यान्वयन	५
		नाफाजन्य आयोजना कार्यान्वयनमा स्थानीय सहकारी, बैंक, समुदाय नीजि क्षेत्र आदि सँग सहकार्य	५
जम्मा			४०

- **नतिजा खाका**

सूचक	इकाई	आधार वर्ष	आर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			पुष्टयाईको आधार	जिम्मेवार निकाय
		२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रभाव तह : नगरपालिकाको पुँजी निर्माण प्रक्रियालाई योगदान पुऱ्याउने गरी योजना व्यवस्थापनको कार्ययोजना तयार भएको हुने							
वार्षिक नीति कार्यक्रममा आर्थिक विकास तथा आयमूलक क्षेत्रमा लगानी	प्रतिशत					न.पार्श्व चित्र	नपा
असर तह :स्थानीय योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनमा व्यापक जनसहभागिता साथै नतिजामुखी अनुगमन मूल्याङकनको सुनिश्चितता भएको हुने							
स्थानीय गौरबका आयोजनाको सूची आयोजनाहरु	संख्या	५	६	६	६	न.पार्श्व चित्र	नपा
तर्जुमा भएका विषय क्षेत्रगत गुरुयोजना (कृषि, पर्यटन, यातायात गुरुयोजना .....)	संख्या	०	१	१	२	न.पार्श्व चित्र	नपा
वार्षिक नीति कार्यक्रममा आर्थिक बिकास तथा आयमुलक क्षेत्रमा लगानी	प्रतिशत	३.४१	४	४	४	न.पार्श्व चित्र	नपा
कूल आयोजना मध्ये उपभोक्ता समितिबाट कार्यान्वयन भएका आयोजना	प्रतिशत	९०	८५	८०	८०	न.पार्श्व चित्र	नपा
निर्धारित समयमा सम्पन्न आयोजना/कार्यक्रमहरु	प्रतिशत	९०	९२	९५	१००	न.पार्श्व चित्र	नपा
पालिकामा संचालित संघीय र प्रदेश आयोजना तथा कार्यक्रम	संख्या	२२२	२३५	२४०	२५०	न.पार्श्व चित्र	नपा
युवा रोजगारी लक्षित कार्यक्रम	संख्या	७	१०	१२	१४	न.पार्श्व चित्र	नपा
जलवायु परिवर्तन लक्षित कार्यक्रम	संख्या	५	७	९	१०	न.पार्श्व चित्र	नपा
लैससास लक्षित कार्यक्रम	संख्या	२०	२०	२०	२०	न.पार्श्व चित्र	नपा
ससर्त अनुदान अन्तर्गतका कार्यक्रम	संख्या	२१४	२२५	२३०	२५०	न.पार्श्व चित्र	नपा

समानिकरण अनुदान अन्तगर्तका कार्यक्रम	संख्या	२८७	२९०	३००	३००	न.पार्श्व चित्र	नपा
समपुरक अनुदान अन्तर्गतका कार्यक्रम	संख्या	२	४	५	५	न.पार्श्व चित्र	नपा
विशेष अनुदान अन्तर्गतका कार्यक्रम	संख्या	२	४	५	५	न.पार्श्व चित्र	नपा
आन्तरिक आय अन्तर्गतका कार्यक्रम	संख्या	६	७	१०	१२	न.पार्श्व चित्र	नपा
प्रतिफल							
आयोजना व्यवस्थापन र कार्यान्वयनमा सहजता आई आर्थिक तथा सामाजिक लाभ अभिबृद्धि भएको हुने	संख्या					न.पार्श्व चित्र	नपा
	संख्या					न.पार्श्व चित्र	नपा
						न.पार्श्व चित्र	नपा
						न.पार्श्व चित्र	नपा

खण्ड २ : वित्तीय विश्लेषण तथा कार्यान्वयन व्यवस्था

परिच्छेद नौ : वित्तीय अवस्था तथा कार्यान्वयन व्यवस्था

९.१ पृष्ठभूमि

आ.व २०७६/७७ मा कुल ४५ करोड ४३ लाख कुल बजेट रहेको पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको वार्षिक बजेट आ. व २०७७/७८ मा ११.३४ प्रतिशतले वृद्धि भई ५१ करोड ०४ लाख, आ. ब. २०७८/७९ मा ८.४२ प्रतिशतले बढेर ५५ करोड ३४ लाखको हाराहारीमा पुगेको छ । यो वृद्धिदर नगरपालिकाले संघ र प्रदेश सरकारबाट नियमित रुपमा प्राप्त गर्ने समानीकरण, सशर्त, समपुरक, विशेष तथा आन्तरिक राजस्वको विगत ३ वर्षका वृद्धिदरका आधारमा प्रस्तुत गरिएको छ। विगत ३ वर्षमा नगरपालिकाले प्राप्त गरेको उल्लिखित अनुदान शीर्षक अन्तर्गतका रकममा धेरै उतारचढाप आएको देखिन्छ। नगरपालिकाको आन्तरिक राजस्वको वृद्धिदर (तीन आ.व.को क्रमश –१५.५४ र २०.८६) प्रतिशत रहेको छ भने सशर्त अनुदानको वृद्धिदर क्रमश २३.९, ५.२ प्रतिशत रहेको छ । अर्को तर्फ समानीकरण अनुदानको वृद्धिदर क्रमश ०.८२ र १.७५ प्रतिशत रहेको छ । नगरपालिकाको विगत तीन वर्षको वित्तीय प्रवृत्तिको अवस्थालाई तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

सूचक	एकाई	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९
पालिकाको वार्षिक आन्तरिक आय रकम	रु. लाख	४७.४४	४०.०७	४८.४३
संघीय सरकारवाट राजस्व वाँडफाड प्राप्त रकम	रु. लाख	५७१.४५	७४६.३५	८५९.२१
प्रदेश सरकारवाट राजस्व वाँडफाड वाट प्राप्त रकम	रु. लाख	११.१९	१२.६८	४१.७९
संघीय सरकार बाट प्राप्त समानीकरण अनुदान	रु. लाख	९७७.००	९६९.००	९८६.००
प्रदेशबाट प्राप्त समानीकरण अनुदान	रु. लाख	७१.००	७०.९६	६८.२७
संघ वाट प्राप्त विशेष अनुदान	रु. लाख	१२०.००	५०.००	०.००
प्रदेशबाट प्राप्त विशेष अनुदान	रु. लाख	७५.००	६८.००	५०.००
संघबाट प्राप्त ससर्त अनुदान	रु. लाख	२२७२.७४	२८१६.१८	२९६३.१८
प्रदेश वाट प्राप्त ससर्त अनुदान	रु. लाख	३४.०७	१५.०४	४०.११
संघबाट प्राप्त समपुरक अनुदान	रु. लाख	०.००	०.००	०.००
प्रदेशबाट प्राप्त समपुरक अनुदान	रु. लाख	९०.२३	७७.७३	१४०.७०
प्रदेशबाट प्राप्त अन्य अनुदान	रु. लाख	११.८०	०.००	०.००
बैक मौज्दात	रु. लाख	३०१.९९	२३८.८९	३३६.९२
पालिकाको कूल वार्षिक वजेट	**रु. लाख**	**४५८३.९१**	**५१०४.९०**	**५५३४.६१**
वजेटको वार्षिक वृद्धिदर	वृद्धिदर		११.३७	८.४२

आन्तरिक आय र वाह्य आयको अनुपात	अनुपात	०.०१/९९.९९	०.००७/९९.९९३	०.००८/९९.९९२
कूल वजेटको वास्तविक खर्च	प्रतिशत	७७.२३	८३.५६	७२.३३
कूल वजेटको पूँजिगत खर्च	प्रतिशत	६६.१५	८०.०५	५२.२८
पूँजी निर्माण क्षेत्रमा भएको लगानी (कूल वजेटको)	प्रतिशत	३३.८१	३४.६१	३०.१६

९.२ संस्थागत संरचना तथा मानव संसाधन

९.२.१ विद्यमान अवस्था

पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकामा, नगरपालिका कार्यालय र सोअन्तर्गत ९ वटा वडा कार्यालयहरु रहेका छन् । पालिकाद्धारा सञ्चालन गरिएको भौतिक निर्माण (सडक तथा खानेपानी निर्माण लगायत) बाट ४५ प्रतिशत जनता सन्तुष्ट रहेका छन् । नगरपालिकामा आमा समूह, महिला समूह, कृषक समूह लगायतका सामुदायिक संस्था, गै.स.स., सरोकारबाला निकायहरु बीच समन्वय र सहकार्यका साथ कार्यसञ्चालन हुने गरेको छ । पालिकामा स्थायी कर्मचारी दरवन्दी अनुसार कर्मचारी पर्याप्त मात्रमा कर्मचारी उपलब्ध नरहेको साथै प्राविधिक तहका कर्मचारीहरु करारमा नियूक्त गरी कार्यसञ्चालन गरिएको छ ।

९.२.२ सम्भावना/अवसर तथा समस्या/चुनौती

सम्भावना/अवसर	समस्या/चुनौती
➢ कर्मचारी प्रशासन तथा जनप्रतिनिधिको क्षमता तथा मनोवल वृद्धिका कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने । ➢ प्रशासनिक संरचनालाई प्रभावकारी तथा प्रविधिमैत्री बनाउने कार्यक्रम तर्जुमा गर्न सकिने । ➢ सार्वजनिक सरोकारका व्यक्तिहरुको मनोवल अभिवृद्धि गर्न विशेष कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न सकिने । ➢ कर्मचारी अभाव तथा कामगर्ने जनशक्ति व्यवस्थापनका लागि करारमा कर्मचारी नियूक्त गरि कर्य सञ्चालन गराउन सकिने । ➢ प्रदेश तथा केन्द्रिय सरकार सँग समन्वय गरी संस्थागत संरचना लाई थप प्रभावकारी बनाउन सकिने । ➢ कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधी सँग कार्यसम्पादन करार गरी लक्ष्य अनुरुप प्रगति हाँसिल गर्न सकिने ।	➢ पालिकाको संस्थागत संरचनालाई प्रविधिमैत्री बनाउने चुनौती रहेको । ➢ निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरु, गै.स.स, सामुदायिक संस्थाका पदाधिकारी सबैको क्षमता पर्याप्त मात्रामा बढने नसकेको । ➢ ज्ञान, अनुभवी, दक्ष मानव संसाधानको अभावका कारण प्रशासन प्रभावकारी हुन नसक्नु । ➢ उपलब्ध जनशक्तिको सहि व्यवस्थापन हुन नसक्नु साथै दक्ष प्राविधिक जनशक्ति प्राप्त हुन नसक्नु । ➢ स्वास्थ्य क्षेत्रको भौतिक संरचना, जनशक्ति, प्रविधी विकसको समस्या । ➢ संस्थागन संरचना तथा मानव संसाधन विकास सम्बन्धी आवश्यक नीति तर्जुमा गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने चुनौती रहेको ।

९.२.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच,

प्रविधिमैत्री संस्थागत संरचना र विकासप्रमी मानवस्रोतः पञ्चदेवल विनायकको चाहानाः

लक्ष्य,

पालिकास्तरिय सबै संस्थागत संरचनालाई प्रविधिमैत्री, अपांगमैत्री तथा आधारभूत सुविधा सम्पन्न बनाई उपर्युक्त र दक्ष मानव स्रोत परिचालनबाट आर्थिक विकास गर्दै संस्थागत सम्वृद्धि हासिल गर्नु,

उद्देश्य,

प्रभावकारी सँगठन संरचना निर्माण भएसँगै संस्थागत क्षमता विकास भई प्रविधियुक्त दक्ष मानव स्रोतको उपयोबाट गुणस्तरीय सेवा प्रवाहमा अभिवृद्धि गर्नु ।

९.२.४ रणनीति तथा कार्यक्रम

- संस्थागत संरचना विकास
  - प्रशासनिक संरचनालाई प्रभावकारी तथा प्रविधिमैत्री बनाउने कार्यक्रम तर्जुमा गरिनेछ ।
  - विषयगत समिति एवं न्यायिक समितिको क्षमता विकास गरी कार्यसम्पादन स्तरमा अभिवृद्धि ल्याइनेछ ।
  - कर्मचारी क्षमता विकास योजना बनाईने छ ।
  - प्रदेश तथा केन्द्रिय सरकार सँग समन्वय गरी भौतिक तथा आर्थिक सहयोग प्राप्त गरी संस्थागत संरचना लाई थप प्रभावकारी बनाउने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
  - सेवा प्रवाहलाई गुणस्तरीय, न्यून समय लागत छिटो सेवा उपलब्ध बनाउन सम्भव भएका सेवा सुविधाहरु अनलाइन, वडा कार्यालय एवं सेवा केन्द्रबाट उपलब्ध गराउदै वडा कार्यलयहरुलाई भौतिक श्रोत साधन सुविधायुक्त बनाइनेछ ।
  - सँगठन तथा व्यवस्थापन अध्ययन गरी नगरपालिकाको वडा स्तर सम्म आवश्यकतानुसारको संरचना तयार गरी लागु गरिने छ र पालिकामा लैङ्गिकमैत्री एवं समावेशीताका आधारमा कर्मचारी दरबन्दी निर्धारण गरिनेछ ।
  - संस्थागत संरचनालाई यातायात, सूचना तथा संचार लगायतका भौतिक संरचनासँग आबद्ध गरिनेछ ।
- **मानव संसाधन विकास**
  - तालिम, तथा अभिमुखीकरण कार्यक्रमबाट नगरपालिकाका जनप्रतिनिधि एवं कर्मचारीहरुको क्षमता अभिवृद्धि गरी निर्णय प्रक्रिया र सेवा प्रवाहमा प्रभावकारीता ल्याइनेछ ।
  - सार्वजनिक सरोकारका व्यक्तिहरुको मनोवल अभिवृद्धि गर्न विशेष कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
  - नगरपालिकामा रहेको कर्मचारी अभाव तथा कामगर्ने जनशक्ति व्यवस्थापनका लागि करारमा कर्मचारी नियूक्त गरी कार्य सञ्चालन गराईनेछ ।
  - नगरपालिकाका अन्तर्गत विद्यालय, विषयगत कार्यालय एवं सरकारी कार्यालयहरुमा कार्यरत कर्मचारीहरुसँग कार्यसम्पादन सम्झौता गरिने छ र नियमित मूल्याङकनका मापदण्ड निर्धारण गरी मापदण्डका आधारमा उत्कृष्टलाई पुरस्कृत गर्ने अभ्यासको थालनी गरिनेछ ।

- नगरपालिका अन्तर्गत सहकारी, गै.स.स., नागरिक समाज, सामुदायिक संस्था, निजी क्षेत्रमा कार्यरत कर्मचारीहरुलाई तालिम, अभिमुखीकरण मार्फत क्षमता अभिवृद्धि गरी दक्ष, सबल, सक्षम जनशक्ति विकास गरिनेछ ।
- नगरपालिका तथा सभामा लक्षित समूहको समुचित प्रतिनिधित्व गराई समावेशी गराउनका साथै जुनसुकै क्षमता विकास कार्यक्रममा सहभागी छनौट गर्दा महिला, दलित, जनजाति र अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

- संस्थागत संरचना तथा मानव संसाधन विकास नीति
  - मानव संसाधन विकास सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा नियमन गरिनेछ ।
  - संस्थागत संरचना विकास सम्बन्धी पालिका स्तरिय कार्यविधी निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ र सो को नियमन तथा अनुगमनका लागि पालिका स्तरिय समिति गठन गरिनेछ ।

९.२.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका

- कर्मचारी, जनप्रतिनिधि, सहकारी, गै.स.स., नागरिक समाज, सामुदायिक संस्था, निजीक्षेत्रको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन ।
- संस्थागत संरचना निर्माण सम्बन्धी आचार संहिता निर्माण तथा लागु ।
- विषयगत तथा न्यायिक समिति निर्माण र क्षमता विकास कार्यक्रम ।
- भौतिक, प्राविधिक तथा मानव संसाधन यूक्त नगरपालिका र वडा कार्यालयको निर्माण ।
- ज्ञान, अनुभवी, दक्ष मानव संसाधानको विकास कार्यक्रम ।
- कार्यवोझ र सँगठन तथा व्यवस्थापन अध्ययन कार्यक्रम ।
- जनप्रतिनिधि र कर्मचारीबीच कार्यसम्पादन करार कार्यक्रम ।
- संस्थागत संरचना र मानव संसाधन विकास सम्बन्धी नीति निर्माण कार्यक्रम ।

९.३ विषय क्षेत्र अनुसार अनुमानित वजेट

तालिका १४ मा पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको क्षेत्रगत बजेट विनियोजनको अनुमानित खाका प्रस्तुत गरिएको छ। पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको योजना तर्जुमा कार्यशालाले आर्थिक, सामाजिक, पूर्वाधार, वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन तथा सुशासन तथा संस्थागत विकास अन्तर्गत परिकल्पना गरेका आयोजनाहरुको सफल कार्यान्वयनका लागि आगामी पाँच वर्षमा नगरपालिकाले आवश्यक पर्न सक्ने कुल ८ अर्व ८८ करोड बराबरको वित्तीय स्रोतको अनुमान प्रस्तुत गरिएको छ। कुल अनुमानित लगानी मध्ये करिब २ अर्व ५० करोड (२८ प्रतिशत) नगर गौरव र रुपान्तरणकारी आयोजनाकालागि तथा ६ अर्व ३२ करोड क्षेत्रगत आयोजनाका लागि आवश्यक पर्ने अनुमान गरिएको छ। योजना तर्जुमा गोष्ठीले तय गरेको नगरपालिकाका प्रमुख प्राथमिक क्षेत्रहरुलाई प्रमुख प्राथमिकताका साथ लगानी अनुमान प्रस्तुत गरिएको छ।

क्षेत्रगत रुपमा आर्थिक विकासलाई १५ प्रतिशत, पूर्वाधार विकासलाई ३४ प्रतिशत, सामाजिक विकासलाई १३ प्रतिशत, वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापनलाई ६ प्रतिशत र सुशासन तथा संस्थागत विकासलाई २ प्रतिशत लगानी अनुमान गरिएको छ। त्यसै गरी उप क्षेत्रगत रुपमा कृषि तथा पशुपंछि विकासलाई ४.८ प्रतिशत, तथा शिक्षा विकासलाई २.५ प्रतिशत लगानी आवश्यक हुने अनुमान गरिएको छ।

तालिका १४: क्षेत्रगत वजेट विनियोजन

विषय क्षेत्र	कुल अनुमानित लागत	प्रतिशत
नगर गौरवका आयोजना	**२५०००**	**२८.३३**
१. आर्थिक विकास	**१३३३०**	**१५.१०**
कृषि तथा पशुपंछिविकास)	६३५०	०.४८
(उद्यम तथा व्यवसाय)	२१७०	०.१६
(पर्यटन विकास)	१५७०	०.१२
(बैंक तथा वित्तीय संस्था)	३२४०	०.२४
२. सामाजिक विकास	**१२०८५**	**१३.६९**
(शिक्षा)	३०१०	०.२५
(स्वास्थ्य)	३१५०	०.२६
(खानेपानी तथा सरसफाई)	२९८०	०.२५
(महिला, बालबालिका र लक्षित वर्ग)	१६५५	०.१४
(युवा तथा खेलकुद)	११४०	०.०९
(कला संस्कृति)	१५०	०.०१
३. पूर्वाधार विकास	**३०३३०**	**३४.३७**

(सडक तथा यातायात)	२५२००	०.८३
(आवास तथा वस्ती)	२०८०	०.०७
(विद्युत तथा उर्जा)	२३५०	०.०८
(सूचना तथा संचार)	७००	०.०२
४.वन, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन	**५६२५**	**६.३७**
(वन तथा जैविक विविधता)	१२००	०.२१
(जलाधार तथा भुमि संरक्षण)	२१००	०.३७
(वातावरणीय स्वच्छता)	१११५	०.२०
(विपद व्यवस्थापन)	१२१०	०.२२
५. सुशासन तथा क्षमता विकास	**१८८५**	**२.१४**
(ऐन, नियम तथा कार्यविधि)	१२५	०.०७
(संस्थागत तथा मानव संसाधन क्षमता)	५००	०.२७
(श्रोत परिचालन)	१२२०	०.६५
(योजना तथा अनुगमन)	४०	०.०२
कुल बजेट	**८८,२५५**	**१००**

९.४ स्रोत अनुमान तथा प्रक्षेपण

नगरपालिकाले विगतमा प्राप्त गरेको वित्तीय स्रोतको प्रवृत्तिलाई ध्यानमा राखेर आगामी पाँच वर्षका लागि गरिएको वजेट प्रक्षेपणको खाका तल प्रस्तुत गरिएको छ । नगरपालिकाले संघ र प्रदेश सरकारबाट नियमित रुपमा प्राप्त गर्ने अनुदानका आधारमा पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको चालु आ.व २०७८/७९ को बजेट रु ५१ करोड ८० लाई आधारमानी आ.ब. २०८४/८५ सम्मका लागि यो प्रक्षेपण गरिएको हो जस अनुसार प्रतिवर्ष नगरपालिकाले प्राप्त गर्ने वित्तीय स्रोतमा १२ प्रतिशतका दरले वृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ । यही अनुमानका आधारमा आ.ब. २०८४/८५ सम्ममा नगरपालिकामा कुल ४ अर्व ९९ करोड बराबरको वजेट परिचालन हुने देखिन्छ। उक्त परिचालित वजेटमा प्रशासनिक खर्च बापतको २ अर्व ३७ करोड र सशर्त अनुदानको ६० प्रतिशत बराबर हुन आउने रु १ अर्व १५ करोड घटाउदा नगरपालिकाले लगानी गर्न सक्ने लगानी योग्य राजस्व रु १ अर्व ४५ करोड हुन आउने देखिन्छ । तालिका १३ मा पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको वजेट प्रक्षेपणको अवस्थालाई देखाईएको छ ।

तालिका ११ : राजश्व प्रक्षेपण								
आय शिर्षक	आ.व.०७८।७९	आ.व.०७९।८०	आ.व.०८०।८१	आ.व.०८१।८२	आ.व.०८२।८३	आ.व.०८३।८४	आ.व.०८४।८५	कूल राजश्व
समानिकरण								९,९९१।१८
संघ	९६८	१,०८४	१,१९३	१,३१२	१,४४३	१,५८७	१,७४६	**९,३३३**
प्रदेश	६८	७६	८४	९३	१०२	११२	१२३	**६५८**
राजश्व वांडफांड		०				०	०	**०**
संघ	८५९	९६२	१,०५९	१,१६४	१,२८१	१,४०९	१,५५०	**८,२८४**
पदेश	४२	४७	५१	५७	६२	६९	७५	**४०३**
शसर्त		०				०	०	**२८,९५६**
संघ	२,९६३	३,३१९	३,६५१	४,०१६	४,४१७	४,८५९	५,३४५	**२८,५६९**
प्रदेश	४०	४५	४९	५४	६०	६६	७२	**३८७**
समपुरक		०				०	०	**०**
समपुरक संघ		०	०	०	०	०	०	**०**
समपुरक प्रदेश	१४१	१५८	१७४	१९१	२१०	२३१	२५४	**१,३५९**
बिशेष अनुदान		०				०	०	**०**
संघ	०	०	०	०	०	०	०	**०**

प्रदेश	५०	५६	६२	६८	७५	८२	९०	**४८२**
आन्तरिक	४८	५४	६०	६६	७२	७९	८७	**४६७**
	५,१८०	**५,८०२**	**६,३८२**	**७,०२०**	७,७२२	८,४९४	९,३४४	**४९,९४३**
प्रशासनिक खर्च र सामाजिक	३८९७	४,२८७	४,७१५	५,१८७	५,७०६	६,२७६	६,९०४	२३,७९२
सशर्त अनुदानको ६० प्रतिशत								११,५८२
कुल लगानी योग्य राजश्व प्रक्षेपण								१४,५६९

९.५ वित्तीय स्रोत परिचालन तथा सहकार्य

नगरपालिकाले संघ तथा प्रदेशबाट नियमित रुपमा प्राप्त गर्ने राजस्व तथा नगरपालिकाको आन्तरिक राजस्वको अनुमानित प्रक्षेपण मध्ये आगामी ५ वर्षका लागि लगानी योग्य राजस्व रु १ अर्व ४५ करोड अनुमान गरिएको छ भने नगर गौरव, रुपान्तरणकारी तथा क्षेत्रगत आयोजनाको सफल कार्यान्वयनका लागि नगरपालिकाले ८ अर्व ८२ करोड बराबरको स्रोत आवश्यक पर्ने देखिन्छ। यसको अर्थ नगरपालिकालाई योजना तर्जूमा कार्याशाला गोष्ठीले प्रस्ताव गरेका आयोजना पुरा गर्न करिब ७ अर्व ३७ करोड बराबरको अतिरिक्त लगानी आवश्यक पर्ने देखिन्छ। उक्त लगानीको परिपूर्तिका लागि नगरपालिकाले देहायका रणनीति तथा कार्यनीति अपनाउन सक्नेछ।

९.६ वित्तीय स्रोत परिचालनका रणनीति तथा कार्यनीति

क) संघ तथा प्रदेश सरकार : नगरपालिकाले संघ र प्रदेश सरकारको प्राथमिकता क्षेत्र अन्तर्गत पर्ने आयोजनाहरुका लागि संघ र प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरी आवश्यक पर्ने अपुग वित्तीय स्रोत जुटाउन सक्छ। यस अन्तर्गत विशेष गरी सामाजिक तथा पूर्वाधार क्षेत्र अन्तर्गतका उपक्षेत्रगत आयोजनाहरुको सूचि तयार पारी संघ र प्रदेश सरकारसँग नगरपालिकाले सहकार्यको आधार तयार पार्नेछ।

ख) नगरपालिका तथा अन्तरपालिका : नगरपालिकाको प्राथमिकतामा पर्ने तथा सिमाना जोडिएका स्थानीय तहहरुसँगको साझा चासोका आयोजनाहरुका लागि नगरपालिकाले अन्तरपालिका आयोजनाको प्रारुप तयार पारी वित्तीय स्रोत व्यवस्थापनको रणनीति बनाउनेछ ।

ग) नीजि क्षेत्रसँगको सहकार्य : नीजि क्षेत्रलाई आकर्षण गर्न सकिने मुनाफा जन्य आयोजनाहरुको प्रारुप तयार पारी नगरपालिकाले नीजि क्षेत्रको स्रोतलाई परिचालन गर्ने वातावरण तयार पार्ने छ।

घ) सहकारी तथा जनसहभागिता : सार्वजनिक चासोका आयोजनाहरुका लागि वित्तीय स्रोत जुटाउन सहकारी तथा जनसहभागिता सँग सहकार्य गर्ने मोडालिटी तय गर्नेछ।

९.७ आवधिक योजना कार्यान्वयन

तालिका १२ कार्यान्वयन कार्ययोजनाका चरण	
पहिलो चरण	कार्यान्वयन कार्ययोजना तयारी
दोस्रो चरण	मार्गदर्शन तयारी
तेस्रो चरण	कार्यान्वयन विधिको छनौट
चौथो चरण	अख्तियारी
पाँचौ चरण	अनुगमनको प्रतिवेदन र समीक्षा

पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाले बृहत छलफलद्वारा तयार पारेको पञ्चवर्षिय आवधिक योजनाको सफलता यसको कार्यान्वयन सँग जोडिएको छ। एक तर्फ दीगो विकास लक्ष्यले सन २०३० सम्मका लागि सम्पूर्ण देशहरुले प्राप्त गर्नु पर्ने आर्थिक, सामाजिक, पूर्वाधार, वातावरणीय तथा संस्थागत विकासका सूचकहरु तोकेको छ भने संघीय सरकारले पनि सन २१०० सम्ममा प्राप्त गर्ने गरी समृद्धि र सुखका लक्ष्य तोकेको छ। यी सबै लक्ष्यको व्यवहारिक प्राप्ति स्थानीय सरकारको योजना कार्यान्वयनको प्रभावकारीतामा भर पर्दछ। तसर्थ नगरपालिकाले उल्लेखित दीगो तथा राष्ट्रिय लक्ष्यको स्थानीयकरण प्रस्तुत आवधिक योजनाको कार्यान्वयन बाट गर्नु पर्ने हुन्छ।

९.७.१ वर्तमान अवस्था

स्थानीय तहहरु सात चरणको वार्षिक योजना तर्जुमा प्रक्रियामा बढी अभ्यस्त भएको अवस्था छ। पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाको हकमा पनि यही कुरा लागु हुन्छ । तर प्रस्तुत आवधिक योजनाले कार्यक्रम कार्यान्वयनलाई प्रतिफलका रुपमा लिई प्रत्येक प्रतिफलको जाँच त्यसले आगामी पाँच वर्षमा सम्बन्धित क्षेत्रमा पार्ने असर र प्रभावद्वारा गर्ने प्रक्रियाको थालनी गरेको छ जुन नगरपालिकाका लागि नयाँ अभ्यास हो ।

नगरपालिकामा उपलब्ध निर्वाचित राजनीतिक प्रतिनिधि र प्रशासकीय जनशक्ति नयाँ योजना कार्यान्वयन पद्धतिका बारेमा जानकार हुनु पर्ने आवश्यकता छ ।

९.७.२ कार्यान्वयन कार्ययोजना

योजना तर्जुमा कार्यशालाले तर्जुमा गरेको आवधिक योजनालाई नगरसभाले अनुमोदन गरी सम्बन्धित शाखा तथा वडा कार्यालयहरुलाई त्यसको अख्तियारी पठाउने गरिन्छ । शाखा तथा वडा कार्यालयहरुले आवधिक योजनामा उल्लिखित लक्ष्य, उद्देश्य, सूचकका आधारमा बनेका रणनीति तथा कार्यनीतिहरुलाई ध्यानमा राखी भावी योजना कार्यान्वयनको खाका तयार पार्नु पर्ने हुन्छ ।

९.७.३ मार्गदर्शन तयारी

नगरसभाबाट अख्तियारी प्राप्त कार्यक्रमको सफल र प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि प्रत्येक शाखाले आफनो शाखासँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरुको मार्गदर्शन तयारी गरी गर्नु पर्ने हुन्छ । मार्गदर्शनका साथसाथै आवश्यकता अनुसार खर्चको अख्तियारी पनि पठाउनु पर्ने हुन्छ ।

९.७.४ कार्यान्वयन विधिको छनौट

नगरसभाबाट अख्तियारी प्राप्त कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनका लागि विद्यमान संघीय तथा स्थानीय कानुनका आधारमा कार्यक्रम कायान्वयन गर्ने व्यक्ति वा संस्था (उपभोक्ता समिति, ठेक्केदार, करार, गैसस आदि) लाई कार्यक्रमको कार्यान्वयनका लागि आवश्यक सम्झौता गरी नगरकार्यपालिकामा पठाउनु पर्ने हुन्छ । कार्यक्रमहरु नगरसभाबाट स्वीकृत भएपछि सोही बमोजिम कार्यान्वयन गर्नु पर्ने हुन्छ । यसरी कार्यक्रम कार्यान्वयनको प्रक्रियामा लैजादा नगरपालिकाले कार्यक्रम कार्यान्वयन ईकाईबाट प्रगती प्रतिवेदन लिने अभ्यास अपनाईने गरिन्छ ।

९.७.५ अख्तियारी

आवधिक योजनाको अन्तिम प्रतिवेदनलाई नगर कार्यपालिकाले नगरसभाबाट पारित गरेपछि उक्त योजनाको वार्षिक कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयनमा लैजानु पर्ने हुन्छ । वार्षिक कार्ययोजना तयार पार्नका लागि नगर प्रमुखले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत (प्रप्रअ) लाई अख्तियारी दिनु पर्ने हुन्छ । प्रप्रअले मध्यकालिन खर्चसंरचनालाई आधार बनाई क्रमागत रुपमा कार्यन्वयन गर्ने गरी आयोजनाहरुको रोलक्रम मिलाएर राख्नु पर्ने हुन्छ । प्रप्रअले रोलक्रममा व्यवस्थापन गरिएका आयोजनाहरुको कार्यान्वनमा विषयगत शाखा तथा वडा कार्यालायहरुसँग कार्यक्रम माग गर्नुपर्ने हुन्छ । माग भई आएका कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनकालागि नगर कार्यपालिकाले सम्बन्धित शाखा तथा वडा कार्यालयलाई अख्तियारी प्रदान गर्नुपर्ने हुन्छ ।

९.७.६ वार्षिक कार्यान्वयन कार्ययोजना

आवधिक योजनाले परिकल्पना गरेका आयोजनाहरुलाई मध्यकालिन खर्च संरचनालाई आधार बनाई नगरपालिका प्रशासनले वार्षिक कार्यक्रम कार्ययोजना तयार गरी कार्यान्वयनमा लैजानु पर्ने हुन्छ ।

९.७.७ अनुगमन प्रतिवेदन र समीक्षा

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ बमोजिम नगर कार्यपालिकाले आयोजनाहरु कार्यान्वयनको समय सापेक्ष अनुगमन गरी त्यसबाट प्राप्त तथ्यहरुको चौमासिक रुपमा समीक्षा गरी आयोजना कार्यान्वयनको प्रभावकारीता बढाउन भूमिका खेल्नु पर्ने हुन्छ ।

९.८ अनुगमन तथा मूल्याङकन योजना

९.८.१ अनुगमन तथा मूल्याङकनको आवश्यकता

स्थानीय तहको हकमा अनुगमन तथा मूल्याङकन प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउन स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १४ ले नगर प्रमुख तथा उपप्रमुखको काम कर्तव्य र अधिकारमा योजना तथा कार्यक्रमको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गरी सोको प्रतिवेदन बैठकमा पेस गर्नुपर्ने कानुनी व्यवस्था गरेको छ। त्यस्तै उपप्रमुखको अध्यक्षतामा अनुगमन समितिको समेत प्रबन्ध भएको देखिन्छ। जिल्ला समन्वय समितिले पनि अनुगमन र वार्षिक समीक्षा गर्नुपर्ने संस्थागत र कानूनी व्यवस्था भएको छ। त्यस्तै ऐनको दफा ८४ ले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले प्रमुखको निर्देशनमा अनुगमन तथा मूल्याङकन गर्ने गराउने कानूनी व्यवस्था गरेको छ।

- **उद्देश्य**

अनुगमन तथा मुल्याङकन प्रणालीको नीतिगत संरचना निर्माण भई आयोजनाहरुको प्रतिफल, असर र प्रभावहरुको प्रभावकारी मापन प्रक्रियामा टेवा पुगेको हुनेछ।

- **रणनीति तथा कार्यनीति**

रणनीति	कार्यनीति
अनुगमन तथा मुल्याङकनका लागि स्पष्ट नीति बनाई लागु गर्ने	अनुगमन तथा मुल्याङकन नीति निर्माण गरी प्रभावकारी ढंगबाट कार्यान्वयन गरिने छ
	नगरपालिकाका विषयगत समितिलाई प्रभावकारी बनाईने छ।
जनशक्तिको क्षमता विकास गर्ने	अनुगमन तथा मुल्याङकन मा काम गर्ने कार्यपालिका तथा अन्य विषय समिति तथा शाखाहरुको क्षमता अभिवृद्धिमा ध्यान दिईने छ।
आयोजनाहरुको हरेक पक्षलाई आधार मानी अनुगमन तथा मुल्याङकनलाई प्रभावकारी बनाउने	दिगो विकास लक्ष्य तथा राष्ट्रिय र प्रदेश लक्ष्यको स्थानीयकरणसँग सम्बन्धित सूचकहरुको प्रगतीको प्रभावकारीता मापन गरिने छ।
नीति, कार्यक्रम, योजना तथा आयोजनाहरुको अनुगमन तथा मुल्याङकन गर्दा सान्दर्भिकता, प्रभावकारीता, कार्यकुशलता, प्रभाव, दीगोपना, समावेशीता, लैङ्गिक समता र लाभग्राही सन्तुष्टिका आधारमा गरिने छ।	दीर्घकालिन सोच, नतिजा तालिका, सूचना व्यवस्थापन प्रणाली विकास र अनुगमन तथा मुल्याङकन योजना तर्जुमा गरी तेस्रो पक्षबाट मुल्याङकन गरिने छ।
	अनुगमन प्रणालीलाई नियमित र प्रभावकारी बनाउन नीति कार्यक्रम, योजना वा आयोजना निर्माण तहमा नै सूचकहरु निर्धारण गरी आयोजना सञ्चालन अगावै पूर्व मुल्याङक, कार्यान्वयनको चरणमा चालु मुल्याङन र आयोजना सम्पन्न भएपछि उपलब्धि मापन गर्ने प्रणालीको विकास गरिने छ। प्रथम आवधिक योजनामा विकास भएको नतिजा खाकालाई प्रत्येक नीति, कार्यक्रम, योजना तथा आयोजना मुल्याङनको आधार मानिने छ।

९.८.२ अनुगमन तथा मूल्याङकनका लागि जिम्मेवार निकाय

आवधिक नगरविकास योजनाको प्रभाव, असर, प्रतिफलको नतिजा मापन तथा संचालित कार्यक्रमको प्रक्रिया अनुगमन गरिनेछ। प्रक्रिया अनुगमन तथा प्राप्त नतिजाको मापन गर्ने जिम्मेवारी नगरकार्यपालिकाको हुनेछ भने यस कार्यमा सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन समितिलाई परिचालन गरिनेछ। आवधिक नगरविकास योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङकनको जिम्मेवारी तथा विधि देहायअनुसार रहेका छन् :

- नगरकार्यपालिका तथा विषयगत समिति
- सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन समिति
- जिल्ला समन्वय समिति
- विषयगत शाखा उपशाखा, परियोजना, संघ संस्था
- नागरिक समाज संस्था तथा तेश्रो पक्ष

आवधिक नगरविकास योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङकनका साधन तथा विधि देहायअनुसार रहनेछन् ।

- स्थलगत अनुगमन ।
- कार्ययोजना (लक्ष्य) र प्रगति बीच तुलना ।
- नागरिक अनुगमन ।
- सहभागितामूलक मध्यावधि समीक्षा ।
- सहभागितामूलक अन्तिम समीक्षा (तेश्रो पक्षबाट मूल्याङ्कन) ।

आवधिक नगरविकास योजनाको अनुमान तथा मूल्याङकन प्रक्रिया देहाय बमोजिम हुनेछ

अनुगमन मुल्याङन खाका

तालिका १३ : आवधिक नगरविकास योजनाको अनुमगन तथा मूल्याङ्कन प्रक्रिया			
के अनुगमन गर्ने ?	**कसले अनुगमन गर्ने ?**	**कहिले अनुगमन गर्ने ?**	**कसरी अनुगमन गर्ने?**
कार्यक्रम वा प्रक्रिया अनुगमन	सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति, वडा समिति, सरकारी र गैसस, परियोजना	पटके, मासिक, चौमासिक र वार्षिक	स्थलगत अनुगमन गर्ने, चौमासिक कार्ययोजनाको लक्ष्य र प्रगति, विवरणको तुलना गर्ने,
प्रतिफल अनुगमन	नगर कार्यपालिका, सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति	चौमासिक, अर्धवार्षिक, वार्षिक र मध्यावधि	स्थलगत अनुगमन गर्ने, वार्षिक कार्ययोजनाको लक्ष्य र प्रगति, विवरणको तुलना गर्ने, नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार नतिजा मापन गर्ने,
असर तह अनुगमन	सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति र तेश्रो पक्ष	वार्षिक, मध्यावधि र अन्तिम वर्ष	सहभागितामूलक छलफल गर्ने, नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार नतिजा मापन गर्ने, नमूना सर्बेक्षण गर्ने,
प्रभाव तह **मूल्याङ्कन**	सुपरिवेक्षण तथा **मूल्याङ्कन** समिति र तेश्रो पक्ष	मध्यावधि र अन्तिम वर्ष	नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार नतिजा मापन गर्ने, सहभागितामूलक छलफल गर्ने, अध्ययन तथा सर्बेक्षण गर्ने,

अनुसुचि

अनुसूची १ : नगर गौरवका आयोजना

१. पंञ्चदेवल क्षेत्र विकास	
२. सबै वडामा विधुतीकरण	
३. १५ शैया नगर अस्पताल निमार्ण	
४. एक नमूना वहु प्राविधिक विद्यालय विकास	
५. एक घर एक खानेपानी धारा निर्माण	
६. फोहोर मैला व्यवस्थापन (डम्पिङ्ग साइट निर्माण)	
७. नगर स्तरीय रङ्गशाला निर्माण	
८. बस पार्क निमार्ण	
९. पार्क निर्माण	
१० एकिकृत तथ्याङ्क अभिलेख तथा व्यवस्था	
११ देलीकाडाँ पर्यटन विकास	
सडक पूर्वाधार अर्न्तगत	
११.१ विनायक-लयँटी - पुल्लेतोला	
११.२ विनायक-तोली-पुल्लेतोल-वारला-कालेकाँडा	
११.३ लयँटी तिखापातल सडक	
११.४ घाटखेत भानाकोट सडक	
११.५ विनायक खानीडाँडा रामारोशन पर्यटकीय सडक	
११.६ वेलखेत, चिल्लेडाँडा भनाकाटे हिल्सा सडक	
११.७ चिलताडा तामकोट सडक	
११.८ तिखापातल कोसेली ग्रामीण सडक	
११.९ पंञ्चदेवल क्याम्पस पूर्वाधार निर्माण	
११.१० बेलखेत पर्यटन विकास	
११.११ तालागाड र माथिल्लो तालागाड पूल्लेतोला जोड्ने पक्की पूल	
१२. खर मुक्त छाना निर्माण	
अन्तरपालिका विकास आयोजना	
विनायक कालापानी रामारोशन सडक (विनायक रमारोशन)	
बेलखेतरपर्यटन क्षेत्र विकास (कमलबजार, पञ्चदेवल विनायक, रामारोशन)	
कर्णाली नदिमा ऱ्याफ्टिङ (पञ्चदेवल विनायक र आठविस नगरपालिका)	

अनुसूची २: रुपान्तरणकारी आयोजना

भूमि व्यवस्थापन	**क्षेत्र**
कृषि पकेट क्षेत्र/पशुपालन	चिलताडा, सुनाराखेत, आलि, कुज्जेडा देखि डोब्रेखोला, बेलखेत नदि, डुम्सीगडा, माझिखेत; केतुकाना कोसेडी तुरवन , ढिमढिमे, बान्नेखोला; पशुपालन :– वडा न २, ६, ७, ८ र ९ को माथिल्लो भागहरु
आवासिय क्षेत्र	भूउपयोग योजना अनुसार तोकेका क्षेत्रहरु
वस पार्क	विनायक, कुईका, कालिकास्थान क्षेत्र,
व्यवसायिक क्षेत्र	चिलताडा, विनायक बजार, बेलखेत, कुज्जेडा, वसन्तीडाँडा, वग्गिर, तिखापातल, आली
खेलकुद क्षेत्र	विनायक, कुईका
विद्यालय, कलेज क्षेत्र (शैक्षिक क्षेत्र)	नगरपालीका क्षेत्र
पार्क तथा पर्यटकीय क्षेत्र तथा कृषि पर्यटन र जलाशय क्षेत्र	देलिकाँडा, लेल्टेकोट, हिलपार्क,पञ्चदेवल पार्क तुर्वन डुम्सी गडा पार्क, चिलखर्क, साचुल्ला
स्वास्थ्य क्षेत्र	नगर अस्पताल (१५ शैया)
धार्मिक क्षेत्र	मष्टामाडौं,वाल्लेमाडु साँचुल्ला, कुईकेल्ले माई, तिखापातल, दुर्गादेवी, बण्डालीमांडु, गौजो काट्ने, डेवीथुन
वन क्षेत्र	कवुलियती तथा सामुदायिक वनहरु सबै
फोहोर मैला व्यवस्थापन क्षेत्र	विनायक - ३ (डम्पिङ्ग साइट) निर्माण

अनुसूची ३ :आयोजना बैङ्क

वडाका मुख्य आयोजना	सहकार्य								
	.....पालिका आफै	अन्तरपालिका	संघ	प्रदेश	नीजि क्षेत्र	प्राथमिकीकरण			अनुमानित वजेट
						P1	P2	P3	
वडा नं.१ अर्न्तगतका आयोजनाहरु									
आर्थिक विकास									
कृषि तथा पशुपालन									
अमिलो, सुन्तला, कागती, आँप, लिची, किवी खेतीको विस्तार				✓		✓			७० लाख
वडा नं.१ मा प्याज, लसुन तथा आलु खेतीको विस्तार	✓					✓			२५ लख
बाख्रा फर्मको विस्तार अनि उन्नत जातका बाख्रा वितरण तथा अनुदान				✓			✓	✓	८० लाख
कुखुरा, टर्की, हाँस, कालिज फर्म विस्तार अनि अनुदान				✓			✓		२५ लाख
माछापालन पोखरीको निर्माण अनि उन्नत जातका माछा वितरण नस्ल सुधार केन्द्र निर्माण अनुदान माग				✓			✓		१० लाख
पर्यटन विकास									
बस्ने गडा पिकनिक स्थल निर्माण			✓			✓			१५ लाख
भिया पाईला संरक्षण कार्यक्रम तथा आन्ने गडा बेलौटा पार्क निर्माण				✓			✓		२५ लाख
उद्योग									
२ वटा काष्ठ उधोग निर्माण			✓					✓	५० लाख
१ वटा पाउरोटी उधोग				✓			✓		१० लाख
१ वटा चाउमिन उधोग				✓			✓		१० लाख

१ वटा मसला उधोग				✓			✓		५ लाख
१ वटा दालमोट उधोग				✓		✓			१० लाख
१ वटा ब्लक तथा घ्यु पाइप निर्माण			✓				✓		२० लाख
सहकारी, बैंक वित्तीय संस्था									
१ वटा महिला सहकारी भवन निर्माण			✓				✓		५० लाख
१ वटा कृषि सहकारी भवन निर्माण			✓				✓		५० लाख
रोजगारी तथा सुरिक्षत आप्रवासन									
सिलाई कटाई तालिम अनुदान – २० जना				✓		✓			१० लाख
ड्राइभर तालिम – ५ जना				✓		✓			५ लाख
विधुतीय कार्यको तालिम – ५ जना				✓		✓			५ लाख
रेट्रो फिटिंग प्रबिधि तथा मेसिनरी कार्यको तालिम – २० जना				✓			✓		१० लाख
सामाजिक विकास									
शिक्षा									
सरस्वती आधारभूत बिधालयमा चारकोठे भवन निर्माण तथा घेरा प्रखाल निर्माण			✓			✓			१ करोड
मंगलेश्वर आधारभूत बिधालयमा चारकोठे भवन निर्माण तथा शिक्षक दरबन्दी			✓			✓			१ करोड
जनता आधारभूत बिधालयमा दुई कोठे भवन निर्माण तथा शौचालय निर्माण			✓	✓		✓			५० लाख
जाल्पेश्वर माध्यमिक बिधालयमा चारकोठे भवन निर्माण			✓	✓		✓			१ करोड
स्वास्थ्य तथा पोषण									
सरकारी मापदण्ड अनुरुप स्वास्थ्य चौकी भवन निर्माण			✓	✓		✓			१ करोड

पोषणमैत्री वडा घोषणा कार्यक्रम माग	✓					✓			१० लाख
औषधि तथा उपकरण खरिद अनुदान माग	✓					✓			५ लाख
फर्निचर तथा स्टेचर खरिद	✓					✓			५ लाख
खानेपानी सरसफाई									
एक घर एक धारा निर्माण साबिक वडा नं. १,६,७,८,९,मा लिफ्टिंग प्रविधिको प्रयोग गरि	✓		✓				✓		५करोड ५० लाख
सरसफाई तथा जनचेतनामुलक कार्यक्रम	✓		✓			✓			२ लाख
सामाजिक समावेशीकरण									
नेपाल सरकारको नीति नियम अनुसार काम गराउने	✓					✓			२ लाख
एकल पुरुष तथा दीर्घरोगीको लागि भत्ता मागको अनुदान	✓					✓			६ लाख
युवा खेलकुद									
देउडाँडामा रंगशाला निर्माण			✓	✓		✓			२ करोड
खेलकुद क्यालेन्डर निर्माण तथा सोहि अनुसार खेल कार्यक्रम संचालन	✓					✓			१० लाख
संस्कृति, साहित्य, कला									
सांस्कृतिक कार्यक्रम	✓					✓			१० लाख
बक्तृत्व कला, देउडा कार्यक्रम, देउडा गीतको संरक्षण, स्थानीय कलाकारको सम्मान			✓			✓			२० लाख
पुर्वाधार विकास									
सडक पुल									
पंचदेवल वडा कार्यालय हुदै नवसेरा सडक पिच १० कि.मि.			✓	✓				✓	५ करोड
पंचदेवल देउडाँडा टिमिले हुदै सयोर सम्म पिच ६ कि.मि.			✓	✓				✓	२ करोड
पंचदेवल ल्याम्पटा नादी हुदै गाडखर्क सम्म पिच ६ कि.मि.			✓	✓				✓	३ करोड

विनायक देखि अमरसैन सम्म बाटो पिच ४ कि.मि.			✓	✓				✓	३ करोड
नवसेरा कमलबजार नगरपालिका जोड्ने पक्कि पिल निर्माण २५० मि.			✓	✓				✓	१० करोड
सुत्तला कमलबजार जोड्ने पक्कि पुल निर्माण २०० मि.			✓	✓				✓	८ करोड
बिरकाटिया कमलबजार नगरपालिका जोड्ने पक्कि पुल ४०० मि.			✓	✓				✓	५० करोड
बिरकाटिया कमलबजार नगरपालिका जोड्ने पक्कि पुल निर्माण ३०० मि.			✓	✓				✓	८ करोड
आवस वस्ति विकास, सार्वजनिक निर्माण									
एकीकृत बस्ती निर्माण, लाम्पाटा बस्ति तथा टाटके बस्ति			✓	✓			✓		१० करोड
करचाटे सुरक्षित आवास बस्ति			✓	✓		✓			५ करोड
विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा									
सोलार प्यानल मार्फत बैकल्पिक उर्जा निर्माण कार्यक्रम			✓	✓		✓			५ करोड
सिंचाई									
नवसेरा सुत्तल्ला सैन् सिचाई आयोजना			✓	✓			✓		२ करोड
लाड्छे खोला नादी खेत सिचाई योजना			✓	✓			✓		१ करोड
गाड खर्क नानी खेत सिचाई कुलो			✓	✓			✓		१ करोड
गुरुथापे खोला पानिमूल सिचाई कुलो निर्माण	✓						✓		५० लाख
नानाखाल दमाहा ढोक्ना सिचाई कुलो निर्माण			✓	✓			✓		४० लाख
वडा कुलिवान सिचाई आयोजना			✓	✓			✓		२० लाख
गडीखोला पानिमूल, गुरुथापे सिचाई योजना			✓	✓			✓		१ करोड
डुग्री खोला सयार सिचाई कुलो निर्माण			✓	✓			✓		५० लाख
सञ्चार प्रविधि									
४ जी. टावर निर्माण			✓	✓			✓		५० लाख

प्रत्येक सार्बजनिक स्थलमा इन्टरनेट विस्तार			✓	✓			✓		१ करोड
वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन									
जलाधार									
मूल संरक्षणको लागि वृक्षारोपण कार्यक्रम			✓	✓		✓			२० लाख
वातावरणीय स्वच्छता									
बोक्सडा समुदायक बन वृक्षारोपण कार्यक्रम			✓	✓		✓			२० लाख
जनकल्याण समुदायक बन वृक्षारोपण कार्यक्रम			✓	✓		✓			२० लाख
मालिका समुदायक बन वृक्षारोपण कार्यक्रम			✓	✓		✓			२० लाख
जाल्पादेवी समुदायक बन वृक्षारोपण कार्यक्रम			✓	✓		✓			२० लाख
फोहोरमैला व्यवस्थापनको लागि दमपिंग साइडको निर्माण			✓	✓		✓			२० लाख
विपद व्यवस्थापन									
आपतकालीन भवन निर्माण			✓	✓		✓			१० लाख
विपदको सामाग्री खरिद अनुदान			✓	✓		✓			१० लाख

वडाका मुख्य आयोजना	सहकार्य								
	.....पालिका आफै	अन्तरपालिका	संघ	प्रदेश	नीजि क्षेत्र	प्राथमिकीकरण			अनुमानित वजेट
						P1	P2	P3	
वडा नं.२ अर्न्तगतका आयोजनाहरु									
आर्थिक विकास									
कृषि तथा पशुपालन									
घाँस खेति, दाना उत्पादन	✓			✓				✓	९० लाख
स्थानीय जातको भैसी पालन				✓			✓		५० लाख
बाख्रापालन, बंगुर				✓		✓			५० लाख
कुखुरा, हाँस, कालिज, टर्की, पन्छीपालन				✓				✓	६० लाख
माछापालन, मौरीपालन				✓				✓	४० लाख
तरकारी खेति, फलफुल, कागती, जारिम, अमिला, सुन्तला	✓						✓		२५ लाख
पर्यटन विकास									
पंचदेवल, मस्ठामाडौँ मन्दिर निर्माण			✓			✓			१ करोड
देवीथुन, पिकनिक, पार्क, हिलपार्क			✓			✓			१ करोड
तालाकोट, बन्जीजम्प, कुरेगडा पार्क			✓			✓			१ करोड
उद्योग									

साना उधोग जस्तै दालमोट, पानि उधोग, फुड प्रोडक्ट, तितेपानी, अल्लो, सिस्नो, हल्दी प्रसोधन, तिर्खुला, छाला, टिमुर तेल प्रसोधन केन्द्र			✓			✓			**२ करोड**
सहकारी, बैंक वित्तीय संस्था									
सृजनशील सहकारी घेराबारी			✓			✓			**१ करोड**
अप्सरा रानी कृषि सहकारी घेराबारी तथा भवन निर्माण			✓			✓			**३ करोड**
रोजगारी तथा सुरिक्षत आप्रवासन									
उधमशिल तथा सिपमुलक तालिम			✓			✓			**५० लाख**
छाला, जुत्ता, तथा स्थानीय बस्तुबाट प्रशोधित			✓			✓			**७० लाख**
जनचेतनामुलक कार्यक्रम	✓					✓			**२० लाख**
सामाजिक विकास									
शिक्षा									
सरस्वती मा.वि. भवन तथा घेरावार, +२ स्थापना र दरबन्दी ४ वटा थप, बालविकास थप			✓			✓			३ करोड
मस्ठामाडौँ आधारभूत ४ कोठा भवन निर्माण तथा घेराबार, हासुल्ला आ.वि. ४ कोठा भवन			✓			✓			२ करोड
लेक काँडागाउँ बालबिकाश भवन निर्माण १ कोठा			✓			✓			२ करोड
मस्ठामाडौँ र हासुल्ला आ.वि.मा दरवन्दी थप			✓			✓			२ करोड
पूर्ण आ.वि. ४ कोठे भवन, खेलमैदान, घेरा, शौचालय, तथा दिवा खाजा १ कोठे भवन अनि शिक्षक दरबन्दी थप			✓			✓			३ करोड
स्वास्थ्य तथा पोषण									

गाउँघर किल्निक निर्माण साबिक वडा नं. १,३,४			✓			✓			१ करोड
उपकरण तथा औषधि खरिद अनुदान माग			✓			✓			१ करोड
फर्निचर खरिद, पोषण मैत्री घोषणा			✓			✓			१ करोड
खानेपानी सरसफाई									
कल्लेन, किमाने, लाडछे, कपल काँडा, ढाड खोला, फालदुन्ग्री, किमुगैरा, खानेपानी निर्माण माग			✓			✓			४ करोड
सामाजिक समावेशीकरण									
लक्षित वर्ग क्षमता विकास कार्यक्रम	✓					✓			२० लाख
पिछडिएका वर्ग उत्थान कार्यक्रम	✓					✓			२० लाख
युवा खेलकुद									
हिलपार्क, मष्टामाडौँमा खेलमैदान निर्माण				✓		✓			२ करोड
चैतीकाफल, कबडहल, डाँडा ओखल, बालबाटिका, पूर्ण आ.वि.मा बालबाटिका				✓			✓		१ करोड
युवा लक्षित खेल प्रशिक्षण कार्यक्रम			✓			✓			५० लाख
संस्कृति, साहित्य, कला									
स्थानीय पन्चेबाजा सिकाई केन्द्र तथा आधुनिक बाजा सिकाई केन्द्र				✓		✓			२० लाख
साहित्यिक कार्यक्रम संचालन				✓		✓			२० लाख
पुर्वाधार विकास									
सडक पुल									

पंचदेवल बजार देखि वडा कार्यालय, कालापानी मेलतोला, पंचदेवल ढारि तोली, प्रहरी चौकी, काँडागाड, लिती , मध्य पहाडी, हिउन मारे, खान डाँडामा सडक कालोपत्रे निर्माण				✓		✓			४ करोड
ठाटि, बटालि गाउँ, बेहुगडा, कृषि सडक निर्माण			✓	✓		✓			१ करोड
हत्तेक, रिठेखोला सडक निर्माण			✓	✓		✓			२ करोड
तोली जाने सडक, चौताराबाट ध्यानकाडा सडक निर्माण			✓	✓		✓			१ करोड
सरस्वती मा.वि. देखि धार्दिंग सडक विस्तार तथा मर्मत			✓	✓		✓			१ करोड
रामारोशन डाँडाखाल, ठिमथिमे कृषि सडक			✓	✓		✓			८० लाख
भनेबडार देखि भाड़ेडाँडा जुकेपानी सडक निर्माण			✓	✓		✓			१ करोड
आवस वस्ति विकास, सार्वजनिक निर्माण									
काटे, धार्दिंग र ढोड एकीकृत बस्ति निर्माण			✓	✓		✓			२० करोड
विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा									
राष्ट्रिय लाईन विस्तार			✓	✓		✓			५ करोड
सिंचाई									
बडेखोला सिचाई कुलो			✓	✓		✓			२ करोड
डोब्रेखोला, ढाडाखोला, बेदुगडा, आउसेगडा, हर्तके सिचाई			✓	✓		✓			१ करोड
कानेखोला, रातोडांडा, चडीयाल सिचाई आयोजना			✓	✓		✓			१ करोड
कानेखोला, बस्नेपडा सिचाई			✓	✓		✓			१ करोड
कल्याण फराखेत, कानेखोला बाडी, निकाने खोला, बयलबाम सिचाई			✓	✓		✓			१ करोड

कल्याण जुकपानी सिचाई आयोजना			✓	✓		✓			१ करोड
टाडखेत कापडा सिचाई, बृहत पोखरी, ढाडा खोला, काटे सिचाई आयोजना			✓	✓		✓			१ करोड
धोब्रे खोला काँडा खेत सिचाई आयोजना			✓	✓		✓			१ करोड
टाकुटे, गोलाघाट सिचाई आयोजना			✓	✓		✓			१ करोड
सञ्चार प्रविधि									
४ जी. टावर निर्माण			✓			✓			१० लाख
वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन									
जलाधार									
बुणात जलाधार, बिरल्चा जलाधार, किमाने कल्याण जलाधार संरक्षण			✓	✓		✓			५० लाख
बेराटी गडा, देवीथुन, बिरल्चा, ओखडागडा, बाटुल्ला, करेम्लागडा, कुरेगडा, बसेकुडामा रिचार्ज पोखरी			✓	✓		✓			१ करोड
वातावरणीय स्वच्छता									
समौणे सा.व. फुर्केसल्ला, मानिके मेला, लिती सल्लेडी, कल्याण, पर्जु, जामढुग्री, सेतनाउ, हिडनमारे, भैरी कुशी वन र सालडाँडा समुदायक बनमा वृक्षारोपण			✓	✓		✓			२ करोड
विपद व्यवस्थापन									
आपतकालीन भवन तथा समुदायक भवन निर्माण			✓	✓		✓			१ करोड

वडाका मुख्य आयोजना	सहकार्य					प्राथमिकीकरण			अनुमानित वजेट
	.....पालिका आफै	अन्तरपालिका	संघ	प्रदेश	नीजि क्षेत्र	P1	P2	P3	
वडा नं.३ अन्तर्गतका आयोजनाहरु									
आर्थिक विकास									
कृषि तथा पशुपालन									
सुन्तला, आँप, आलु, कागती, केरा तथा अमिलो खेति विस्तार	✓					✓			८० लाख
प्याज, लसुन, काउली, बन्दा, धनिया, मुला, अदुवा, रिठा, रुद्राक्षी खेति	✓					✓			१५ लाख
कुखुरा, टर्की, हाँस, कालिज फर्म अनुदान				✓		✓			५० लाख
बाख्रा, भैसीपालन, गाई फर्मको निर्माण				✓		✓			१ करोड
माछा पोखरी २० वटा				✓		✓			२५ लाख
पर्यटन विकास									
माल्यामाडे, चल, देलीकाँडा स्तर उन्नति र विकास अनि घेरा प्रखाल गर्नुपर्ने				✓		✓			१ करोड
कालिका देवी मन्दिर, कृष्ण मन्दिर, बालन देवता, काफ्लेगडा मन्दिर, पंचदेवल गणेश मन्दिरमा प्रखाल घेरा तथा मर्मत तथा सुधार गर्नुपर्ने				✓		✓			१ करोड
बाल्लेमाडू फुलबगैचा निर्माण				✓		✓			१ करोड
अल्छी ढुंगा धार्मिक पर्यटकीय स्थल निर्माण				✓		✓			१ करोड
चहल ताल योजना निर्माण				✓		✓			१ करोड
फालिकोट भ्यु टावर निर्माण				✓		✓			१ करोड

फालिकोट नेत्र स्मृति पार्क				✓		✓			१ करोड
कुर्दम क्षेत्र पर्यटकीय स्थल निर्माण				✓		✓			१ करोड
आस्नेपानी पर्यटकीय पोखरी निर्माण				✓		✓			१ करोड
राउतेल्ले गडा पार्क निर्माण				✓		✓			१ करोड
दुर्गे माडू खेलमैदान				✓		✓			१ करोड
उद्योग									
काठ उधोग, पाउरोटी उधोग, चाउमिन उधोग, मसला उधोग			✓			✓			६० लाख
जडिबुटी प्रसोधन केन्द्र, फलफुल प्रसोधन केन्द्र			✓			✓			१० लाख
सहकारी, बैंक वित्तीय संस्था									
महिला सहकारी, वित्तीय संस्था, कृषि सहकारी भवन निर्माण				✓		✓			४ करोड
कृषि प्रदशनी स्थल निर्माण				✓		✓			१ करोड
रोजगारी तथा सुरिक्षत आप्रवासन									
सिलाई-कटाई तालिम, विधुतीय तालिम, सैलुन तालिम, ड्राइभर तालिम, मेसनरि तालिम			✓			✓			८ करोड
बाँस तथा निगाला मुढा उधोग			✓			✓			२ करोड
सामाजिक विकास									
शिक्षा									
पंचदेवल क्याम्पस, विधा मन्दिर, नमुना मा.बि, युवा बर्ष, मदन आश्रित, भैरब प्रा.बि, पंचदेवल प्रा.बि, बाल विकास केन्द्र, सिकाई केन्द्र भवन निर्माण योजना तथा प्रखाल अनि तारवारको योजना			✓				✓		७० करोड
स्वास्थ्य तथा पोषण									
सरकारी मापदण्ड अनुसार स्वास्थ्य भवन			✓			✓			१० करोड

गाउँघर क्लिनिक, बर्थिंग सेन्टर निर्माण			✓			✓			१५ करोड
पोषण मैत्री वडा घोषणाको लागि कार्यक्रम	✓					✓			२५ लाख
खानेपानी सरसफाई									
एक घर एक धारा			✓			✓			५ करोड
कठ नाउलो बजार लिफ्ट खानेपानी निर्माण			✓			✓			१ करोड
विनायक बजार, मध्यपाडी, पंचदेवलमा सार्बजनिक शौचालयको निर्माण			✓			✓			५० लाख
बाघधारा पेखाबाडा सिचाई पोखरी, एरिझाल सिचाई पोखरी			✓			✓			१ करोड
हासुल्ला खोला, काफल धारा, अनुधारा मतेगाउँ, चुनधारा, मयापानि खानेपानी आयोजना			✓			✓			१० करोड
डुंग्री खानेपानी टंकी निर्माण			✓			✓			१ करोड
सामाजिक समावेशीकरण									
नेत्र स्मृति कोष	✓					✓			२० लाख
जनचेतनामुलक कार्यक्रम, कानुनी परामर्श	✓					✓			५ लाख
युवा खेलकुद									
फुटबल रंगशाला निर्माण			✓			✓			१ करोड
क्रिकेट मैदान निर्माण			✓			✓			१ करोड
कबर्ड हल निर्माण			✓			✓			५० लाख
संस्कृति, साहित्य, कला									
पन्चेबाजा, मुवा, रत्यडी, होली तथा देवी देवताका सामग्रीको संरक्षण	✓					✓			२० लाख
धार्मिक कोष निर्माण	✓					✓			३० लाख
पुर्वाधार विकास									

सडक पुल									
सातदोबाटो, कुरदम, सडक स्तर उन्नति			✓	✓		✓			५ करोड
मुसेगड़ा, चहलताल सडक निर्माण			✓	✓		✓			५ करोड
पन्चदेवल, कनिकेदेवल, गडीकोट सडक निर्माण			✓	✓		✓			५ करोड
कडायत गाउँ, रिठातोला, तोली सडक निर्माण तथा बगर तटबन्धन			✓	✓		✓			५ करोड
मुसेगड़ा, घट्टे बगर, एरिझातामा तटबन्धन			✓	✓		✓			५ करोड
पडाखेत, धनसरा कोटिल्ला, राजिबुनामा पुल निर्माण			✓	✓		✓			५ करोड
कोलडाँडा, मयापानी, पडाखेत बाटो निर्माण			✓	✓		✓			५ करोड
कालापाड़ा पुरानो सडक मर्मत तथा निर्माण			✓	✓		✓			५ करोड
मुसेगड़ा सुकिला बगर सडक निर्माण			✓	✓		✓			५ करोड
ल्याटि सडक तथा कृषि सडक निर्माण			✓	✓		✓			५ करोड
स्वास्थ्य शिव मन्दिर ग्रामिण सडक निर्माण			✓	✓		✓			५ करोड
जैशी गाउँ, नानढाड, बुढा टोल, रिटेतोला, पड़ेनीडाँडा, सादोबाटोमा सिडी निर्माण			✓	✓		✓			५ करोड
आवस वस्ति विकास, सार्वजनिक निर्माण									
वृद्धाश्रम निर्माण, मनेगाउँ बस्ति स्थानान्तरण, नमुना बस्ती निर्माण				✓			✓		५० करोड
विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा									
वडाभर बिधुत विस्तार			✓			✓			१ करोड
प्रत्यक टोल तथा सार्बजनिक स्थलमा बत्ति जडान			✓			✓			२० लाख
सोलार वितरण			✓			✓			१ करोड
सिंचाई									

सिम डुन्ग्री लिफ्ट सिचाई आयोजना, मुल्लो आमरुख सिचाई कुलो निर्माण, सान्खेत, पडाखेत, गोइल खेत, सुवनडाँडा, धनरास, आमरुख, खरखडे बाघेडाँडा, कुरधम, गौरा खेत, टुनीगैरा सिचाई कुलो निर्माण			✓	✓		✓			५० करोड
आकासे पानि संकलन केन्द्र			✓	✓		✓			१० करोड
सञ्चार प्रविधि									
४ जी. टावर निर्माण			✓			✓			१० करोड
प्रत्यक टोल तथा सार्बजनिक स्थलमा सिसि क्यामेरा जडान	✓					✓			२० लाख
सार्बजनिक स्थलमा फ्री इन्टरनेट	✓					✓			१० लाख
वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन									
जलाधार									
बन तथा पोखरी तलाउको वरिपरी वृक्षारोपण गर्ने	✓					✓			५० लाख
खोला तथा खोल्साको छेउमा तटबन्धन	✓					✓			१ करोड
वातावरणीय स्वच्छता									
जनचेतनामुलक तथा वृक्षारोपणका कार्यक्रम	✓					✓			२० लाख
विपद व्यवस्थापन									
विपद व्यवस्थापनको सामग्री खरिद	✓					✓			२० लाख
विपद व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्यक्रम				✓		✓			५ लाख
विपद आवास निर्माण	✓					✓			१ करोड

वडाका मुख्य आयोजना	सहकार्य								
	.....पालिका आफै	अन्तरपालिका	संघ	प्रदेश	नीजि क्षेत्र	प्राथमिकीकरण			अनुमानित वजेट
						P1	P2	P3	
वडा नं. ४ अर्न्तगतका आयोजनाहरु									
आर्थिक विकास									
कृषि तथा पशुपालन									
आँप, केरा, कागती, अमिला, आलु, लसुन, प्याज, गाजर, काउली, अदुवा, मुला, धनिया, सुन्तला, हलुवाबेद, रिठा खेति	✓					✓			५० लाख
कुखुरा, टर्की, हाँस, कालिज, बाख्रा, भैसी, बंगुर, गाई फर्म निर्माण तथा अनुदान			✓			✓			१ करोड
पर्यटन विकास									
कर्णाली नदीको किनारमा होमस्टे निर्माण			✓			✓			१ करोड
कालिका मन्दिर, गुम्बा निर्माण			✓			✓			१ करोड
उद्योग									

दालमोट उधोग, काठ उधोग, पाउरोटी उधोग, मसला उधोग, मकै तथा दाना कुट्ने मेसिनको अनुदान			✓			✓			१० करोड
सहकारी, बैंक वित्तीय संस्था									
बैंकको स्थापना				✓		✓			**१० करोड**
कृषि प्रदर्शनी स्थल तथा सहकारी भवन निर्माण				✓		✓			**५ करोड**
रोजगारी तथा सुरिक्षत आप्रवासन									
सिलाई-कटाई तालिम, विधुतीय तालिम, गाडी मर्मत तालिम, ड्राइभर सम्बन्धि तालिम			✓			✓			**१ करोड**
बाँस, मुडा तथा काष्ठकला केन्द्रको स्थापना			✓			✓			**१ करोड**
सामाजिक विकास									
शिक्षा									
चेतना प्रा.बि, अम्बिका मा.बिमा भवन निर्माण अनि वरिपरी तारवार तथा गणपत बालबिकाशको स्थापना			✓			✓			५० करोड
दरबन्दी शिक्षकको अनुदान	✓					✓			५० लाख

स्वास्थ्य तथा पोषण									
गाउँघर किल्निकको स्थापना	✓					✓			५० लाख
खानेपानी सरसफाई									
एक घर एक धारा खानेपानी योजना			✓			✓			१० करोड
कर्णाली लिफ्ट, चेलकाला, कुजेडा, दोबाटो, टिप्रुख, टोटकेसाल, दैलीकाँडा खानेपानि आयोजना			✓			✓			३० करोड
सामाजिक समावेशीकरण									
अभिमुखीकरण कार्यक्रम तथा तालिम	✓					✓			२० लाख
आश्रमको व्यवस्था			✓			✓			१ करोड
युवा खेलकुद									
अम्बिका मा.बि, कुजेडा, गणपतमा रंगशालाको निर्माण			✓			✓			३० करोड
टिलिमपैठमा कबडहल तथा ब्यामशालाको निर्माण			✓			✓			२० करोड
संस्कृति, साहित्य, कला									
स्थानीय बाजागाजा तथा संस्कृतिको स्थापना, कला सम्बन्धि कार्यक्रम तथा तालिम	✓					✓			१ करोड

सांस्कृतिक कला केन्द्रको स्थापना									२ करोड
पुर्वाधार विकास									
सडक पुल									
मोटर बाटो निर्माण			✓			✓			१० करोड
खालरुख देखि चेतकाला सम्म सडक निर्माण			✓			✓			५ करोड
डाँडाबाट दातसेन सम्म सडक			✓			✓			१० करोड
सिउतारे पुल निर्माण			✓			✓			२ करोड
तिमीलेपैठ देखि विनायक सम्म सडक निर्माण			✓			✓			५ करोड
आवस वस्ति विकास, सार्वजनिक निर्माण									
कुजेडा एकीकृत बस्ति व्यवस्थापन परियोजना			✓	✓		✓			१० करोड
विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा									
बिधुतको केन्द्रीय प्रसारण विनायक देखि टोटकेसाल, कुजेडा, दानसेन लगायत सम्पूर्ण वडाभर			✓	✓		✓			२० करोड
सिंचाई									

लिफ्टिंग सिस्टमबाट पोखरी, सिम खानेपानी पोखरी, कर्णाली देलीकाँडा परियोजना, ल्याटि दोगाड देखि कालिस्थान बाट गणपथ सम्म सिचाई आयोजना			✓	✓		✓	✓		२० करोड
सञ्चार प्रविधि									
फाइबर नेटको विस्तार, ५ जी. नेटवर्क, एफएम रेडियो विस्तार			✓	✓				✓	१० करोड
वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन									
जलाधार									
दमकलको व्यवस्था, गोताखोरको टेर्निंग बोटहरुको आवश्यकता			✓	✓		✓			१ करोड
वातावरणीय स्वच्छता									
मुहान सरसफाई आयोजना तथा गणपथ, टिमिलपैठ वृक्षारोपण	✓							✓	१ करोड
विपद व्यवस्थापन									
आपतकालीन कोष तथा तालिम सूचना, संचारको व्यवथा	✓							✓	१ करोड

वडाका मुख्य आयोजना	सहकार्य								
	.....पालिका आफै	अन्तरपालिका	संघ	प्रदेश	नीजि क्षेत्र	प्राथमिकीकरण			अनुमानित वजेट
						P1	P2	P3	
वडा नं. ५ अर्न्तगतका आयोजनाहरु									
आर्थिक विकास									
कृषि तथा पशुपालन									
केरा, आँप, अमिला, कागती, सुन्तला, बदाम खेति			✓			✓			५० लाख
प्याज, लसुन, बेसार, काउली, धनिया, आलु, मुला, मास, भटमास, गाजर खेति			✓			✓			५० लाख
बाख्रा पालन, भैसी पालन, बंगुर पालन, माछा पालन तथा मौरी पालन			✓			✓			५ करोड
उन्नत जातका ब्रोइलर, कुखुरा, हाँस, टर्की, कालिज पालन			✓			✓			१ करोड
पर्यटन विकास									
तालागडलाई व्यवस्थित गरि धार्मिक स्थलको रुपमा विकास गर्ने			✓	✓		✓			५ करोड
धवलपुरलाई पर्यटकीय स्थलको रुपमा विकास गर्ने			✓	✓		✓			२ करोड
ल्याटि र बरेलाको दुई डाँडाको बिचमा बन्जी जम्पको निर्माण गर्ने			✓	✓			✓		१० करोड
दोगाडेमा शिव मन्दिर निर्माण गरि धर्मिक मेला संचालनमा ल्याउने			✓	✓		✓			१ करोड
धवलपुरमा कालिका मन्दिर निर्माण गर्ने			✓	✓		✓			१ करोड
कालो ढुंगामा बन्जी जम्प निर्माण गर्ने			✓	✓			✓		१० करोड
उद्योग									
मसला उधोग, काठ उधोग, चाउमिन उधोग, अमला प्रसोधन उधोग, पानि मिल उधोग			✓	✓		✓			१० करोड
सहकारी, बैंक वित्तीय संस्था									
कृषि प्रदर्शनी स्थल	✓					✓			२० लाख
बहुउदेशीय सहकारी संस्था स्थापना	✓					✓			५० लाख
रोजगारी तथा सुरिक्षत आप्रवासन									
सिलाई-कटाई तालिम, हेअर कटिंग तालिम, मोबाइल मर्मत तालिम, गाडी मर्मत तालिम	✓					✓			५० लाख
सामाजिक विकास									
शिक्षा									
नवज्योति मा.बि, मा खेलमैदान तथा भवन निर्माण अनि पर्खालको निर्माण			✓	✓		✓			१० करोड

कालिका आधारभूत, सिदार्थ, मष्ठादेव, महासरस्वती, धनवन्तरीआधारभूत बिधालयमा भवन निर्माण तथा प्रखाल तारवाल लगाउन पर्ने			✓	✓		✓			२० करोड
शिक्षक दरबन्दी	✓					✓			५० लाख
स्वास्थ्य तथा पोषण									
सरकारी मापदण्ड अनुसार स्वास्थ्य चौकीको निर्माण, बर्थिंग सेन्टरको निर्माण			✓			✓			१० करोड
जनचेतनामुलक कार्यक्रम	✓					✓			१० लाख
गाउँघर किल्निक निर्माण, खोप केन्द्रको निर्माण			✓			✓			५ करोड
खानेपानी सरसफाई									
एक घर एक धारा कल्धारा खानेपानी आयोजना			✓	✓			✓		२ करोड
ल्याटि खोलाको पानि लिफ्टिंग बाट ल्याएर सबैलाई वितरण गर्न सकिने			✓	✓			✓		५ करोड
बसगाउँको पानिलाई आलिमा लियर एक घर एक धारा निर्माण गर्ने			✓	✓			✓		१० करोड
जम्फुरुख पानीलाई तप्जिमा लिफ्ट गरि १ घर १ धारा निर्माण			✓	✓			✓		५ करोड
पानि खोला खानेपानी आयोजना निर्माण			✓	✓			✓		२ करोड
सामाजिक समावेशीकरण									
बालबिबाह, बहुबिबाह सम्बन्धि जनचेतनामुलक कार्यक्रम	✓					✓			५ लाख
लैंगिक हिंसा, छाउपडी प्रथा सम्बन्धि कार्यक्रम	✓					✓			५ लाख
युवा खेलकुद									
चौका खेल मैदानलाई पालिका स्तरकै खेलमैदानको रुपमा विकास तथा निर्माण			✓			✓			२ करोड
कबर्ड हल निर्माण			✓			✓			१ करोड
संस्कृति, साहित्य, कला									
पन्चेबाजा संरक्षण	✓					✓			१० लाख
धार्मिक कोष निर्माण	✓					✓			१० लाख
पुर्वाधार विकास									
सडक पुल									
बडरुख, नालागाड, अन्तिपिपल, डाँडा सडक, चौतारा फान्डा पक्कि सडक निर्माण			✓	✓			✓		३० करोड
दोगाड़े, तालागाड पक्कि पिल निर्माण			✓	✓			✓		१० करोड
दोगाड़े देखि तालागाड सम्म बृहत तटबन्धन			✓	✓			✓		५ करोड
लापाटा, कुलेखोला, चौका दोगाडे कृषि सडक निर्माण			✓			✓			१ करोड
तप्सी गणपथ, अन्तिपिपल ग्रामिण सडक निर्माण			✓			✓			१ करोड
दोगाडे गणपथ सिडी निर्माण			✓			✓			१ करोड
तालापुरा देखि धवलपुर सम्म पर्यटकीय सडक निर्माण			✓			✓			१ करोड
बाम्नेसपि माटेमाडू पदमार्ग निर्माण			✓			✓			५० लाख

आवस वस्ति विकास, सार्वजनिक निर्माण										
नमुना बस्ति निर्माण				✓				✓	५० करोड
विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा										
वडाभर बिधुत प्रशारण			✓	✓		✓			५ करोड
सार्बजनिक स्थल तथा प्रत्यक टोलमा बत्तिको व्यवस्था, तालागाड र दोगाड़े बिधुतलाई व्यवस्थित			✓	✓		✓			२ करोड
वडा भित्रका समुदायक संघसंथालाई बायोउर्जा वितरण			✓	✓		✓			७० लाख
सिंचाई										
आली कुलो, बाम्नेसर्पा, बगरखेत, बाहा खेत, खोप्चे, सिमलसरा, टाप्का, डुमरी खेत, सिम्खेत पल्धारा, माथिल्लो दोगाड़े तथा गिरी सिचाई कुलो निर्माण			✓	✓		✓			१० करोड
सञ्चार प्रविधि										
एनसेल तथा नमस्ते को टावर निर्माण			✓			✓			५ करोड
सार्बजनिक स्थानमा सिसि क्यामेरा तथा फ्री इन्टरनेट जडान	✓					✓			१० लाख
वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन										
जलाधार										
सडकको छेउमा वृक्षारोपण	✓					✓			५ लाख
खानेपानीका साना तथा ठुला मुहानको छेउमा वृक्षारोपण	✓					✓			१० लाख
कर्णाली नदि, लापाटि खोलाको किनारमा वृक्षारोपण तथा तटबन्धन	✓					✓			५० लाख
तालागाड र दोगाड़े बिधुतको कुलोमा तटबन्धन			✓			✓			५० लाख
वातावरणीय स्वच्छता										
समुदायक बन तथा कबुलियत बनलाई स्वच्छ तथा हरियाली बनाउन बृहत वृक्षारोपण कार्यक्रम संचालन	✓					✓			१० लाख
प्रत्येक १ बर्षमा १ व्यक्तिले १ रुख रोप्ने अभियान	✓					✓			५ लाख
विपद व्यवस्थापन										
विपद पूर्व तयारी कार्यक्रम	✓					✓			५ लाख
विपद आवास गृह निर्माण	✓					✓			८० लाख
विपद व्यवस्थापन समिति निर्माण तथा परिचालन	✓					✓			१० लाख

वडाका मुख्य आयोजना	सहकार्य					प्राथमिकीकरण			अनुमानित वजेट
	.....पालिका आफै	अन्तरपालिका	संघ	प्रदेश	नीजि क्षेत्र	P1	P2	P3	
वडा नं.६ अर्न्तगतका आयोजनाहरु									
आर्थिक विकास									
कृषि तथा पशुपालन									
बाख्रा, भेडा, भैसी, कुखुरा, हाँस, कालिज, टर्की, कालिज, मौरी, माछापालन			✓			✓			१ करोड
मकै, कोदो, जौ, गहु, भटमास, सिमि, धान, गहत, मास खेति			✓			✓			६० लाख
आलु, अदुवा, लसुन, प्याज, हल्दी खेति			✓			✓			४० लाख
सुन्तला, कागती, अमिलो, आँप, स्याउ, केरा, अंगुर, ओखर खेति			✓			✓			४० लाख
पर्यटन विकास									
मन्दिर, पोखरी, डाँडाकाँडा, पार्क पैदल मार्ग निर्माण तथा संरक्षण	✓		✓			✓			१ करोड
पर्यटन सम्बन्धि कार्यक्रम	✓		✓			✓			२० लाख
उद्योग									
नेपाली कागज निर्माण उधोग			✓			✓			५ करोड
फलाम खानी उत्खनन उधोग			✓			✓			१० करोड
अल्लो, सिस्नो प्रसोधन उधोग			✓			✓			४ करोड
जडिबुटी संकलन केन्द्र			✓			✓			२ करोड
सहकारी, बैंक वित्तीय संस्था									

महिला सहकारी, वित्तीय संस्था, कृषि सहकारी भवन निर्माण	✓					✓			**४० लाख**
कृषि प्रदशनी स्थल निर्माण	✓					✓			**२० लाख**
रोजगारी तथा सुरिक्षत आप्रवासन									
सिलाई-कटाई तालिम, विधुतीय तालिम, सैलुन तालिम, ड्राइभर तालिम, मेसनरि तालिम	✓					✓			**४० लाख**
बाँस तथा निगाला मुढा उधोग	✓					✓			**२० लाख**
सामाजिक विकास									
शिक्षा									
वडाका आधारभूत तथा मा.वि. बिधालयमा पक्कि भवन, प्रखाल, तारवार, शौचालय, पुस्तकालय, खेलमैदान निर्माण				✓			✓		१ अर्ब
शिक्षक दरबन्दी	✓					✓			५० लाख
बिधालय सम्म जाने बाटो निर्माण			✓			✓			२० करोड
प्राबिधिक शिक्षालय				✓		✓			२० करोड
नि:शुल्क शिक्षा	✓						✓		१० करोड
स्वास्थ्य तथा पोषण									
दश शैयाको अस्पताल निर्माण, बर्थिंग सेन्टरको निर्माण			✓			✓			५ करोड
स्वास्थ्य कर्मचारीको दरबन्दी	✓					✓			४० लाख
एम्बुलेन्सको सेवा			✓			✓			२ करोड
स्वास्थ्य सामग्रीको व्यवस्था	✓					✓			१ करोड
खानेपानी सरसफाई									
जानुने खानेपानी मर्मत	✓					✓			२५ लाख

छडे खोला खानेपानी मर्मत	✓					✓			२५ लाख
सुखरखाल खानेपानी मर्मत	✓					✓			२५ लाख
चिमेखोला गौरीगाउँ खानेपानी मर्मत	✓					✓			२५ लाख
ओडारेपानि फुल्कोट डाँडागडा खानेपानि मर्मत	✓					✓			२५ लाख
दानेगडा केल्काने खानेपानी निर्माण			✓				✓		५० लाख
जुकेपानी खानेपानी मर्मत	✓					✓			२५ लाख
चिमेखोला सजेना खानेपानी मर्मत	✓					✓			२५ लाख
छडेखोला टुप्लो खानेपानी मर्मत	✓					✓			२५ लाख
जउटे खोला खानिपानी मर्मत	✓					✓			२५ लाख
ढोड खोला खानेपानी निर्माण			✓				✓		५० लाख
पुरापानी खानेपानी निर्माण			✓				✓		५० लाख
रछाने खोला खानेपानी मर्मत	✓					✓			२५ लाख
दयामानी मैला खानेपानी मर्मत	✓					✓			२५ लाख
टुडा खाल खानेपानी मर्मत	✓					✓			२५ लाख
दुर्बोकोटा घौतोला खानेपानी मर्मत	✓					✓			२५ लाख
आग्रा खानेपानी निर्माण			✓				✓		५० लाख
सल्लेगैरा खानेपानी निर्माण			✓				✓		५० लाख
बलाने खोला ढोड खोला ढानिगडा खानेपानी आयोजना			✓				✓		५० लाख
उल्लोड़ेगडा खानेपानी निर्माण			✓				✓		५० लाख
बान्ने टोल खानेपानी निर्माण			✓				✓		५० लाख
आमरुख खानेपानी मर्मत	✓					✓			२५ लाख
सामाजिक समावेशीकरण									
दलित महिला, गरिब बर्गका लागि कार्यक्रम	✓					✓			१० लाख

जेष्ठ नागरिक सम्मान कार्यक्रम	✓					✓			१० लाख
युवा खेलकुद									
प्रत्येक बिधालयम खेलमैदान							✓		१० करोड
दक्ष प्रशिक्षक तथा खेलकुद सामग्री खरिद	✓					✓			३० लाख
कबर्ड हल निर्माण							✓		१ करोड
खेलाडीलाई सम्मान कार्यक्रम	✓					✓			२० लाख
संस्कृति, साहित्य, कला									
पन्चेबाजा, स्थानीय देउडा, रतेउलि जस्ता संस्कृतिको संरक्षण			✓			✓			४० लाख
संग्रहालय को निर्माण			✓			✓			१ करोड
पुर्वाधार विकास									
सडक पुल									
धनवन्तरी मा.वि. खकनाला दोगाड़े सडक निर्माण				✓			✓		१० करोड
बसन्त डाँडा, कोइरेली, केतुकाना, रामारोशन सडक, खानिडाँडा सडक निर्माण				✓			✓		४० करोड
धनवन्तरी मा.वि. खातीवाडा बेनुखेत, त्रिपुलामा कृषि सडक निर्माण				✓			✓		२० करोड
गैरीगाउँ, बेल्गौड़ा, दानीगडा, जाजरगाउँ, पुलेतोलामा ग्रामिण सडक निर्माण				✓			✓		७० करोड
कुन्टा सजेना, बान्ने केतुकाना, छड़ेना, बसन्त डाँडा मेल्पुरी, छोलछडा, चौका डाँडा, धकतोला, धामी गाउँमा सडक निर्माण				✓			✓		६० करोड
आवस वस्ति विकास, सार्वजनिक निर्माण									
चिलढुंगा देखि बाग्नीखेत, सुगरखाल देखि कुलटोप्रा, टुप्ली, भन्थान, बान्नेमा बस्ति ब्यवास्थिकरण				✓				✓	५० करोड
विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा									

रास्ट्रिय स्तरको बिधुत प्रशारण				✓					२० करोड
घट्टेखोला लघु जलबिधुत आयोजना मर्मत तथा स्तर बृदि				✓					४० करोड
सिंचाई									
पगरसैन देखि तितेगडा, लड़ेखोला, भन्थान, घट्टेखोला, सिमखेत, आग्रखोला, डल्लेडी, सल्लेरी, बुढाखोला, दानीगडा, गैरीगाउँ, पदीसिंह सिचाई, छडे खोला, टुप्लीखेत सिचाई, सुगरखाल, बुढाखोला जजगाउँ, खोलिपाटि, बेरुखेत, सालकाटिया सिचाई कुलो, आम खतयगडा सिचाई, केतुडाना, पोखरी सिचाई, दानीगडा, काँडाखेतमा सिचाई कुलो निर्माण				✓			✓		८० करोड
जिउला, छडेखोला, उल्लेड़ी, बरखाल, मस्नेमेला, काप्रेखेत, बेडूखेत सिचाई कुलो आयोजना निर्माण				✓			✓		४४० करोड
सञ्चार प्रविधि									
एनसेल, नमस्तेको ४जि. टावर निर्माण			✓			✓			१० करोड
वडाभर ल्याण्डलाइन तार विस्तार			✓			✓			६० लाख
वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन									
जलाधार									
सिल्की धारा, माडू धखा खानि धारा, पटाखानि खालधारा, ढानी गडा, मस्नेमाला पानि संरक्षण, केतुकाला आदि जलाधारलाई संरक्षण	✓					✓			१ करोड
सिमाधारा, सालकाटिया, मुग्रा, खोलिपाटा, सेलधारा, मुग्रा जलाधार, बजेडी मुग्रा, काली खोला, आमरुख खोला संरक्षण तथा वृक्षारोपण	✓					✓			१ करोड
वातावरणीय स्वच्छता									
धन्बंतरी मावि. वृक्षारोपण	✓					✓			१० लाख

समुदायक बन सबै, सालकारिया डाँडा, बालिखेत वृक्षारोपण कार्यक्रम	✓					✓			२० लाख
विपद व्यवस्थापन									
उपयुक्त ठाउँमा आपतकालीन भवन निर्माण	✓					✓			३० लाख
राहत तथा उद्धार सामग्री खरिद	✓					✓			५० लाख
आपतकालीन समिति गठन	✓					✓			१० लाख

वडाका मुख्य आयोजना	सहकार्य								
	.....पालिका आफै	अन्तरपालिका	संघ	प्रदेश	नीजि क्षेत्र	प्राथमिकीकरण			अनुमानित वजेट
						P1	P2	P3	
वडा नं.७ अर्न्तगतका आयोजनाहरु									
आर्थिक विकास									
कृषि तथा पशुपालन									
बाख्रापालन, भैसी पालन, कुखुरा पालन, बंगुर पालन तथा मौरी पालन	✓					✓			१ करोड
आलु, अदुवा, लसुन, हल्दी, पिडालु खेति	✓					✓			२० लाख
सुन्तला, आँप, स्याउ, किवी, कफी, कागती, अमिलो, खेति	✓					✓			२ करोड
उन्नत जातको धान, कोदो, भटमास, मकै, उखु, अलैची, टिमुर खेति	✓					✓			८० लाख
पर्यटन विकास									
पर्यटकीय स्थलको रुपमा रहेको काटिया देखि दुर्गा मन्दिर पदयात्रा निर्माण				✓			✓		५ करोड
तुवैन, दुम्सीगडा, जोगिबसोल सडक निर्माण				✓		✓			२ करोड
उद्योग									
कुटानी, पेलानी, पिसानीको स्थापना				✓		✓			२ करोड
चाउमिन उधोग, काष्ठ उधोग, दालमोट, पाउरोटी, दुग्धडेरी उधोग				✓		✓			४ करोड
सहकारी, बैंक वित्तीय संस्था									
नवबिहानी, वर्षा महिला, दलित सृजनशीलबैंक तथा कृषि विकास बैंकको स्थापना			✓	✓		✓	✓		२५ करोड

रोजगारी तथा सुरिक्षत आप्रवासन									
बगिर बजार व्यवस्थापन, वडा कार्यालय, काटिया, तुवैन, ढुंगेगडा, रेवनेकोटलाई व्यवस्थापन				✓			✓		**२ करोड**
सामाजिक विकास									
शिक्षा									
प्राबिधिक शिक्षालय	✓		✓			✓			१० करोड
भवानीदेवी मा.वि, देवकी मा.वि.मा चारकोठे भवन निर्माण	✓		✓			✓			२० करोड
कालिका देवी, दुर्गा आ.वि, अम्बिका, नवदेव, जनता, पबित्र आधारभूत बिधालयमा २ कोठे पक्कि भवन निर्माण	✓		✓			✓			५ करोड
प्रत्येक बिधालयमा खानेपानी टंकी, सरस्वती मन्दिर, डेस्क, बेन्च, पुस्तकालय, शिक्षक दरबन्दी, घेरवाल तथा प्रखाल निर्माण	✓		✓			✓			२० करोड
स्वास्थ्य तथा पोषण									
स्वास्थ्य चौकी निर्माण	✓					✓			५० लाख
बर्थिंग सेन्टर, ल्याब, खोप केन्द्र निर्माण	✓					✓			१ करोड
स्वास्थ्य सामाग्री खरिद	✓					✓			१ करोड
गाउँघर किल्निक निर्माण बृहत अभियान	✓					✓			२ करोड
खानेपानी सरसफाई									
प्रत्येक वडामा खानेपानी टंकीको व्यवस्था तथा बृहत खानेपानी आयोजना निर्माण			✓				✓		५० करोड
सरसफाई सम्बन्धि कार्यक्रम	✓					✓			२० लाख
सामाजिक समावेशीकरण									
महिला, दलित, युवायुवती सशक्तीकरण तथा व्यवसायमुलक तालिम	✓					✓			१ करोड

वृद्धत्ता तथा एकल पुरुष भत्ता अभियान संचालन	✓					✓			११ करोड
युवा खेलकुद									
रेब्नेकोट, भवानी देवी, देवकी आधारभूत बिधालय, तुर्वन, दुर्गा आ.व, वडा कार्यालय, भुलवाडामा खेलमैदान निर्माण				✓			✓		५० करोड
संस्कृति, साहित्य, कला									
पन्चेबाजा संरक्षण, स्थानीय देउडा गीत, हुड्के टिम व्यवस्थापन, कविता, गीत, गजलको सम्मान	✓					✓			५० लाख
होलि, भुवा, रोटेजात्राको संरक्षण, संग्रहालयको स्थापना	✓					✓			८० लाख
पुर्वाधार विकास									
सडक पुल									
विनायक रामारोशन सडक कालोपत्रे तथा पक्कि पुल निर्माण			✓	✓		✓	✓		९८ अर्ब
७ नं. वडा कार्यालय देखि बारला सडक तथा पुल निर्माण			✓	✓		✓	✓		१० करोड
स्वास्थ्य चौकी देखि बान्ने सम्म सडक तथा पुल निर्माण			✓	✓		✓	✓		२० करोड
काटिया देखि निजवला हुदै बाजिकुटि अनि जोगिबसाले, दुर्गमंदिर सम्म सडक तथा पुल निर्माण			✓	✓		✓	✓		२० करोड
मोरेली देखि सजेना, बनसैन देखि अम्बिका आ.वि सम्म सडक तथा पुल निर्माण			✓	✓		✓	✓		३० करोड
भुलवाडा देखि साजन खेत सम्म झोलुंगे पुल, रिठा देखि जाजरगाउँ सम्म झोलुंगे पुल निर्माण			✓	✓		✓	✓		५० करोड
वडा कार्यालय देखि रोटे पानि, माटेसाणु, बगिर, अम्बिका आ.वि, घट्ट खोला मा सडक निर्माण			✓	✓		✓	✓		२० करोड

आवस वस्ति विकास, सार्वजनिक निर्माण									
वडा कार्यालय वरिपरी, रेंबेकोट, रिठाभानु, भुवाठाना, काटिया, लिडेमेला, तुर्वन, निजवाला, राजांगे, छडे टाउके, सजेना, रोटेपानि, साबिक वडा नं.३ भुलवाडा, देउलीआम मा बस्ति व्यवस्थापन तथा निर्माण				✓				✓	१ अर्ब
विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा									
वडा नं. ७ सबैमा रास्ट्रिय स्तरको बिधुत प्रशारण				✓			✓		१ अर्ब
मोरेले खोला, तडे खोला, मुजार खोला जलबिधुत आयोजना				✓				✓	१ अर्ब
काटिया, रजांगे, निजवला, तुर्वन, डाम्सीगडा, जोगीबसाले, पातलखर्क लगायतका ठाउमा सोलार वितरण				✓			✓		५० करोड
सिंचाई									
तणे खोला ढकढकेमति देखि रेंबेकोट, खारेखोला देखि रेंबेकोट, जामने देखि राम्चेगडा, मोरेली देखि मति र लमाटि डुप्का, लिडेमेला खन्याए आगरखेत सम्म सिचाई कुलो निर्माण				✓				✓	१ अर्ब
ओलीखेत, तर्नेखोला, पानिमूल, काप्रा पानि, तुर्बन घट्टे खोला, सल्ले टाकुरा, नैते बगर, दशपाते सिचाई आयोजना निर्माण				✓				✓	३ अर्ब
सञ्चार प्रविधि									
एनसेल र नमस्तेको ४ जी. टावर निर्माण			✓	✓		✓			१ करोड
वडा नं. ७ का सम्पूर्ण सरकारी कार्यालय तथा सार्बजनिक स्थल, बिधालय, स्वास्थ्य चौकी, पिपल चौतारा लगायतका ठाउँमा फ्री इन्टरनेट तथा टेलिफोन सेवाको व्यवस्था			✓	✓		✓			२ करोड
वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन									

जलाधार									
ओलीखेत देखि मुस्याए, बनसैन देखि काटिया, रजांगे, लिम्चा, लिडेमेला कोजीआम देखि मुसिया, खन्याएर खोला, तणे खोला, सिमखेत, आगरखेत, नारेपानि, बडेरिठा, पछाड़ेखोला, मोरेली, देवकी आ.व, अम्बिका आधारभूत बिधालयमा तटबन्धन				✓			✓		२ अर्ब
सजेना, गजीखोला, लिडेमेला, मुस्याए गाउँ, गेरुपानी, बनसैन डाँडामा खानेपानी आयोजना मर्मत तथा निर्माण				✓			✓		८० करोड
वातावरणीय स्वच्छता									
बृहत वृक्षारोपण तथा जनचेतनामुलक कार्यक्रम	✓					✓			२० लाख
विपद व्यवस्थापन									
७ नं. वडामा चट्याान प्रतिरोधात्मक टावर निर्माण	✓					✓			१ करोड
सुरक्षा सम्बन्धि सामग्री खरिद, जनाचेतानमुलक कार्यक्रम	✓					✓			५० करोड
असिनापानि जोखिम ठाउँमा तटबन्धन	✓		✓			✓			१ करोड

वडाका मुख्य आयोजना	सहकार्य								
	.....पालिका आफै	अन्तरपालिका	संघ	प्रदेश	नीजि क्षेत्र	प्राथमिकीकरण			अनुमानित वजेट
						P1	P2	P3	
वडा नं.८ अर्न्तगतका आयोजनाहरु									
आर्थिक विकास									
कृषि तथा पशुपालन									
बाख्रा, भेडा, भैसी, कुखुरा, हाँस, कालिज, टर्की, मौरी, माछापालन			✓			✓			३ करोड
मकै, कोदो, जौ, गहु, भटमास, सिमि, धान, गहत, मास खेति	✓					✓			३ करोड
आलु, अदुवा, लसुन, प्याज, हल्दी खेति	✓					✓			२ करोड
सुन्तला, कागती, अमिलो, आँप, स्याउ, केरा, अंगुर, ओखर खेति			✓			✓			१ करोड
पर्यटन विकास									
तिखापातल, कुइकाल्ले माई मन्दिर, लेस्टेकोट, रुप मन्दिर, रामारोशन जस्ता पर्यटकीय स्थल सम्म पैदल यात्रा निर्माण				✓			✓		२ करोड
कर्णाली नदीमा रेफ्टिंग संचालन				✓				✓	३ करोड
उद्योग									
नेपाली कागज निर्माण उधोग			✓	✓		✓			४ करोड
फलाम खानी उत्खनन उधोग			✓	✓		✓			५ करोड
अल्लो, सिस्नो प्रसोधन उधोग			✓	✓		✓			३ करोड
जडिबुटी संकलन केन्द्र			✓	✓		✓			४ करोड
सहकारी, बैंक वित्तीय संस्था									

क बर्गको बैंकको स्थापना			✓				✓		**३० करोड**
सुप्रिम कृषि सहकारी भवन निर्माण			✓			✓			**५० लाख**
रोजगारी तथा सुरिक्षत आप्रवासन									
उधमशिलता विकास, विभिन्न रोजगार तथा सिप सम्बन्धि तालिम	✓						✓		**८० लाख**
सामाजिक विकास									
शिक्षा									
मालिका मा.वि, शैलेश्वरी, शुदर्शन, जनप्रिय, कुइकाल्ले, सरस्वती, रुपादेवी बिधालयमा पक्कि भवन निर्माण तथा वरिपरी तारवार तथा जाली लगाउन पर्ने							✓		२० करोड
शिक्षक दरबन्दी	✓					✓			२ करोड
स्वास्थ्य तथा पोषण									
दश शैयाको अस्पताल निर्माण, बर्थिंग सेन्टरको निर्माण			✓			✓			२ करोड
स्वास्थ्य कर्मचारीको दरबन्दी	✓					✓			१ करोड
एम्बुलेन्सको सेवा			✓			✓			१ करोड
स्वास्थ्य सामग्रीको व्यवस्था	✓					✓			१ करोड
खानेपानी सरसफाई									
वडा नं. ८ का प्रत्येक टोल तथा सार्बजनिक स्थानमा खानेपानी आयोजना				✓				✓	१ अर्ब
सरसफाई सम्बन्धि जनचेतनामुलक कार्यक्रम	✓					✓			२० लाख
सामाजिक समावेशीकरण									
दलित महिला, गरिब बर्गका लागि कार्यक्रम	✓					✓			२० लाख
जेष्ठ नागरिक सम्मान कार्यक्रम	✓					✓			३० लाख
युवा खेलकुद									
आधारभूत बिधालय सबैमा खेलकुद मैदान निर्माण				✓		✓			४ करोड

मोटापडामा खेलमैदान तथा कबर्ड हल निर्माण				✓		✓			१ करोड
दक्ष प्रशिक्षकको व्यवस्था	✓					✓			५० लाख
संस्कृति, साहित्य, कला									
पन्चेबाजा, स्थानीय देउडा, रतेउलि जस्ता संस्कृतिको संरक्षण	✓					✓			३० लाख
तिखापातल मेलाको संरक्षण	✓					✓			३० लाख
पुर्वाधार विकास									
सडक पुल									
घाटखेत, तिखापातल, कोसेडी, राम्रोशन सडक कालोपत्रे				✓			✓		३० करोड
सेपापानि, तिखापातल, कमली सिमबोरा गाउँमा ग्राबिल सडक निर्माण			✓	✓			✓		१० करोड
ल्याटि हुदै बटाला, पुल्लेतला, बारलामा ग्राबेल सडक निर्माण			✓	✓			✓		१० करोड
तालागाड, पाचेखा, दोगाड़ेमा पक्कि पुल निर्माण			✓	✓			✓		१० करोड
घाटखेत, सेलापानी, हलौड़े देखि बाहुन गाउँ, डांडेआम देखि तिखापातल, कुमाली, छेप्रेमा सडक निर्माण			✓	✓			✓		१० करोड
आवस वस्ति विकास, सार्वजनिक निर्माण									
सुदर्शन मन्दिर देखि ढुंगेबजार, तिखापातल, कोट, काँडासर्पा, नाउली, कडासैन, चुवानीपानि, टडेगडा, गद्यौली, कोसेडीमा आवास तथा बस्ति विकास कार्यक्रम				✓				✓	१ अर्ब
विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा									
वडा नं. ८ को सबै टोलमा रास्ट्रिय स्तरको बिधुत प्रशारण				✓		✓			३ करोड
पाचेखा लघु जल बिधुत आयोजना मर्मत				✓		✓			२ करोड
सुदर्शन, रुपादेवी आधारभूत बिधालयमा सोलार विस्तार				✓		✓			१ करोड
सिंचाई									

ढाडाकर्रा, डेम्रेगडा देखि सेलाखेत, पाचेखा, साजखेत, कोइरेगाड देखि हलुडे, पाचचौर, आमिन, छड़ेखोला,, बेतडी, सिमखोला, तिखापातलमा सिचाई कुलो निर्माण				✓				✓	८० करोड
सञ्चार प्रविधि									
एनसेल, नमस्तेको ४ जी. टावर निर्माण						✓			१ करोड
वडा कार्यालय, प्रहरी चौकी, स्वास्थ्य चौकी, बजार तथा बिधालयमा टेलिफोन लाइनको विस्तार						✓			५० लाख
वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन									
जलाधार									
बारगडा, हलुड़े, भिरखोला, कुमाली, कुनीगडा, नेपाने, गल्वा, साजखेत, गगनपानि, खारखोल, रगतैने, सेलाखेत, तालागाड, छयामाडू, घाटखेत, पुराताखोल, काफलपाट, जम्फुरुख,खैराना, डांडेआम, किमड़ेखोला, बेतलपानि, तुफानडाँडा, रोटेपानि, सिरुवाडी, खारखोला देखि भोडेगडा, बागदुलामा बृहत तटबन्धन				✓				✓	१ अर्ब
वातावरणीय स्वच्छता									
लामपाटी, पालचौर, लालीगुराँस, गलेकोट, पुराना धारापानी, समुदायक वनलाई संरक्षण	✓					✓			४० लाख
जनचेतनामुलक कार्यक्रम	✓					✓			२० लाख
विपद व्यवस्थापन									
कर्णाली नदीमा उद्धारका लागि तालिम तथा आवश्यक सामाग्री	✓					✓			५० लाख
सेलापानी, बाहुनगाउँ, तिखापाताल, कुमाली, तोलीगडा, सिमबोडागाउँ, कोसेडीमा चट्यान प्रतिरोधात्मक टावर निर्माण				✓		✓			१० करोड
विपद व्यवस्थापन सम्बन्धि तालिम	✓					✓			१० लाख

वडाका मुख्य आयोजना	सहकार्य								
	.....पालिका आफै	अन्तरपालिका	संघ	प्रदेश	नीजि क्षेत्र	प्राथमिकीकरण			अनुमानित वजेट
						P1	P2	P3	
वडा नं.९ अर्न्तगतका आयोजनाहरु									
आर्थिक विकास									
कृषि तथा पशुपालन									
बाख्रा, भेडा, भैसी, कुखुरा, माछापालन सम्बन्धि व्यवसाय			✓			✓			४ करोड
आलु, अदुवा, लसुन, प्याज, सुन्तला, आँप खेति			✓			✓			३ करोड
अम्बा, ओखर, स्याउ, अमिलो, कागती खेति			✓			✓			८० लाख
मकै, धान, जौ, कोदो, मासको खेति			✓			✓			१ करोड
पर्यटन विकास									
चिल्ताडा, रांडू, रांकडाँडा हुदै कुइकाल्ले देवीको मन्दिर सम्म पैदल मार्ग			✓	✓			✓		१० करोड
कालेकाडा, लेस्टेकोट, भानाकोट, ओखलगैरा, भाटगाउँ, तामकोट, रामारोशनमा पैदल मार्ग			✓	✓			✓		२० करोड
लेस्टेकोटमा केबुलकार स्थापना			✓	✓			✓		५० करोड
बल्ले देखि ओदलताडा सम्म कर्णाली नदीमा रेफ्टिंग			✓	✓			✓		१० करोड
उद्योग									
क्रेसर उधोगको स्थापना				✓		✓			२० करोड
अल्लो प्रसोधन केन्द्र स्थापना				✓		✓			१ करोड
फलामखानी सम्बन्धि खोज				✓			✓		१० करोड
सहकारी, बैंक वित्तीय संस्था									
क बर्गको बैंकको स्थापना				✓		✓			५० करोड

रोजगारी तथा सुरिक्षत आप्रवासन									
सूचना, तालिम, जनचेतनामुलक कार्यक्रम, उधमशिल विकास कार्यक्रम	✓					✓			**२० लाख**
सामाजिक विकास									
शिक्षा									
चण्डिका मा.वि, शारदा मा.वि, भवानी नि.मा.वि, बडीमालिका आधारभूत बिधालयहरुको पक्कि भवन निर्माण तथा वरिपरी प्रखाल, तारवार आवश्यक फर्निचर अनि खेलमैदान पुस्तकालयको निर्माण हुन पर्ने				✓			✓		१ अर्ब
प्रत्येक बिधालयमा शिक्षक दरबन्दी	✓					✓			६० लाख
चण्डिका मा.वि. लाई +२ स्थापना	✓					✓			६० लाख
प्राबिधिक शिक्षालय				✓		✓			१० करोड
बालबिकाश केन्द्र स्थापना				✓		✓			२० करोड
स्वास्थ्य तथा पोषण									
दश शैयाको अस्पताल, बर्थिंग सेन्टर, स्वास्थ्य परिक्षण ल्याबको निर्माण				✓		✓			५ करोड
एम्बुलेन्सको व्यवस्था, स्वास्थ्य सामग्री खरिद				✓		✓			१ करोड
राकु र मानाकोटमा थप स्वास्थ्य कर्मचारीको दरबन्दी	✓					✓			५० लाख
पोषणयुक्त कार्यक्रम	✓					✓			२० लाख
खानेपानी सरसफाई									
खम्मखाल देखि साबिकको वडा नं. ५,६,७,८,९, भुमखोला देखि भानाकोट, सिस्नेरी देखि भानाकोट, जाजरखोला देखि बाग्दुल्ला, धारापानी देखि सेरी, भेरेखोला देखि पिपलरुख, बन्न देखि राकांडा, जाजरखोला देखि चिमाड़ा, लिउडेनी देखि सिमलरुख, छडाखोला देखि रातिमाटे, ताउलेखोला देखि				✓				✓	१ अर्ब

चिल्ताडा, भक्कानेमुला देखि मटेला, ओदलडाँडा बृहत खानेपानी आयोजना निर्माण									
सरसफाई सम्बन्धि जनचेतनामुलक कार्यक्रम	✓					✓			२० लाख
सामाजिक समावेशीकरण									
जेष्ठ नागरिक सम्मान कार्यक्रम	✓					✓			१० लाख
दलित, मगर, जनजाति, गरिबी उत्थान कार्यक्रम	✓					✓			१० लाख
जेष्ठ नागरिक भोजनालय तथा ब्यामशाला स्थापना	✓					✓			१० लाख
युवा खेलकुद									
सबै आधारभूत बिधालयमा खेलमैदान निर्माण				✓		✓			५० करोड
भक्कानेमुला, शहिद पार्क, खेलमैदान निर्माण, डोइटेखाल खेलमैदान, रांकुमा खेलमैदान निर्माण				✓		✓			६० करोड
खेल प्रशिक्षकको व्यवस्था	✓					✓			२० लाख
संस्कृति, साहित्य, कला									
पन्चेबाजा, देउडा, मारुनी नांच, धमारी नांच तथा लोपोन्मुख मगर संस्कृतिको संरक्षण अनि संग्रहालयको व्यवस्था				✓		✓			१० करोड
लेस्टेकोटमा शिव मन्दिर, कालिका मन्दिर, मष्टा देवताको मन्दिर तथा सरस्वती मन्दिरको निर्माण				✓		✓			३० करोड
कर्णाली नदीको किनारमा ओढलताजमा पार्क निर्माण				✓			✓		२० करोड
पुर्वाधार विकास									
सडक पुल									
लेस्टेकोट, कालेकांडा, चिल्ताडा, मटेला देखि रातिमाटे, मानाकोट देखि ओखलगौरामा सडक निर्माण			✓	✓			✓		३० करोड

लेस्टेकोट पर्यटन मार्ग, राकु, कुइकाल्ले, सिदिसहित पर्यटन मार्ग निर्माण			✓	✓			✓		२० करोड
रिघाउटे घाटमा पक्कि पुल			✓	✓			✓		१० करोड
गौडा खोला, धुमखोला, मानाकोट खोला, आमखोलामा झोलुंगे पुलको निर्माण			✓	✓			✓		३० करोड
आवस वस्ति विकास, सार्वजनिक निर्माण									
चिमाडा बस्ति, धुकानेमुला, सेरी बस्ति स्थानान्तरण				✓			✓		५० करोड
विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा									
रास्ट्रिय स्तरको लाइन विस्तार				✓		✓			२० करोड
धुमखोला, सेलागाड, मास्कोट खोलामा बिधुत स्तर उन्नति				✓			✓		४० करोड
रांकु खोलामा जलबिधुत आयोजना निर्माण				✓			✓		१ अर्ब
सिंचाई									
बाग्दुल्ला देखि जाजरखोला, साजरुख देखि रातीमाटे, जाजरखोला देखि जुड़ेखोला, गानेपानि देखि बुडागडा, गाईतर्ने देखि गागड, मलाना देखि ओदलताडा, भेरालाग्ने देखि ताउले, सेलागाड देखि बथानखोला, तथा वडाभर सिचाई कुलो निर्माण				✓			✓		७० करोड
सञ्चार प्रविधि									
एनसेल, नमस्तेको ४ जी. टावर निर्माण			✓			✓			१० करोड
वडा कार्यालय, बिधालय, स्वास्थ्य चौकी लगायत वडाका विभिन्न ठाउँमा टेलिफोन लाइन विस्तार			✓			✓			५ करोड
फ्री इन्टरनेटको सुबिधा			✓			✓			५० लाख
वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन									

जलाधार									
वडाका पहिरोजाने जोखिम ठाउमा तटबन्धन	✓					✓			२० लाख
खोला तालतलैया तथा पोखरीको छेउमा वृक्षारोपण कार्यक्रम	✓					✓			१० लाख
जनचेतनामुलक कार्यक्रम	✓					✓			५ लाख
वातावरणीय स्वच्छता									
समुदायक बन, पोखरी तथा तालतलैयामा वृक्षारोपण	✓					✓			१० लाख
बातावरण सम्बन्धि कार्यक्रम	✓					✓			५ लाख
विपद व्यवस्थापन									
मानाकोट, चिल्ताड़ा, कर्णाली नदीको आसपास रहेका बस्तीको लागि जोगीमयुक्त तालिम तथा आवश्यक सामग्री वितरण	✓					✓			५० लाख
वडाका पहिरो जाने ठाउमा तटबन्धन तथा चट्यान जाने ठाउमा चट्यान प्रतिरोधात्मक टावर निर्माण				✓		✓			१० करोड
विपद सम्बन्धि तालिम	✓					✓			१० लाख

योजना तर्जुमा कार्यशालाद्वारा प्रस्तावित अतिरिक्त कार्यक्रमहरु

- मध्यपहाडी क्याम्पस – भेटनरी सडक स्तोन्नती
- प.वि.न.पा. ३ भैरुष्याने नयाँ सडक गाडिकोट जैशी गाउँ हुदै काडायत गाइजोते पिपल सडक
- ठिमठिमे हिलपार्क सडक (निर्माण नयाँ)-२
- पञचदेवल गैरीगाउँ कौडागाउँ धान्धिङ कृर्षि सडक स्तरउन्नती-२
- पतिसाल्ले देलिकौडा सडक-३
- चक्रु केतुकान सडक निरन्तरता
- बचानखोला देखी स्वास्थ्य चौकीसम्म सडक निर्माण
- बचानखोला देखी चिल्ताडा गाउँहुदै झुलुङ्गेपुल सम्म सडक निर्माण
- ई.प्र.का. देखी झुलुङ्गेपुल सम्म सडक निर्माण
- रिगाँघाट खिड्कीफुला पक्कीपुल निर्माण
- पञ्चदेवल, गैरीगाउँ, डाँडागाँउ सडक वडा २ स्तरउन्नती
- दोबाटा लपाँटी सडक निर्माण-स्तर उन्नती
- जिरो पोइन्ट देखी अन्तिपिपल रानी चौर सम्म वडा नं. ५ लयाँटी
- पाथीफाल्ले देखी दोगाडे सम्म वडा नं. ५ लयाँटी
- नाउ गाडे देखि दानसैन सम्म वडा नं. ५ लयाँटी
- तप्सि देखि गन्पत सम्म वडा नं. ५ लयाँटी
- चगु केतुकाना सडक
- वन वडा कार्यालय देखी सैयर टोल सडक
- विनायक अमरसैन सडक स्तरोन्नती
- दोवाटा लयरी सडक स्तरोन्नती
- मुला बोरागाँउ राउते लेसटेकोट तामकोट
- लयाँटी दोगाडे गाइनि मारे बारल छेपरे
- केबुलकार-विनायक बजार साच्चुल्ला

- बाटाखाला दानसैन सडक निर्माण

- पालीकगडा देखी गडीकोट देखी जुरसम्म बाटो

- पडाखेत देखी बाल्लेमाडु सीडी

- श्री अम्वेका मा.वि. वाउन्डरी ८५० मिटर तार जालीवार (३ वर्षिय योजनामा राख्ने)

- कालिकास्थल लयाटी सडक

- दानसैन कालिकास्थल सडक

- दोवाटा वण्डाली माडु मन्दिर देलिकाडा मार्ग निर्माण गर्ने

- सरस्वती मा. वी. वाट सेर्ना सम्म को वाटो स्तरउन्नती

- कुरीपाटा एघारतोला आकाशे पानी टैकी निर्माण

- कालिकाएथान, लयाँटी र विनायकको केही गाउँको लागि वृहत कर्णाली वाट खाने पानी लिफ्टीङ्ग गर्ने

पर्यटन

- पौली भञ्ज्याङ्ग हेलिकाडा जाल्वादेवी मन्दिर सम्म पर्यटकिय मार्ग
- वाल्लेमाडु कालिका मन्दिर लाइ व्यवस्थित गर्ने
- पञ्चदेवल लाई थप १ डेवल निर्माण गर्ने
- गणेशको मूर्ती राख्ने व्यवस्था गर्नुपर्ने
- वालेमाडु मन्दिर लाई पर्यटकको व्यवस्था गर्ने

सिचाई आयोजना

- सिउतारे सिचाइए आयोजना वडा नं. ४
- बारखेत सिचाई आयोजना वडा नं. ४
- विरउने खेत सिचाई आयोजना वडा नं. ४
- टापु सिचाई आयोजना
- अधेरी खोला सिचाई आयोजना प.वि.न.पा. ९
- तेर्सावाट जैलेसाल सिचाई पोखरी प.वि.न.पा. ९
- टापु सिचाईकुलो आयोजना
- माथिल्लो दोगाडे सिचाई
- पलधारा सिचाई आयोजना
- अन्तिपिपल थोपा सिचाई आयोजना
- तल्लो दोगाडे सिचाई आयोजना
- सैनागाडी दोगाडे सिचाई आयोजना
- जम्रुख बेलखेत सिचाई आयोजना
- **घाटखेत-तिखापातल कुइकाले केवुलकार**
- हडासेन थोपा सिचाई
- सुनाखेत सिचाई आयोजना वडा नं. ९

- टापु खेत सिचाई आयोजना वडा नं. ९

- चिमडा र ओखलगंटा बस्ती जोखीम वडा नं. ९

- वुढाखोला मुसिमारे सिचाई कुलो

- गठी खोला माझीखेत सिचाई कुलो

- लाण्क्षे कौडागाउ सिताई आयोजना - नयाँ २

- कानेखोला भिरखेत सिचाई आयोजना - अगाडी वढाउने २

- वुडात कौडागाँउ सिचाई आयोजना - २

- वाडीखोला वुढागडा सिचाई आयोजना - २

- कानेखोला रिमिले सिचाई कुलो - २

- पडाखेत चहला सिचाई आयोजना प.वि.न.पा. ३

- वागेढाड सिचाई आयोजना प.वि.न.पा. ३

अनुसूचि ४: नगरपालिकाको नक्शा

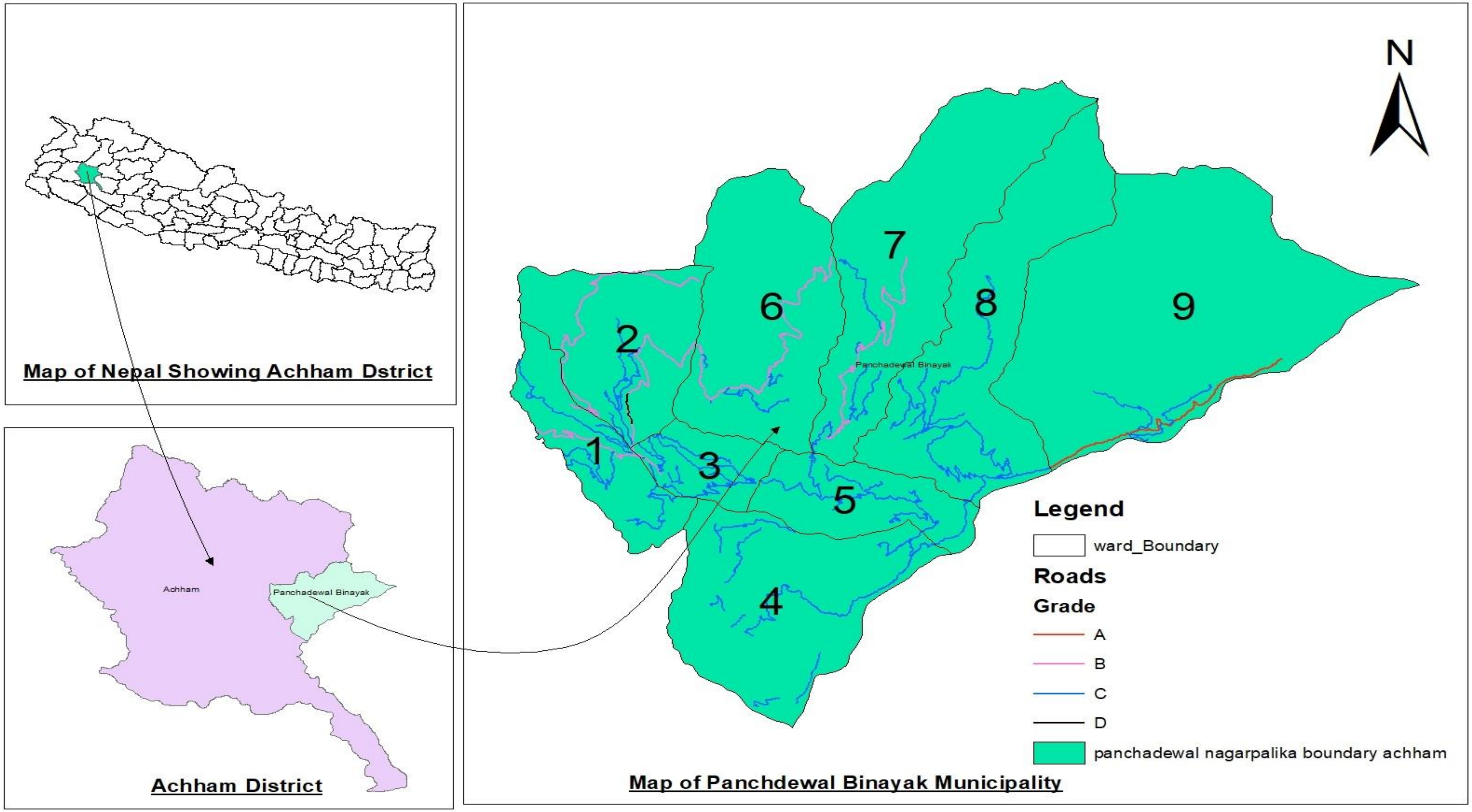

Coordinate System: GCS WGS 1984
Datum: WGS 1984
Units: Degree

Location Map of Panchdewal Binayak Municipality

0 0.5 1 2 3 4 Miles

Aspect Map of Panchdewal Binayak

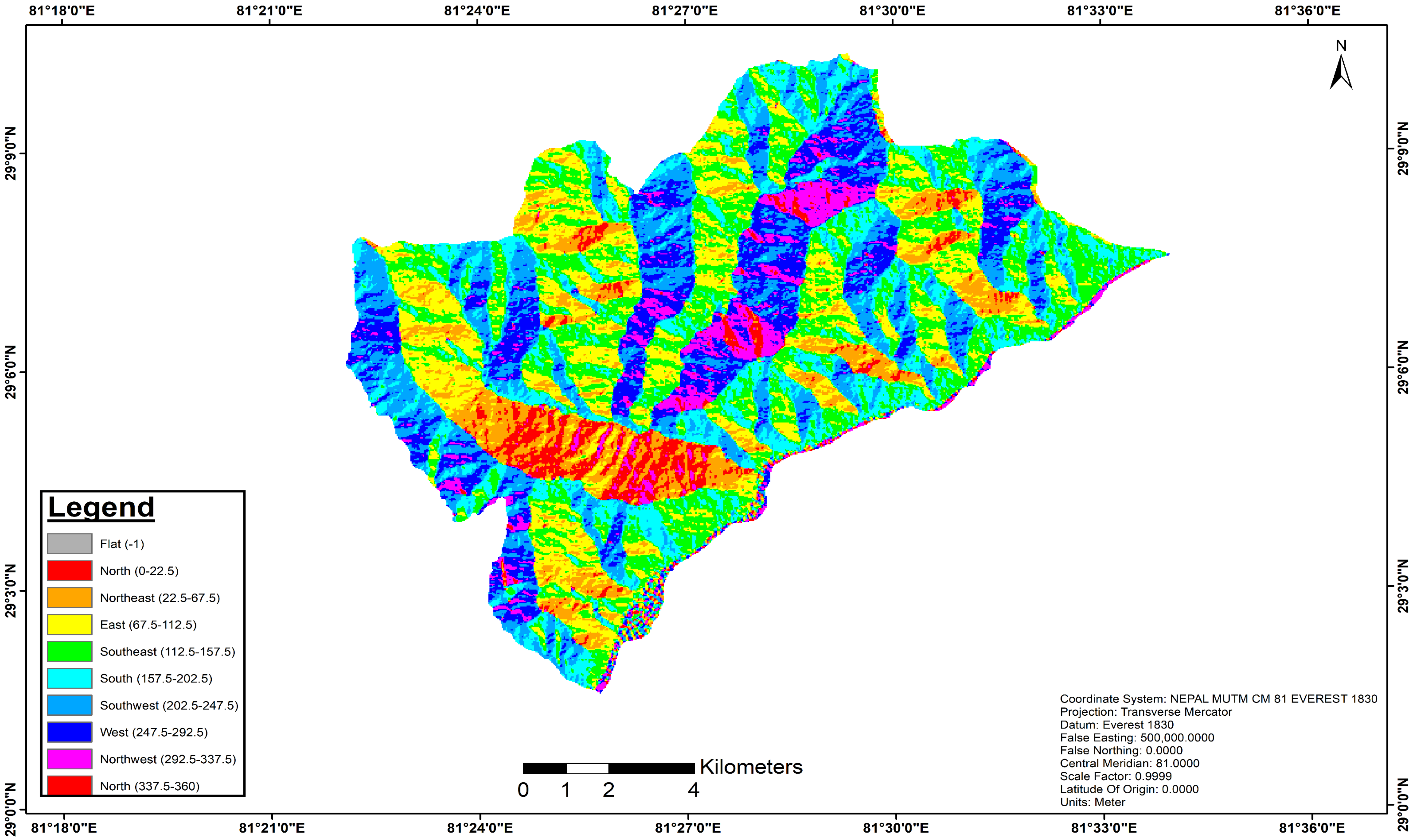

Elevation Map of Panchdewal Binayak

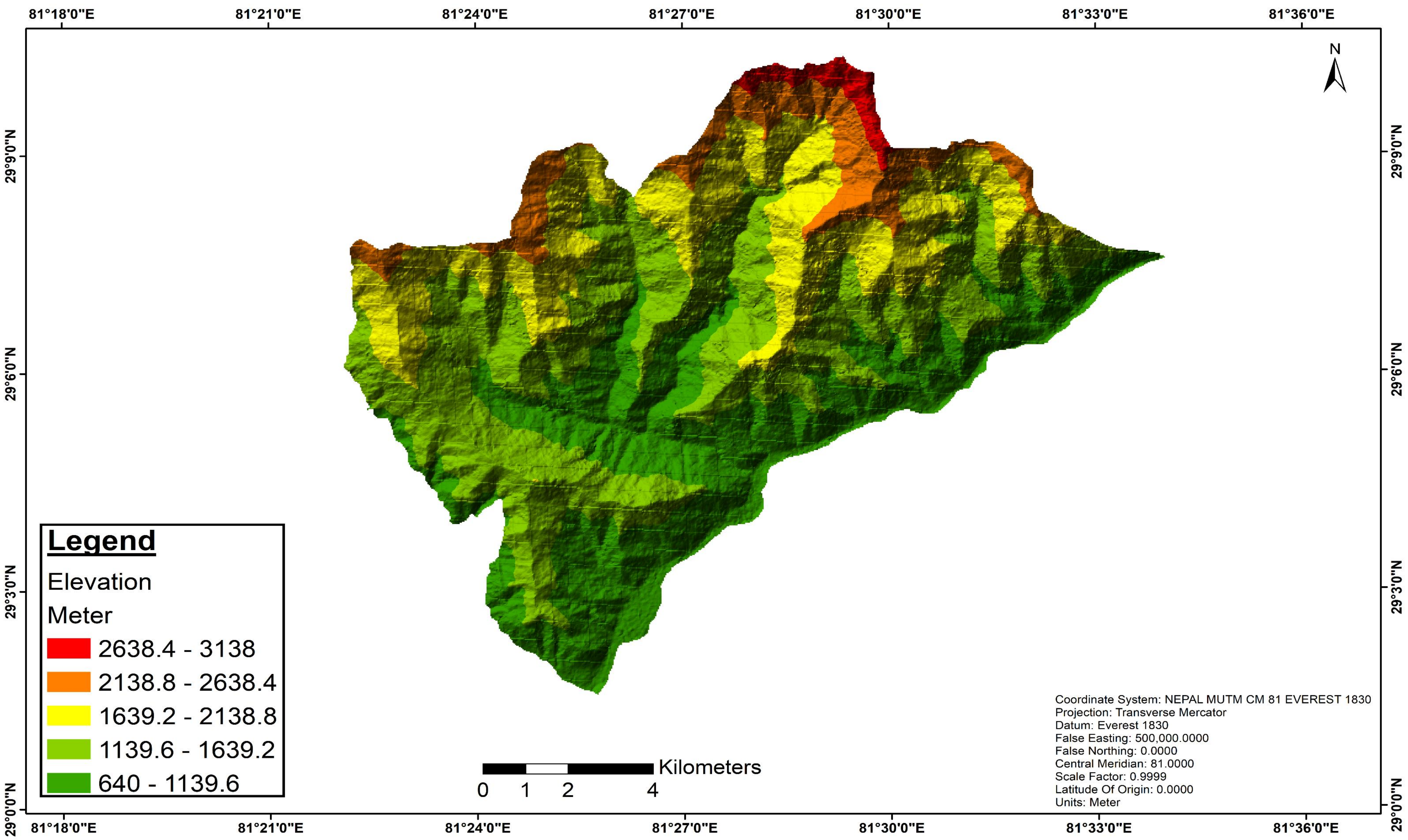

Road Network Map of Panchdewal Binayak

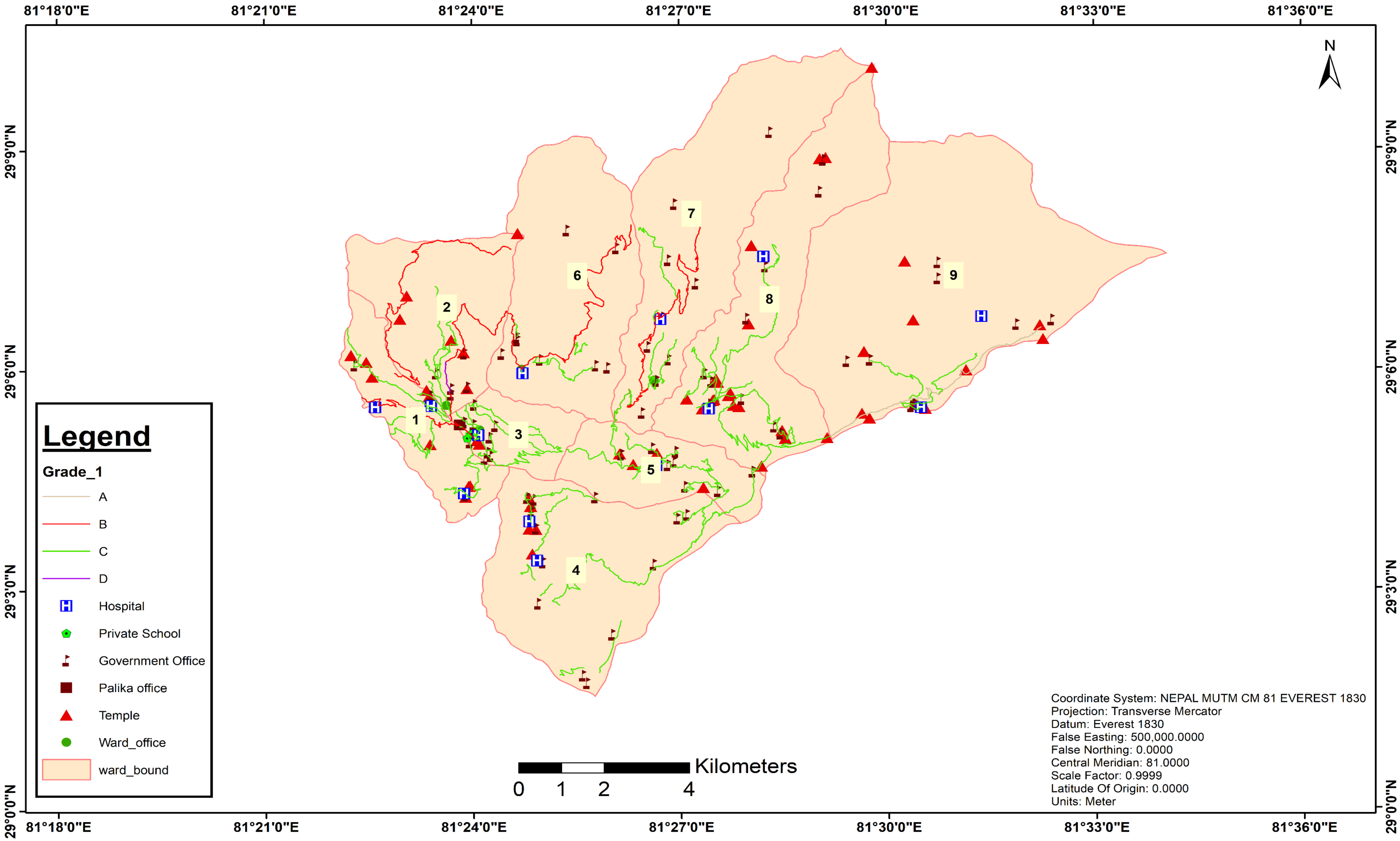

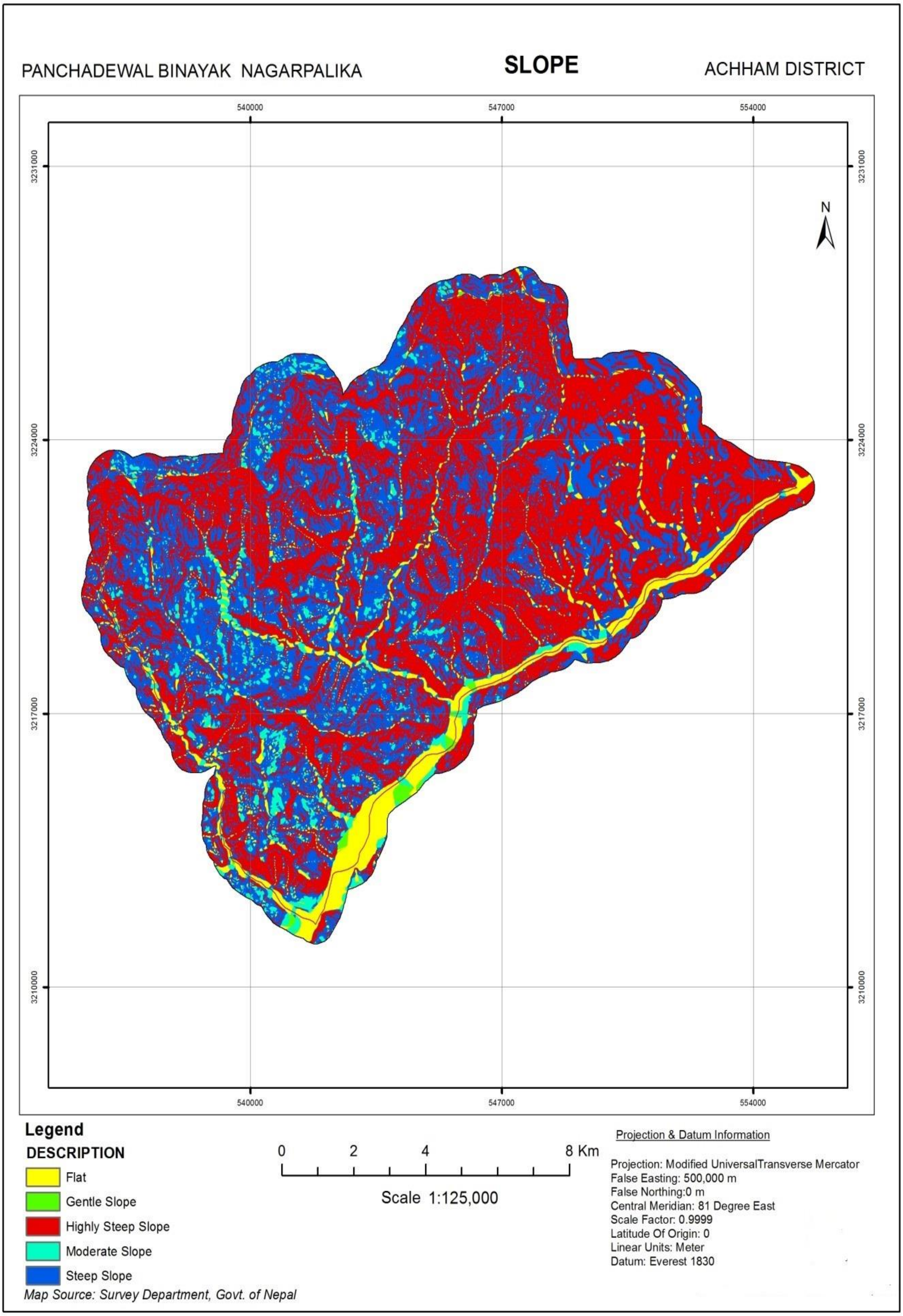

PANCHADEWAL BINAYAK NAGARPALIKA
SLOPE
ACHHAM DISTRICT
540000
547000
554000
3231000
3224000
3217000
3210000
N
Legend
DESCRIPTION
Flat
Gentle Slope
Highly Steep Slope
Moderate Slope
Steep Slope
Map Source: Survey Department, Govt. of Nepal
0
2
4
8 Km
Scale 1:125,000
Projection & Datum Information
Projection: Modified UniversalTransverse Mercator
False Easting: 500,000 m
False Northing:0 m
Central Meridian: 81 Degree East
Scale Factor: 0.9999
Latitude Of Origin: 0
Linear Units: Meter
Datum: Everest 1830

अद्यावधिक भूउपयोग क्षेत्र नक्सा

पंचदेवल विनायक नगरपालिका

अछाम जिल्ला

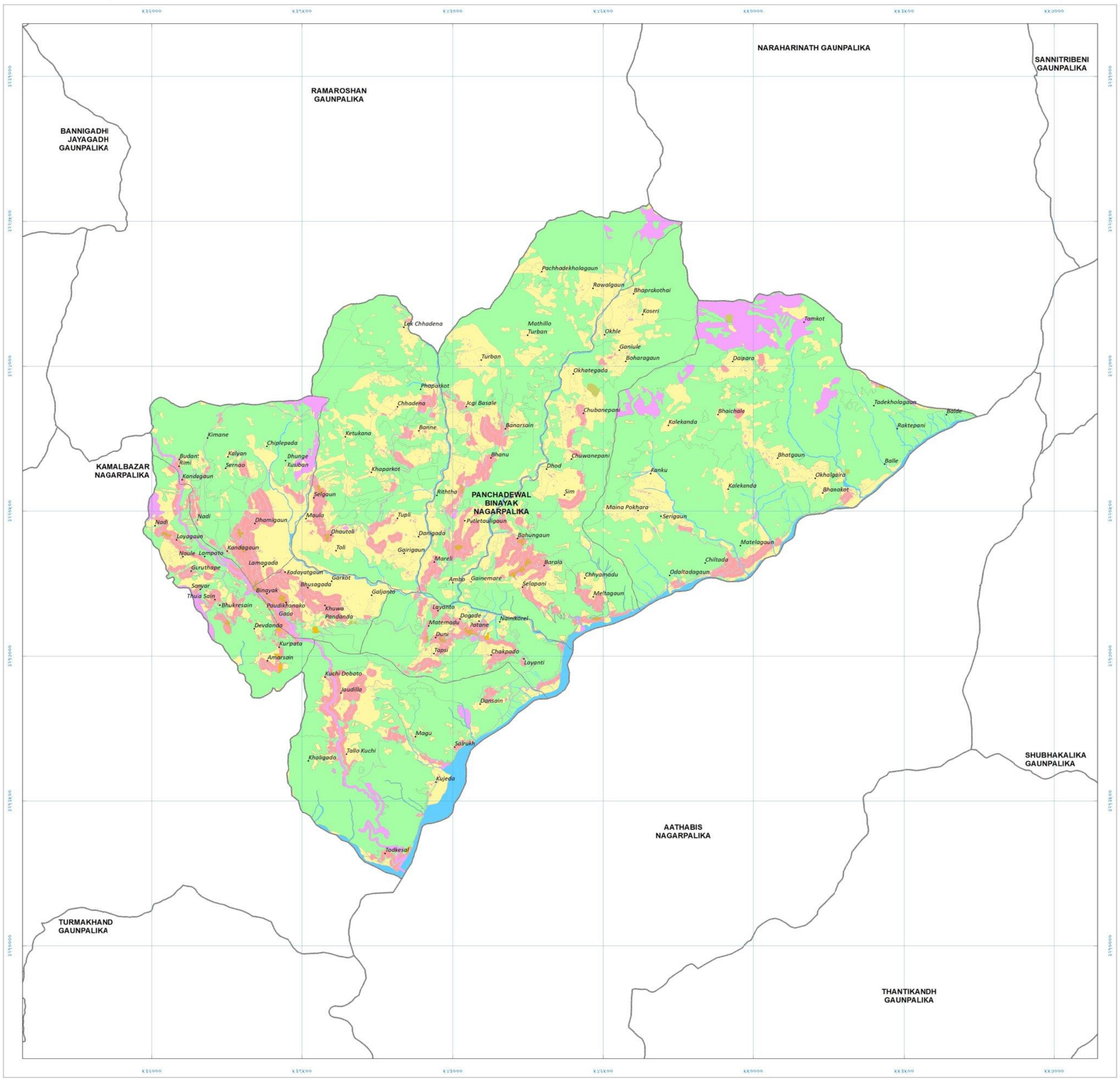

पंचदेवल विनायक नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
अछाम
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

Coordinate System: Nepal Nagarkot TM 81
Projection: Transverse Mercator
Datum: Nepal Nagarkot
False Easting: 500,000.0000
False Northing: 0.0000
Central Meridian: 81.0000
Scale Factor: 0.9999
Latitude Of Origin: 0.0000
Units: Meter

स्केल १:५०००० (१,२५० ६२५ ० १,२५० २,५०० ३,७५० ५,००० मिटर)

संकेत

भू-उपयोग क्षेत्र: कृषि क्षेत्र; आवासीय क्षेत्र; ब्यावसायिक क्षेत्र; औधोगिक क्षेत्र; सांस्कृतिक तथा पुरातात्विक महत्वको क्षेत्र; नदी, खोला, ताल, सीमसार क्षेत्र; वन क्षेत्र; सार्वजनिक उपयोगको क्षेत्र; अन्य क्षेत्र; खानी तथा खनिज क्षेत्र

सिमाना: गा.पा/ना.पा; जिल्ला; अन्तराष्ट्रिय

• बस्ती
⚒ खानी क्षेत्र

अनुसूचि ५ : आवधिक योजना तर्जुमा प्रकृयाका सहभागीहरुको विवरण

निर्देशक समिति

१. संयोजक - अम्बिका चलाउने

२. सह-संयोजक - हर्क व. रावल

३. सदस्य - तारा प्रसाद खनाल

४. सदस्य - नन्द कला कडायत

५. सदस्य - ललित वहादुर शाही

६. सदस्य - टेक व. शाही

७. सदस्य - मोहन व. धामी

८. सदस्य - चन्द्र प्रसाद बज्गाई

९. सदस्य - सज्जन सी

१०.सदस्य सचिव - ललित बहादुर बुढा

११ सदस्य - हेम व. शाही

सुशासन तथा संस्थागत विकास समिती

१. संयोजक - श्री छत्र बहनदुर शाही

२. सदस्य - श्री हर्क बहादुर बडुवाल

३. सदस्य - श्री अक्कल बहादुर रावल

४. सदस्य - श्री प्रताप सिँह विष्ट

५. सदस्य - श्री महेन्द्र बहादुर विष्ट

६. सदस्य - श्री हिक्मत बहादुर धामी

७. सदस्य - श्री डम्वर वहादुर वोगटी

८. सदस्य - श्री सम्पती वि. क.

९. सदस्य - श्री भिम बहादुर नेपाली

१०. सदस्य - श्री परशुराम जैशी

११. सदस्य - श्री पुष्पराज उपाध्याय

१३. सदस्य - श्री लोक बहादुर चलाउने

१३. सदस्य - श्री खेमराज ढकाल

१४. स. सचिव - श्री राम बहादुर धामी

आर्थिक विकास समिति

१. संयोजक - कृष्ण ब. धामी

२. सदस्य - नवराज देवकोटा

३. सदस्य - केशवराज तिमिल्सैना

४. सदस्य - दिपेन्द्र ब. धामी

५. सदस्य - वाशु रावल

६. सदस्य - प्रजापती जैसी

७. सदस्य - जनक राम अधिकारी

८. सदस्य - निर्मला ढकाल

९. सदस्य - लोक राज खनाल

१०. सदस्य - परस राम जैसी

११. सदस्य - मथुरा अधिकारी

१२. सदस्य - कष्ण जैसी न्यौपाने

१३. सदस्य - खगेन्द्र प्र. न्यौपाने

१४. सदस्य - तिलसरा विष्ट

१५. सदस्य - जानकी रावल

१६. सदस्य - खगेन्द्र उपाध्याय

१७. सदस्य - राम ब. शाही

१८. सदस्य - लोक ब. तारमीमगर

१९. सदस्य - कटक वराल

२०. सदस्य - महाजित वि. क.

२१. सदस्य - लोकराज ढकाल

२२. सदस्य सचिव - प्रम प्रसाद जैसी

विषेश सहयोग - लोक ब. चलाउने

विषेश सहयोग - खेमराज ढकाल

अनुसूचि ६: बैठकको माईन्युट्स

आज मिति २०७९ साल फागुन १४ र १५ गतेका दिन पञ्चदेवल विनायक नगरपालिकाका नगर प्रमुख श्री अम्बिका चलाउनेज्यूको अध्यक्षतामा प्रथम पञ्चवर्षीय योजना तर्जुमा कार्यशाला गोष्ठि तपसिलको — उपस्थितीमा छलफल एवम अन्तेक्रिया सम्पन्न गरियो।

तपसिल :-

क्र.सं.	नामथर	ठेगाना	पद	सम्पर्क नं.	हस्ताक्षर ०७९।११।१४	हस्ताक्षर ०७९।११।१५
१.	अम्बिका चलाउने	प.वि.न.पा.	नगर प्रमुख	9851101383	[illegible]	[illegible]
२	छक्के बहादुर रावल	"	नगर उपप्रमुख		[illegible]	[illegible]
३	भीम ब. विष्ट	" ४	अध्यक्ष ए.मा.ले	9848478458	[illegible]	
४	पदम ब. माझी	"	नि.प्र.प्र.अ	९८५८०८२५८०	[illegible]	[illegible]
५	छत्र ब. शाही	"	वडा अध्यक्ष	९६८२२१३६	[illegible]	[illegible]
६	राधा आचार्य	" १	नेपाली कांग्रेस जि.का.सदस्य	9845760533	[illegible]	[illegible]
७	रमेश रावत	" २	पत्रकार महासंघ उपाध्यक्ष	९८३८५४४६०	[illegible]	[illegible]
८	दीपेन्द्र ब. धामी	" २	अध्यक्ष नेकपा एकीकृत समाजवादी	९८४०८६०५९	[illegible]	[illegible]
९.	रमेश रावल	बाल नेपाल	फिल्ड अफिसर	९८६८५४५८१	रावल	रावल
१०.	शान्ति रोकाय	प.वि.न.पा.३	स्व.से.वि.		शान्ती	शान्ती
११.	जनक ब. रावल	प.वि.न.पा.६	प्र.अ.	९८६८८६४२८०	[illegible]	[illegible]
१२	महेन्द्र ब. विष्ट	" " ४	शिक्षक	9865666538	[illegible]	[illegible]
१३	अमृत ब. रावल	" " " ६	प्र.अ.	9865618293	[illegible]	[illegible]
१४	प्रतापसिंह विष्ट	" " ४		९८३३३६३५५	[illegible]	[illegible]
१५	नेत्र बहादुर शाही	" " ४	नि.प्र.अ.	9849323757	[illegible]	[illegible]
१६	गोरखा ब. मामीं	" " ४	जि.व्या.उ.	५८३८५०९३४३	[illegible]	[illegible]
१७	ईश्वर ब. बेपारी	" " ४	समाज सेवी	९८४८९०५३९८	[illegible]	[illegible]
१८	हिक्मत ब. विष्ट	" " ४	"	९८४८५२२६८	[illegible]	[illegible]
१९	खगेन्द्र प्र. न्यौपाने	" " २	समाजसेवी	९८६५४८४४६	[illegible]	[illegible]
२०	खगेन्द्र प्र. उपाध्याय	आस्था नेपाल	सामाजिक परिचालक	९८६८५०३९६६	उपाध्याय	
२१	चेतराज उपाध्याय	प.वि.नं. १	नगर सदस्य	९८४८४८५५०२	[illegible]	[illegible]
२२.	महाजित सिंह	पञ्चदेवल विनायक न.पा.	नी.प्र.अ.	९८५८८२२३६८	[illegible]	[illegible]
२३	भावना शर्मा	प.वि.न.पा.	स्वा.प.वि.नि.	९८६८४६०५८२	[illegible]	[illegible]
२४	गीता कुमारी बुढा	प.वि.न.पा.	आयुर्वेद शाखा	९८०४८४३५	[illegible]	[illegible]
२५	पुष्पराज उपाध्याय	प.वि.न.पा.	MD आयोजना	९८६८३६००९९	[illegible]	[illegible]
२६.	ईश्वर ब. थापा	"	कृषि अधिकृत	९८६८००६६१	[illegible]	[illegible]
२७	लोकेन्द्र ब. चलाउने	"		९८४३२०७३८६	[illegible]	[illegible]
२८	ललित बि. शाह	" ४		९८६८५२१०२८	[illegible]	[illegible]
२९	नरेश न्यौपाने	" " २	इन्जिनियर	९८६८२३१४०१२	[illegible]	[illegible]
३०	केशव ब. शाही	" " २	नगरसभा सदस्य	९८४८२४१६८	[illegible]	[illegible]

३१	प्रशान्त अधिकारी	प.वि.न.पा.३	कार्यालय सहयोगी	९८५८६६४४३६	[signature]	[signature]
३२	अभिनव ढकाल	व्यापार	व्यवसाई	9865338905	[signature]	[signature]
३३	दुर्गाप्रसाद तिमिल्सैना	वडा नं. ९	वडा अध्यक्ष	९८५८५[illegible]	[signature]	[signature]
३४	भिम ब. नेपाली	,, २	व्यवस्थापक	९८०२८३१८४	[signature]	[signature]
३५	मोहनसिंह थापा	,, २	नेकपा (एकिकृत)	९८२०४९८४०१	[signature]	[signature]
३६	लोकराज ढकाल	वडा नं ९	नेपाल रेडक्रस	९८६८२४४६४०	[signature]	[signature]
३७	जनक बहादुर बुढा	प.वि.न.पा.	स्वा.शाखा प्रमुख	९८४८४५०५३६	[signature]	[signature]
३८	हिराराज अधिकारी	प.वि.न.पा.	पोषण शाखा	९८४८६०६६०७	[signature]	[signature]
३९	अशोक कुमार साह	प.वि.न.पा.७	नगर सदस्य	९८४३६९८४४	[signature]	[signature]
४०	मति चन्द्र न्यौपाने	प.वि.न.पा.८	स्वास्थ्य चौकी	९८४८०००४३३	[signature]	[signature]
४१	मनिसा सिजापती	प.वि.नं.पा.६	उद्यम विकास सहजकर्ता	९८६८६६१३११	[signature]	—
४२	खेमराज ढकाल	,, ,, ९	स. [illegible]	९८४८९०७९६६	[signature]	
४३	भक्त ब. शाही	प.वि.न.पा.६	समाजसेवी	—	[signature]	[signature]
४४	राम बहादुर रोकामगर	प.वि.नं.पा.८	[illegible]	९८६६४६००३५	[signature]	[signature]
४५	चन्द्र मिजार	प.वि.नं.पा.	विद्यार्थी	९८६६४[illegible]	[signature]	[signature]
४६	गजेन्द्र कु. कार्की	प.वि.न.पा.६	नेका नगर सभापति	९८६८३९४४४०	[signature]	[signature]
४७	खड्गराम जैसी	प.वि.न.पा.८	वि.व्य.स.अध्य	9865531486	[signature]	[signature]
४८	कर्णसुनार	प.वि.न.पा.८	डी.पि.स.	9749753331	[signature]	[signature]
४९	नन्द सिंह नेपाली	प.वि.न.पा.२	डा.पि.स.	९८४८८६६३०९	[signature]	[signature]
५०	हिम्मत [illegible]	प.वि.न.पा.२		९८६९४४६३९५	[signature]	[signature]
५१	केशवरम तिमिल्सैना	न.पा.२	व्यापार	9864622703	[signature]	[signature]
५२	सोमराज खनाल	प.वि.न.पा.८	कृषी	9844355358	[signature]	[signature]
५३	अब्दुल [illegible]	प.वि.न.पा.८	विद्यार्थी	9748748580	[signature]	[signature]
५४	कृष्ण बटौला	प.वि.न.पा.६	कृषि	९८४८९९४९३	[signature]	[signature]
५५	नृप ब. रावल	प.वि.न.पा.६	वन वातावरण	९८९४४३९८३	[signature]	[signature]
५६	धिरेन्द्र ब. रावल	,,	विद्युत	९८४८४३३३४	[signature]	[signature]
५७	ईश्वर भण्डारी	,,	वडा सदस्य	9762466212	[signature]	[signature]
५८	सम्पति बि.क.	प.वि.न.पा.८	वडा सदस्य	९८६८३३३८[illegible]	[signature]	[signature]
५९	राज बहादुर थापा	प.वि.न.पा.१	[illegible]	९८०५८०३५	[signature]	—
६०	खगेन्द्र प्रसाद उपाध्याय	प.वि.न.पा.३	व्यापारी	9848565491	[signature]	[signature]
६१	अमरनाथ ढकाल	प.वि.न.पा.१	शिक्षक	9848501862	[signature]	[signature]
६२	हर्क बहादुर रोकाया	प.वि.न.पा.३	समाजसेवी	9815684406	[signature]	[signature]
६३	तारा प्र. खनाल	प.वि.न.पा.८	समाजसेवी	९८५८४७२८९	[signature]	[signature]
६४	कुल ब. बुढा	प.वि.न.पा.४	समाजसेवी	९८४६४६०६००	[signature]	[signature]
६५	मुना बि.क.	,, ९	वडा सदस्य	९८६४३३८४४	[signature]	[signature]
६६	बासु बटौला रावल	,, ८		९८६३३०२३६९	[signature]	[signature]
६७	बेला सिजापती	,, ८	वडा सदस्य	9866533796	[signature]	[signature]

५९.	लोगाव तारमी मगर	प.वि.न.पा.६ कंवी	व्यावसायी	९८४९६६४२०१	[illegible]	[illegible]
६०.	बिन्द्रादेवी ढकाल	प.वि.न.पा.१	का.पा. सदस्य	९८४४९६४३२८०	बिन्द्रा	बिन्द्रा
६१.	तिलसरा विष्ट	प.वि.४	प्र.अध्यक्ष	98648172[illegible]	तिलस	तिलस
६२	तारा कडायत	प.वि.न.पा.३	सहकारी	—	तारा	तारा
६३	जानकी कु. रावल	प.वि.न.पा.६	को.पा. सदस्य	९८४४२६२९८३	जानकी	जानकी
६४	निर्मला ढकाल	प.वि.न.पा.१	सहकारी सचिव	९८४३८०६८३३	[illegible]	[illegible]
६५	प्रजापति शर्मा जैसी	प.वि.न.पा.६	नेपा नागर समिति	९८५८०४६४५६	[illegible]	[illegible]
६६	मधुरा न्यौपाने	प.वि.न.पा.२	महिला अगुवा	९८६६०९४३५४	[illegible]	[illegible]
६७	कृष्णा न्यौपाने	प.वि.न.पा.२	विष्णु :वसुन्धरा विद्यामन्दिर	९८४३२६६२६६	[illegible]	[illegible]
६८	विनिता अधिकारी	पञ्चदेवल व्यायाम	व्यायाम प्रमुख	९८४४८५३४२८	[illegible]	—
६९	नवराज देवकोटा	प.वि.न.पा.२	वि.व्य.स. अध्यक्ष	९८४८५६८८६५	[illegible]	[illegible]
७०	दिनेश कुमार नेपाली	प.वि.न.पा.४	रे.क्रस.उपसचिव	9844917219	[illegible]	[illegible]
७१	हिप्पुरी कामि	प.वि.न.पा.-१	का.पा.प्रमुख	9768213559	हिप्पुरी	हिप्पुरी
७२	सुरत ब. रावल	प.वि.न.पा.-६	वडा-अध्यक्ष	९८४८८६०५८८	[illegible]	[illegible]
७३	नेत्रराज उपाध्याय	विद्या मन्दिर	शिक्षक	९८४८६३३६५५	[illegible]	[illegible]
७४	वीर ब. साही	विद्यामन्दिर	शिक्षक	९८४८४६०३३४	[illegible]	[illegible]
७५	पदम सिंह नेपाली	विद्यामन्दिर	प्र.अ.	९८६८५५३९६	Dipak	Dipak
७६	टेक बहादुर शाही	प.वि.न.पा.३	ने.का.जि.का.स.	९८६८५६३८८	[illegible]	[illegible]
७७	टेक ब. पदुवाल	,, ४	वडा अध्यक्ष	९८६९४८६०८१	[illegible]	[illegible]
७८	धन बहादुर शाही	वडा अध्यक्ष	८	9843367198	[illegible]	[illegible]
७९	कृपा ब. धामि	वडा अध्यक्ष	,, २	९८६४६२९१४०	[illegible]	[illegible]
९०	वाजिर साहि	,, ,,	३	९८६९३८७९५	[illegible]	[illegible]
९१	जनक अधिकारी	प.वि.न.पा.३	रु.प.व	9865769244	[illegible]	[illegible]
९२	सागर देवकोटा	प.वि.न.पा.१	पत्रकार	9823320356	[illegible]	[illegible]
९३	हेम ब. चन्द	प.वि.न.पा.८	आव्यातपाल	9843774688	[illegible]	—
९४	मिना कु. नेपाली	प.वि.न.पा.३	पूर्व का.स.	9844361240	[illegible]	[illegible]
९५	साजन सी	प.वि.न.पा.२	टे.पा.व्यूरो सदस्य	9864905313	साजन सी	साजन सी
९६	चन्द्रप्रसाद बजगाईं	प.वि.न.पा.३	समाजसेवी	9862272075	चन्द्रप्रसाद	चन्द्रप्रसाद
९७	परशुराम जैसी	प.वि.न.पा.६	वि.प्र.अ.	9848440491	[illegible]	[illegible]
९८	रामप्रसाद तिमिल्सीना	वडा नं. १	व्यापारी	—		—
९९	दान सिंह धामी	इ.प्र.का. विनायक	प्र.स.नि.	9848781623	[illegible]	[illegible]
१००	पदम सिंह महरा	— ,, —	प्र.स.ह.	९८४८९२८८६०४	[illegible]	[illegible]
१०१	लाल सिंह धामी	— ,, —	प्र.स.ह.	९८४२६६६६२६	[illegible]	[illegible]
१०२	गीता नेपाली	वडा नं. ३	—		गीता	—
१०३	टंकराज अधिकारी	वडा नं. ३	वडा सदस्य	—	[illegible]	[illegible]
१०४.	ललित बहादुर बुढा	प.वि.न.पा.	कृष्णा प्रविधि अधिकृत	९८४८४३०५३१	[illegible]	[illegible]
१०५.	राम बहादुर शाही	प.वि.न.पा.	आ.ले.प. शाखा प्रमुख	९८३८२८४००	[illegible]	[illegible]
१०६	[illegible]	[illegible]	[illegible]		[illegible]	[illegible]

क्र.सं.	नामथर	ठेगाना	पद	सम्पर्क नं.	हस्ताक्षर	
					१४	१५
१०७	पवित्रा रिजाल	सब डिभिजन कार्यालय	वनरक्षक	9864912313	[signature]	[signature]
१०८	नन्द बहादुर कुँडायत	प्र. वि न पा ३		9863366346	[signature]	[signature]
१०९	दिपकराज तिमिल्सिना	,, ,, ३	अध्यक्ष नगर प्रहरी संघ	98646323	[signature]	[signature]
११०	हरिप्रसाद तिमिल्सिना	,, ३			—	[signature]
१११	लोकेश धमाला	प्र वि न पा १	सहकारीको उपाध्यक्ष	9866893180	[signature]	[signature]
११२	चक्र प्र तिमिल्सिना	प्र. वि. न. पा ३	का.त निधानादिर	[illegible]	[signature]	[signature]
११३	राम ब० शाही	प्र. वि. न. पा ६	सदस्य फुटबल क्लब	[illegible]69	[signature]	[signature]
~~११४~~	~~केशवराम तिमिल्सिना~~	~~प्र. वि नं.पा. ३~~	~~अध्यक्ष~~	~~9864622703~~	[signature]	[signature]
~~११५~~	~~रवीन्द्र प्रसाद उ०~~					
११४	जिवन वली	प्र. वि. नं. पा.	शिक्षक		[signature]	[signature]
११५	~~चन्द्रप्रसाद चन्द्रकला~~ उपाध्याय	प्र वि. न.पा.,	परेष्हर	9803842009	[signature]	[signature]
११६	वीर ब० शाही	प्र. वि. नं. ५	सदस्य भूमि आयोग	9848652722	[signature]	[signature]
११७	नानी देवी वि.क.	गा. पा. स	गा. पा. ध		[signature]	[signature]
११८	धर्मराज तिमिल्सिना	प्र वि न पा १	व्यवसायी	9865956764	[signature]	[signature]
११९	कुवेर प्रसाद पौडेल	कालिमाण्डौ	कार्यक्रम अधिकृत	9852010500	[signature]	[signature]
१२०	उमेश कुस्मी	,,	सहजकर्ता	9848039325	[signature]	[signature]
१२१	केशव प्र. भट्टराई	,,	टोली प्रमुख	9849895739	[signature]	[signature]

अनुसूचि ७: फोटोहरु